

УНІВЕРСИТЕТ імені АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

---

*VII Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів, аспірантів і науковців*

СУЧАСНА ВИЩА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей

21 березня 2019 р.

Дніпро
2019

Організаційний комітет:

Б.І. Холод, доктор економічних наук, професор, голова оргкомітету;
Н.П. Волкова, доктор педагогічних наук, професор, заступник голови;
О.Б. Тарнопольський, доктор педагогічних наук, професор, заступник голови;
С.В. Сапожников, доктор педагогічних наук, професор;
М.Р. Кабанова, кандидат філологічних наук, доцент;
І.В. Олійник, кандидат педагогічних наук, відповідальний секретар.

С 89 Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи: VII Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів і науковців: тези доповідей, Дніпро, 21 березня 2019 р. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 248 с.

ISBN 978-966-434-454-5

Збірник містить тези доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і науковців «Сучасна вища освіта: проблеми та перспективи». У матеріалах висвітлюються різні підходи до психологічних і педагогічних аспектів сучасної освітології.

УДК 378.1

Відповідальні за випуск:

Н.П. Волкова, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології;
О.Б. Тарнопольський, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
прикладної лінгвістики та методики викладання іноземних мов.

ЗМІСТ

Амельянович В.П. Необходимость экономической теории, упраздняемой при реализации болонского процесса (опыт республики Беларусь)	9
Андрєв В.О. Проблеми спілкування викладачів коледжу мистецького напрямку	10
Andreyeva O.Yu. Importance of learning foreign language idioms	12
Астахова Н.С. Деінституціоналізація як форма сімейної політики	13
Березан Д.О. Насильство над дитиною як соціально-психологічна проблема	16
Біда П.С. Освіта як чинник покращання якості життя людей похилого віку	17
Бикова В.О. Ефективність використання в навчальному процесі інтерактивної гри «Дебати» як засобу саморозвитку сучасного конкурентоздатного фахівця.....	20
Блохіна В.Ю. Тимблдинг як платформа для підвищення ефективності професійної команди.....	22
Бобіна В.С. Роль факторів соціокультурного середовища і характер їх впливу на поведінку індивіда	24
Бобіна Н.Л. Методи і форми роботи соціального працівника з неповною сім'єю.....	27
Bohomaz Y.D. The role of listening in teaching a foreign language.....	29
Бойко Л.Г. Професійна підготовка спеціалістів для індустрії гостинності.....	31
Бондаренко Д.С. Особливості соціальної роботи як професії.....	32
Бондаренко З.П. Розвиток інклюзивної освіти в умовах сучасного навчального закладу	34
Бурлака Д.С. Проблема лідерства у підлітковому віці.....	38
Varavin V.S. Variability of the american english language in teaching	40
Васенко Ю.Є. Формування особистісних факторів здоров'я людини у процесі навчання.....	42
Verbytska O.V. How to use video to teach English.....	44
Верченко Л.С. Рольові позиції сучасного викладача закладу вищої освіти.....	46
Виставний Д.А. Дослідження методик навчання сприйняття іноземних мов на слух.....	49
Войтанник О.О., Роменська В.І. Сучасні аспекти розвитку освіти в Україні на прикладі розвинутих країн	51
Волкова Н.П. Психолого-педагогічний супровід студентів засобами інтерактивних технологій навчання	53

Галинская А.Н. Значимость обследований студентов высших учебных заведений с патологиями пищеварительной системы при формировании групп для занятий по физической культуре	56
Гаркуша І.В. Щодо формування в студентів знань основних риторичних законів	59
Голубок О.В., Шашніна Д.О. Проблема самоствердження особистості у студентському віці	61
Gorobets A.O. Peculiarities of social adaptation of children of early age to conditions of pre-school institution.....	63
Данилейко Д.В. Усвідомлене батьківство як соціально-педагогічна проблема.....	64
Даукеева А.О. Грамматическая компетентность у учащихся старших классов	66
Дербак О.А. До проблеми підготовки майбутніх бакалаврів з туризму	68
Дніпрова О.А., Єрмоласва Т.В. Оцінна тривожність студентів у навчальному процесі.....	70
Доненко В.І. Спроба історичного аналізу становлення та розвитку системи вищої педагогічної освіти в Україні.....	73
Дрожжина К.С. Дистанційне навчання людей похилого віку	77
Елмуратова А.У. Профессиональная ориентация в системе довузовской подготовки.....	78
Євчук К.А. Мотиваційний аспект особистості у сфері самоосвіти.....	81
Єщенко М.Г. Джерельна база дослідження проблеми розвитку довшівської підготовки в Україні	84
Зозуляк В.А. Методи інтерактивного навчання.....	87
Золотаренко В.О. Особливості впливу дозвілля на соціалізацію особистості підлітка.....	90
Золотарьова І.М., Хом'якова О.В. Мовно-культурна компетентність як професійна характеристика майбутнього фахівця.....	92
Ivanova A.A. The study and role of online etiquette.....	94
Іванова О.А. Професійні вміння як необхідна складова професійної компетентності майбутнього фахівця сфери послуг	96
Ісаєв І.К., Гунько С.А. Про деякі особливості формування стратегічної компетенції у студентів-прикладних лінгвістів	97
Іщенко І.О. Проблеми вищої освіти в Україні	99
Кабак А.С. Особливості виховного впливу на дитину	102
Kazakevich O.I. Communicative method in teaching foreign languages in higher educational institutions.....	103

Карамушко В.О. О проблеме изучения слов английского языка.....	104
Карпова М.С. Алгоритм проєктування технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання.....	107
Касьянова О.М., Разумна А.Г. Вплив навчально-професійного середовища на формування професійної ідентичності	109
Кириллова О.Ю. Вторая профессия: выбор или необходимость?	112
Клименко О.Л., Азарова В.О. Формування моделі очікуваного майбутнього під час викладання дисциплін як спосіб розвитку ключових компетентностей студентів.....	115
Ключник Р.М. Мовленнєвий етикет в англійській мові: деякі аспекти педагогічної практики.....	117
Ковальова М.В. Щодо причин схильності підлітків до суїцидальної поведінки	120
Кожухова Х.В. Використання онлайн-конструкторів в освітньому процесі.....	121
Кожушкіна Т.Л. Щодо моделі формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу	123
Колодченко Н.І. Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з постраждалими від домашнього насильства.....	126
Крижановська Г.І. Педагогічні ресурси закладу вищої освіти щодо розвитку лідерських якостей студентів	128
Куліченко Т.В. Сучасні технології професійної підготовки соціальних працівників на тлі проблеми компетентнісного підходу	129
Кульчицький В.Й., Кульчицька С.В. Роль патріотизму у компетентнісному підході до професійної освіти	132
Лебідь О.В. Ролі керівника як ключова ланка у формуванні ефективного функціонування нової української школи	134
Левицька О.О. До питання про навчальну мотивацію майбутніх фахівців.....	136
Лібецька О.О. Проблеми організації самостійної роботи студентів у закладі вищої освіти.....	138
Лондар Д.А. Волонтерська діяльність як механізм формування професійної культури майбутніх соціальних працівників.....	140
Маланич А.С. Самоосвіта студента як основа якісної підготовки майбутнього фахівця.....	143
Малишевська В.О. Stem-технології у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	145

Могильова О.Р. Соціально-педагогічна робота з обдарованими дітьми	147
Моложенко Є.С. Дуальна освіта в Україні та за кордоном.....	149
Monastyrna O.V. Las nuevas tecnologías aplicadas a la enseñanza de la lengua extranjera para futuros profesores de inglés en la escuela terciaria.....	151
Набієв Р.М. Підвищення якості вищої освіти в Україні	154
Некрасова Г.В. Ефективність взаємодії викладача зі студентами	157
Новіков Д.О. Проблема самоствердження особистості в студентському віці	159
Олійник І.В. До питання організації педагогічної практики майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури.....	160
Олійник М.М. До питання формування в учнів культури здорового способу життя в умовах закладу загальної середньої освіти...	163
Opasenko M.O. The importance of peer teaching: how this method can improve students' learning	165
Орленко А.І. Методики навчання іноземних мов	167
Пашенко В.В. Основні проблеми організації самостійної роботи студентів у закладі вищої освіти	169
Пашенко І.А. Самооцінка студентів у закладі вищої освіти.....	170
Питомець К.А. Переваги та недоліки інтернет-консультування в соціальній сфері.....	172
Полоникова Н.А. Эффективные методы изучения английского языка при обучении разговорной речи	174
Полях О.І. До питання про розвиток навичок ефективної взаємодії в студентських групах	177
Разумна А.Г. Модель педагогічних умов формування професійної ідентичності у майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я.....	179
Різник Д.В. Застосування проектних технологій у ЗВО. Труднощі впровадження та переваги використання	180
Рижкова А.В. Гендерний аспект виховання студентської молоді.....	183
Рожнова В.М. Реалізація завдань формування естетичної культури в майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі міжособистісної взаємодії в ЗВО.....	185
Романко Т.А. Новітні форми і методи соціальної роботи із запобігання насильству над дітьми та підлітками	189
Самойленко В.П. Становлення інклюзивної освіти для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами	192
Сгонникова О.С., Вакал В.В. Життєвий успіх у системі цінностей сучасної молоді	194
Скороход М.В. Peer teaching как современная методика обучения иностранным языкам	195

Сокол А.А. Розвиток комунікативних умінь молодших школярів засобами ділової гри	197
Стеблюк С.В. Особистісно-орієнтований підхід як складова формування професійної компетентності майбутніх фахівців	200
Стукало О.А. Особливості підготовки студентів немовних ЗВО до професійного спілкування.....	202
Сукач Т.М., Бірюкова Т.В. Упровадження компетентнісного підходу через розв'язання завдань професійного спрямування	205
Таран О.Ю. Мотивація як важлива ланка у навчанні студентів.....	208
Телегіна А.О. Деякі особливості формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього педагогічного працівника.....	209
Токарева А.В. Актуальні питання використання навчальних відеоігор у формальному освітньому середовищі	211
Трефилова С.В. Влияние бихевиоризма на формирование и развитие генеративной лингвистики.....	214
Троненко О.Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми з особливими потребами	216
Унчур О.О. Соціальна адаптація молодих робітників	217
Феднова І.М. Заклад дошкільної освіти як осередок просвітництва батьків вихованців	219
Фельцан І.М. Організація іншомовного навчання дорослих у лінгвістичних школах Швеції	221
Філімонова І.С. Психологічні особливості дітей, що виховуються у неповних сім'ях.....	223
Фоменкова К.С. Актуальні питання реформування відомчої освіти системи МВС України	225
Хачикян С.А. Методи швидкого читання та їх важливість	228
Хома О.М. Фахова підготовка майбутнього вчителя для нової української школи	229
Хома Т.В. Сучасні підходи до навчання української мови в коледжі	231
Цвітанська Д.А., Радівончик К.Д. Про деякі особливості використання інноваційних технологій на практичних заняттях з англійської мови в групах студентів – прикладних лінгвістів...	233
Чеберко Н.В. До питання про професійне самовдосконалення викладача закладу вищої освіти	235
Chornobai V.G. Improvement of speaking skills after english classes.....	237
Шеян М.О. Здоров'язбережувальне середовище як умова безперервного розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи у системі післядипломної педагогічної освіти.....	240

Шишацька В.В. Формування професійної компетентності у процесі навчання в закладі вищої освіти	242
Щербачук Л.В. Розвиток і виховання особистості у дитячому віці	244
Yahoda K.S., Skirochka O.E. About some features of organizing and conducting business games in groups of students - applied linguists.....	246

В.П. Амелянович,
студентка V курса специальности
«Современный иностранный язык (французский)»,
Минский государственный лингвистический университет,
Республика Беларусь

НЕОБХОДИМОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ТЕОРИИ, УПРАЗДНЯЕМОЙ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА (ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ)

В Республике Беларусь происходит активное внедрение Болонского процесса, что предполагает собой достаточно много реформаций в системе образования в высших учебных заведениях. Одним из реализуемых нововведений является упразднение общеобразовательных предметов. Нововведение имеет как положительные, так и отрицательные стороны. В данной статье мы рассмотрим необходимость предмета экономическая теория в неэкономических вузах, который в ближайшее время может оказаться сокращён.

Для начала нужно задать вопрос: какую информацию несёт предмет? Учащиеся изучают основные понятия, законы и закономерности в вышеупомянутой области. Эти знания необходимы любому члену современного общества, даже независимо от того, имеет он высшее образование или нет. Например, каждый гражданин должен знать, как образуются деньги, товарооборот, инфляция и т.д. Также учащиеся благодаря дисциплине могут ознакомиться с элементарными понятиями, позволяющими грамотно вести свой собственный бизнес, а открытие бизнеса, как известно, благоприятно сказывается на экономике государства. Соответственно, экономическое воспитание необходимо и из таких соображений. Также учащиеся, расширяя свой кругозор, имеют шанс повышения интереса к данной отрасли знаний. Студенты, изучая предмет, могут рассмотреть такой вариант, как переход в другое учебное заведение, получение второго высшего образования, поступление на вторую степень высшего образования (магистратуру), аспирантуру, где предмет экономическая теория является профильным. В результате опроса и наблюдения было выявлено, что предмет экономическая теория положительно влияет на расширение возможностей памяти учащихся, качество и скорости мышления. Дисциплина повышает скорость усвоения информации, в том числе и не касающейся экономики, помогает научиться запоминать информацию более точно, полно и на более длительный период. Экономическая теория и в целом положительно влияет на образ мышления учащихся. Студенты начинают мыслить рациональнее, логичнее. Также учащиеся начинают выражать свои мысли более последовательно, конструктивно, конкретно. Знания приводятся в систему, упорядочиваются. Студенты подсознательно проводят параллели экономики с профильными неэкономическими предметами, что вызывает определённые ассоциации и процессы, помо-

гающие в обучении. Вышеперечисленное обусловлено спецификой предмета. Однако при всех достоинствах дисциплины экономическая теория имеет ряд сложностей для обучающихся в неэкономических вузах. В результате опроса также было выявлено, что предмет среди студентов и преподавателей считается одним из самых сложных для людей гуманитарного склада ума, несмотря на то, что дисциплина относится к гуманитарным наукам. В качестве примера можно сказать, что сложность заключается в усвоении информации, содержащей большое количество чисел, осмыслении различных законов (спроса, предложения и др), решении экономических задач. Из этого следует, что предмет экономическая теория всё же представляет собой большую ценность для неэкономических высших учебных заведений, но требует ряд компромиссных нововведений, которые существенно облегчат прохождение дисциплины: упрощение и сокращение объёма изучаемого материала; преподнесение материала в творческой форме, обилие примеров для наглядности; использование межпредметных и междисциплинарных связей; установка более лояльной системы оценивания и контроля знаний учащихся; предотвращение исключения из неэкономического учреждения высшего образования, которое повлекли сложности при сдаче экзаменационного испытания или зачёта; предоставление экономической теории как дисциплины по выбору студентов.

Научный руководитель: Р.М. Ключник, канд. полит. наук, доц.

В.О. Андреев,
аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ КОЛЕДЖУ МИСТЕЦЬКОГО НАПРЯМУ

Спілкування – складний багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, що викликається потребами спільної діяльності і включає в себе обмін інформацією, виробленням єдиної стратегії взаємодії, сприймання і розуміння іншої людини.

Спілкування в діяльності викладачів коледжу мистецького напрямку виступає в якості важливого інструменту вирішення навчальних, виховних та інших професійно-педагогічних задач.

Згідно з аналізом сучасних психолого-педагогічних наукових досліджень, присвячених вивченню проблеми спілкування, можна зазначити, що в педагогічній науці на даний час не має загальноприйнятого визначення щодо трактування феномена «спілкування».

Наукові дослідження щодо проблем спілкування проводили такі дослідники, як: Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, М.С. Коган, І.С. Кон, О.О. Леонтєв, О.Д. Урсун, Л.О. Резніков та інші.

Спілкування виступає, з одного боку, як емоційний процес, а з іншого – як безпосередня змістовна характеристика взаємовідносин. Спілкування може носити творчий процес, як в плані вирішення навчальних задач, так і в плані організації взаємин між педагогами.

Якщо врахувати, що педагогічна діяльність викладача коледжу взагалі є творчим процесом, то треба відмітити, що творчий характер носить не тільки сам акт рішення педагогом конкретної педагогічної задачі, але і процес втілення цього рішення в спілкуванні з іншими педагогами.

Мета спілкування досягається лише у випадку, коли партнери прагнуть до взаємодії, зорієнтовані на отримання взаємної згоди, задоволення потреб кожного.

У викладачів коледжу мистецького напрямку зміст і рівень професійного спілкування зумовлюється змістом їх професійної діяльності. Чим більш змістовною за обсягом є діяльність, тим більш багатограним і різноманітним виступає спілкування, тобто професійна діяльність викладачів коледжу творчого спрямування зумовлює межі спілкування і способи спілкування.

Способи професійного спілкування істотно впливають на успішне вирішення будь-якої професійної ситуації. А звідси способи, види і типи професійного спілкування істотно впливають на успішне розв'язання любух професійних педагогічних завдань.

Умовами ефективної взаємодії у професійному спілкуванні викладачів є:

- обопільне прагнення досягти спільних поглядів;
- щирість поглядів на обговорювану проблему;
- дотримання принципу рівноправності сторін.

Ефективне професійне спілкування передбачає взаємну презентацію партнерами свого внутрішнього світогляду, під час якої дії учасників об'єднуються, створюють нову цілісність, якій притаманні нові риси та якості.

У цьому аспекті можна розглядати професійне спілкування як процес створення нової інформації, спільної для сторін, що спілкуються. Таким чином, стає ясно, що на професійне спілкування накладає відбиток специфіка професії викладача.

Професійні стосунки викладачів здійснюються у вигляді контакту та взаємодії. А звідси при педагогічному спілкуванні важливу роль відіграє також стиль спілкування. Професійне педагогічне спілкування визначається також умовами діяльності, типом вирішуваних задач, способами організації самої діяльності, індивідуальними характеристиками учасників у відносинах між ними. Володіння спілкуванням – це професійна необхідність, яка необхідна для взаємодії відносно всіх агентів спілкування.

Науковий керівник: Г.В. Локарева, д-р пед. наук, проф.

IMPORTANCE OF LEARNING FOREIGN LANGUAGE IDIOMS

One of the fundamental attribute of any language is the language units' ability to form idiomatic phrases. The presence of idiomatic means of expression in any language is necessary and useful to human and cultural advancement. Cultural categories or cultural senses, norms, prohibitions, recommendations, values and also symbols of culture are brightly represented in idioms of every language. A lot of cultural meanings are still saved and being used by new generations only because of idioms. Morale is being given its fixation in the language in the form of figurative indecomposable expressions and reproducibility in the form of idioms.

People do not notice, but we can assert with big confidence that we use idioms in the everyday life, for example: safe and sound, my cup of tea, in black and white – all these phrases are idioms. They occupy an important place in learning any language. Native speakers often use steady expressions, as they are constituted habitually for them, but for people who learn English they can be incomprehensible. That is why we are interested in studying of this issue.

A great number of scientists have been studying the problem of language developing. S.A. Savitsky writes that idioms absorb specific of a natural language and reflects all sides of the constantly changing native speakers' attitudes. It permits people to apply language symbols a little arbitrarily, departing from the primary rules of semantic combinatorics and formal logic. S.O. Kartsevsky affirms that linguistic system should be developed and simultaneous unchanged, and only because of this ability it can evolve.

According to Collins Dictionary, idiom is a steady expression which is used in every language and has indivisible collocation. Its meaning can be absolutely different from words, included into the idiom. The informational aspect of the language is complemented by a sensually-intuitive description of our world and life by idioms. They tend to be used in order to economy language resources and permit to cut across various long sentences to little steady expressions. They do speech more expressive, emotional and imaginative.

However, it is not always clear what an idiom means and what its origin is. If you know every word in the sentence but you do not understand the meaning, this is likely due to one of two reasons: there is a grammatical trap in this expression or it should not be perceived literally.

It is a well-known fact that generalization and systematization of knowledge about the world is one of the most important functions of idioms. They play the crucial role in shaping linguistic vision of the world. The great variety of phenomena, situations and life experience make our mind up to form generalized verbal models.

The specific linguistic picture of the world, inherent to the society, is created in a native speakers' mind. Including information about typical situations, the language picture also contains valuable and historical significance, which is accepted in different circles and social groups. The comprehension of cultural and historical experience of previous generations is occurring during learning idioms as they accomplish the accumulative function. Existence of idioms in the language indicates the national-cultural identity of the language, its identity and color.

So, studying idioms plays a unique role in researching any foreign language as they penetrate into its cultural features. There is one consistent pattern - the more idioms a person has in his/her vocabulary, the higher language level he/she has.

Thus, we have come to the conclusion that using idioms in our speech gives us a number of advantages: to exclude the possibility of using additional words, to make the language perception more powerful, to help to make out the cultural specification of any language; to make a speech more expressive, emotional and imaginative, to serve the process of cognition, communication, expression and to understand the out-of-linguistic reality in a wide range of its areas.

Scientific and Language Supervision by Senior Lecturer N.O. Chernyak.

Н.С. Астахова,

*4-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ДЕІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА СІМЕЙНОЇ ПОЛІТИКИ

На сьогодні, залишається актуальним питання у сфері підтримки сім'ї та захисту прав дітей, що залишилися без батьківської опіки. З 2005 року в державній соціальній політиці України пріоритетним напрямком є розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і, як наслідок, поступове закриття інтернатних закладів чи їх реорганізація в заклади соціального обслуговування, які здійснюють функції не тільки по влаштуванню дітей у прийомні сім'ї чи будинки сімейного типу, а і функції з профілактики соціального сирітства. У зарубіжній літературі, а також серед експертів та фахівців з питань дитинства, це явище отримало назву «деінституціоналізація».

Відомо, що влаштування дитини у державний заклад – це не кращій варіант життєстрою, адже зусилля інтернатних закладів у напрямку виховання та навчання дітей-сиріт малоефективні. Те, як складеться доля випускників, показує, що залившись наодинці з самостійним життям, мо-

лоді люди відчувають великі труднощі, обумовлені інфантилізмом, мінливим самовизнанням, незнанням та несприйняттям самого себе як особистості.

За твердженням уповноваженого Президента України з прав дитини М. Кулеби [1], чисельність дитячого населення в країні з 1991 року скоротилася майже вдвічі – до 7,6 млн. Біля 106 тисяч дітей (1,5% від загальної кількості дитячого населення країни) проживають та виховуються в інтернатних закладах. З цих 106 тисяч лише 8% (8700 дітей) – сироти, а решта (92%) мають живих батьків. Не покращує загальну картину і той факт, що кожні три дні 250 дітей потрапляють у державні заклади, а біля 600 тисяч проживають у сім'ях групи «ризик», що робить їх потенційними кандидатами на влаштування до притулків та інтернатів. На жаль, у цій негативній статистиці Дніпропетровська область займає за кількістю покинутих дітей (майже 10000 осіб) перше місце.

Негативні наслідки суспільного виховання дітей, які позбавлені батьківського піклування, призвели державу, громадське суспільство до усвідомлення недосконалої та не гуманної існуючої системи життєлаштування, виховання та соціалізації дітей даної категорії, необхідності її реформування.

Підтвердженням зазначеного вище є повідомлення прес-служби Міністерства соціальної політики, що за 11 місяців 2018 року в Україні було усиновлено 1547 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ще 4904 дітей взято сім'ями під опіку, з них: громадянами України – 1221, іноземцями – 326 осіб [2].

У сучасних умовах України соціальний захист дітей-сиріт виступає не просто сукупністю закладів соціального обслуговування та кількістю нормативно-правових актів, а і особливим соціальним інститутом, ефективність якого залежить як від організаційно-правових і фінансових факторів, так і від соціокультурних чинників. Для успішного функціонування цього інституту в умовах трансформації суспільства науковці виявляють та описують основні перепони, що виникають в процесі реалізації політики деінституціоналізації, а також визначають шляхи їх подолання з метою вирішення проблеми сирітства в Україні як у межах всієї країни, так і окремо взятих регіонів.

Мета статті полягає у висвітленні проблем, що пов'язані з реалізацією політики деінституціоналізації в Україні.

Загально визнано, що сім'я – найбільш комфортне середовище для розвитку та виховання дитини. Основу для аргументації відносно сімейних форм виховання дітей, що позбавлені батьківської опіки, було викладено в роботах І. Дементьєвої, В. Бобкова, Н. Григорьєвої.

Обґрунтування політики деінституціоналізації знаходить своє відображення в колективній роботі російських авторів – Ю. Володіної, Н. Матяш, М. Сідоріної.

Аналіз наукових досліджень дає змогу гіпотетично припуститися думки, що в сучасних соціально-економічних та політичних умовах українського суспільства інститут соціального захисту дітей-сиріт, що сформований в радянські часи та базується на пріоритеті виховання дітей в закладах інтернатного типу, не може виконувати свої функції у повному обсязі та потребує перетворення. Формування нового інституту соціального захисту дітей-сиріт пов'язано з політикою деінституціоналізації, яка передбачає поступовий перехід від радянської моделі виховання дітей-сиріт до моделі сімейного влаштування.

За твердженням дослідників, реалізація політики деінституціоналізації та реформування системи соціального захисту цієї категорії дітей вимагає комплексної планомірної, продуманої роботи з визначенням відповідальних органів влади, програм, джерел фінансування з метою всебічного захисту прав та інтересів дітей на всій території України.

Зазначимо, що на сьогодні в нашій країні розвиток сімейних форм влаштування дітей-сиріт відбувається дуже повільно, що може призвести, з одного боку, до штучного скорочення кількості знову виявлених дітей-сиріт, а з іншого боку, до поспішного влаштування дітей у неблагополучні прийомні сім'ї. Тому актуальним є завдання створення та апробації ефективних механізмів для нової моделі сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Немаловажливим є і той факт, що на державному рівні ставиться завдання скорочення кількості інтернатних закладів для таких дітей, їх реорганізація. У той же час, враховуючи досвід України, експертні оцінки та результати спостережень ряду дослідників, необхідно зберегти на певний період часу такі заклади для дітей-сиріт, які не бажають або не можуть бути влаштовані в сім'ї. На думку деяких науковців, різке скорочення кількості інтернатних закладів може призвести до загострення проблеми соціального сирітства.

Важливо розуміти, що реорганізація та перепрофілювання інтернатних закладів дозволить розширити спектр діяльності організацій для дітей, які залишилися без батьків, використати досвід фахівців для роботи з кризовими сім'ями щодо повернення дітей в сім'ю та профілактики соціального сирітства. Новою формою сімейного влаштування дітей-сиріт може бути патронатне виховання.

Заслужовує на увагу думка дослідників відносно створення на регіональному рівні дорадчого міжвідомчого органу соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків, який дозволить координувати дії суб'єктів соціальної допомоги та сприяти поетапному вирішенню проблем сирітства в ряді областей України.

Отже, підсумовуючи викладене вище, зазначимо, для того, щоб сприяти вирішенню проблеми сирітства, одним з важливіших напрямків діяльності держави має бути формування сімейної політики, спрямованої на зміцнення сім'ї як соціального інституту.

Список використаних джерел

1. Воспитание детей-сирот по новому: что придет на смену интернатам. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dengi.informator.ua/2018/05/02/vospitanie-detej-sirot-po-novomu-cto-privdet-na-smenu-internatov/>
2. Підраховали, скільки сиріт усиновили в Україні в 2018 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.slovoidilo.ua/2018/12/29/novost/obshhestvo/podschitano-skolko-sirot-usynovili-ukraine-2018-godu>

Науковий керівник: Л.Ю. Кримчак, канд. пед. наук, доц.

Д.О. Березан,

*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

НАСИЛЬСТВО НАД ДИТИНОЮ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Кризові тенденції й соціальні негаразди часто призводять до агресії, яка негативно позначається на всіх сферах суспільного життя, і перш за все, на сім'ї та дітях. Проблема домашнього насильства над дітьми залишається актуальною з давніх часів і посилюється тим, що для сучасного українського суспільства вона стала звичним явищем. Метою роботи є вивчення жорсткого поводження з дітьми в родині як соціально-психологічної проблеми та виявлення шляхів її подолання.

Аналіз наукової літератури показав, що останніми роками проблема насильства в сім'ї дійсно почала вивчатися більш детально в нашій країні. Зокрема, соціально-психологічні аспекти проблеми насильства, вплив сім'ї на девіантну поведінку неповнолітніх; методи щодо запобігання насильству в сім'ї та допомоги жертвам домашнього насильства. Над цим працювали такі дослідники як К. Леві-Строс, К. Лоренс, Н. Максимова, С. Палмер, Е. Фромм, А.В. Мудрик, Л.С. Алексеева та інші.

Соціально-психологічні наслідки насильства над дитиною проявляються в двох аспектах: шкідливість саме для дитини і для суспільства. Діти, що зазнали будь-якого насильства, мають складності в соціалізації, є соціально дезадаптованими; їм важко у спілкуванні з іншими людьми; вони не мають достатнього рівня знань і ерудиції, щоб завоювати авторитет у школі або інших соціальних групах тощо. Для суспільства наслідками насильства щодо дитини є втрати в їхній особі повноцінних членів суспільства внаслідок порушення їх фізичного та психічного здоров'я, низького освітнього та професійного рівня, кримінальної й девіантної поведінки. Це втрата потенційних батьків, здатних виховати здорових у фізичному та моральному значенні дітей. Нарешті, це відтворення та примноження жорстокості в суспільстві, оскільки нерідко самі жертви стають насильниками.

Конституція України, проголошує людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю, також кожній людині гарантується право на свободу та особисту недоторканність. Сьогодні так само існує мережа відомств, які займаються вирішенням проблеми насильства (служби сім'ї, материнства і дитинства; установи охорони здоров'я, освіти; бюро судово-медичної експертизи; правоохоронні органи; прокуратура; суд; релігійні конфесії тощо). Однак, попри все це, випадки насильства не зменшуються.

Однією з перешкод є байдужість людей, бо скільки можна було б виправити, звернувшись до соціальних служб, класного керівника, чи психолога, у разі підозри, проявів або конкретних фактів жорстокого поводження над дитиною. Тоді сім'ї надати б необхідну психологічну допомогу, фахівці з соціальної роботи, лікарі, педагоги і психологи, працюючи за спеціальними програмами змогли б відновити у дітей і підлітків повагу до себе, як до особистості, підвищити впевненість і захисні якості, провели б необхідну роботу з батьками, і ми би врятували не одну сім'ю, лише своєю небайдужістю.

Треба наголосити на важливості того, щоб у школах приділяли більше уваги цій проблемі, бо діти мають знати свої права та необхідні дії, в разі їх порушення, а також вміли виявляти прояви насильства в інших та повідомляти про це дорослим. Це також стосується батьків та вчителів. Істотним зниженням рівня насильства і невиконання батьківських прав також може стати і введення різних видів покарання: адміністративний арешт, штраф, примусове проходження корекційної програми соціально-виправного напрямку тощо.

Таким чином, існують основні елементи системи захисту дитини від насильства і жорстокого поводження в сім'ї (законодавча база та нормативно-правове забезпечення; служби допомоги, програми профілактики і реабілітації тощо), які обов'язково мають елементи були взаємопов'язані й спрямовані на досягнення загальних цілей - запобігання насильству над дітьми, а також надання допомоги дитині та сім'ї, які опинилися у важкій життєвій ситуації.

Науковий керівник: С.В. Глазунов, канд. іст. наук, доц.

П.С. Біда,

*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПОКРАЩАННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

В ситуації загострення такої соціальної проблеми, як демографічний спад, коли швидко збільшується відсоток людей пенсійного віку, постає нагальне завдання забезпечення їхньої соціальної адаптації, ефективного ви-

користання наявного потенціалу. Серед найактуальніших проблем сучасної геронтології – пошук шляхів збереження максимальної життєвої активності людей похилого віку через освіту та навчання. Цю проблему досліджували М. Александрова, А. Дмитрієв, З. Саралієва, В. Шапіро та інші.

Вихід на пенсію є одним з найбільш кризових моментів в житті кожної людини, який спричиняє суттєві зміни в умовах й способі життя. Криза старіння вимагає від людини переосмислення життєвих цінностей, ставлення до себе і до навколишнього середовища, пошуку нових шляхів самореалізації. У більшості людей похилого віку цей процес відбувається довго й болісно, супроводжується переживаннями, пасивністю, невмінням знайти нові заняття і контакти, по-новому поглянути на себе та на навколишній світ.

Теоретичне осмислення сутності та ролі освіти людей похилого віку розпочалося в середині 70-х років ХХ століття. Перший університет третього віку був заснований в 1973 році в Тулузі у Франції професором П'єром де Велла з метою поліпшення умов життя людей похилого віку.

Університети третього віку – це освітні установи або навчальні центри для літніх людей. Вік студентів складає від 40 до 80 років, що вказує на особливий характер цих установ. Класи формуються з людей однакового віку, що забезпечує більшу однорідність слухачів за критеріями стану здоров'я й ефективності засвоєння матеріалу.

Необхідно зазначити, що в Україні вперше такі структури були започатковані Інститутом геронтології, й це передбачало розробку спеціальних програм навчання за різними напрямками. В останні роки розвиток мережі університетів третього віку отримав подальший поштовх завдяки підтримці цього напрямку проектами Фонду народонаселення ООН.

Освіта дорослих в пенсійному віці не переслідує мети отримання професії та подальшого працевлаштування. Даний вид навчання відноситься до так званої неформальної освіти, місія якої – персональний розвиток, соціальна адаптація, збереження активної позиції людей похилого віку. Оптимальна й конструктивна завантаженість, безперервне отримання нових знань дозволяє студентам пенсійного віку реалізувати свої здібності, залишатися самостійними і бути менш схильними до стресових станів у кризовий період.

Так, наприклад, в польських університетах для людей похилого віку сформульовано кілька освітніх цілей:

1. Попередження старості – програми університетів ставлять собі за мету подолати негативні ознаки старіння за допомогою пропаганди фізичної та психічної активності. Освіта розглядається як протидія процесу старіння, боротьба з ним.

2. Підготовка до пенсії – у рамках освітньої програми проводяться семінари з психології та філософії життя, встановленню контактів з іншими людьми.

3. Підготовка до громадської діяльності – слухачі університетів «третього віку» беруть участь у різних благодійних акціях, що допомагає літнім людям відчутти свою значимість.

В Україні також функціонують подібні заклади. Викладачами виступають соціальні педагоги, волонтери, студенти та всі, хто хоче долучитися до європейської системи «пожиттєвої освіти». Під час окремих занять із слухачами спілкуються вчителі, лікарі, представники державних і громадських організацій, усі, хто виявляє бажання та є фахівцями у питаннях, що цікавлять пенсіонерів. Напрямки навчання також незвичні й покликані сприяти здоровому способу життя та урізноманітнювати дозвілля. Наприклад, у Черкасах літні люди опановують як творчі професії, на кшталт танців, дизайну, так і серйозніші – правознавство й комп'ютерна грамотність.

У Дніпрі за підтримки міського голови Б.Філатова у 2017 р. розпочав діяльність соціальний проект «Університет третього віку». Навчатися можна за кількома напрямками: психологія, правознавство, комп'ютерні технології, іноземні мови (англійська, німецька, польська), здоровий спосіб життя, мистецтво (хоровий спів, рукоділля). До проекту приєдналися Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, Дніпропетровська державна медична академія, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, комп'ютерна академія «ШАГ» та Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара.

Для реалізації освітніх цілей використовуються різні форми і способи навчання людей пенсійного віку: лекції, семінари в групах за інтересами (семінари ґрунтуються на самостійному розгляді учасниками окремих наукових проблем), групи самоосвіти та взаємодопомоги. Організаторами їх створення виступають найбільш ініціативні студенти. Ця форма досить популярна в польських університетах третього віку. Студенти самостійно складають програму занять, організують цікаві зустрічі, ювілеї, екскурсії та багато іншого. Ті, хто за станом здоров'я не можуть брати участь у заняттях, користуються послугами групи взаємодопомоги.

Освітні програми можуть реалізовувати як заклади освіти, так й релігійні громади, політичні партії, ветеранські організації, культурно-освітні установи та організації, благодійні фонди, ЗМІ. Перелік не є вичерпним і може бути доповнений, виходячи з потреб та інтересів учасників освітнього процесу.

Організація освітніх програм для людей похилого віку піднімає рівень їх соціального благополуччя, відіграючи важливу роль у профілактиці негативних наслідків кризового періоду, посилюючи їх адаптивні можливості.

Специфіка освіти людей похилого віку полягає у тому, що її контингентом є люди, в яких навчальна діяльність сполучається з особис-

тим життєвим досвідом. Тому на цей вид освіти не можна поширювати всі традиційні постулати педагогічної теорії, форми і методи навчання й виховання підростаючого покоління. Це робить нагальною потребу подальшої розбудови системи підготовки андрагогів і гердагогів – фахівців з освіти дорослих та людей похилого віку. Без сучасних знань про дану категорію суб'єктів освітнього процесу та оволодіння спеціальними методиками неможливо забезпечити його якість та ефективність в сучасних університетах третього віку.

Науковий керівник: Ю.В. Борисова, канд. соціол. наук, доц.

В.О. Бикова,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ІНТЕРАКТИВНОЇ ГРИ «ДЕБАТИ» ЯК ЗАСОБУ САМОРОЗВИТКУ СУЧАСНОГО КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ

За останні десятиріччя відбулися очевидні зміни у суспільній та науковій свідомості, що призвели до необхідності переосмислення науки та освіти, їх цілей та задач. Сьогодні якісну освіту сучасного конкурентоздатного фахівця неможливо уявити без розвитку інформаційної, дослідницької культури, здатності продукувати нові знання. Традиційне освітнє середовище стикається з новим образом пізнавальної культури, для якої «людина репродукуюча» не є більш цікавою, значущою, конкурентоздатною на ринку праці.

Професійна компетентність сучасного студента, фахівця характеризується свободою орієнтації в інформаційному полі, знанням безліч точок зору, умінням обирати й обґрунтовувати свій вибір, мистецтвом самостійного вирішення пізнавальних проблем, засобами інформації та комунікації.

Дебати, будучи новою педагогічною технологією, служать ефективним засобом навчання і виховання, що зумовлює активне застосування дебатів у навчальному процесі.

На сьогодні у світі та в Україні накопичений багатий досвід використання дебатів у навчальному процесі. Формат дебатів, а також окремі його елементи успішно застосовуються в різних сферах освітньої діяльності: в школах, у вищих навчальних закладах як елемент освіти дорослих та діяльності педагогічного колективу.

Використання дебатів у навчальному процесі сприяє створенню стійкої мотивації навчання, так як при цьому студент відчуває особистісну

значущість навчального матеріалу. Наявність елемента змагальності стимулює творчу, пошукову діяльність, а також ретельне опрацювання основного досліджуваного матеріалу.

Спочатку дебати створювалися як програма для учнів, що дозволяє навчити вмінню розмірковувати, критично мислити, продуктивно організовувати процес дискусії. С.А. Пуйман і В.В. Четч в книзі «Практикум з педагогіки» визначають дебати як дискусію, обмін думками на зборах, засіданні.

На думку Є.О. Галицьких, дебати – форма навчання спілкуванню, що дозволяє тренувати навички самостійної роботи з літературою та іншими джерелами інформації, відпрацьовувати вміння вести дискусію та відстоювати власну точку зору з урахуванням того, що і протилежна позиція теж має право на існування.

Дебати як форма ведення спору відрізняються від просто логічної аргументації, яка лише перевіряє речі на предмет послідовності з точки зору аксіом, а також від суперечки про факти, в якій цікавляться тільки тим, що відбулося або не відбулося. Хоча логічна послідовність, фактична точність, як втім, і емоційна апеляція до публіки є важливими елементами переконання, в дебатах одна сторона часто превалує над іншою завдяки презентації більш якісного змісту і/або структури розгляду проблеми.

Вперше цю дилему сформулював австрійський філософ Карл Поппер, в одній зі своїх основних робіт «Відкрите суспільство і його вороги» (1945), в якій автор зазначає, що вірить в існування абсолютної істини, але не вірить тому, хто вважає, що володіє нею. У даній роботі Карл Поппер підкреслює особливу цінність розвитку у вільної людини критичного мислення, вміння вести діалог та відкрито обговорювати ті чи інші проблеми. Оскільки мислення людини носить мовний характер, необхідно, на думку Поппера, розвивати вміння мислити самостійно, відстоювати і доводити свою думку, переконуючи інших у своїй правоті. Саме тут підкреслюється важливість дебатів як форми переконання. Учасник дискусії сподівається змінити позицію інших про те, що є кращим або правильним.

Дебати – інноваційна освітня технологія, в основі якої – рольова гра, в якій дві команди – Уряд і Опозиція – за строго заданими правилами обговорюють законопроект / ціннісний погляд (за і проти). Завдання кожної з команд – переконати аудиторію (зал) або професійних суддів – підтримати одну зі сторін. Головним критерієм є переконливість аргументів, представлених командою; ефективність виступу з точки зору структури, способу і, головне, змісту промови.

Дебати дозволяють розвинути навички ефективного публічного виступу, роботи з інформацією, підготовки кейсу, стресостійкості, командної взаємодії; розширити світогляд, сформувати гуманітарні цінності; розвинути комунікативну компетентність, здатність концентруватися на сутності проблеми і відстоювати непопулярні рішення.

В Університеті імені Альфреда Нобеля дебати широко використовуються на заняттях у групах психологів, економістів, фінансистів, менеджерів.

Приклади дискусійних тем для обговорення: «Кредит кабала чи рятівний круг», «Вищі, випускники яких не затребувані, зобов'язані скоротити набір абітурієнтів», «Для розвитку економіки України середній клас не обов'язковий», «Треба жертвувати економічним зростом заради навколишнього середовища», «Реклама це благо (зло)», «Психотерапія приносить більше добра (зла) людині», «Права, тих хто не курить пріоритетніші за права курців», «Евтаназію можливо виправдати», «Чоловіки (жінки) найбільш ефективні керівники».

Дебати у форматі рольової гри допомагають студенту виробити такі якості, як успішність, впевненість у собі, досвід публічної комунікації, вміння працювати в команді й переконувати.

В.Ю. Блохіна,
*аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро*

ТИМБІЛДИНГ ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМАНДИ

Одним із сучасних найбільш ефективних інструментів управління персоналом та перспективною моделлю корпоративного менеджменту є тимбілдинг, організація якого забезпечує повноцінний розвиток компанії, виховання фахівців різних спеціальностей та з різним досвідом роботи, які є здатними спільно нести відповідальність за результати власної діяльності, оптимально розподіляти функціональні обов'язки у спільній роботі.

Історію виникнення тимбілдингу пов'язують із так званим «мотузковим курсом» - командною грою, що була застосована у Англії під час Другої світової війни. Метод колективного змагання працівників, організований у неробочий час, отримав шалену популярність як серед членів команд, так і серед керівників, а отже – став розцінюватись як ефективний інструмент гуртування професійної групи (команди).

З точки зору теорії ефективного управління, відомо, що якщо кожному співробітникові зручно і психологічно легко працювати в своєму колективі, він буде набагато більше націлений на якісне виконання своїх функцій. Таким чином, тимбілдинг як командоутворення набуває популярності серед адміністрацій та **HR-менеджерів, реалізується у різних нових способах.** Наразі серед видів тимбілдингу можна виокремити:

Спортивний – згуртування колективу на свіжому повітрі, що реалізується способами квестів, рухових командних ігор, естафет;

Історичні рольові ігри – відтворення історичних подій та битв, персоналізація героїв;

Мистецький – тимблдинг, спрямований на розвиток творчого потенціалу колективу, що реалізується через інтелектуальні ігри, рішення кейсів, розвиток креативності працівників (навичок живопису, фотографії, віршування тощо);

Психологічний – тимблдинг, який дозволяє виявити лідера у команді, розвинути комунікаційні уміння співробітників, налагодити позитивну атмосферу у колективі.

Організація тимблдингу буде ефективною за умови дотримання правил:

- визначення ясних цілей проведення заходу;
- створення грамотного сценарію;
- оптимальне визначення місця та форми проведення заходу;
- спрямованість на позитив і абстрагування від поточних конфліктів.

Цілями тимблдингу можуть бути виявлення у команді її слабких сторін; актуалізація сили й непереможності групи; визначення можливостей розвитку колективу.

Наприклад, для рефлексії власної професійної ролі можна запропонувати гру зі зміною професії: нафтовикам слід уявити себе фахівцями з реклами нафтових продуктів. Така гра допоможе поглянути на бізнес неупереджено, зуміти визначити те, що вважається корисним для споживачів. Результатом такого тимблдингу може стати визначення шляхів розвитку виробництва.

На розробку програм тимблдингу може знадобитись декілька місяців: має бути ураховано робота із замовником, тестування співробітників. Іноді фахівці з тимблдингу запроваджують фіктивне влаштування на роботу в колектив, який мають вивчити досконало, щоб знайти проблемні зони, які потім мають бути усунені у ігровій ситуації. Так, для досягнення рівноваги у колективі, в якому є працівник, що постійно демонструє власні успіхи у тим де мотивує команду, можна запропонувати гру, де такий вискочень отримає другорядні ролі.

Ризики перетворення тимблдингу в пересічний корпоратив існують повсякчас. Іноді керівники не розрізняють ці заходи. Однак тимблдинг завжди організовується з конкретною метою, тоді як корпоратив – швидше як релаксація, результатом якої іноді може стати не згуртування колективу, а навпаки – створення у ньому нових конфліктів. Ризики для проведення ефективного тимблдингу існують у фірмах із авторитарною моделлю керівництва, де працівники боятимуться виявити власний потенціал повною мірою, щоб не стати переможцем свого шефа.

Слід зазначити, що відносини між людьми в колективі є одним із факторів, що впливає на успіх компанії, умовою розвитку якої є усвідомлення управлінців важливості чіткої мотивації працівників й організації для них форм командоутворення, які дозволятимуть виявити неявні резерви кадрового потенціалу.

Науковий керівник: О.О. Резван, д-р пед. наук, проф.

РОЛЬ ФАКТОРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА І ХАРАКТЕР ЇХ ВПЛИВУ НА ПОВЕДІНКУ ІНДИВІДА

Найвпливовішими факторами на поведінку індивіда на мій погляд, є соціокультурне середовище, освіта (сім'я і школа), засоби масової інформації, виховання й самовиховання. Соціокультурне середовище є універсальною, всеохоплюючою буттєвою сферою особистісної ідентифікації. Соціокультурні фактори, які визначаються цінностями і поведінковими установками людей, а також різноманітністю етнічних, лінгвістичних і релігійних груп, можуть впливати на поведінку індивіда. І цей вплив може як сприяти особистісному розвитку, так і перешкоджати йому.

Справжній економічний і соціокультурний розвиток країни, процеси інформатизації, глобалізації не тільки не зменшують, а навпаки – мають великий вплив на поведінку індивіда. Соціокультурне середовище – об'єктивна соціальна реальність, динамічно функціонуюча у вигляді природних, матеріальних, соціально-економічних, політичних, духовних, психологічних та інших чинників, які впливають на становлення людини в навколишньому світі. Звідси виходить важливість дослідження ролі факторів соціокультурного середовища та характер їх впливу на поведінку індивіда.

Існує безліч підходів до розуміння поведінки людини, адже остання є істотою біопсихосоціальною, і може розглядатися: як біологічна форма життя, що виражається в морфологічних, фізіологічних, генетичних, нервово-мозкових, електрохімічних явищах та процесах; як носій психічної активності з огляду на її внутрішній духовний світ, аспекти свідомих та несвідомих процесів, прояву волі, переживань, пам'яті, характеру, темпераменту тощо; як суб'єкт у співвідношенні із собі подібними [4, с. 130].

Формування культури та соціальної активності передбачає створення соціокультурного середовища, з орієнтацією виховання на загальнолюдські духовно-моральні цінності, розвиток творчого мислення, прилучення до багатства національної і світової історії культури, розвиток у молоді особистих, громадянських та професійних якостей, що відповідають інтересам становлення особистості, розвитку суспільства.

При вивченні родини дитини спеціалісту важливо враховувати її субкультурні, виховні особливості та можливості. Субкультурні особливості обумовлені своєрідністю сім'ї, тобто складом сім'ї, кровно-родинними зв'язками членів сім'ї, життєвими умовами, морально-психологічним кліматом. Виховні особливості сім'ї відображають можливості членів сім'ї у формуванні культури дитини: власний досвід сімейного виховання, педагогічну підготовку, готовність і здатність батьків до виховання дітей,

рівень освіти і особисту культуру членів сім'ї, авторитетність батьків, батьківську любов як основа виховання, ставлення батьків до виховання дитини. Чималу проблему представляє висока зайнятість батьків на роботі, в бізнесі, невміння вникнути в проблеми зростаючого індивіда. До основного впливу педагогічного колективу у школі і мікрорайоні з батьками відносять: безпосередній вплив педагогічного колективу школи на вдосконалення сімейного виховання; опосередкований вплив – через учнів, громадські організації, система педагогічного всеобучу батьків – через консультації, планомірне залучення батьків в суспільно корисну діяльність в школі і за місцем проживання (батьківські комітети, в якості тренерів, шефів), систематична робота з узагальнення передового досвіду сімейного виховання.

Засоби масової інформації (ЗМІ) також володіють величезними можливостями впливу на поведінку індивіда. У багатьох випадках вони стають спів вихователями підростаючого покоління, важливим фактором формування світогляду, спонукання людей до активних дій. Засоби масової інформації – поняття, що об'єднує всі канали доведення інформації до широкого загалу (преса, книжкові видавництва, агентства друку, радіо, телебачення, мережа Інтернет, соціальні мережі і т.д.). Це – соціальні інститути, що забезпечують збір, обробку і поширення інформації в масовому масштабі. Найбільшими можливостями впливу володіють телебачення, кіно і комп'ютерні технології. Телебачення дозволяє забезпечувати «доставку додому» готової програми, репортажу в момент звершення події, домашній перегляд дозволяє природно поглинати пропоновану інформацію. Комп'ютерні технології ставлять споживача у положення активного співучасника інформаційного матеріалу; споживач сам виходить на відповідну інформацію і взаємодіє з нею. Механізми впливу ЗМІ на особистість обумовлені глибоким знанням психології особистості і групи, актуальності, достовірності інформації, ідентифікації глядача з героєм, створення ефекту її затребуваності. ЗМІ впливають на розумову, поведінкову, установчу та фізіологічну сфери, викликаючи певні наслідки: є керівництвом, орієнтиром поведінки, формують установки і вчинки, змінюють знання, світогляд глядачів, ставлення людини до реального життя, оточуючих людей, можуть викликати страх, переживання, порушення сну, сексуальні порушення, серцебиття, тощо Серйозну проблему для розвитку особистості дитини представляють ідеї насильства і жорстокості, які несуть відеофільми та відеоігри, тому

Школа як соціально-психологічна група, будучи соціальним простором контактів школярів, створює можливості для реалізації ними активності у сферах спілкування та гри, в інших сферах життєдіяльності. Школа як відкрита соціальна система означає: розширення соціальних контактів школи з сім'єю; взаємодія школи з установами культури, додаткової освіти; інтеграцію зусиль педагогів з широким колом громадських:

випускниками шкіл, ветеранами, працівниками культури, спорту; співпраця педагогічного та дитячого колективів з різними творчими колективами; винесення уроків, позаурочних занять за межі школи: в майстерні, лабораторії, на природу і т.д. [1, с.75].

Неорганізоване середовище як фактор впливу на поведінку індивіда, що включає вулицю, предметне і природне середовище проживання людини і місце проживання, активно впливають на особистість. Причини цього П. Штомпка бачив в індивідуально - психологічні особливості дитини (сильно розвинений інстинкт товарищескості, дослідні прагнення, прагнення проявити себе, інстинкт наслідування). Основними соціокультурними факторами вулиці, що впливають на поведінку дитини, є: свобода самовиявлення особистості, субкультура середовища спілкування дитини з однолітками, своєрідність, новизна і незвичність явищ, спільна діяльність, яка посилює індивідуальні можливості кожної дитини, «активне дозволення», спільні інтереси. Серйозною проблемою є небезпека появи дітей вулиці [5, с. 93].

Таким чином, досліджуючи роль факторів соціокультурного середовища і характер їх впливу на поведінку індивіда приходимо до наступних висновків. Вплив об'єктивної соціальної реальності, яка динамічно функціонує у вигляді природних, матеріальних, соціально-економічних, політичних, духовних, психологічних та інших чинників формує поведінку індивіда. Субкультурні особливості обумовлені своєрідністю сім'ї впливають на поведінку особистості. Також засоби масової інформації також володіють величезними можливостями впливу на поведінку індивіда. Інтеграція педагогічного середовища в загальний соціокультурний простір на всіх етапах навчальної практичної діяльності індивідів сприяє розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Головаха Є.І. Суспільство, що трансформується: досвід соціологічного моніторингу в Україні / Є.І. Головаха. – Фонд «Демократичні ініціативи», 2015. – 154 с.
2. Ерасов Б. С. Социальная культурология / Б.С. Ерасов. – М.: Аспект-Пресс, 2004. – 472 с.
3. Сорокин П. А. Социальная и культурная динамика / П.А. Сорокин. – СПб.: Изд-во Русского христианского гуманитарного института, 2000. – 1054 с.
4. Столин В. В. Самосознание личности / В.В. Столин. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 2003. – 204 с.
5. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка; [под ред. В.А. Ядова; пер. с англ. А.С. Дмитриева]. – М.: АспектПресс, 2006. – 223 с.

Науковий керівник: Л.Г. Бойко, ст. викл.

МЕТОДИ І ФОРМИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА З НЕПОВНОЮ СІМ'ЄЮ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, яке зараз перебуває у соціально-економічній та політичній кризі, загострилися проблеми різного типу сімей. Одним з основних об'єктів роботи соціального працівника виступають сім'ї, які мають проблеми у сімейному вихованні, сім'ї, які за особливостями своєї життєдіяльності потребують соціальної підтримки, допомоги, реабілітації.

Аналіз наукових досліджень з проблематики неповної сім'ї (Т. Алексєнко, І. Гребенніков, І. Зверєва, Б. Ковбас, І. Кон, В. Костів, Б. Нусхаєва, В. Постовий, І. Трубавіна, та ін.), а також праць класиків вітчизняної педагогіки (А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович) свідчить, що їх автори відносять неповну сім'ю як до потенційно несприятливого фактору соціалізації особистості дитини, так і до неблагополучної у цьому аспекті.

Неповну сім'ю розуміємо як ту, що складається з самотньої матері (самотнього батька) з дитиною (дітьми), розлученої жінки (розведеного чоловіка) з дитиною (дітьми), вдови (вдівця) з дитиною (дітьми). Неповна сім'я є малою групою з частковими, неповними зв'язками, де немає традиційної системи відносин: мати – батько, батько – діти, діти – бабусі й дідусі. Інакше кажучи, неповна сім'я – це сім'я, де немає одного з батьків.

Зазначимо, що виховання дітей у неповній сім'ї має низку особливостей. Перш за все, внаслідок відсутності одного з батьків, що залишився доводиться брати на себе вирішення всіх матеріальних і побутових проблем сім'ї. При цьому йому необхідно також заповнювати дефіцит виховного впливу на дітей. Суміщення всіх цих завдань є дуже важкою справою. Тому більшість неповних сімей відчувають матеріально-побутові труднощі і стикаються з педагогічними проблемами.

Соціальна робота спрямована не лише на вирішення цих проблем, але й на зміцнення внутрішнього потенціалу сім'ї для нормального положення в суспільстві і виконання своїх суспільно значущих функцій. Неповні сім'ї поділяються між собою на різні види. Залежно від цього слід обирати різні методи роботи з ними. Існують не тільки неповні сім'ї з однією дитиною, а й багатодітні сім'ї такого типу. Важливо враховувати те з ким залишаються діти з батьком або матір'ю, і з якої причини це сталося, через розлучення, або смерть одного з батьків. Але хоч би якою була причина виникнення неповної сім'ї, слід пам'ятати, що в першу чергу страждають діти. Багато хто вже звик вважати неповні сім'ї стандартним об'єктом со-

ціальної роботи. З самого початку діяльності соціальної роботи неповні сім'ї є одними з перших хто знаходиться в складному становищі.

Сутність допомоги неповним сім'ям, яка надається соціальним працівником, полягає у вирішенні різних проблем від соціально-побутових, юридичних послуг до отримання законних допомоги і пільг а так само надання допомоги на особистісному рівні.

Можна виокремити чотири головні напрямки соціальної роботи з неповними сім'ями: надання екстрених, невідкладних заходів в складних, критичних ситуаціях; середньострокові заходи різного характеру, спрямовані на підтримку стабільності неповної сім'ї; довгострокові заходи, спрямовані на соціальний розвиток неповної сім'ї та її членів; профілактичні заходи різного характеру, спрямовані на запобігання виникненню «випадкових» неповних сімей.

Екстрені заходи можуть знадобитися в будь-якій сім'ї і в будь-який момент їх сутність полягає в негайній допомозі, натуральній, психологічній або матеріальній. Часто застосовуються такі заходи в разі жорстокого поводження з дітьми, залишення без нагляду. В цьому випадку доцільним є негайне видалення дитини з сім'ї, постановка питання про позбавлення батьківських прав перед органами опіки та піклування.

Середньострокова робота передбачає стабілізацію відносин в родині, приведення їх у норму. Такого роду заходи бувають як дитячі, так і дорослі так і спільні. У деяких випадках середньострокова діяльність соціального працівника може перетікати в довгострокову.

Важливо розуміти, що при роботі з сім'єю соціальний працівник виконує функцію міжвідомчого органу. Щоб надати підтримку неповній сім'ї доводиться співпрацювати з різного роду службами (школи, медичні пункти, притулки, служба зайнятості). Так само доводиться знаходити спільну мову з різними людьми. Як в середньостроковій так і в довгостроковій роботі велика роль приділяється психологічній підтримці. Діти особливо потребують постійної психологічної роботи з ними. Але доволі часто гостру потребу в психологічній допомозі та підтримки відчувають самотні батьки.

Соціальний патронаж – один з напрямів соціальної роботи, спрямований на постійне супроводження неповною сімей, які потребують систематичної підтримки умов, достатніх для забезпечення життєдіяльності соціально незахищених сімей.

Соціальна реабілітація спрямована на надання допомоги неповній сім'ї з метою подолання сімейних конфліктів, кризових станів, дисгармонії у взаємостосунках, тимчасових або постійних труднощів у життєдіяльності сім'ї, які з'являються внаслідок тяжких захворювань, майнових витрат, конфліктних взаємостосунків, нервово-психічних захворювань, а також допомоги тим, хто опинився у стані безвихідності, безпорадності чи самотності.

Форми та структури організації сучасної соціальної роботи з неповними сім'ями: виїзні (у сільські місцевості) засідання, вечірні жіночі та юнацькі гімназії, клуби для дівчат, кабінети довіри; лекторії, дискусійні клуби, діяльність спеціалізованих служб тощо. Для досягнення поставленої мети застосовуються такі форми роботи, як різноманітні комунікативні тренінги, тестування, індивідуально-групові психологічні консультації, психологічний театр мініатюр, лекції та семінари, проектні методики. З метою створення поширення інноваційних соціальних технологій організовуються експериментальні майданчики. Питання сімейної психотерапії є найбільш складним у реалізації в діяльності соціальних працівників. Робота у цьому напрямі передбачає соціальну реабілітацію сімей з дисгармонією у сімейних взаємостосунках, наявністю конфліктних ситуацій, де члени сім'ї зловживають алкоголем, наркотичними речовинами, мають різні види нервових захворювань, що створює загрозу для стабільності сім'ї.

Отже, діяльність соціальних працівників щодо надання допомоги неповній сім'ї та реалізація такого напрямку роботи, як соціальна підтримка неповної сім'ї, спирається на відповідним чином розроблений зміст, ефективні форми і методи роботи, інноваційні технології, які виробляються у процесі її реалізації.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

Y.D. Bohomaz,
2-nd year student, Alfred Nobel University, Dnipro

THE ROLE OF LISTENING IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Listening plays a vital role in daily lives. People listen for different purposes such as entertainment or academic purposes or obtaining necessary information. Research shows that we spend 44% of our active time listening in one form or another.

Listening is the ability to identify and understand what others are saying. This involves understanding speaker's accent and pronunciation, their grammar and vocabulary and grasping their meaning. Language learners, especially those who learn English as a foreign language in a non-native setting, find it difficult to acquire good listening skills. The problems in listening are connected with the four following factors: the message, the speaker, the listener and the physical setting. First of all, the students find it hard to understand proper names as they have never heard them before. In other words, they have no background knowledge about what they are listening to. The second problem is believed to rise from the unfamiliar, uninteresting and too long listening which

makes the students feel strange, discouraged and bored of what they hear. The third one is assumed to be about the sound connections and intonation spoken by native speakers with different accents.

The culture of the language plays an important role in understanding the speaker. The culture of the language includes: studying language innovations, communication with a native speakers, and comprehension of life and communicative behavior in the speaker's country.

It is necessary to select textual material in familiar categories for the listener. Phrases in the listening text at the beginning of studies should not exceed 5-6 words, and should not exceed 13 words at later stages. It is required to avoid discrepancies between audio content and age, specialization, convictions of the listener.

Here are some obstacles that prevent us from listening well:

1. We receive no formal listening training.
2. Speaking as a skill is considered more important than hearing.
3. Filters do not allow us to listen without bias.
4. Effective listening requires a lot of mental effort.
5. We think about what to say next, instead of listening.
6. Lack of abstract thinking does not allow us to make the right assumptions.

Therefore, students should spend more time on practicing. They should listen to a variety of topics in order to get familiar with them. Hence, the background knowledge will be enriched as well as the skill. In addition, the students should know how to apply suitable strategies to each kind of listening text in order to get the best result.

However, the skill of students will not be improved to the best point without teachers. Teachers play a significant role in developing their students skill of listening. At each lesson, the teacher shows his or her students the stages of listening comprehension. Generally, there are three stages: pre-listening, while-listening and post-listening. Furthermore, he or she should advise their students about the syllabus they can self-study at home.

As J. Willis suggested, we all have micro skills that we need to improve to listen better:

- predicting what people are going to talk about;
- guessing unknown words or phrases;
- using one's own knowledge of the subject to help understanding;
- identify relevant points; rejecting irrelevant information;
- retaining relevant points (note-taking, summarizing);
- recognizing discourse markers, e. g. "Well", "Oh", "Another thing is", "Now", "Finally", etc.
- recognizing cohesive devices, e. g such as and which, including link words, pronouns, references, etc.
- understanding different intonation patterns and uses of stress, etc., which give clues to meaning and social setting.

– understanding inferred information, e. g. speaker’s attitude or intention.
To conclude, listening is vital not only in language learning but also in daily communication. To acquire an acceptable listening skill, students themselves should have more exposure to variety of listening. Simultaneously, they should learn the tips or strategies through each of their learning themselves. Teachers also play an important role in teaching learners strategies and how to apply them for complying the listening tasks.

Scientific and language consultant: O.B. Tarnopolsky, Dr. of Pedagogy, Prof.

Л.Г. Бойко,
*доцент кафедри міжнародного туризму,
готельно-ресторанного бізнесу та мовної підготовки
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СПЕЦІАЛІСТІВ ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Індустрія гостинності одна із галузей у світовій і національній економіці, що розвивається дуже динамічно і стає однією із перспективних сфер професійної діяльності. В Україні на 2019 рік визначено п’ять найважливіших напрямів розвитку економіки, серед них і туризм. Останні роки існує тенденція - людина, яка вибирає професію, пов’язану з туризмом, буде затребувана на ринку праці, але і вимоги до її професіоналізму ростуть. Туристичній індустрії в усьому світі потрібні висококваліфіковані, сучасні професійні кадри, що володіють таким набором професійних і особистісних якостей, які визначають їх конкурентоздатність на ринку праці. Відповідно, зростають вимоги до якісної професійної туристичної освіти майбутніх спеціалістів.

Зараз є очевидним, що майбутнє сфери туризму залежить від людського фактору, від професіоналізму співробітника – в першу чергу особистісного становлення людини в процесі його професійної діяльності, що проходить декілька етапів: попередній – отримання уявлення про професію, підготовчий – отримання професійної освіти, професійної адаптації – початок професійної діяльності та професіоналізації – зростання спеціаліста до професіонала.

Професійна підготовка - спеціально організований процес оволодіння необхідними компетенціями, які дозволять виконувати роботу в окремій сфері професійної діяльності. Професійна підготовка удосконалюється в процесі входження людини в професію, в накопиченні професійного досвіду, в його безпосередній діяльності.

Результатом професійної підготовки є *професійна підготовленість* – ступінь оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками, способами діяльності, соціальним досвідом (компетенціями), сформованість особистісно і професійно важливих якостей, що допоможуть кваліфіко-

вано виконувати роботу в конкретній професійній сфері. Професійна підготовленість спеціаліста показує результативність його професійної підготовки через ряд основних критеріїв.

Аналіз спеціальної літератури [1, 2] і особисті дослідження дають можливість виділити основні критерії результативності професійної підготовки спеціаліста індустрії гостинності:

- наявність системи професійних знань, умінь і навиків, попередній досвід і способи професійної діяльності, тобто оволодіння компетенціями;
- відповідність кваліфікаційних характеристик спеціаліста сфери туризму професійним стандартам;
- сформованість особистісних якостей;
- розуміння специфіки професійної діяльності, її багатоаспектного характеру, привабливих і непривабливих сторін.

Зміни на ринку праці і туристичному ринку країни потребують від спеціаліста оволодіння необхідними компетенціями. В 2018 році був прийнятий Стандарт вищої освіти України для спеціальності 242 «Туризм» першого бакалаврського рівня вищої освіти, де чітко прописані ці вимоги: інтегральна компетентність – здатність комплексно розв’язувати складні професійні задачі та практичні в сфері туризму і рекреації; загальні компетенції та професійні (фахові компетенції), а також визначені результати навчання. Виходячи з цього, кожному закладу вищої освіти, де здійснюється підготовка спеціалістів з туризму необхідно ввести зміни в теоретичний зміст предметної області, удосконалити методи та технології навчання, використовувати нові інструменти підготовки та обладнання, забезпечити академічну мобільність студентів для відповідної професійної підготовки вищого гатунку.

Список використаних джерел

1. Боголюбов, В. С. Актуальные проблемы подготовки кадров с высшим образованием для сферы туризма / В. С. Боголюбов // Вестн. ИНЖЭКОНА. Сер. Экономика. – 2011. – Вып. 1. – С. 183-189.
2. Литвинова, Е. Н. Проблемы профессиональной подготовки специалистов в сфере туризма / Е. Н. Литвинова // Социально-гуманитарный вестник – 2010. – Спец. вып. 5. – С. 45-47.

Д.С. Бондаренко,

*3-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК ПРОФЕСІЇ

Соціальна робота виступає як професійна діяльність зі своїми професійними цінностями. Кожен соціальний представник повинен мати у собі певні установи, правила, яких він дотримується та надає допомогу. Він

повинен мати деякі показники, за якими його роботу та професіоналізм можна оцінити.

Професійний спеціаліст соціальної роботи повинен бути добре освіченим. Фундаментальні науки відіграють значну роль у підготовці фахівця з соціальної роботи. Якщо соціальний робітник не знається на психології, йому буде дуже важко спілкуватися з людиною, якої він зобов'язаний допомогти.

При розв'язанні соціальних проблем він має бути і соціологом, і педагогом, і лікарем, і правознавцем. Можна виділити такі три головні підходи, до яких він часто вдається.

Виховний – виконання ролі вчителя, консультанта, експерта. Соціальний працівник дає поради, навчає вмінню, моделюванню і демонстрації правильної поведінки, встановлює зворотний зв'язок, застосовує рольові ігри як метод навчання.

Наступний підхід зводиться до ролі помічника, прихильника або посередника в подоланні апатії чи дезорганізації особи, коли їй це зробити самій важко.

Діяльність соціального працівника за такого підходу спрямована на пояснення поведінки, обговорення альтернативних варіантів, з'ясування ситуацій, підбадьорювання і мобілізацію внутрішніх ресурсів клієнта. Адвокативний підхід застосовується тоді, коли треба юридичне захистити громадянина чи групу людей (подання об'єктивної інформації, співпраця з адвокатом, допомога клієнтові в усвідомленні прав і обов'язків, добір документально обґрунтованих звинувачень).

Велике значення мають знання і досвід, на них ґрунтується вміння впливати на інших людей. Багато важать, здібності, навички інтерв'ювання, тактового надання підтримки, встановлення зворотного зв'язку, послідовність і наполегливість, терпеливість і витримка, самоконтроль, щира зацікавленість, спрямовані на досягнення перемін у поведінці та стосунках між соціальним працівником і клієнтом.

Англійський вчений Ш. Рамон перелічує п'ять основних цінностей професійної соціальної роботи:

Наснаження – необхідність працювати з людьми, які стали клієнтами, так, щоб вони змогли відновити і використовувати свої особисті громадські та людські здатності.

Насамперед – людина. У кожної людини є право одержувати підтримку від суспільства у скрутних ситуаціях не тільки тому, що це може принести вигоду, а в ім'я розвитку людських можливостей і для збагачення нематеріального боку нашого життя.

Повага до особистості. Це один із привілеїв члена співтовариства. У різних соціальних групах є багато різноманітних засобів демонстрації поваги. За повагу можна вважати, коли дозволено робити людям неправильно, робити помилки. Обходитися з людьми так, наче вони все завжди роблять правильно, або не правильно, все одно було б проявом неповаги.

Право на визначення. Тобто, право кожного розв'язувати свої проблеми відповідно до спроможності приймати розумні рішення, коли людина знає саму себе краще і глибше за інших. Ще право на самовизначення припускає, що ухвалення рішення – загальнодоступний процес, якому можна навчити.

Право на залежність. Люди за своєю природою взаємозалежні. Кожен має право на взаємну залежність один від одного та підтримку з боку інших. Взаємозалежність – це позитивний і нормальний стан. Люди живуть у суспільстві та залежать один від одного.

Отже, майбутні спеціалісти з соціальної роботи повинні мислити системно, діалектичне, не втрачати цілого за частковим, бачити завжди клієнта з усіх боків, а не симптоми чи окремі ознаки його занедужання і втрати опори в сім'ї, на роботі, в побуті, у суспільстві.

Науковий керівник: С.В. Глазунов, канд. істор. наук, доц.

З.П. Бондаренко,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Інклюзивна освіта сьогодні – це система освітніх послуг, яка ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання в умовах освітнього закладу, передбачає комплексний системний особистісно-орієнтований і індивідуалізований стиль навчання. У процесі навчальних і корекційно-розвивальних занять враховуються перспективи майбутнього розвитку, актуальність засвоєння певної форми соціальної поведінки, індивідуальні уподобання і наміри дітей.

Останнім часом сутність теоретичних понять інклюзивної освіти достатньо повно викладена у працях Д. Гарнера, А. Дайсона, М. Кінг-Сірса, Д. Леско, П. Міттлера, М. Уїлл. Зарубіжний досвід упровадження інклюзивної освіти систематизовано у працях Д. Бішопа, Х. Вулі, М. Дарсі, М. Емітейдж, Р. Зіглера, Д. Камерон, Д. Кларка, Н. Клегга, Б. Крауфа, Д. Попойнта, Д. Річлера, М. Фореста, Д. Фрайзена, Р. Хайкі. Вивченням окресленої проблеми на пострадянському науковому просторі чимало приділяють увагу такі вчені, як: В. Ардзінба, О. Безпалько, Т. Буг, А. Валицька, І. Зверева, С. Колосов, А. Колупаєва, І. Ломакова, М. Сварнік, В. Ткачук, О. Ярська-Смірнова та ін.

Дослідниця питань інклюзії А. Колупаєва вважає, що одним із засобів подолання низького соціального й академічного рівня депривованих

дітей і молоді є інклюзивна освіта, яка є гнучкою індивідуалізованою системою навчання дітей з особливими потребами в умовах масових загальноосвітніх закладів за місцем проживання [3, с. 31].

Розглянемо сутність поняття *інклюзивного підходу* у системі освіти. На думку дослідниці О. Безпалько, він полягає у тому, що загальноосвітні заклади різного типу мають бути відкритими для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей. Серед них діти з проблемами у розвитку, діти мігрантів, діти, які належать до мовних чи етнічних меншин тощо [2, с. 54].

Одним із найбільш поширених видів інклюзії (англ. *inclusion* – включення) є інклюзивна освіта для дітей з інвалідністю. За рівнями включення дитини в освітній процес виокремлюють такі види інклюзії: *повна* (рекомендована дітям, які за рівнем психофізичного розвитку відповідають віковій нормі та психологічно готові до спільного навчання зі здоровими однолітками за індивідуальними програмами); *комбінована* (можлива для дітей, у яких психофізичний розвиток наближений до вікової норми, але їхнє навчання в умовах масового закладу обов'язково має супроводжуватися корекційною допомогою відповідних фахівців, зокрема вчителя-дефектолога, соціального педагога, психолога, логопеда); *часткова* (припускає включення дитини в освітній процес у режимі неповного тижня, коли вона засвоює навчальний матеріал у ході індивідуальних занять, але відвідує уроки образотворчого мистецтва, музики, бере участь у виховних заходах); *тимчасова* (дитина включається в колектив однолітків в освітньому закладі короткочасно під час навчання та під час святкових виховних заходів) [2, с. 55].

Зрозуміло, що концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Навчання в інклюзивних освітніх закладах корисне як для дітей з особливими освітніми потребами, так і для інших дітей, членів родин та суспільства у цілому. Взаємодія зі здоровими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь. Взаємодія між учнями з особливими освітніми потребами та іншими дітьми в інклюзивних класах сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків. Завдяки такій взаємодії діти вчать природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, вони стають більш чуйними, емпатійними, готовими до взаємодопомоги.

Учителі інклюзивних класів глибше розуміють індивідуальні відмінності й особливості дітей, а також ефективніше співпрацюють з батьками та іншими фахівцями (спеціалістами з лікувальної фізкультури, реабілітологами, логопедами, тьюторами, соціальними працівниками та ін.). Інклюзивна система освіти також корисна із психологічної точки зору, оскільки

завдяки спільному навчанню та міжособистісній взаємодії діти з раннього віку вчать розуміти і толерантно ставитися до людських відмінностей.

Інклюзивна освіта базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання. Інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, має забезпечувати інклюзивний заклад освіти, що адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи й форми навчання, використовує існуючі у громаді ресурси, залучає батьків, фахівців для надання спеціальних послуг відповідно до потреб кожної дитини, забезпечує сприятливий клімат в освітньому середовищі.

В основі практики інклюзивного навчання лежить ідея прийняття індивідуальності кожної окремої особистості і, отже, навчання має бути організоване таким чином, щоб задовольнити особливі потреби кожної дитини. І в цьому напрямі має бути організована робота тьютора. Звернемося до трактування поняття тьютор – (англ. tutor – наставник, опікун; лат. tuere – спостерігати, турбуюсь). Так, тьюторський супровід є однією із необхідних умов отримання якісної освіти для багатьох категорій дітей з обмеженими можливостями здоров'я. Запровадження посади тьютора в освітніх закладах допоможе розв'язати багато проблем в організації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти.

Саме тьютор, чи, як інколи його ще називають у школі, – асистент учителя, який не відволікає від навчальної діяльності педагога, допомагає учням з особливими освітніми потребами концентрувати свою увагу на уроці, розуміти і виконувати шкільні правила, дотримуватися основних принципів класно-урочної системи, усвідомлювати призначення уроку як форми організації навчального процесу, піднімати руку за бажанням відповісти, виходити до дошки на прохання вчителя тощо. Значну допомогу тьютор надає своїм тьюторантам і в побудові комунікаційної взаємодії, адекватної поведінки, переборюванні своєї гіперактивної, зрідка агресивної, поведінки. Саме тому і визначена необхідність появи нової посади за штатним розкладом у навчальному закладі.

Студенти, майбутні спеціальні педагоги, мають врахувати особливості організації навчання для дітей з особливими освітніми потребами й ретельно приготувати свою діяльність таким чином, щоб дитина з інвалідністю почувала себе комфортно, мала позитивні емоції та адекватне робоче самопочуття.

Непрості завдання тьютора досягаються такими засобами: організація і адаптація життєвого простору дитини – робочого місця, місця відпочинку та розуміння тьютором і вчителем зони найближчого розвитку дитини з вадами, опора на її внутрішні ресурси, дозування навантаження, адаптація навчального матеріалу та навчальних посібників тощо.

Зазначимо, що зараз інклюзивна освіта гостро потребує вдосконалення законодавчої бази, принципів фінансування, створення у навчальних закладах сприятливого середовища, формування матеріально-технічної бази, методичного і кадрового забезпечення, подолання соціальних

та професійних стереотипів. Незважаючи на певні позитивні результати освітнього експерименту, треба зазначити, що впровадження інклюзивної освіти у нашій країні має ще багато проблем, потребує розробки відповідної нормативно-правової бази, що закріплює правові засади здобуття якісної освіти особами з обмеженими можливостями здоров'я.

Тому розбудова системи інклюзивної освіти в Україні потребує подолання соціальних, організаційних, адаптивних перешкод через формування державної стратегії інклюзивної освіти, розробки фінансових механізмів її утримання, оновлення системи професійної підготовки педагогів, підвищення рівня спеціальної педагогічної освіти батьків і громадськості, розробку методичних прийомів і технологій освітньої інклюзії, адаптацію приміщень відповідно до потреб осіб з обмеженими можливостями.

Відомо, що інклюзивна освіта – це закономірний етап розвитку освітньої системи, який пов'язаний з переосмисленням суспільством і державою ставлення до осіб з обмеженими можливостями здоров'я, із визначенням їхнього права на одержання рівних з іншими можливостей, вона є закономірним і логічним варіантом трансформації інститутів загальної і спеціальної освіти, виступає одним із основних інститутів соціальної інтеграції. Реалізація технологій освітньої інтеграції дозволяє узгодити протиріччя між рівними правами осіб з обмеженими можливостями у виборі життєвого шляху, форми освіти освітніх послуг і фактичною нерівністю можливостей різних соціальних груп (здорових людей і людей з відхиленнями розвитку) у реалізації цих прав. Тому організація інклюзивного навчання потребує створення сприятливої соціальної ситуації для розвитку дітей з психофізичними порушеннями і забезпечення їм рівних прав в одержанні освітніх послуг [4, с. 3].

З огляду на розглянуті питання вказуємо, що важливою умовою ефективності освітнього інтегрування є *педагогічна робота*, спрямована на формування у здорових осіб адекватних уявлень про однолітків з порушеннями психофізичного розвитку, яка скерована на нівелювання наслідків пізнавальної, соціальної та емоційної депривації. Особливе місце у процесі соціальної інтеграції дитини з порушеннями психофізичного розвитку призначається сім'ї, яка в ідеалі виступає одним із основних факторів її залучення до системи суспільних відносин. Особливості сім'ї, її активність у процесі розвитку і освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус у майбутньому, рівень реабілітаційного і соціально-інтеграційного потенціалу, ступінь готовності до інтеграції у навчальному закладі.

Зауважимо: участь викладачів і студентів у *науковій розробці* проблем інклюзивного навчання дітей з особливими потребами є необхідною і обов'язковою умовою підвищення інклюзивної компетентності і ефективності соціально-педагогічної роботи в інклюзивному освітньому просторі. Підкреслимо, що пріоритетними напрямками діяльності педагогічного колективу вищої школи з підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти є: формування інклюзивної компетентності членів

колективу, зосередження зусиль на популяризації волонтерського руху в наданні соціальних послуг учням і студентам з особливими освітніми потребами, встановлення партнерської взаємодії з батьками, молодіжними громадськими організаціями, у досягненні оптимального рівня соціального становлення молоді з вадами, а також удосконалення технологій соціально-педагогічної роботи в інклюзивному освітньому просторі.

На нашу думку, фактори, що утруднюють реалізацію практик соціального та освітнього інтегрування, в основному, полягають у недостатньому фінансуванні системи сучасної загальної освіти а також у негативному або байдужому ставленні до проблем осіб із відхиленнями розвитку. Безумовно, що необхідно проводити цілеспрямовану і систематичну роботу щодо подолання існуючого соціокультурного ігнорування інвалідів і негативного до них ставлення оточуючого середовища.

Отже, широке запровадження інклюзивної освіти в країні й використання інклюзивного підходу до проблеми розвитку освітнього середовища має здійснюватися поступово, у міру підготовки кваліфікованих, конкурентоздатних фахівців, а також переміни ставлення українського суспільства до осіб з обмеженими можливостями. Наступним дослідженням можуть бути питання особливостей професійної підготовки дефектологів, спеціальних педагогів, тьюторів і гувернерів в умовах закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда та ін.; за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К. : [Б. в.], 2007. – 128 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
3. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А.А. Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
4. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: постанова Кабінету Міністрів України № 872 від 15.08. 2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.

Д.С. Бурлака,

1-й рік навчання, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРОБЛЕМА ЛІДЕРСТВА У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

В житті кожної дитини важким та перехідним етапом є підлітковий вік. Цей період обумовлений біологічними змінами, оскільки це вік статевого дозрівання і виховання. Кожному підлітку доведеться стати перед вирішенням важливих вікових питань, навіть якщо він не знає про їх існування. В період підліткового дозрівання молоді люди дуже дратівливі

до оточуючих і до самого себе. Недарма цей період назвали в психології «криза підліткового віку». Першочергове значення в цьому віці набуває спілкування з однолітками. Спілкуючись з друзями, молодші підлітки активно освоюють норми, цілі, засоби соціальної поведінки, аналізують себе та інших, спираючись на заповіді «кодексу товариства». Для підлітків важливо знати, яку вагу має суспільство однолітків в якому вони знаходяться, іноді від цього залежить взаємовідносини між юнаками.

Хто ж такий лідер? Походить від англійського слова «leader» - провідний. Особливе значення лідерство набуває в підлітковий період. У суспільстві однолітків, підліткам важливо мати лідерство. Усі діти в цей період унікальні, як ніхто інші, і цією унікальністю можна скористатися як лідерськими якостями. Для розвитку лідерських якостей підлітку, насамперед, необхідно вміти знаходити галузі в суспільстві, з яким він хоче взаємодіяти, мати цілеспрямованість і комунікативність. Лідерські якості можуть не у всіх дітей проявлятися, найчастіше в період перехідного віку юнаки готові закритися від усього навколишнього світу. В суспільстві не може бути кілька лідерів, бо починаються конфлікти і розбіжності в думках.

Чим відрізняються підліткові лідери від дорослих:

1. Підліткові лідери відрізняються грубістю. Адже вони дуже турбуються за власну гідність і тому бояться «втратити обличчя».

2. До лідера-підлітка є великий кредит довіри серед однолітків. Тому лідер-підліток змушений відчувати себе відповідальним перед цілою групою людей.

3. Лідери-підлітки дуже рідко мають «зіркову» хворобу. Тому що лідери при цьому статусі починають чуйно відчувати зниження цього звання і дуже бояться втратити завойоване ім'я.

Дорослим необхідно розуміти, що в такий перехідний вік, у підлітків починає формуватися власний погляд на навколишній світ. Частіше, батьки не розуміють поглядів, забороняють ті, чи інші забаганки своїх дітей. Звичайно, в такий період діти прагнуть змінити усе, що тільки можливо, іноді це переходить усі межі допустимого, але не варто різко реагувати, тим паче кричати, необхідно пояснити, можливо вислухати дитину, чому вона хоче змінитися. Проблема може бути в оточуючому суспільстві. Головне, чим можуть допомогти батьки, це підтримувати, любити і слухати своїх дітей у цей складний період в їх житті.

Пам'ятайте, що якщо ваша дитина увійшла в цей нелегкий кризовий період, значить, її розвиток йде правильно, а ви – чудові батьки, які зробили це можливим. До того ж, після цього періоду підліток починає дорослішати і вам прийдеється знайомитися з вашою дитиною спочатку.

Підсумовуючи вище зазначене, лідерство в цьому віці - це відповідний пункт подальшого життя. Якщо дитина так і залишиться в

тіні, заглушуючи свої потреби, то в дорослому житті вона буде такою ж: важко висловлювати свою точку зору, їй буде страшно взяти контроль у свої руки і проявити ініціативу. Без цього людина може не піднятися на наступний рівень. А саме, важко буде самореалізуватися. Врешті-решт, людина просто буде не конкурентоздатною, а без цього в наш час вкрай важко, так як в сучасному світі від дорослої людини потрібні лідерські якості: ініціативність, наполегливість, віра в себе і успіх справи.

Научний керівник: Л.Г. Бойко, ст. викл.

V.S. Varavin,
2-nd year student, Alfred Nobel University, Dnipro

VARIABILITY OF THE AMERICAN ENGLISH LANGUAGE IN TEACHING

The Concept of variability in language

Let's look at the concept of variability. Variability is:

- the idea of different ways of expressing a linguistic entity as its modification, variety or as a deviation from a certain norm (for example, discrepancies in different lists of the same monument);
- the term describing the way of existence and functioning of language units and the language system as a whole. Variability is a fundamental property of language and the functioning of all its units.

This term is characterized by the following concepts: “variant”, “invariant”, “variation”. In the first case, the variance uses only the concepts of “variant” and “variation.” In other words, that which is modified is understood as a certain pattern, standard, norm, and the variant is a variation of this norm or deviation from it. In the second case, the term “invariant” and the following opposition are introduced: option - invariant. A variant means different manifestations of the same entity. For example, the transformation of the same unit, which with all changes remains itself. Variants of a language appear as a result of language differentiation under the influence of extralinguistic factors, such as: the structure of society, its functioning and history. Also the following definition of language options is proposed by Z. G. Proshina. Special language education characterized by specific features that distinguish one variant from another. These variants have a sociolinguistic nature and characterize the peculiarities of the language of society, and not individuals. An invariant is an abstract designation of the same entity or unit in the absence of its specific modifications, or alternatives.

Territorial, temporal and social variability

In the frame of American English a certain territorial variation stands out in lexical and phonetic terms. In the sphere of vocabulary of American English, at the same time as dialectisms, there are supradialectal regional units, which are related to their intermediate position between dialects and the literary standard. For example: Blinds (south of the USA); butter bread (Mid-Atlantic regions); buttonwood (New England).

In the field of social variability, stratification variation is traced, associated with society and its social structure, and situational variation, which includes stylistic variation at the level of functional styles and individual genres. In essence, both social modifications of a literary language and its functional-stylistic and genre-stylistic variation can be reduced to two main dimensions of social variability - stratification and situational ones. Territorial and stratification variations often cross and are opposed to each other.

Even taking into account that the stratification variation in America is far from being fully investigated, it is already possible to note some differences in comparison with the British version of English. The British version of the English language is characterized by a rigid stratification, that is the opposition between sociolinguistic variables, which is not typical for American English. Under variables are understood phonetic, lexical, and also grammatical units.

The American English variant is characterized by smooth stratification, that is characterized by smooth transitions when the strata form a continuum. "The smooth stratification of a literary language is associated with the social variety of its carriers, among which is the reference core, and the marginal layers. It is worth noting the extreme mobility of boundaries between social groups in the framework of Standard American English. The model of situational variability, according to the results of numerous studies, is approximately the same among different social groups. Numerous segments of the population adhere to the same situational norms, and the differences are often quantitative. In the transition from situations of everyday life informal communication to situations of a more formal nature, the ratio between sub-standard and standard forms changes in favor of the latter. It should be noted that the model of situational variation, which is the same for a given speech group, is carried out in its own way among different social strata. So, for example, the speech of higher social classes are characterized by frequent use of prestigious forms in all situational contexts.

When finding the mechanism for choosing certain situational variables, it is extremely important to take into account such norms of the social situation as the role relations of communicators, for example: "mother-daughter", "spouse-spouse", "brother-sister", and environment, for example: street, building, room.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ФАКТОРІВ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Формування засад здорового способу життя, культури здоров'я, підвищення їх виховних можливостей потребує максимальної уваги до мотиваційної сфери молодого покоління у прагненні бути здоровими. Здоров'я є невід'ємною частиною найвищого суспільного багатства й основним ресурсом розвитку країни.

Рівень здоров'я, як правило, безпосередньо пов'язаний з рівнем освіти. Чим вище середній рівень освіти в певному соціальному середовищі, тим кращі узагальнені показники здоров'я воно демонструє. Тому піклування про громадське здоров'я неможливо без знання того, чому це необхідно і як це робити. До того ж доцільно розуміти поняття освіти в даному контексті не тільки як освіту суто валеологічну, а значно ширше - як загальну освіту в цілому. Чим ширше знання молодого покоління у різних наукових напрямках тим більше можливостей створювати у суспільстві системне уявлення про проблему здоров'я взагалі. Крім того, поняття освіти потрібно розуміти комплексно: і як надання інформації, і як навчання методам і навичкам здорового способу життя, і як виховання в душі безумовного пріоритету цінностей індивідуального і громадського здоров'я у усіх його проявах, сферах, рівнях.

Валеологічна освіта являє собою процес формування у людини цільових установок на здоровий спосіб життя як умову його самореалізації.

Безумовно, що валеологічна освіта людини повинна починатися у дошкільному або ранньому шкільному віці. Раннє усвідомлення важливості збереження свого здоров'я повинно «супроводжувати» дитину до настання повної фізичної зрілості. Таким чином, доцільно говорити про постійне навчання здоровому способу життя, основи якого вже мають свою методологічну основу.

Тож, якщо говорити про дитину раннього шкільного віку, то основним прикладом служить їй вчитель, для деяких як «наставник», інші знаходять приклад для себе у своїх батьках. Тому до основних задач педагога можна віднести:

1) Формування правильного уявлення про роль здоров'я у реалізації особистісного потенціалу.

2) Навчанням основам формування здорового способу життя.

3) Власний приклад поведінки.

З іншого боку, якщо роздивлятися зрілу особистість яка може стикатися з проблемами комплексу неповноцінності, тривожності, депресії,

невпевненості у собі. В цьому випадку психолог спеціаліст з соціальної роботи повинен виявити причини проблеми, і в результаті аналізу передумов виникнення цих поширених проблем сучасної людини, надати відповідну психологічну допомогу.

Проблематикою вивчення формування здорового способу життя займалися багато вчених останніх декількох століть. Зокрема, серед наших співвітчизників можна відмітити праці Г. Вашенко, В. Сухомлинського, К. Ушинського, П. Юркевича. Із зарубіжних вчених проблему здорового способу життя досліджували М.Левіш, Р. Фішер, Г. Маклауен, та інші. Серед сучасних науковців що займаються питанням формування ціннісних орієнтацій на здоровий спосіб життя слід зазначити Н. Ніфорова, Т. Титаренка, Н. Паніної, С. Омельченка та ін.

З точки зору ВООЗ, здоров'я людей - явище соціальне, у зв'язку з чим для оцінки суспільного здоров'я рекомендуються такі показники: відрахування валового національного продукту на охорону здоров'я; доступність первинної медико-санітарної допомоги; рівень імунізації населення; ступінь обстеження вагітних кваліфікованим персоналом; стан харчування дітей; рівень дитячої смертності; середня тривалість майбутнього життя; гігієнічна грамотність населення.

Навчання здоровому способу життя повинно бути системним і сприяти гармонійному розвитку психофізичних особливостей кожної людини.

Наприклад, заняття фізичною культурою у вишах не викликають зацікавленість у студентів, а найчастіше негативні емоції - пригніченість, поганий настрій, дискомфорт. М.А. Зайнетдинов виділяє такі причини незадовільного відношення студентів до занять фізичним вихованням: незручний розклад (27%), нецікаве проведення занять (20%), погані умови для розвитку індивідуальних здібностей (10%), недостатнє навантаження на заняттях (7%), погана організація занять (6%), неуважне відношення викладача (4%).

На мою думку, задачі освітніх програм формування здорового способу життя повинні містити наступні позиції:

1. Формування мотивації дбайливого відношення до свого здоров'я.
2. Формування стійких позицій що стосується пріоритету здоров'я як основної умови реалізації фізичного, психічного, соціального і духовного потенціалу людини з урахуванням його індивідуальних особливостей.
3. Ознайомлення з основними принципами та методами збереження життя і зміцнення всіх складових здоров'я.
4. Навчання методам самооцінки та контролю стану і рівню здоров'я.
5. Навчання методам самооборони в умовах загрози для життя.

Звідси можна зробити висновок що на творення особистісних факторів здоров'я людини в значній мірі впливають педагогічна діяльність освітніх установ, виховна функція сім'ї, колективу, засобів масової інформації,

діяльність установ культури і мистецтва, а також і громадська діяльність самої людини, при цьому хочу підкреслити не стільки значний вплив медицини, скільки особистісне ставлення людини до себе та свого розвитку. Особливої уваги потребує формування здорової адекватної особистості, її способу життя, без чого неможливий якісний соціальний захист людини. Соціальний працівник повинен володіти достатніми знаннями не тільки з психології, права, психотерапії, педагогіки, соціальної інженерії та інших, на сучасному етапі, сюди відносяться соціальна медицина і валеологія.

Науковий керівник: Г.А. Сенкевич, канд. наук із соц. комун.

O.V. Verbytska,

2-nd year student, Alfred Nobel University, Dnipro

HOW TO USE VIDEO TO TEACH ENGLISH

A student cannot learn English only by watching movies and TV shows in the original, but with the help of them he or she can develop grammar, vocabulary, and listening comprehension. Everything depends on the purpose of the student and the material that the teacher prepares in advance.

Depending on what skill the student wants to improve, the learning method will be chosen. If there is a desire to improve aural comprehension, then a learner should watch a movie without subtitles in any language, otherwise the brain will choose the easiest option, and he or she will just read the sentences at the bottom of the screen. If we talk about the advantages of the original subtitles (the subtitles in the native language are meaningless for teaching), then of course they are. Student can improve the spelling and pronunciation, as he or she will constantly see and hear phrases and inevitably memorize them. Learner can increase vocabulary by writing out unknown words and phrases. Student also clearly see how words are used in various contexts and can understand patterns of tense use.

A person will remember well if he or she has an association with a well-known film or cartoon. For example, a teacher wants to explain the difference between “other” and “another”. She or he does not need to watch a lot of movies and remember where these words were used. Now there are websites in which it is enough to enter a word and get a lot of fragments from movies, TV shows and cartoons:

- And I have ANOTHER ONE for a Mr. James Norrington. (Pirates of the Caribbean: Dead Man’s Chest)
- Coin, medal... Whatever... Just go back to your own dumb game and win ANOTHER ONE. (Wreck-it Ralph)
- — Ah, and what do we have here?
— These are my trial wigs. You should take one.

— No, thanks. So, what's on THE OTHER side of the wall. (Despicable me 3)

It is worth noting that film titles can also be used, because sometimes distributors can come up with a cardinaly different name of a movie from the original to save the meaning of the title. But I suggest a test of the original names, which will help the student understand the difference in the meanings of words, for example:

- Убийство в восточном экспрессе (Murder in the Eastern express/Murder on the Orient express)
- Начало (The Beginning/Inception)
- Криминальное чтиво (Pulp Fiction/Criminal Fiction)

We often use phrases from movies. There are legendary phrases that are included in the everyday speech in English. Therefore, the teacher can also prepare interesting material for vocabulary replenishment. Start with a quote from the movie “Star Wars”: “May the force be with you”, and finish “Keep your friends close, but your enemies closer” from “Godfather 2”.

An interesting question is related to the TV series. One series lasts an average of 20 to 50 minutes, which for those who just start learning English is more comfortable. The teacher should select relevant fragments from movies, so that the students are interested. It is hardly exciting to watch a series about the celebration of the New Year in mid-May. The goal of the teacher is to involve the student in the learning process, it is better to choose material related to holidays, events, in general, with what is happening now. For example, the Academy Award Oscar was at the end of February. Therefore, teacher can choose one film from the nominees and analyze the most interesting and useful moments from the point of view of language learning.

Below are examples based on the TV show «Friends». On the one hand, this is a well-known TV show for everyone, which means that many people who want to study the language with the help of TV shows have most likely revised it from beginning to end. But «Friends» is good because the plot of the series is familiar, so it will be easier to understand it in a known context.

When I went to study English for group classes, I did not understand why we watch the cartoon in English and then we go home. Because I can also see cartoon at home, but stop at the right moment, write out new words and so on. Therefore, a teacher shouldn't simply turn on the film in the original and with that her or his participation will end. It's better to watch without subtitles, but to write out unknown words.

After watching the film (or a selected fragment), you should analyze all the incomprehensible moments for students and do tests for the assimilation of material. For example, the dialogue is taken from «Friends»(season 9 episode 1):

Phoebe: Oh hey! Wait up!

Ross: Hi!

Phoebe: Congratulations! I didn't want to say anything in front of Joey 'cause I didn't know if he knew yet.

Ross: What, that we had a baby? Come on let's give him a little credit, although, he did eat a piece of plastic fruit earlier.

Phoebe: No! No, that you and Rachel are engaged!

Ross: What?

Phoebe: Oh, it's a secret. Oh goodie! Yes! We haven't done the secret thing in a long time.

Ross: Phoebe, there is no secret. Okay? I didn't propose.

One of the options are invented simple situations in which the student must choose one of the answers that occurred in the film or TV series: Your friend has graduated from college. What do you say to him? (**Check it out!/Congratulations!**). There may also be a true/false response test: Ross proposed to Rachel and he wants to hide it (true/false). The teacher can add a test for translation or give students the opportunity to write the translation by themselves.

Thus, learning English through video can be varied and interesting. It depends on the teacher, his approach to the methods of learning the language, on the goals, the year of studying and the age of the students.

Scientific and language supervision: O.B. Tarnopolsky, Dr. of Pedagogy, Prof.

Л.С. Верченко,

*аспірант кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

РОЛЬОВІ ПОЗИЦІЇ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наявність стрімких соціально-економічних, політичних, інноваційно-освітніх трансформацій в Україні, її орієнтація на інтеграцію з цивілізованою світовою спільнотою, підвищення відкритості освітнього процесу, зростання ролі особистості, актуалізують потребу у висококваліфікованих конкурентоспроможних педагогічних кадрах вищої школи.

Викладач закладу вищої освіти – це унікальний фахівець, який, як стверджує М. Згурська, поєднує два види діяльності: наукову й педагогічну. Він є науковцем, дослідником у галузі науки, яку викладає у закладі вищої освіти, і не лише досконало знає свою навчальну дисципліну, але й самостійно досліджує певну наукову проблему, постійно вдосконалює навчальні курси, поповнює теоретичний матеріал новими відомостями, висновками й науковими знахідками, бере участь у роботі наукових конференцій, конгресів та семінарів, публікує наукові статті, навчально-методичні посібники, підручники, монографії тощо. Гармонійне поєднання наукової та педагогічної складових професійної діяльності викладача ЗВО забезпечує зростання ефективності

процесу викладання та навчання студентів, посилює його пізнавально-креативний, самостійно-пошуковий і науковий аспект.

Поділяючи погляди науковця, вважаємо, що сучасний викладач ЗВО здійснює набагато більше різновидів діяльності, займаючи різні рольові позиції.

Акцентуємо увагу на вихідних для зазначеного феномену поняттях: «позиція» (ставлення людини до системи норм, правил, шаблонів поведінки, що впливають з її соціального стану й пропонуються оточуючим середовищем) і «роль» (соціальна функція особистості, відповідна прийнятним нормам поведінки залежно від позицій в системі відносин). Спираючись на вказане, **позицію викладача можна представити як** систему інтелектуальних і емоційно-оцінних ставлень до світу, педагогічної дійсності й педагогічної діяльності. Вона виражає готовність викладача до виконання свого професійного призначення відповідно до вимог і запитів суспільства й визначається усвідомленим, відповідальним ставленням педагога до діяльності, до себе як суб'єкта діяльності, до результатів розвитку студентів. Щодо рольової позиції (прийняття очікуваної поведінки від людини та виконання нею певних ролей в ситуації взаємодії) викладача, то, займаючи їх викладач виступає як:

- *суб'єкт процесу передачі знань й формування професійних компетенцій та суб'єкт організації цього процесу.* При цьому формування компетенцій у студентів передбачає реальне поєднання знань з тією особистістю, яка цими знаннями опановує, і, відповідно, потенціал цієї особистості щодо здатності компетентно використовувати отримані знання у практичній діяльності. Отже, в результаті навчання студент має не просто володіти якоюсь сукупністю знань, він має бути здатним здійснювати власну професійну діяльність із знанням справи, компетентно. Ще один момент, якого варто торкнутися, колектив викладачів має „запустити” у студентів внутрішні механізми саморозвитку, самореалізації й самовдосконалення у різновидах діяльності; змінити стереотипи та усвідомлення необхідності особистісних змін; рефлексію власних досягнень у особистісному зростанні. Якщо випускник цього не вміє, якщо це не увійшло в його плоть і кров, не стало звичкою, він не зможе виконувати свою професійну діяльність на необхідному рівні;

- *суб'єкт наукового пошуку, досягнення науково-методичних результатів і організатор науково-дослідної роботи студентів.* Сьогодні жоден викладач не може стояти осторонь від наукового пошуку, результати якого повинні впроваджуватися в освітню практику і сприяти вдосконаленню процесів передачі знань і формування компетенцій. Дана роль викладача ЗВО відображає його призначення як суб'єкта формування нових знань, суб'єкта процесу наукового пошуку, і в рамках цієї ролі він виконує різноманітні функції, пов'язані з отриманням наукових результатів, підготовкою їх до опублікування у вигляді статей, повідомлень, моногра-

фій, підвищенням наукової і педагогічної кваліфікації, керівництвом науковою роботою студентів, аспірантів, докторантів;

- *суб'єкт формування соціально-особистісних компетенцій студентів, їх громадянського виховання, підготовки випускників до працевлаштування і моделювання майбутньої кар'єри.* Сучасний викладач ЗВО має акцентувати увагу на формуванні у студентів не лише професійних, а й соціально-особистісних компетенцій, тобто готувати їх не лише як фахівців, а й як активних учасників громадянського суспільства, які володіють необхідними соціальними, громадянськими, комунікативними, інтелектуальними, здоров'язбережувальними компетенціями, забезпечувати їх реальну готовність до професійної комунікації, соціальної взаємодії, працевлаштування й майбутньої кар'єри;

- *суб'єкт науково-виробничого процесу, процесу організації практикоорієнтованої, проектної діяльності студентів.* Протягом навчання у ЗВО викладач має підготувати випускника до здійснення професійної діяльності, вирішення різноманітних практичних професійних завдань, проектної роботи. Зазначене є можливим за умови створення у ЗВО практикоорієнтованих підприємницьких структур (з'являється можливість поєднувати практику з тимчасовим працевлаштуванням), які націлені на виконання реальних проектів із залученням сил студентів і викладачів. За такого підходу викладач виконує роль організатора практикоорієнтованої діяльності студентів, фактично конструктора реальної проектної діяльності, яка забезпечує практичну реалізацію застосування набутих компетенцій;

- *суб'єкт глобалізації та інтернаціоналізації, міжнародного освітнього й наукового співробітництва.* Зазначимо, що все, що здійснюється професорсько-викладацьким складом ЗВО, має сьогодні бути реалізованим з орієнтацією на міжнародні стандарти якості. Це стосується міжнародної мобільності викладачів (їх періодична робота або стажування в зарубіжних ЗВО і організаціях), закордонних наукових публікацій, зокрема, зареєстрованих у наукометричних базах Scopus або Web of Science;

- *суб'єкт системної, цілеспрямованої діяльності єдиного колективу, суб'єкт колективної взаємодії, спрямованої на досягнення єдиного результату.* Вагомість цієї ролі зростає, оскільки заплановані результати процесу підготовки майбутніх фахівців можуть бути досягнуті лише за умови, якщо весь колектив працює на єдиний результат, якщо не на словах, а на ділі викладачі всіх кафедр поділяють спільну місію та цілі ЗВО, їх діяльність базується на загальних, колективно визнаних принципах, якщо вони здатні ефективно взаємодіяти один з одним для досягнення загальної мети, відчують себе членами єдиної команди;

- *суб'єкт інноваційного процесу, процесу загальної творчості.* Діяльність викладача ЗВО має бути інноваційною, тобто базуватися на творчості. Зазначене неможливе, якщо у навчальному закладі не створено атмосферу шанобливого ставлення, культу («бренда») творчості.

Дійсно, вирішуючи поставлені перед ним завдання сучасний викладач ЗВО має одночасно бути: *викладачем* (передає знання, стимулює активність студентів, формує навички та вміння); *вихователем* (здійснює всебічний розвиток особистості студента, формує професійні й психологічні якості); *науковцем* (здійснює наукові пошуки в галузі дисципліни, яку викладає, наукову роботу, стажування, поїздки на конференції та симпозиуми); *менеджером* (організовує аудиторні заняття, стимулює й контролює самостійну роботу студентів); *експертом і консультантом* (допомагає студенту орієнтуватися у світі наукової інформації), *фасилітатором* (сприяє пізнанню студентами власних можливостей, здійснює супровід їх індивідуального саморозвитку), *тьютором тощо*.

Дослідники (І. Драч, І. Ісаєв, О. Сивашинська, І. Черкасова, Т. Яркова та ін.) розглядають рольову позицію викладача в контексті визначення його місця в системі відносин «викладач – студент», «викладач – викладач» та ін., акцентуючи на розмаїтті таких рольових позицій: «лікар-психотерапевт» (надає допомогу у поновленні мотивації до навчальної і професійної діяльності, знижує рівень тривожності суб'єктів навчання), «експерт» (володіє змістом професійної діяльності, тих хто навчається), «консультант» (володіє методологією супровіду процесу самоосвіти тих, хто навчається); натхненник, друг, диктатор, порадник, інформатор; «двигун» в суспільстві, «каталізатор» суспільного прогресу, який сприяє формуванню фахівців, які володіють новими прогресивними технологіями; «акумулятор», який накопичує соціальний досвід; діагност, самодіагност, методист, суб'єкт педагогічної діяльності, дослідник; викладач-модератор, консультант, тьютор, дослідник, ментор, технолог, фасилітатор, організатор (менеджер), методист, експерт, «сценарист» (режисер, проєктувальник), інноватор (генератор ідей) та ін. Це, у свою чергу, докорінно збагачує його функції, орієнтуючи його діяльність на створення умов для формування у здобувачів вищої освіти професійних потреб (самовизначення), професійних норм (критеріїв діяльності) і професійних здібностей (засобів діяльності), забезпечення норм усіх форм суспільної свідомості.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

Д.А. Виставний,

2-рік навчання, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИК НАВЧАННЯ СПРИЙНЯТТЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА СЛУХ

У сучасному світі, де існує багато способів комунікації між людьми з різних куточків земної кулі, все частіше постає проблема нерозуміння співрозмовника через мовний бар'єр. Навіть у осіб, які знають мову на достатньому рівні, можуть виникнути проблеми з розумінням іноземця.

Це відбувається тому що захопившись вивченням теорії, граматики, лексики, люди забувають про найголовніше – практику. Як наслідок, людина знає мову, але не вміє нею користуватися.

Практика включає в себе як спілкування, так і слухання. Якщо для першого потрібно знайти гарного співрозмовника, то для другого вистачить мати під рукою комп'ютер або телефон. Крім того, для того, щоб спілкуватися з іноземцем, потрібно спочатку його зрозуміти. Проаналізувавши методичну літературу з обраної теми, нами було виявлено, що проблемі сприйняття на слух було присвячено роботи таких вчених, як: Н.В. Баграмова, І.О. Зимня, Д.Н. Узнадзе, Н.І. Парфенова, О.Б. Тарнопольський.

Ми обрали деякі з найпопулярніших онлайн методів сприйняття іноземних мов на слух, які опишемо нижче:

Перший метод – це метод книги з аудіо-матеріалом. У магазинах або інтернеті можна придбати іноземні книги які супроводжуються аудіо-книгою, в якій диктор зачитує текст. Цей спосіб привернув нашу увагу насамперед тим, що у читача завжди є можливість прослухати прочитане. Для досягнення максимального результату треба читати текст за диктором. Це допомагає налаштуватися на ритм мовлення, тому, через 10-20 хвилин ви зможете, якщо не повністю розуміти текст, то хоча б вловлювати основну думку. Якщо тренуватися так кожен день, незабаром ви відчуєте, що вам набагато легше розуміти на слух іноземну мову. Але лише на цьому способі зупинятися не треба.

Другим засобом є навчання по відео-матеріалам. Дивлячись відео в інтернеті, можна почути найрізноманітніші вимови, діалекти, акценти і все це, як правило, з мімікою та жестами, які допомагають налаштуватися на іноземну культуру та спосіб спілкування. Також, часто, в комплекті з відеоматеріалом йдуть субтитри.

Третій, та найбільш дієвий спосіб - онлайн або живі заняття. Більшість вчених визнає, що вивчення мови з викладачем є дуже ефективним, тому що завжди є можливість послухати вимову, та потренуватися самому, будучи виправленим в разі допущення помилки. Для більшої ефективності рекомендується відвідувати групові заняття, для практикування з іншими учнями. Також цей спосіб включає спілкування з носіями. На сьогоднішній день існує багато можливостей для спілкування з іноземними людьми. Можна знайти клуб іноземної мови, де, для практики запрошують носіїв. Можна зайти на іноземні тематичні форуми, де можна обговорити цікаву для вас тему, одночасно практикуючись. Також, існує багато сайтів для спілкування з іноземцями напряму. Як правило, на таких сайтах люди з різних країн спілкуються, та допомагають один одному оволодіти мовою.

Існує ще багато способів навчання сприйняттю на слух іноземних мов, і кожній із них по різному підходить різним людям. Тому важливо не зупинятися на чомусь одному, а поєднувати різні методи для досягнення мети.

Але, все ж, слідуючи знаменитому прислів'ю «Довіряй але перевіряй», ми вирішили провести експеримент. Для цього було зібрано групу із десяти осіб. Суть цього експерименту полягає у знаходженні відмінностей між навчанням по книгам, та по аудіо і відео матеріалам. Протягом літніх канікул група із п'яти учасників повинна прослуховувати аудіо-книги, ролики в інтернеті, фільми на мові оригіналу і так далі. Решта навчалася за підручниками, електронними книгами, статтями, журналами, звертаючись до транскрипції, щоб дізнатися вимову.

Результат експерименту очевидний – після канікул перша група показала відмінні результати у вимові та сприйняттю мови на слух, а друга група, в свою чергу, на відміну від першої, показала гарні результати у читанні та письмі.

Звичайно, похибка у цього експерименту дуже велика, адже для більш точних результатів потрібно зібрати більшу кількість учасників з різних вікових та демографічних груп, але навряд чи результат буде дуже відзнятися від проведеного нами.

У будь-якому випадку, при вивченні іноземної мови треба враховувати багато факторів. Адже для вивчення, наприклад англійської не достатньо лише граматики, лексики, або вимови. Треба завжди поєднувати теорію та практику, і випробовувати різні методи самовдосконалення.

Науковий керівник: Н.О. Черняк, ст. викл.

О.О. Войтаник,

3-й рік навчання,

Дніпровський національний університет

імені Олесь Гончара

В.І. Роменська,

3-й рік навчання,

Дніпровський національний університет

імені Олесь Гончара

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ РОЗВИНУТИХ КРАЇН

На сучасному етапі децентралізації та інтеграції України до Європейського Союзу ключовим є рух нашої держави до стандартів діючої демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого господарства. В таких умовах спостерігається процес набуття чітких обрисів спрямування української освіти на досягнення нею світового рівня, який відповідає вимогам сучасності, оновлення її змісту, форм і методів навчання та виховання, організаційних засад побудови та діяльності, примноження інтелектуального потенціалу України, збільшення внеску в розвиток економіки, науки, освіти, культури країни й добробуту народу.

Протягом усього періоду існування незалежної України в освітньому секторі країни накопичувалися численні проблеми системного характеру. Серед них занепад матеріально-технічної бази, старіння педагогічних кадрів, недостатній приплив молодих спеціалістів, низька заробітна плата, зниження соціального статусу працівників освіти, зниження якості освіти та падіння рівня знань і вмій учнів, моральне старіння методів і методик навчання, брак ефективної системи моніторингу і контролю якості освіти, зниження якості навчальної літератури та критичний брак передових технологій в освітньому секторі та інші.

Країни, їх розвиток та рівень життя зобов'язані вчителям та освіті, тому що саме від дітей та їх розвитку залежить майбутнє. В розвинутих країнах вважається, що треба змінювати те, що було незмінне. Мова йде про сутність і стиль викладання інформації дітям. Маються на увазі не тільки школи, а й вищі навчальні заклади та університети третього віку. Саме в процесі формуванні нації - вчителів та їх підхід грають головну роль, тому в розвинутих країнах стати вчителем важко, для цього потрібно мати ступінь магістра, тобто професія вчителя має певний престиж. Вони незалежні і самі обирають план та стиль навчання, знаходять такі підходи до викладання, які здатні привернути увагу дитини, та захопити її інтерес до навчання. Вчителів шукають для кожної дитини індивідуальний підхід, а не намагаються зробити з них однакових, слухняних роботів.

Розглядаючи зарубіжний досвід даної проблематики, можна помітити значну різницю між навчання дітей у країнах СНД і розвинутих країнах Європи. У Фінляндії, наприклад, немає ліцеїв, і платних шкіл. Усі школи однаково доступні для всіх дітей, незалежно від їхнього соціального статусу, рухаються вслід за прогресом, адаптуються під зовнішнє середовище і навчають дітей за допомогою ІТ- технологій.

Вчителі однаково поважають всіх дітей, прислухаються до їхньої думки, та поважають їхні права. Якщо вчитель завинив перед дитиною він завжди попросить пробачення, показуючи своїм прикладом правильну поведінку. Діти не мають шкільної форми, бо уклон йде на її самовираження. Між дітьми немає конкуренції, вони не залежать від досягнень інших дітей, не намагаються бути схожим на когось, проявляють власну індивідуальність. Дивляться на власні результати через проміжок часу аби зрозуміти чого вони досягли, саме конкуренція самих з собою дозволяє дитині тверезо оцінювати власні можливості.

Школярі не повинні себе ламати та змушувати вчити щось напам'ять, для цього були придумані наочні приклади. Замість того або вчити не потрібні фізичні формули, можна просто подивитись їх дію на прикладі певного явища. Для дітей не існує слова "неможливо", а це значить, що нема, ані обмежень, ані рамок. Завдяки цьому у дітей формується стимул до творчості та креативності. Якщо дитина відстала від навчальної програми, це не є провиною дитини, це означає, що вчитель не приклав

певних зусиль аби дитина зрозуміла викладений матеріал. Саме через це у школі не має ніякої дискримінації щодо розумових здібностей дитини.

Існуюча в Україні система освіти перебуває в стані, що не задовольняє вимог, які постають перед нею в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Це виявляється передусім у невідповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням людства; у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності; у спотворенні цілей та функцій освіти; бюрократизації всіх ланок освітньої системи. Здійснення в Україні процесів модернізації державної служби ставить принципово нові завдання перед персоналом органів державної влади у сфері освіти, вимагає наявності компетентних, високопрофесійних і добросовісних кадрів, здатних працювати в сучасних умовах. Дітей не треба змушувати навчатись, до навчання треба заохочувати та створити такі умови, аби діти самі хотіли навчатись.

Науковий керівник: О.М. Приходько, канд. наук з держ. управл., доц.

Н.П. Волкова,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Модернізаційні процеси вищої освіти актуалізували необхідність її особистісної орієнтації, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, запровадження освітніх інноваційних технологій, які сприяли б професійному становленню студентів, формуванню їх готовності до саморозвитку, особистісної й професійної самореалізації в мінливих умовах сьогодення. Зазначене можливо реалізувати за допомогою здійснення психолого-педагогічного супроводу, індивідуальної підтримки навчальної діяльності кожного здобувача вищої освіти. Мова йде не про будь-яку форму допомоги, а про підтримку, в основі якої – збереження максимуму свободи та відповідальності студента за вибір варіанта розв'язання проблеми.

Різні аспекти досліджуваної проблеми знайшли своє відображення в наукових працях зарубіжних (И. Кошго, Е. Нонан, М. Сکیلбек, Е. Хартманн, R. Baker, W. Layton, A. Sandeen, J. Whiteley та ін.) та вітчизняних (Г. Балл, М. Битянова, І. Булах, Н. Волянчук, Е. Зеєр, Г. Ложкін, В. Панок, Н. Пов'якель та ін.) дослідників.

Психолого-педагогічний супровід можна презентувати як цілісну, системно організовану діяльність, у процесі якої створюються соціаль-

но-психологічні й педагогічні умови для успішного навчання й розвитку кожного здобувача вищої освіти в освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Основною тезою психолого-педагогічного супроводу є: навчання вибору, створення орієнтаційного поля саморозвитку в освітньому просторі ВНЗ. В основі супроводу – віра у внутрішні сили студента, опора на потреби в самореалізації у навчально-виховному процесі. Його системоутворюючою характеристикою є спільне зі студентом формування особистісних та професійних цілей, життєвих планів, вирішення соціокультурних, соціокомунікативних, соціопобутових, навчальних проблем, надання психолого-педагогічної допомоги в ситуаціях, пов'язаних з неадекватним психоемоційним станом, професійно спрямованою та міжособистісною комунікацією, життєвим і професійним самовизначенням.

Психолого-педагогічний супровід передбачає наявність у студента бажання отримати допомогу від педагога або досвідченішого товариша. У цьому виявляється його суб'єктивне, особисте ставлення до цілої гами взаємопов'язаних чинників. Це й ставлення до самої діяльності, яка може бути і значущою, і звичайною, симпатії до педагога, який пропонує свою допомогу, до однокурсників, з якими відбувається безпосереднє спілкування й взаємодія. Інакше кажучи, *студент має бути запрограмований на співробітництво*, що можливо лише за наявності особливої системи відносин і ціннісних орієнтацій, гармонізації особистісної та суспільної сфер.

Провідною умовою психолого-педагогічного супроводу є навчання студентів за допомогою інтерактивних технологій навчання – сукупності методів, засобів і форм організації навчання, що забезпечують активний характер взаємодії учасників навчального процесу на засадах співпраці та співтворчості й спрямовані на досягнення поставлених дидактичних цілей. Основною педагогічною ідеєю застосування інтерактивних технологій навчання є активізація розумової діяльності студентів, актуалізація опорних знань, індивідуалізація навчального процесу, надання можливості самостійного осмислення значення здобутих знань для використання їх на практиці, виховання позитивного ставлення до предмета.

Інтерактивні технології навчання передбачають організацію кооперативного навчання, коли індивідуальні завдання переростають у групові, кожний член групи робить унікальний внесок у спільні здобутки, зусилля кожного члена групи потрібні та незамінні для успіху всієї групи. Уміле послугування різноманітними інтерактивними технологіями під час організації навчального процесу у вищій школі знімає нервові напруження, дає змогу змінювати «звичні» форми діяльності, зосереджуватися на вузлових проблемах, які потребують повсякденної уваги.

Реалізація інтерактивних технологій має спиратися принцип індивідуальної підтримки у навчальній діяльності, який передбачає створення

умов для вибору індивідуальної траєкторії вивчення навчального матеріалу, регулювання темпу його засвоєння, глибокої адаптації в інтелектуальних системах підтримки навчання, що відповідають моделі того, хто навчається. Реалізуються через створення ситуації успіху – розуміння внутрішнього світу особистості, зацікавлення її емоційним станом, прагнення зрозуміти і допомогти. Переживання, що супроводжують досягнення успіху, не тільки визначають самопочуття і задоволення собою, а й впливають на подальший розвиток, координують його темпи і спрямованість, а також спеціальну активність особистості. Технологічно ця допомога забезпечується рядом операцій особистісної підтримки, описаних К. Роджерсом: «Якщо я можу створити стосунки, які характеризуються з мого боку щирістю, прозорістю моїх справжніх почуттів, теплим прийняттям і високою оцінкою іншої людини як окремого індивіда, такою тонкою здатністю бачити його світ і його самого, як він сам їх бачить, тоді індивід у цих стосунках відчуватиме й розумітиме свої якості, які в минулому були ним придушені, виявить, що стає більш цілісною особистістю, здатною корисно жити, стане людиною, більш схожою на ту, якою він хотів би бути, буде більш самокерованим і впевненим у собі, стане людиною з більш вираженою індивідуальністю, здатною виразити себе, краще розумітиме й прийматиме інших людей, буде здатним успішно і спокійно справлятися з життєвими проблемами» [1]. Систематичне інформування студента про досягнуті ним успіхи дає значний мотиваційний ефект, сповнює його вірою у власні сили і зміцнює прагнення вчитися. Цей принцип вимагає від викладача віри в можливість студента, позитивного його сприйняття.

Вагомим є дотримання принципу особистісної свободи, який реалізується через надання кожному студенту можливості самореалізуватися у різновидах взаємодії завдяки наданню свободи вибору згідно з власними здібностями та інтересами як видів взаємодії, так і рольових функцій.

Ефективна реалізація інтерактивного навчання можлива за умови *дотримання гуманізму взаємовідносин у системі «викладач – студент», встановлення суб'єкт-суб'єктного характеру їх стосунків*. Діяльність викладача ВНЗ має бути спрямована на гуманізацію взаємин із студентами, яку ми розглядаємо як взаємно-зворотний процес олюднення їх спілкування на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії рівноправних партнерів, визнання за кожним права бути особистістю, вільно здійснювати свій вибір та волевиявлення. Дотримання *гуманізму* означає: певну відповідальність педагога за долю кожного студента; передбачення наслідків кожного слова, жесту, погляду («*crimen non possege*») – «насамперед не нашкодь»; визнання неповторності особистості кожного студента, повагу його гідності, довіру до нього, прийняття його особистих цілей, запитів, інтересів, створення умов для його максимального розвитку на основі всебічного аналізу успіхів та витрат на їх досягнення, планів, надій, проблем

кожної людини; співробітництво і співтворчість викладача й студентів; створення умов для їх професійного розвитку й саморозвитку. Основним правилом співпраці стає прагнення бути собою, виявляти природність поведінки, особистісну відкритість, а умовою саморозкриття особистості – усвідомлення своєї особистості як унікального, неповторного світу. Таке право, за спільною згодою обох суб'єктів навчального процесу, має і викладач, і студент, як будь-яка інша людина.

Таким чином, реалізації інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі ЗВО є необхідним засобом психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців, сприяння становленню їх особистісної зрілості.

Список використаних джерел

1. Роджерс К. Взгляд на психотерапию // Становление человека: пер. с англ. / общ. ред. и предисл. Е.И. Исениной. М.: Изд. группа «Прогресс»; «Универс», 1994. С. 80.

А.Н. Галинская,

*4-й год обучения, Днепровский национальный университет
имени Олеса Гончара*

ЗНАЧИМОСТЬ ОБСЛЕДОВАНИЙ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ С ПАТОЛОГИЯМИ ПИЩЕВАРИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ГРУПП ДЛЯ ЗАНЯТИЙ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ

Растет значимость болезней органов пищеварения как класса заболеваний, существенно влияющих на состояние общественного здоровья. В структуре распространенности заболеваний в Украине эти патологии находятся на третьем месте, в структуре смертности - на четвертом. По статистическим исследованиям, заболеваемость болезнями пищеварительной системы в Украине находится на высоком уровне, на 2017 й год количество впервые зарегистрированных случаев заболеваний составила 1087155 случаев. В среднем за период последних 10 лет уровень находился на отметке 2,5-2,7 тысячи на 100 000 населения. Обычно у большинства студентов первых курсов болезни пищеварительной системы имеют хронический характер и диагностированы еще в школьном возрасте. Вопросы ранней диагностики, лечения и профилактики болезней органов пищеварения у детей в последние годы вышли за рамки собственно педиатрии и представляют собой сложную и большую медико-социальную проблему. Анализ научной литературы показывает, что заболеваемость студенческой молодежи по сравнению с прошлым веком в среднем выросла на 29,9%. Среди первокурсников более 33% юношей и девушек имеют хронические заболевания. Нередко бывает, что у одного ученика диагностируется несколько заболеваний, которые позволяют

ему хорошо учиться, но требуют особого внимания к его здоровью и постоянной тренировки организма. Так, 18,9% девушек и 11,5% юношей специальной медицинской группы страдают одновременно от 2-3 болезней. С возрастом ситуация ухудшается. Среди учеников старших классов, направленных в специальные медицинские группы, 72% имеют две, а 13,5% - три и более патологии. Физическое воспитание для специальной медицинской группы осуществляется во всех специальных отделениях высших учебных заведений. Парадоксальность ситуации заключается в том, что не существует преемственности перехода от школьного физического воспитания к вузовскому. В 36,2% случаев дети, были освобождены от уроков физической культуры в общеобразовательных школах, приступают к выполнению физических нагрузок с началом обучения в высшем учебном заведении.

Известно, что при нарушении привычного ритма жизни, связанном с переходом от обучения в школе к обучению в вузе, возрастают нагрузки, снижаются адаптационные возможности организма студента и возникают негативные изменения в состоянии его здоровья. Мелихова Е.П. указывает, что в среднем 50% студентов отмечают, что практически не болеют, но на вопрос: «Как изменилось состояние вашего здоровья после поступления в вуз?», среди студентов, проживающих по месту обучения 70% указывают на то, что их здоровье практически не изменилось. В то время как среди студентов из других регионов 45% жаловались на ухудшение самочувствия. При углубленном опросе, выяснялось, что среди «практически не болеющих» 80% -90% студентов отметили, что их здоровье стало беспокоить чаще во время обучения в вузе. Для опрошенных характерно изменение распорядка дня, рост уровня стрессующих воздействий, необходимость самостоятельно уделять внимание режиму питания и повальное пренебрежение принципами здорового питания, что составляет значительную часть этиологических факторов. Это способствует увеличению заболеваемости студентов и обострению хронических болезней органов пищеварительного тракта. Учитывая отрицательные тенденции физического развития студенческой молодежи, существует насущная необходимость в разработке новых и модификации существующих методик классификации студентов с заболеваниями гастроэнтерологического профиля в векторе деления их на группы к занятиям по физической культуре. Поэтому особого внимания должны заслуживать студенты на первых этапах обучения.

Однако существует определенная погрешность большинства исследований, использующих методические подходы к определению состояния здоровья и характеристик морфофункционального состояния организма студенческой молодежи путем опроса (анкетирование). Так для оценки параметров используется субъективная оценка своего здоровья респондентом, и низкая осведомленность о состоянии своего организма. Обычно

численные показатели в таких исследованиях составляют респонденты с хроническими заболеваниями, выявленными еще на медосмотрах за период довузовского обучения. Для диагностирования и контроля состояния здоровья студентов перспективным является информативные методы исследований: клинико-лабораторные (биохимические анализы крови, доуденального зондирования, печеночные пробы), рентгенография, функциональные пробы на физическую нагрузку, подсчет частоты сердечных сокращений, дыхания, педагогический анализ и выводы узких специалистов.

По данным исследования Шологон Р. среди студентов в возрасте 17-22 лет, посещавших академические занятия по физвоспитанию в специальной медицинской группе, по данным медицинского обследования в начале учебного года, по нозологическим формам заболевания пищеварительной системы, студенты распределились следующим образом: гепатобилиарной системы - 38%, где - хронический холецистит - 54%, дискинезия желчного пузыря и желчных путей - 46%; гастродуоденальная зона - 62%, где - хронический гастрит - 40%, гастродуодениты - 28%, язвенная болезнь двенадцатиперстной кишки - 19%, хронический колит - 13% человек.

Болезни органов пищеварения сопровождаются дисрегуляторными проявлениями, нарушениями в клеточном, тканевом и организменном уровнях. Одним из методов который способствует улучшению лечения заболеваний пищеварительного аппарата является лечебная физическая культура. Лечебные физические упражнения направлены на общее укрепление организма больного студента, имеют целью борьбу с субъективными проявлениями заболевания; выполняют положительное влияние на согласованную нейро-гуморальной регуляции пищеварительных процессов; улучшают состояние системы мышц брюшного пресса, повышение внутрибрюшного давления с совмещенным стимулированием моторно-кинетической функции пищеварительного канала; активизацию у больного кровообращения в брюшной полости и малом тазу; борьбу с застойными явлениями. Влияние мышечной деятельности на желудочно-кишечный тракт и функциональную систему пищеварения реализуется по принципу моторно-висцерального рефлекса. Под влиянием непродолжительных нагрузок малой и средней интенсивности повышается возбудимость коры больших полушарий, растет тоническая активность симпатической нервной системы, увеличивается моторно-эвакуаторная функция желудочно-кишечного тракта. Стимулируется и активность пищевого центра, сказывается на вегетативных функциях, в частности на состоянии печени и на тонусе мышц желчного пузыря. Нагрузки умеренной и средней интенсивности нормализуют фермент-синтетическую функцию желудочно-кишечного тракта, процессы всасывания и моторику. Важное значение в благоприятном воздействии мышечной

работы на пищеварение принадлежит изменениям в кровоснабжении органов брюшной полости, что обеспечивает нормализацию трофики ее органов, устранение застойных явлений, затухания воспалительных процессов и ускорению регенеративных процессов в органах пищеварения (в случаях язвы стенок желудка и кишечника).

Вероятно, причиной резкого снижения здоровья студенческой молодежи является, прежде всего, интенсивная образовательная деятельность, с высокими умственными нагрузками и нервно-эмоциональными напряжениями. Поэтому вопросу ранней диагностики заболеваний как в целом, так и гастроэнтерологического профиля при распределении на группы для занятий по физической культуре нужно уделять большое внимание. А использование научно обоснованных подходов к выбору и дозированию физических нагрузок будет способствовать как снижению травматизма, так и в целом улучшению самочувствия студентов.

Научный руководитель: В.В. Пичурин, канд. мед. наук, доц.

І.В. Гаркуша,
*кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

ЩОДО ФОРМУВАННЯ В СТУДЕНТІВ ЗНАТЬ ОСНОВНИХ РИТОРИЧНИХ ЗАКОНІВ

Для відтворення репродуктивного (усного чи писемного), сприймання на слух окремих слів, речень, текстів виступів ми пропонували студентам переказати уривки з кращих риторичних творів Ф. Прокоповича, Г. Сковороди, В.О. Сухомлинського. Наступний етап – було запропоновано переказування. Стислий переказ, переказ із зміною особи, часу, подій, аналіз виступу, введення цитат у власно створений текст виступу тощо), але в основі все ж залишався зразок.

Для розвитку орфоепічної культури, ми пропонували вправи:

- вправи, спрямовані на розвиток здатності швидко і безпомилково озвучувати словосполучення відповідно до інтонаційних схем;
- вправи, спрямовані на розвиток здатності самостійно інтонувати словосполучення різних типів;
- вправи, спрямовані на розвиток здатності самостійного інтонування пропозицій різних типів;
- вправи, спрямовані на розвиток здатності нормативного інтонаційного оформлення власних висловлень;
- вправи, спрямовані на розвиток здатності продукувати в усному і писемному мовленні мікротексти монологічного і діалогічного характеру.

Для формування в студентів уявлення про особливості розвитку педагогічної риторики в період відповідної історичної епохи студентам пропонувалося ознайомлення й аналіз ряду уривків з творів видатних ораторів, які представляють різні історичні епохи. При цьому студентам пропонувалося розділитися на кілька підгруп. Перша підгрупа знайомила й аналізує твори античних ораторів. Друга підгрупа – з творами вітчизняних ораторів. Третя підгрупа – промови представників західноєвропейської й американської риторики. Аналіз виконувався за наступною схемою:

- Визначення головної думки (тези) виступу оратора.
- Визначення й охарактеризування етапів розкриття тези.
- Аналіз аргументації мовця та її ефективність у процесі розкриття тези.
- Охарактеризування структури виступу.
- Охарактеризування прийомів впливу на слухачів. Визначення, чи намагається автор співробітничати з аудиторією.

Ознайомлення студентів із трьома основними законами риторики, а саме: концептуальним законом, законом моделювання аудиторії і стратегічним законом дало змогу сформувати в студентів наступні види умінь:

- умінь формулювати комунікативні цілі майбутнього висловлення;
- вміння формулювати задум майбутнього висловлення;
- вміння визначати тему висловлення відповідно до задуму і запланованих цілей;
- вміння скласти теоретичний план реалізації задуму-концепції майбутнього висловлення відповідно до мети й умов комунікації (сформулювати риторичну стратегію мовленнєвої поведінки);
- вміння аналізувати умови мовленнєвого спілкування з урахуванням особливостей аудиторії.

Значення цих вправ, на нашу думку, полягає у розвитку здатності чітко визначати комунікативну мету та задум майбутнього висловлення, а також складати план їх реалізації.

Також, для формування умінь формулювати тему висловлення згідно його комунікативної мети і задуму на дошці були написані наступні слова: «happiness» (щастя), «depression» (депресія), «anxiety» (тривога), «laugh» (сміх). Студентам пропонувалося, працюючи в групах або індивідуально, вибрати будь-яке з них і визначити відповідну їм тему для монологу, діалогу або полілогу. При цьому мовленнєве висловлення повинне відповідати ряду умов, а саме:

- ґрунтуватися на особистому досвіді студента;
- охоплювати ряд питань;
- тривати не більш 7 хвилин;
- бути цікавим для слухачів.

Після вибору теми студенти об'єдналися в групи по ключовому слову. Кожна група визначала тему і ведучого.

Отже, метою репродуктивно-діяльнісного етапу формування іншомовної комунікативної культури є формування в студентів знань основних риторичних законів, а також розвиток практичних умінь їх використання у власній мовленнєвій діяльності.

**О.В. Голубок,
Д.О. Шашніна,**

*2 -й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ПРОБЛЕМА САМОСТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Самоствердження по своїй суті є не лише соціальним, а й психологічним феноменом через те, що формування особистості людини триває протягом усього життя, проте період навчання в університеті відіграє одну із ключових ролей у цьому процесі. Саме в цей час у студента закладаються основи тих якостей спеціаліста, з якими він ввійде в нову для нього атмосферу діяльності, там де в майбутньому відбудеться його подальший розвиток як особистості. Тому питання особистісного становлення студентів в аспекті їхньої професійної діяльності має постійно знаходитися в центрі уваги його рідної альма - матер . Для цього система навчально-освітнього процесу повинна бути побудована на ґрунті гармонізації розвитку студента, як індивідуальності, в першу чергу, так і як фахівця. Сучасна вітчизняна психологія має в своєму арсеналі значну кількість праць, присвячених різним аспектам особистісного розвитку студентів у взаємозв'язку з їхньою професіоналізацією. В контексті специфіки студентського віку як важливої стадії розвитку особистості цю проблему розглядали такі науковці Б. Ананьєв, А. Бодальов, Д. Дворяшин, Н. Пейсахов, О. Степанова.

Вони виділяють і класифікують цей етап, як етап соціалізації, який як відомо є найважливішим процесом у становленні особистості, її поведінки, вміння спілкуватися в суспільстві з однолітками.

Самоствердження є однією з форм саморозвитку. Суб'єктом самоствердження, ініціатором діяльності по самоствердженню виступає сама людина. Це саме, ствердження відбувається в середині її Я, тобто на початку вона сама стверджує «себе в собі», а потім стверджує себе в оточенні. Міра інтенсивності діяльності по самоствердженню або рівень самоствердження визначаються рівнем соціальної активності. Враховуючи все вищесказане ми вважаємо, що наступне визначення найточніше виражає суть поняття «самоствердження», а саме – це специфічна діяльність ви-

явлення певних якостей, особливостей і характеристик особистості та їх підтвердження в самому собі та оточуючому соціумі.

Самоствердження є висновком періоду ставевого дозрівання, процес самоствердження зароджується ще в дитинстві, але гостріше стає саме в період студентства. Важливість первинного становлення особистості починається з впливу батьків, також не менш важливу роль відіграє обставини в сім'ї, соціальний статус, шкільне виховання. Дані фактори є фундаментом становлення особистості.

Кожній людині притаманний особливий набір особистісних і психологічних якостей, котрі напряду впливають на інтенсивність розвитку та на процес соціалізації індивіда.

Даний процес потребує адаптації під канони сучасності та під деякі правила, які диктує нам прогресуюче суспільство.

Значу позицію в цьому процесі « знаходження себе» звичайно, займають такі психологічні характеристики, як: тип темпераменту, характер, самооцінка. Вони мають достатній вплив на формування адекватного відношення до себе.

Звичайно, кажучи про психологічну структура особистості не варто забувати про здібності, вольові якості, емоції, мотивація та соціальні установки.

Кожен із перерахованих компонентів психічної структури особи, мають свій особливий та незамінний вклад у самоствердження не лише студента, а і й людей більш старшого покоління. Більшість, якщо не кожен другий, мають певний перелік соціальних установок, тобто спрямованості. Тут можна зробити акцент на домінуючих потребах(наприклад, у спілкуванні, визнанні), інтересах, переконаннях (у цьому віці, у своїй неповторності, або навпаки у сірості та неоригінальності), ідеалах, світогляді, що обумовлює поведінку індивідуальності в змінних зовнішніх умовах.

Особистість – іншими словами, соціальна істота, активний діяч розвитку суспільства, суб'єкт пізнання. Характерними ознаками особистості є не тільки наявність у неї свідомості, місця, яке вона посідає в суспільстві. Більш цікавим є її шлях, до сьгоднішніх соціальних ролей, взаємин, стосунків. Щоб здобути усе вище перераховане, доводиться стверджуватися у суспільстві, знаходити своє місце, хоча спочатку це складно, потім приходиться усвідомлення того, що найкращого часу, ніж студентський – немає. Та і можливості також, адже ще присутній юнацький максималізм, але вже в більш адекватного прояві. Головним залишається страх себе справжнього, але згодом за умови успішної соціалізації та адаптації все зникає. Так і проходить процес самоствердження у студентському віці.

Науковий керівник: О.М. Приходько, канд. наук з держ. управл., доц.

PECULIARITIES OF SOCIAL ADAPTATION OF CHILDREN OF EARLY AGE TO CONDITIONS OF PRE-SCHOOL INSTITUTION

When parents decide to take their children to the kindergarten for the first time they do not suggest what child's behavior can be formed. After all, for a child kindergarten is a very different space, which he had not met before, in which he can meet a lot of other unfamiliar children, and adults. To add more parents leave their child with his fears, feelings, perceptions, and emotions alone. Today one of the main problem in the modern science is the interest to the problem of adaptation of children to pre-school educational institutions, which becomes larger from day to day. **In this case, the process of children's adaptation to kindergartens** attracts more attention. This problem to adaptation period is revealed mainly in early age, because adaptation is the reason of long-term deviation of the emotional status of pre-schoolers. It is necessary to mention the scholars who have made their efforts to define clearly what this psychological phenomenon consists. They are O. Naumenko, O. Tsiganeko, E. Firsanov, etc.

A new life requires a child's changes of the past behavior pattern. It is well known, the period of adaptation is built from the first days of a child's life, from his birth to 2 – 3 years. Basically, the adjustment period occurs at an early age when the child is very emotional and has his own characteristic symptoms. His emotions vary: laughter turns to crying after the tears again of joy. Baby needs just to be distracted from the bad emotions being shown an interesting subject. Pre-school age is associated with the dominance of gaming activities. It accounts for the main victory of the child in the cognitive, emotional and strength development (defined techniques of self-regulation, independence of conduct, formed a recognized discipline, initiative actions, the ability to communicate, creates a sense of obligation, responsibility).

The most important thing in the process of a child development of 2-3 years is to develop the autonomy of the baby. Before this age he begins to understand his aspirations and is able to want to achieve his goals, especially he sets himself. Adults need different ways to facilitate the child's activity, it will help him to develop such qualities as determination, independence, and dignity. First of all, it's necessary to underline the correct assessment of parents on their role in the child's life. Children are independent personalities, but they are still small. They know how to handle themselves. All the fears of parents are considered to be unreal.

Parents always need to always work hard to ensure that the child feels himself easy and comfortable in the kindergarten, so he want to go there. At this age the child is formed the basis of the character, he develops his social habits, and learns to live.

Successful completion of the adaptation process of children in pre-school educational institutions forms a calm, cheerful and good mood of the child at the moment of farewell and meeting with parents.

Scientific supervision by I.V. Olynyk, PhD.

Language Supervision by N.V. Zinukova, Associate Prof.

Д.В. Данилейко,

3-й рік навчання,

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В останні роки питання формування усвідомленого та відповідального батьківства набуває все більшої популярності. Тиск, що чиниться на молодих батьків з боку впливових джерел (як правильно виховувати дитину та доглядати за нею) може викликати в них відчуття невпевненості в собі, почуття провини при виборі свого стилю поведінки у процесі взаємодії з дитиною або ж навпаки – впевненість у тому, що вони мають готові шаблони та правила виховного впливу.

Усе це зумовлює потребу в формуванні теоретичних та практичних аспектів сімейного виховання, бо саме воно відіграє фундаментальну роль у розвитку особисті.

Взагалі, термін «батьківство» не має єдиного, загальноприйнятого тлумачення, не зважаючи на його широке використання.

Так, найбільш поширеним є пояснення, наведене в педагогічному словнику для молодих батьків: «це кровне споріднення батьків з їх дитиною, яке визначається на основі документів про шлюб і свідоцтва про народження дитини» [3].

Зі свого боку, О. Безпалько, з погляду соціальної педагогіки, батьківство розуміє як процес надання батьками (рідними чи прийомними) необхідних умов для повноцінного розвитку, виховання та навчання дітей [1].

Термін «усвідомлене батьківство» є розвиненою формою поняття батьківство.

Питаннями усвідомленого батьківства в педагогічному аспекті займалися такі науковці, як: І. Зверева, Г. Лактіонова, О. Безпалько, Р. Овчарова, Л. Буніна, І. Братусь, І. Кон, Г. Філіпова, А. Співаковська та інші.

І. Зверева усвідомлене батьківство розглядає як «соціально-психологічний феномен, що, базуючись на певній системі знань, умінь, навичок, почуттів, якостей, реалізується у відповідальній поведінці батьків, спрямованій на виховання і розвиток дитини, формування її гармонійної особистості» [2].

Виховання дитини – справа нелегка, однак кожна доросла людина може здійснювати виховний вплив ефективно, якщо буде підвищувати рівень педагогічної культури, оволодіє основами сімейної педагогіки та вікової психології. Якщо батьки більше зайняті собою, а не дитиною, то вони втрачають важливі для формування самовідчуття й самооцінки моменти. Дитина залишається на самоті в ситуаціях, в якій їй потрібна допомога та підтримка.

Батьки, які дотримуються практики відповідального батьківства, використовують деякі основні принципи усвідомленого виховання, наприклад:

1. Проявляють до дитини безумовну любов.
2. Заохочують дітей до того, щоб вони самостійно справлялися зі своїми труднощами, але надають допомогу при необхідності.
3. Встановлюють розумні обмеження, м'яко направляючи до формування прийнятної поведінки.
4. Усвідомлені батьки прагнуть побачити, яким чином події їх власного дитинства негативно впливають на здатність бути хорошими батьками і свідомо докладають зусиль до того, щоб не перекладати власний біль на своїх дітей.
5. Не ставляться до дитини як до своєї власності, а сприймають її як окрему особистість.

Виховання в сім'ї – процес, який триває постійно. Незалежно від того, яку позицію обирають батьки (активно втручатися у процес виховання чи ні), відбувається формування особистості дитини, яка «пропускає» через себе моделі поведінки дорослих.

Формування навичок усвідомленого батьківства – це регулярний процес цілеспрямованої діяльності на дитину та її свідомість з метою забезпечення її нормального психічного розвитку.

На думку вчених (І. Братусь, Г. Лактіонова, І. Зверева) основними завданнями створення навичок усвідомленого батьківства є наступні:

- усвідомлення сімейної та батьківської ролі в житті людини;
- ознайомлення з етикою та психологією поведінки батьків;
- інформування про стилі батьківського авторитету.

Складовою формування усвідомленого батьківства є соціально-педагогічна просвіта, що має на меті допомогу батькам (у тому числі й майбутнім) у пошуці потрібної інформації щодо виховання дитини, розумінні її потреб та створенні необхідних умов для повноцінного розвитку; формування впевненості батьків у своїх силах; покращення сімейних стосунків та дитячої дисципліни.

Таким чином, можна зробити висновок, що усвідомлене батьківство – це активна життєва позиція, всебічне навчання мистецтву бути батьками, якісний розвиток своєї дитини як майбутнього члена суспільства. Усвідомлене батьківство передбачає, насамперед, всебічний розвиток

батьків, поповнення їх знань, розвиток вмінь, здібностей та почуттів щодо процесу виховання дитини, гармонізації сімейних стосунків. Усвідомлені батьки не закривають очі на власні слабкості, а працюють над тим, щоб розуміти себе й адекватно оцінювати поведінку своїх дітей.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. Соціальна педагогіка у схемах і таблицях : [навч. посібник] – К. : Логос, 2003. – С. 54.
2. Зверева І. Д. Книга для батьків: Посібник до тренінгового курсу «Підготовка кандидатів у прийомні батьки та батьки-вихователі». – К.: 2008. – С. 110.
3. Педагогічний словник для молодих батьків. – К.: ДЦССМ, 2002. – С. 324.

Науковий керівник: І.В. Олійник, канд. пед. наук.

А.О. Даукеева,
преподаватель,
Нукусский государственный педагогический институт,
г. Нукус, Узбекистан

ГРАММАТИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ У УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ

На государственном уровне остро ощущается потребность в языковой личности, хорошо владеет системой лингвистических знаний (знает понятия и соответствующие правила), репродуцирует речевую деятельность, имеет навыки работы со словом, заботится о языке и способствует ее развитию, желает вернуться в повседневном общении с родного языка, к возрождению культуры, традиций и тому подобное.

Эффективность обучения языка учащихся школы зависит от учета их возрастных и психологических особенностей. Большое значение приобретают пути стимуляции активного мышления в процессе учебной деятельности, успешность которого непосредственно связана с познавательной активностью и самостоятельностью учащихся, наличием познавательных мотивов, использованием соответствующих дидактических средств, направленных на выполнение учебных исследовательских задач, требующих поиска объяснения и доказательства закономерных связей и отношений.

Модернизация образовательного процесса требует, чтобы ученики на протяжении всего обучения в общеобразовательном учебном заведении получали не только необходимые знания, умения и навыки, а приобретали важных компетенций для образования в течение жизни.

Наша задача заключается в определении главных психологических и психолого-лингвистических факторов формирования грамматической

компетентности учащихся на материале изучения синтаксиса в старших классах с учетом принципов, обусловленных двойственной природой его единиц, определением их важности в системе языка.

Синтаксический уровень языковой системы современной лингводидактики характеризует как базовый и завершающий для школьного курса родного языка, в формировании грамматической компетентности занимает определяющее место, поскольку именно синтаксические единицы составляют первооснову языка, реализации в речи в звуковой и письменной формах речевой деятельности. Поэтому сегодня актуальным является формирование грамматической компетентности учащихся школы при изучении синтаксиса, максимально отвечать психолингвистическим закономерностям их развития.

В старших классах увеличивается объем программного материала и усложняется его содержание, растут требования к пониманию, осмыслению и запоминанию материала. Для успешного обучения ученикам требуется умение сосредоточенно думать, логически рассуждать, делать правильные выводы, сравнивать, анализировать и синтезировать изученный материал, осознавать ход рассуждений, самостоятельно делать определенные обобщения, соотносить поступающую из различных источников, уметь проверять и контролировать себя.

Систематическое изучение учащимися старших классов основ синтаксиса требует установления связей между обретенными и предварительными знаниями. Однако все эти крайне необходимые качества у школьников еще недостаточно развиты. Учебная деятельность учащихся состоит в накоплении не только знаний, но и хорошо отшлифованных, прочно закрепленных приемов умственной деятельности, то есть интеллектуальных умений. Обучение подростков опирается не только на полученные ими в младшем школьном возрасте знания и связанные с ними способы и приемы умственной деятельности.

Формирование грамматической компетентности учащихся при изучении синтаксиса - сложный внутренний, постепенный процесс, который объединяет в себе восприятие, понимание, осмысление, обобщение, закрепление, воспроизведение, редактирование, конструирование и др.

Современное языкознание, психолингвистика трактуют единицы синтаксиса как категории языка и речи, и определяют их природу - место в языковой системе и роль в речевой деятельности.

Предпочитаем метода поэтапного формирования понятия путем практического оперирования на основе полной ориентировочной основы. Усвоения знаний происходит не путем предварительного заучивания и дальнейшего применения в памяти, а путем их непосредственного использования в виде схем ориентировочных действий в решении целесообразно подобранных задач.

Именно, поэтому, основная цель учебно-тренировочных упражнений которые способствуют формированию грамматической компетент-

ности по синтаксису - это формировать и закреплять языковые и речевые коммуникативные умения и навыки для подготовки учащихся, должны проявлять высокий уровень речевой культуры, коммуникативно целесообразно пользоваться синтаксическими средствами языка в соответствии с требованиями речевой ситуации и коммуникативной задачи, заботиться о качестве речи и его совершенствовании.

Список использованных источников

1. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / М.:, 2004.
2. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / М.:, 1990.

О.А. Дербак,

аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ

Як відомо, туризм в Україні стає досить актуальною сферою економічного розвитку. Варто зазначити, що попри всі політичні та соціально-економічні негаразди останніх років, які трапились в нашій країні, індустрія туризму стала тією галуззю народного господарства України, яка з року в рік без залучення державних дотацій стабільно нарощує обсяги виробництва туристичного продукту. Майже 20 мільйонів туристів щорічно відвідують нашу країну.

Сучасні динамічні темпи євроінтеграції українського суспільства призвели до зміни соціальних установок користувачів різних послуг, в тому числі і туристичних. На сьогоднішній день споживач висуває високі вимоги щодо туристичних послуг, яких з кожним роком стає все більше. Фахівець у сфері «міжнародний туризм» повинен надавати якісні послуги, вміти створити та продати туристичний продукт, яким є попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з переміщенням і розміщенням (закон України «Про туризм» від 23 травня 2013 року). Він має працювати в команді та розуміти сучасні тенденції розвитку регіонального та міжнародного туризму й грамотно реалізовувати їх тощо.

Проблемами розвитку туризму та підготовкою фахівців з міжнародного туризму займаються такі дослідники: В. Абрамов, Н. Закордонець, Ю. Земліна, Л. Кнодель, В. Лозовецька, Л. Польова, Л. Савчук, Л.Сахун, І.Саух, Н. Фоменко, В. Шафранський та ін. Світовий досвід розвитку туризму описують у своїх роботах іноземні науковці (Д. Боуен, Р. Браймер,

С. Ванхїлл, Д. Гїлберт, Л. Гринїв, О. Дурович, І. Зорїн, М. Кабушкїн, В. Квартальний, О. Кузьмін та їн.)

Туристична освіта в Україні протягом тривалого часу спиралася на модель компетентності фахівця галузі, на досягнення світової теорії і практики освіти. Вагомою є діюча концепція неперервної туристичної освіти, яка передбачає постійне втілення теоретичних та методологічних розробок у практику освіти і туристичної справи, коригування освітньої діяльності практикою. Вона ґрунтується на положеннях Конституції України і розроблена відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про туризм», Державної програми «Освіта» (Україна ХХІ столїття), Національної доктрини розвитку освіти, Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 роки, Хартїї туризму, конвенцій і рекомендацій Всесвітньої туристичної організації, Фондації Всесвітньої туристичної організації – Темїс, Всесвітньої асоціації з професійного навчання в сфері туризму, Міжнародної Організації Праці та інших документів.

Відповідно до встановлених стандартів підготовка фахівців для туристичної сфери в Україні визначається її потребами у кадрах вищої квалїфікації; **конкурентоздатних фахівцях** міжнародного рївня, які мають належний рївень професійної підготовки, високий рївень сформованості загальних та професійних компетентностей, досвід виконання професійних функцій, надїйні світоглядні, моральні та політичні орієнтири у всіх сферах його діяльності, зокрема фахової.

Мїністерство освіти і науки України у квітні 2018 року прийняло Стандарт вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм», згїдно якого метою підготовки бакалаврів зазначеної спеціальності являється формування загальних та фахових компетентностей для успішного здїйснення професійної діяльності у сфері рекреації і туризму. В Стандарті визначено перелїк фахових компетентностей бакалавра: знання та розумїння предметної області та розумїння специфіки професійної діяльності; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій; здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рївнях управління; розумїння сучасних тенденцій і регіональних прїоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів; розумїння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного); здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту; розумїння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем; здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах; здатність здїйснювати монїторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, умїння презентувати туристичний інформаційний матеріал; здатність використовувати в роботі

туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку; здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу; здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації; здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці; здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства; здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

Не зважаючи на прийнятий стандарт в організації навчальної діяльності ЗВО туристичного профілю існує низка проблем, які знижують ефективність практичної підготовки майбутніх бакалаврів з туризму: зміщення акценту на теоретичну складову підготовки; недосконалість навчальних планів; недостатньо розвинена здатність викладачів і студентів застосовувати стратегії, пов'язані з інноваційними педагогічними технологіями; необхідність у раціональному поєднанні традиційних технічних засобів та сучасних технологій і стратегіях їх використання у процесі підготовки майбутніх фахівців галузі туризму; недостатньо кількості часу на відпрацювання практичних навичок; проходження студентами практики; труднощі при пошуку виробничого майданчику для відпрацювання набутих студентами навичок; забезпечення керівництвом практик досвідченими викладачами; стажування на робочих місцях під час навчання у ЗВО тощо.

Отже, на сьогодні необхідна модернізація підходів до професійної підготовки майбутніх бакалаврів з туризму.

Науковий керівник: С.П. Кожушко, д-р. пед. наук, проф.

О.А. Днірова,
*канд. мед. наук, доцент, доц. кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля*
Т.В. Єрмолаєва,
*ст. викл. кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля*

ОЦІННА ТРИВОЖНІСТЬ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

До складу студентської діяльності входить контроль за освоєнням отриманих знань (екзамени, заліки, контрольні роботи та ін.).

У періоди іспитів має місце високе психічне навантаження. У студентів з високим рівнем тривожності ще задовго до іспиту виникає три-

вожний стан. Навчальний матеріал погано утримується в пам'яті, нерідкі її провали при найменшому хвилюванні. У подальшому, стан студента характеризується пригніченістю, невір'ям у свої сили, зростає тривога і страх перед наступним іспитом, перебільшується можливість невдалої відповіді, навіть якщо весь навчальний матеріал засвоєний добре. Тривожне очікування невдачі, невпевненість у собі, нездатність до імовірного прогнозування результатів посилюється від іспиту до іспиту, від сесії до сесії. Все це не лише впливає на успішність, але може призвести до втрати інтересу до навчання, зниження рівня домагань, зміни самооцінки особистісних якостей і далі, змінити і діяльність, і поведінку, і відносини з товаришами по навчанню, членами сім'ї, друзями.

Таким чином, ми припустили, що існує певний зв'язок між типами психологічного захисту та рівнем оцінної тривожності студента.

Виходячи з цього, цілком ймовірно, що висока тривожність у поєднанні з певними типами психологічного захисту може призвести до неадекватного оцінювання та вибору засобів вирішення навчального завдання з боку студента (помилковому рішенню), неадекватній поведінці та таке інш. З іншого боку – оцінка знань студента викладачем не буде відповідати дійсності.

Найбільш часто в науковій літературі зустрічаються такі типи психологічних захистів: витіснення, заперечення, заміщення, компенсація, реактивне утворення (гіперкомпенсація), проекція, інтелектуалізація (раціоналізація) і регресія, які більш детально будуть розглянуті в наступному розділі. Таким чином, функції психологічних захистів, з одного боку, можна розглядати як позитивні, оскільки вони оберігають особистість від негативних переживань, сприйняття психотравмуючої інформації, усувають тривогу і допомагають зберегти в ситуації конфлікту самоповагу. З іншого боку, вони можуть оцінюватися і як негативні. Дія захистів зазвичай нетривало і триває до тих пір, поки потрібна «перепочинок» для нової активності. Однак, якщо стан емоційного благополуччя фіксується на тривалий період і по суті замінює активність, то психологічний комфорт досягається ціною спотворення сприйняття реальності, або самообманом.

При проведенні дослідження нами були використані наступні тестові методики: Тест-опитувальник механізмів захисту Life Style Index (Плутчика –Келермана – Конте); Опитувальник відношення до іспитів, контрольним і перевірочним роботам (В. Н. Карандашев, М. С. Лебедев, Ч. Спілбергер); Авторський опитувальник. Для статистичної обробки змінних використовувався критерій χ^2 Пірсона.

Аналіз отриманих результатів показав, що у студентів з високим рівнем тривожності більш активно використовуються такі психологічні захисні механізми, як проекція (66%), компенсація (60%), раціоналізація (55%), регресія (51%), а у студентів з низьким рівнем тривожності – раціоналізація (63%), заперечення (58%), компенсація (51%). Не дивлячись на

те, що «раціоналізація» активно використовується в обох групах, можна говорити про домінування цього захисного механізму в групі низько тривожних студентів, а в групі високо тривожних студентів більш використовується такий захисний механізм, як проєкція [1].

Аналізуючи поведінкові прояви, ми можемо припустити, що в ситуації іспиту, завдяки механізмам регресії та проєкції, буде блокуватися отримана нещодавно інформація (нові знання), що, в свою чергу, призводитиме до підвищення відчуття безпорадності та проявам дитячих (неадекватних) форм поведінки. І, в свою чергу, зниженню показників рівня знань. Саме тому, на нашу думку, при проведенні контрольних заходів, велика роль припадає саме на поведінку викладача-екзаменатора. Створення доброзичливого, спокійного фону взаємодії в парі «викладач – студент» буде сприяти зниженню рівня тривожності студентів та збільшувати адекватність оцінки реальних знань, набутих за навчальний період.

Щодо низько тривожних студентів, то вони схильні використовувати такий механізм психологічного захисту, як раціоналізація. Тобто, опинившись у ситуації екзамену, студент захищає себе від його негативного впливу шляхом зниження значимості для себе. В екзаменаційній ситуації це призводить до неправильної, спрощеної оцінки і щодо самої ситуації, і щодо екзаменаційних завдань. Знижуючи, таким чином, ймовірність використання більш складних (а можливо і більш адекватних) засобів їх вирішення.

Загальна напруженість психологічного захисту у високо тривожних – більша, ніж у низько тривожних студентів. Це можна пояснити тим, що у високо тривожних нижчий поріг виникнення реакції тривоги на відміну від низько тривожних, що впливає на частоту появлення стану тривоги, і в результаті, більш активне використання психологічних захистів.

Тривожні студенти, як правило, не користуються загальним визнанням у групі, але й не є і в ізоляції, вони частіше входять до числа найменш популярних, тому що дуже часто невпевнені в собі, замкнуті, нетовариські, або, ж навпаки, настирливі, або озлоблені. Також причиною непопулярності є їх безініціативність із-за своєї невпевненості в собі. Отже, ці студенти не завжди можуть бути лідерами в міжособистісних взаєминах стосовно ситуації навчання, але добиватися лідуючих позицій поза навчальної діяльності, пропонуючи іншим цікаві способи проведення відпочинку (можливо і за рахунок часу, відведеного на самопідготовку). Результатом безініціативності тривожних студентів є те, що в однолітків з'являється прагнення домінувати над ними, що веде до зниження емоційного фону, до тенденції уникати спілкування, виникають внутрішні конфлікти, пов'язані зі сферою спілкування, посилюється невпевненість у собі [1].

Такий висновок призводить до необхідності постановки та вирішення питань щодо професійної орієнтації школярів та участі батьків у про-

цесі прийняття рішення щодо вибору майбутньої професійної діяльності – з одного боку. З іншого боку – до підвищення рівня індивідуальної роботи викладацького складу ВНЗ з такими студентами.

Список використаних джерел

1. Єрмолаєва Т.В. Зв'язок рівня оцінної тривожності та типу психологічного захисту студентів в ситуації іспиту / Єрмолаєва Т.В. //Міжнародна науково-практична заочна конференція «Аспекти гуманізуючого впливу освіти на особистість» 27.10.-3.11.2017, ДНУ ім. О. Гончара, м. Дніпро.

В.І. Доненко,

студентка 4-го року навчання

*КЗВО «Дніпровський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради, м. Дніпро*

СПРОБА ІСТОРИЧНОГО АНАЛІЗУ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Україна отримала у спадок від Радянського Союзу могутню розгалужену освітню систему, що являла собою ланки початкової, середньої та вищої освіти. Однак аналізуючи вимоги сучасного суспільства до навчання і виховання особистості, ми можемо стверджувати, що дана освітня система потребувала повного оновлення та модернізації, оскільки за загальними показниками порівняння з освітніми системами країн Європи не відповідала їхньому рівню. Ключові форми та методи залишилися застарілими, зміст не задовольняв вимог до освіченої особистості. Актуальність і доцільність дослідження подальшого розвитку вищої педагогічної освіти в Україні зумовлена необхідністю посилення взаємозв'язків і взаємодією між національними системами підготовки вчителів різних країн.

Актуальні на свій та теперішній час проблеми розвитку вищої освіти в Україні були розглянуті та проаналізовані значною кількістю дослідників. Зокрема, ними виступали зазначені далі В. Андрущенко, І. Бех, Л. Ващенко, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Т. Кристопчук, В. Луговий, В. Мадзігон, О. Мещанінов, І. Передій, Л. Пуховська, С. Сапожников, С. Сірополко, В. Шинкарук, М. Ярмаченко та ін. Науковці визначали головні питання розвитку системи вищої освіти в Україні, але ми також звернули увагу на те, що значна кількість проблем все ще залишається на етапі аналізу, тобто вони не є вирішеними. Однією з таких є етапи розвитку вищої педагогічної освіти.

У своєму дослідженні ми спиралися на визначені С.Сапожниковим етапи розвитку вищої педагогічної освіти України. Він зазначив, що вища педагогічна національна школа у своєму розвитку пройшла шість осно-

вних етапів ((1661 – 1802 рр.) – зародження вітчизняної педагогічної освіти; (1803-1917 рр.) – становлення педагогічної освіти; (1917-1922 рр.) – активні пошуки змісту, форм і методів будівництва нової вищої педагогічної освіти за різних форм державної влади; (1922 – 1935 рр.) – формування та інтенсивна підготовка національних педагогічних кадрів; (1935–1970 рр.) – утвердження єдиної всесоюзної системи вищої педагогічної освіти, уніфікація її змісту, форм та методів; (1970 – 1991 рр.) – модернізація вищої педагогічної освіти в умовах союзного централізму; етап оновлення національної вищої педагогічної освіти на демократичних засадах в Україні, як незалежній державі, триває з 1991р. по н.ч), і сьогодні знаходиться на сьомому – оновлення національної вищої педагогічної освіти на демократичних засадах. Розкриємо сутність кожного з них [4, с.442] .

Так, *перший* бере свій початок із заснування Львівського університету, коли 20 січня 1661 року король Ян Казімір підписав диплом, що надавав Львівській ієзуїтській колегії „статус академії і титул університету” з правом викладання усіх сучасних університетських дисциплін і присудження наукових ступенів”. Зміст педагогічної освіти, її структура, форми, методи й засоби навчання студентів, управління навчальним процесом були обумовлені конкретними історичними умовами, характером завдань, які постали перед університетами на окремих етапах розвитку. Значимо, що з часу заснування і до 1773 року Львівський університет був підпорядкований ієзуїтського ордену, після ліквідації якого визначили основні напрями реформ - Празького, Віденського та Львівського. Перш за все вони були пов’язані з вирішенням завдання підготовки професійних кадрів: учителів, суддів та священників. Невелика частка студентів, що виявила педагогічні здібності після закінчення університету займалася педагогічною діяльністю, після чого продовжували навчання. Особливе значення мало відкриття при університеті українського інституту (1787 р.), який мав за мету підготовку учителів для реальних та класичних гімназій, де навчалися українські діти. Незважаючи на те, що програма інституту була обмежена, прогресивне значення мало вкладання українською мовою. Український інститут у досить невеликий час свого існування (до 1808 року) був лідером гуманітарної педагогічної освіти. *Другий етап* характеризується створенням закритих трирічних педагогічних інститутів, що було обумовлено проведенням шкільної реформи (1803 р.). За статутом вони вважались відділеннями університетів. Усі студенти протягом трьох років навчання слухали певний цикл предметів, після чого переходили в „головне відділення наук відповідно до їх майбутнього стану” [1,с.293]. Особи, які готували себе до педагогічної діяльності вступали до педагогічного інституту, де проходили підготовку до викладання всіх предметів у гімназіях. Професори університету мали присвячувати одну годину на тиждень для „особливого наставлення учительських кадрів”. Вищезазначені інститути були створені при Харківському та Київському

університетах. Було визначено, що досвідчених учителів можна підготувати лише за допомогою універсальних лекцій. На цьому етапі підготовку вчителів в Україні здійснювали сім учительських інститутів: Київський, Вінницький, Чернігівський, Глухівський, Катеринославський, Миколаївський, Полтавський. Проте контингент студентів цих навчальних закладів був досить обмеженим. *Третій етап* еперіодом створення нової соціалістичної системи вищої педагогічної освіти України, провідними елементами якої були Педагогічна академія у Києві (для підготовки вчителів українознавства); Український державний університет (у Кам'янці на Поділлі) з початковою кількістю студентів 493 особи; Українське відділення Київського вищого педагогічного інституту Фребелівського товариства (першим директором якого була С. Русова); крім того, товариство "Прогрес" відкрило історико-філологічний факультет у Полтаві. Політичні процеси, що відбулися в Україні на початку ХХ століття спонукали до змін в освітній галузі. Важливою подією у житті вищої педагогічної освіти зазначеного періоду стало прийняття декларації Генерального секретаріату на чолі з І. Стешенком (з 12 січня 1918р. - незмінний міністр народної освіти УНР), де було визначено основну програму розвитку національної школи та підготовки педагогічних кадрів. На цьому етапі було проведено два Всеукраїнських вчительських з'їзду, Всеукраїнський професійний з'їзд, які намітили шляхи розвитку національної освіти та організації українського вчителства. Важливою подією в житті вищої педагогічної освіти того часу стало заснування науковим товариством та Київським кооперативним комітетом Київського Українського народного університету у складі трьох факультетів: історико-філологічного, фізикоматематичного і правового, а також підготовчих курсів при загальній кількості 1400 слухачів. Підготовку учителів в Україні здійснювали вчительські інститути на 3-х факультетах: словесно-історичному, фізико-математичному і природничо-географічному. Богослов'я викладалося на І-ІІ курсах по дві години на тиждень. Відповідно до наказу Міністерства освіти УНР, мовою викладання в освітніх закладах мала бути українська (національно розмежовані школи мали користуватися для навчання мовою своєї нації). Перехід влади до Радянського уряду в Україні спонукав до створення вищої соціалістичної педагогічної школи, завданням якої стало підготовка вчительських кадрів нового суспільства. На цьому етапі було впроваджено нову форму вищого навчального закладу – інститут народної освіти (ІНО), що став вищою педагогічною установою, що здійснювала підготовку працівників освіти для всіх галузей освітньо-виховної роботи. Педагогічні інститути (Київський, Харківський, Одеський, Кам'янець-Подільський університети, Ніжинський історико-філологічний інститут, Катеринославський, Глухівський, Вінницький, Миколаївський, Чернігівський, Житомирський, Херсонський), вищі жіночі курси (Київ, Одеса, Харків) були реорганізовані в інститути народної освіти, а вчительські

семінарії – у вищій педагогічній курси. Наступним *етапом* розвитку вищої педагогічної освіти в Україні стало формування та інтенсивна підготовка національних педагогічних кадрів. Завдяки Першій Всеукраїнській нараді з питань освіти було прийнято урядову постанову “Про введення в дію Кодексу законів про народну освіту” і визначено систему народної освіти в Україні. На підставі вказаного кодексу у вищих закладах освіти були створені предметні комісії, до складу яких входили викладачі і студенти, завданням яких була підготовка навчальних планів, нових методик навчання. Основними формами занять були лекції, практичні заняття. На вищевизначеному етапі в Україні розпочалася планова робота щодо створення системи заочної освіти. Першим було відкрито заочне відділення при Дніпропетровському ІНО, через рік був створений Всеукраїнський заочний інститут (ВЗІНО) зі щорічним планом прийому 1400 студентів, при якому діяв екстернат (екзамени приймали двічі на рік), навчання було платним. На подальший розвиток вищої педагогічної освіти України вплинуло утвердження адміністративно-командної системи формування культу особи Й. Сталіна, розгул сталінської педагогіки, коли піддавалися анафемі не тільки соціологія і кібернетика, педагогіка і психологія, генетика і педологія, а й творчість, ініціатива, педагогічна самостійність. Висока ідеологізація науки призвела до поступового утвердження у вищій педагогічній школі одноманітних форм і універсальних методів навчання і виховання, застосування їх без урахування потреб та інтересів учнів, студентів. Основним навчальним закладом вважався інститут, базою для якого були робітфаки і педагогічні курси, строки навчання встановлювалися від трьох до чотирьох років. В Україні почали діяти різні типи інститутів, які здійснювали підготовку педагогічних кадрів (інститути соціального виховання, профосвіти, педінституту). Крім того, були реорганізовані робітфаки за принципом спеціалізації й цільового призначення із закріпленням їх за відповідними галузевими вищими навчальними закладами. Було відкрито робітфаки у Житомирському, Полтавському, Чернігівському, Кам’янець-Подільському, Херсонському інститутах народної освіти. Із запровадженням єдиної системи вищої педагогічної освіти 11 педтехнікумів були реорганізовані в інститути. На *п’ятому* етапі у системі вищої педагогічної освіти України встановлюються два типи навчальних закладів: педагогічні та вчительські інститути. Для поліпшення організації підвищення кваліфікації педагогів заочний інститут був реорганізований у Всеукраїнський інститут підвищення кваліфікації педагогів. ВУПКП включав сектори: докваліфікаційної підготовки для вчителів, які не мали педагогічної освіти; підвищення кваліфікації вчителів масових шкіл соціалістичного виховання і позашкільних працівників; перепідготовки і підготовки нових кадрів. У зв’язку з розширенням структури заочної освіти, збільшилася кількість вчителів-заочників. На останньому етапі – *модернізації вищої педагогічної освіти* – здійснено впровадження педаго-

гічними вишами України двадцяти двопрофільних спеціальностей. Основний принцип організації нових факультетів полягав у тому, що їх створення здійснювалося у кожному ВНЗ, ігноруючи регіональну потребу у відповідних кадрах. Розширення денної форми навчання, підвищення вимог до якості підготовки молодих фахівців зумовило потребу не лише створення нових факультетів і кафедр, впровадження спеціальностей, а й розвиток мережі педагогічної освіти. Сьогодні в Україні триває етап пошуку шляхів розбудови національної освіти, перехід до дуальної професійної освіти.

Таким чином, нами проаналізовано сім основних етапів розвитку вищої педагогічної освіти в Україні, кожен з яких мав свої тенденції розвитку, що безпосередньо впливали на кожний наступний етап.

Науковий керівник: С.В. Сапожников, д-р пед. наук, проф.

К.С. Дрожжина,
*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ

Дистанційна освіта - це організований по певних темах, дисциплінах навчальний процес, який передбачає активний обмін інформацією між учнями і викладачами, а також між самими учнями, і який максимально використовує сучасні засоби нових інформаційних технологій. Але у сучасному світі прагне навчатися не тільки молодь, а також і люди похилого віку. Тому зараз існує дуже багато навчальних проєктів які дозволяють навчатися впродовж всього життя.

Концепція освіти для людей похилого віку є частиною сучасної парадигми безперервної освіти, актуальність якої полягає у глибинній потребі об'єднання людства на основі певних ціннісних і цільових орієнтирів світового співтовариства. Обумовлена вона прогресом науки та техніки, широким застосуванням інноваційних технологій. Безперервна освіта забезпечує кожному індивіду умови для вільного розвитку його освітніх, інтелектуальних та професійних можливостей протягом всього життя. При цьому безперервна освіта трактується як «...продумана варіативна система надання освітніх послуг, яка дозволяє індивіду користуватися нею відповідно до своїх потреб і запитів у різні періоди життя». У цьому сенсі необхідним стає організація ефективного освітнього середовища для людей похилого віку з метою забезпечення їхнього розвитку в особистому і соціальному плані, адаптації до змінних викликів суспільства, що прийтиме трансформації пасивного старіння в активне довголіття.

В Україні люди похилого віку отримують необхідні для повноцінного існування в сучасному світі знання, щоб відчувати себе потрібними

та усвідомити, що життя продовжується і межі пізнання не існує. Дистанційне навчання дозволяє пенсіонерам розкривати у собі ті таланти, які були притиснуті сірими буднями, роботою, клопотами і родинними проблемами. Вчені доводять, що існує тісний взаємозв'язок між навчальною активністю людей похилого віку та їхнім здоров'ям, оскільки навчальна діяльність позитивно впливає на когнітивну здатність, сприяючи соціальній інтеграції індивіда, його добробуту і уповільненню спаду пізнавальної та розумової активності у похилому віці, а отже здоров'я людини та її ставлення до навчальної діяльності – важливі чинники активного довголіття. До того ж, нові знання стимулюють побудову нових нейронних зв'язків, а це хороша профілактика хвороби Альцгеймера. Часто представники цієї вікової категорії соромляться йти на очні курси, навіть якщо дуже хочуть. А на стаціонарне навчання у для людей похилого віку бракує фінансів. Онлайн -курси та відео уроки дозволять займатися у зручному темпі та вивчати новий предмет для заробітку або просто для душі.

Це дуже добре, що освіта не має вікових обмежень. Люди похилого віку, які вийшли на заслужений відпочинок, можуть опанувати нові професії, кулінарне мистецтво, іноземні мови. Завдяки опитуванню виявилось, що найбільше охочих навчатися комп'ютерним технологіям, здоровому способу життя й психології. Однак, слід зазначити, що значну зацікавленість студенти 55+ виявляють й до правового захисту, краєзнавству та іноземним мовам. Що б не вивчала людина пенсійного віку, це гарний спосіб ступати в ногу з часом і не відчувати себе ізольованим від сучасності.

Отже, важливість освіти людей третього віку полягає не тільки у здобутті нових знань, а в можливостях комунікації, розвитку і самовираженні, а також у зниженні психологічної та соціальної залежності від інших, натомість – у покращенні контактів з молодшими поколіннями

Науковий керівник: Ю.В. Борисова, канд. соц. наук, доц.

А.У. Елмуратова,
*PhD, старший преподаватель,
Нукусский государственный педагогический институт,
г. Нукус, Узбекистан*

ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ОРИЕНТАЦИЯ В СИСТЕМЕ ДОВУЗОВСКОЙ ПОДГОТОВКИ

Проблема осознанного определения личностью своего профессионального будущего важна как для каждого конкретного человека, так и для всего общества в целом. В этих условиях возникает необходимость воспитания личности, способной сознательно и правильно ориентироваться на рынке труда.

Ведь правильный выбор профессии - одно из условий успеха современного человека, который способствует гармоничному развитию личности на протяжении всей жизни. От того, какая выбранная профессия приемлема способностям, интересам и склонностям ученика, востребована ли эта профессия на рынке труда, дает ли она возможность карьерного роста, зависит дальнейшая жизнь человека.

Однако осознанно и обдуманно осуществить этот выбор очень сложно. Школьное образование направлено в основном на обеспечение теоретическими знаниями и недостаточно ориентирует на жизненное и профессиональное самоопределение. В последнее время в учебных заведениях ведется работа по профориентации учащихся, активизируются связи с производством, положительно влияет на профессиональное направление и развитие профессионального самосознания молодежи. Ориентация старшеклассников на профессиональную деятельность в системе общего среднего образования, молодежи в вузы разного уровня аккредитации нуждается научного переосмысления.

Решить указанную проблему можно разными способами, но, прежде всего, путем организации различных форм довузовской подготовки абитуриентов. Поскольку довузовская подготовка - это не только ступенька к получению высшего образования, но и важный этап в жизни молодого человека на пути к выбору и овладения профессией, к дальнейшему развитию личности.

На сегодняшний день профессиональная ориентация как никогда приобрела актуальности и играет чрезвычайно важную роль в довузовской подготовке старшеклассников и выпускников общеобразовательной школы. Изучение и осмысление теоретического наследия и практического опыта прошлых времен способствует поиску дальнейших путей развития профориентации с учетом достижений и ошибок прошлого.

Подготовка и распределение рабочей силы приобрели плановый характер. В процессе реформирования образовательной системы было отменено трудовое обучение в школе. В результате произошло снижение интереса к профессиональной ориентации со стороны государства и абсолютизация профконсультации и профотбора.

Новый толчок для развития работы над проблемами профориентации и профконсультирование молодежи в отечественной науке произошел после независимости государства.

Высокая значимость проблемы профессиональной ориентации обусловила широкомасштабную разработку различных ее аспектов. Так, в настоящее время появляется много научных трудов отечественных и зарубежных ученых посвященных проблеме профессиональной ориентации, способствовало появлению различных подходов к пониманию ее сущности.

Выбор профессии предполагает ориентацию конкретной личности на определенную специальность. На практике выбор профессии осуществляется с учетом отраслевых потребностей, конкретного предприятия или организации.

Исследователи подают несколько иное понимание понятия «профессиональная ориентация». Ученые характеризуют ее как разновидность социальной помощи человеку, который предусматривает адекватное соотношение индивидуальных особенностей и способностей человека с социальными запросами общества. Ее результат - самоопределение личности, осознанный выбор профессии, который позволяет человеку стать высококвалифицированным специалистом.

На основе тщательного анализа и обобщения научных взглядов различных авторов мы пришли к выводу, что профессиональная ориентация в системе довузовской подготовки - это длительный и последовательный руководящий процесс по выбору профессии, который следует постоянно совершенствовать в соответствии с современными требованиями общества, на основании индивидуальных способностей старшеклассников с использованием современных возможностей информационных технологий и современных средств профориентационной работы.

Становление и развитие профессиональной ориентации является сложным, порой противоречивым процессом, который характеризуется чередованием периодов активизации и спада. Так, в ходе исследования ученых выделены этапы развития профессиональной ориентации в системе довузовской подготовки, каждый из которых является важным шагом к развитию профориентационной работы. Уточнена сущность понятия профессиональная ориентация и доказано, что профессиональная ориентация играет важную роль в довузовской подготовке старшеклассников и выпускников общеобразовательной школы. Установлено, что профессиональная ориентация помогает молодежи сориентироваться в богатом спектре профессий и сделать один из важнейших выборов своей жизни – выбор будущей профессии.

Сегодня продолжается дальнейшее развитие проблемы профориентации молодежи в системе довузовской подготовки, однако вопросы совершенствования и внедрения новых форм и методов проведения профориентационных мероприятий актуальны и требуют дальнейшего исследования.

Список использованных источников

1. Калугин Н.И. Профессиональная ориентация учащихся / М.:,1983.
2. Пряжников. Н. Пространство самоопределения: как помочь подростку найти себя и профессию: / Воспитат. работа в школе. – 2007.

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ОСОБИСТОСТІ У СФЕРІ САМООСВІТИ

Нам треба багато вчитися й багато знати,
щоб тільки дізнатися, що ми нічого не знаємо.

Л. Толстой

Суспільство сучасного світу живе під лозунгом «якщо ти не робиш крок уперед, ти робиш два кроки назад». Дійсно ж, швидкоплинні зміни спонукають людину постійно перебувати у стані рішучої дії, гнучкості та генерування ідей. Для того, щоб встигнути за динамічним розвитком інформаційного середовища, необхідно вміти вдало цю інформацію збирати, перероблювати та відтворювати у життя. Саме тому особистості, що бажають «крокувати в ногу з часом», обирають для себе самоосвіту як засіб безперервного розвитку та пізнання нового. Проте, головним чинником самоосвіти є мотиваційний фактор, як допоміжний у процесі пізнання та освоєння нової інформації.

Актуальність даної теми полягає у тісному зв'язку між самоосвітою та мотивацією до неї та неможливості існування одного без другого у контексті оволодіння новими знаннями, вміннями та навичками.

Дослідженням мотиваційних аспектів займалося багато науковців, зокрема, К. Левін, О. Леонт'єв, А. Маркова, М. Матюхіна та інші. Проте, питання мотиваційного фактору в самоосвіті й досі залишається актуальним та потребує дослідження.

Варто зазначити, що в останній час у побуті використовують нові терміни щодо освіти, такі як: формальна, неформальна та інформальна.

Формальною освітою вважається та освіта, що є обов'язковою у межах державного планового здобуття знань. Вона здійснюється за допомогою державних або приватних освітніх установ (школи, заклади вищої освіти тощо) та є інституціоналізованою. Такий вид освіти є необхідним для кожного свідомого громадянина задля забезпечення базових знань, умінь та навичок для подальшого життя.

Під неформальною освітою розуміють здобуття знань особистістю протягом усього життя, незалежно від віку та соціального статусу. Зазвичай, це альтернативні або курси, майстер-класи, тренінги, коучинги тощо, що є доповнюючим елементом формальної освіти. Така форма освіти не передбачає примусового навчання та державних установ, що його надають (хоча, й на їх базі можливе здобуття вищезазначених знань), але також є інституціоналізованою. Здобуття певних кваліфікацій та нової ін-

формації залежить виключно від особистості, що обирає шлях власного саморозвитку та отримання освіти за власним бажанням.

Останнє, доволі нове, поняття інформальної освіти являє собою здобуття знань, навичок, компетенцій за допомогою самоосвіти. Вона не є інституціоналізованою, як формальна та неформальна освіта, тобто, не має чіткої структури. Зазвичай, про інформальну освіту говорять у контексті самоосвітньої навчальної діяльності у професійній сфері, громадському житті, родинному середовищі тощо.

У контексті заданої теми розглянемо такий вид здобуття знань як самоосвіта, що, за умови ретельного підходу, є дуже ефективним інструментом розвитку особистості. За тлумаченням психологічного словника, самоосвіта – це самостійна діяльність суб'єкта, спрямована на оволодіння новими знаннями, вміннями, навичками і на вдосконалення набутих [1]. На думку О. Бурлука, «самоосвіта – це шлях до творчості, самовираження становлення неповторного індивідуального стилю професійної діяльності» [2]. **І. Шумілова вважає, що «самоосвіта – це особлива діяльність, яка має власну специфічну структуру, відмінну від навчальної діяльності та її самостійних форм тим, що її основні компоненти – мотиви, завдання, способи дії та способи контролю студент добирає самостійно..»** [3]. Отже, самоосвіта – це неформальний або інформальний вид освіти, яку людина здобуває за власним бажанням у певних освітніх установах (зазвичай, не державних) та шляхом індивідуальної роботи з джерелами інформації самостійно, що передбачає набуття нових умінь та компетенцій у різних сферах життєдіяльності людини та є інструментом її самовираження й самоактуалізації.

Головним критерієм самоосвіти є мотиваційний аспект особистості в процесі навчання. За визначенням, наведеним у психологічному словнику, «мотивація – це сукупність стійких мотивів, спонукань, що визначають зміст, спрямованість і характер діяльності людини, її поведінку». У свою чергу, мотив визначається як «спонукальна причина дій та вчинків людини, зумовлених об'єктивними потребами» [4]. Головною проблемою особистості, що займається самоосвітою, є нестача або й, взагалі, відсутність мотивації. Супровід цього, зазвичай, – відкладання навчання, лінь та прокрастинація. Для того, щоб зрозуміти, причини даного явища, повернемося до визначення поняття мотиву. У своїй основі мотив завжди має потребу, яку прагне реалізувати особистість. У нашому випадку, людина, що самостійно навчається, має потребу в певних знаннях, розширенні світогляду, підвищенні компетентності тощо. Виходячи з цього, коли згасає мотивація до самоосвіти, це є показником саме втрачання особистістю мотиву навчатися. Причини можуть бути найрізноманітніші, – від фізіологічних (як то, загальна втомлюваність організму) до ментальних (втрата актуальності інформації, внаслідок

зміни світогляду). Варто зазначити, що мотивацію людина спроможна генерувати та підтримувати особисто.

Для того, щоб уникнути згасання мотивації, необхідно:

1. Відповісти собі на питання «для чого я навчаюсь?». Відповідь, зазвичай буде полягати у певній потребі суб'єкта навчання – отримання додаткових знань задля кращого розвитку; вивчення іноземної мови через зміну місця проживання тощо.

2. Перетворити потребу на мету, зазначаючи конкретні межі її досягнення.

3. Розробити особистий план реалізації даної мети, головним інструментом досягнення якої і виступає самоосвіта. Вкрай важливо мати структуру власного навчання (зразком можуть слугувати вже існуючі навчальні плани університетів із необхідних дисциплін, які можна знаходити у мережі, а також, «*syllabus*» – **навчальні плани за європейським стандартом**, що використовуються у закордонних закладах вищої освіти).

4. Займатися самоосвітою регулярно у певний відведений час. Для цього необхідно використовувати тайм-менеджмент та планувати власну зайнятість.

5. Мати баланс між навчанням та відпочинком. Цей пункт є вкрай важливим, адже відсутність відпочинку робить людину не тільки втомленою фізично, а й знижує рівень її продуктивності, концентрацію уваги та якість засвоєння матеріалу, що, у свою чергу, призводить до спаду зацікавленості й мотивації вчитися загалом.

Щодо того факту, коли мотивація до навчання зникає взагалі, то, перш за все, необхідно визначити для себе актуальність мети, заради якої відбувається навчання. Психіка людини є динамічною, їй притаманні зміни у бажаннях та потребах. Отже, якщо освітня діяльність у конкретній сфері більше непотрібна, треба відмовитись від неї та дослідити, що саме може зацікавити натомість. Попри це, за умови дійсної необхідності самоосвіти для будь-якої сфери життя та небажання нею займатися, результативним варіантом може стати мотивація ззовні. Наприклад, контроль авторитетної або компетентної у певній сфері знань людини, звітність про опрацьований матеріал за певний проміжок часу перед викладачем тощо. Ці дії будуть сприяти пошуку певних стимулів працювати та отримувати бажані результати.

Ураховуючи вищезазначене, зрозуміло, що освітня діяльність посідає значне місце у житті сучасної розвиненої людини, яка прагне до професійного та особистого розвитку. Мотивація, як головний чинник стимулювання до самоосвітньої діяльності, потребує регулярного дослідження задля виявлення ще більш ефективних інструментів її генерування та підтримки. Варто зазначити, що прагнення людини до отримання нових знань, вмінь, компетенцій та вдале опрацювання й відтворення у житті необхідної інформації, характеризує її як свідому та високорозвинену особистість.

Список використаних джерел

1. Мацко Л. А., Прищак М. Д. Основи психології та педагогіки: Навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 158 с.
2. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як творча діяльність / О. В. Бурлука // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер. : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. - 2013. - № 5. - С. 74-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2013_5_11.
3. Шумілова І. Ф. Самоосвіта студентів з питань формування загальнокультурної компетентності / І. Ф. Шумілова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Сер : Педагогічні науки. - 2016. - Вип. 1. - С. 318-328. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzbdpu_2016_1_55.
4. Психологічний словник / [авт.-уклад.: В. В. Синявський, О.П.Сергеєнкова ; за ред. Н.А.Побірченко]. – К.: Наук. світ, 2007. – 274 с.

Науковий керівник: І.В. Олійник, канд. пед. наук.

М.Г. Єщенко,
*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту,
Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
м. Краматорськ*

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДОВИШІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ В УКРАЇНІ

Одним із найважливіших показників якості історико-педагогічного дослідження є обґрунтування його джерельної бази. Історико-педагогічне джерелознавство як складова історико-педагогічної науки було започатковане в 70–80-ті рр. ХХ ст. Найважливішими завданнями цієї галузі знань визначено такі: встановлення принципів, методів виявлення, відбору, класифікації, систематизації, інтерпретації, аналізу і синтезу сукупності джерел, що стосуються певної історико-педагогічної проблеми, території, історичного періоду та ін. Розвиваючись, джерелознавство зміцнювало зв'язки з методологією історії педагогіки, з історіографією тощо.

Аналіз сучасної науково-педагогічної літератури свідчить, що питання джерельної та історіографічної основи історико-педагогічних досліджень висвітлюються в працях вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Адаменко, Л. Березівської, Н. Гупана, Л. Голубничої, Н. Дем'яненко, Е. Дніпрова, О. Кошелевої, О. Сухомлинської, І. Ящук та ін. У контексті означеної проблеми на особливу увагу заслуговують докторські дисертації українських дослідників, зокрема О. Місечко, Е. Панасенко, Н. Сейко,

Л. Семеновської, В. Федяєвої та ін., у яких представлено авторські підходи до систематизації джерельної бази історико-педагогічного пошуку.

Завдання будь-якого історико-педагогічного дослідження полягає у виявленні необхідного обсягу джерел, їх глибокому науковому аналізі та визначенні комплексу адекватних методів дослідження. Від різноманітності джерел, їх інформативності залежить науковий рівень історико-педагогічного пошуку. Єдиної, загальноприйнятої класифікаційної схеми історико-педагогічних джерел немає. Сучасні дослідники розробляють власні підходи до класифікації та систематизації цих джерел залежно від того, який принцип покладено в їх основу. У практиці сучасного історико-педагогічного джерелознавства закріпилися три провідні принципи систематизації: за змістом, походженням та видами історико-педагогічних джерел.

Історіографічне вивчення та аналіз наукової літератури, у якій висвітлювалися різні аспекти проблеми довшівської підготовки, застосування комплексу методологічних підходів (системного, парадигмального, історичного, культурологічного, антропологічного, аксіологічного, герменевтичного, феноменологічного) і фундаментальних положень методології історико-педагогічного джерелознавства (звернення до історико-педагогічних джерел як передумова науковості пізнання; вивчення феномену історичного науково-педагогічного знання в опосередкованій формі, що матеріалізована в історико-педагогічному джерелі; звернення до історико-педагогічного тексту як до джерела, що дає можливість «доторкнутися» до особистості науковця-педагога минулого в ключові моменти його професійної діяльності та ін.), дали змогу виокремити чотири групи праць.

Першу групу джерельної бази історико-педагогічного дослідження становлять нормативно-правові акти – документи загальнодержавного та місцевого характеру, що регулювали систему освіти, зокрема середню та вищу освіту в другій половині ХХ століття. Це законодавчі та нормативні акти СРСР, УРСР, України, Президента України, Верховної Ради, постанови державних органів радянської та незалежної України (ЦК КПРС, КПУ, Ради Міністрів Радянського Союзу та Української РСР, Кабінету Міністрів України та ін.); розпорядження Міністерства народної освіти (Народного Комісаріату освіти, Міністерства освіти і науки тощо); нормативні документи, що регулювали діяльність вищих педагогічних навчальних закладів (інструктивні листи, накази, програми розвитку народної освіти, доповідні записки, положення, національні стратегії, доктрини розвитку та ін.) досліджуваного періоду.

Здійснений історіографічний пошук дозволяє констатувати, що значну частину документів загальнодержавного та місцевого характеру, що регулювали систему освіти, зокрема довшівську підготовку молоді в Україні в другій половині ХХ містять збірники документів «Народна осві-

та в СРСР», збірник основних документів про реформи освітніх закладів, Збірник наказів і розпоряджень Міністерства освіти УРСР (1949-1959 рр., а далі: 1960-1989 рр. – Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти УРСР, 1990-1991 рр. – Інформаційний збірник Міністерства освіти УРСР, 1992-2000 рр. – Інформаційний збірник Міністерства освіти України) та інші, де висвітлювалася освітня політика держави.

Другу групу джерельної бази дослідження відображено в архівних документах – документи і матеріали, які зберігаються в архівних фондах Міністерства освіти України, Центрального державного архіву вищих органів влади й управління України, фондах вищих педагогічних навчальних закладів України.

Вагомий масив інформації щодо висвітлення питання рівня довшівської освіти зберігається в архівних фондах. Значний обсяг цінної інформації щодо формування та розвитку довшівської підготовки містять директивні вказівки та листи управління освіти підвідомчим установам, доповідні записки, зведені звіти, звіти про роботу ЗВО, зведені статистичні звіти педагогічних інститутів, міністерські накази, навчальні плани педагогічних інститутів, педагогічних училищ, навчальні програми, розроблені та затверджені Міністерством освіти УРСР, переліки спеціальностей педінститутів та ін.

Найбільшою за обсягом є *третьа група* праць, яку складають наративні джерела: наукові та науково-методичні праці, за допомогою яких уточнено термінологічний апарат дослідження, висвітлено процес становлення і розвитку довшівської підготовки в Україні, проблеми навчання молоді в системі довшівської підготовки, у контексті реформування освітньої галузі впродовж досліджуваного періоду (монографії, підручники, навчально-методичні посібники, брошури, матеріали конференцій, круглих столів і педагогічних читань, наукові статті в педагогічних періодичних виданнях і виданнях педагогічних ЗВО, дисертаційні праці, автореферати, збірники статистичних даних, інформаційні та довідкові видання тощо).

До *четвертої групи* джерел історико-педагогічного дослідження увійшли електронні ресурси: офіційні сайти бібліотек України, електронні бібліотеки, електронні видання, офіційні сайти навчальних закладів, веб-портали та сайти державних органів влади, освітні, юридичні, правові та інші сайти.

Зазначимо, що вагомий масив статистичної, нормативно-правової, енциклопедичної, педагогічної, психологічної та іншої інформації, яка тісно пов'язана з проблемою формування та розвитку довшівської підготовки, містять електронні ресурси. Це офіційні сайти бібліотек України (Державна науково-технічна бібліотека України, Наукова бібліотека НПУ імені М. Драгоманова, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Національної біблі-

отеки України імені В. І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка та ін.), електронні бібліотеки (Бібліотека дисертацій України, Електронна бібліотека безкоштовних книг, Європейська цифрова бібліотека та ін.), електронні видання, офіційні сайти вищих навчальних закладів України, вебпортали та сайти державних органів влади (Верховної Ради України, Державної служби статистики, Міністерства освіти і науки України та ін.), правові (головний правовий портал України «Ліга: Закон» та ін.), освітні (Електронний каталог дисертацій та ін.), юридичні та інші сайти.

Отже, студіювання широкої джерельної бази дослідження показало, що проблеми довшівської підготовки завжди були в центрі уваги фахівців вищої школи. У зв'язку з тим, що в другій половині ХХ століття країні була потрібна велика кількість високоосвічених учителів, а також у зв'язку з підвищенням вимог до якості вищої освіти, проблеми довшівської підготовки помітно актуалізувалися. Зокрема, існувала проблема вдосконалення методів і форм підготовки кадрів вищої кваліфікації. Одним із заходів щодо вирішення цих проблем було запропоновано розширення мережі довшівської підготовки.

В.А. Зогуляк,

2-й рік навчання, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У наш час, час інтенсивного розвитку інформаційних технологій, науки та освіти, існує велика кількість способів та методик, розроблених з метою навчання студентів. До таких методик належить проведення лекційних занять, читання навчальної та науково-популярної літератури, перегляд та аналіз спеціальних презентацій, фільмів тощо. Але різноманітні дослідження в галузі педагогіки та психології доводять, що найефективнішим є інтерактивне навчання, адже у процесі застосування цієї методики в учнів та студентів спостерігається найвищий рівень мотивації та зацікавленості у засвоєнні нового матеріалу.

Спираючись на тексти декількох наукових посібників, ми сформува-ли єдине тлумачення терміну «методи інтерактивного навчання». Отже, ці методи спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності шляхом «інтерактиву», тобто різних видів взаємодій – взаємодії студентів між собою, з викладачами, або ж з різноманітними додатковими матеріалами та обладнанням – плакатами, комп'ютером, інтерактивною дошкою тощо.

Існує досить велика кількість таких методів, викладачі зазвичай обирають декілька найефективніших з них і надалі використовують їх у роботі зі студентами. Найвідомішими та найбільш розповсюдженими методами інтерактивного навчання є метод круглого столу, мозковий штурм та семінар-дискусія – їх використовують майже в усіх навчальних закладах з метою зацікавлення учнів та студентів у навчанні.

В.В. Ягупов, автор навчального посібника з педагогіки і досвідчений дослідник цієї галузі, у своїй роботі приводить досить точне і детальне тлумачення кожного з цих методів.

Метод круглого столу В.В. Ягупов вважає найоптимальнішим для проведення міждисциплінарних занять, коли в студентів виникає потреба обговорення складних теоретичних питань та обміну досвідом. Теми для обговорення на круглому столі зазвичай мають суперечливий та неоднозначний характер, а тому потребують ретельного аналізу. Студенти знайомляться з темою заздалегідь, а тому доповіді, реферати та виступи готують наперед. На початку заняття вони прослуховують навчальний матеріал, після чого мають змогу прокоментувати його, а також представити свої власні виступи та обмінятися думками щодо вивченого. Завдання викладача полягає у правильній організації процесу обговорення, спрямуванні дискусії у необхідне русло, узагальненні та корегуванні сказаного студентами. Педагог також повинен акцентувати увагу аудиторії на найважливіших аспектах проблеми, що розглядається, забезпечити її детальний і змістовний аналіз, уникаючи поверхневого обговорення та відходу від основної теми. Наприкінці заняття він підсумовує усі виступи студентів, формує колективну думку і визначає напрями самостійної роботи учнів для закріплення матеріалу.

Відомі дослідники в галузі педагогіки та автори ще одного науково-методичного посібника О.І. Пометун та Л.В. Пироженко так тлумачать поняття мозкового штурму – «інтерактивна технологія, що широко використовується для вироблення кількох рішень конкретної проблеми». Вони вважають, що ця методика спонукає студентів проявляти уяву та дає можливість вільно висловлювати свої думки. Мета «мозкового штурму» полягає в тому, щоб зібрати якомога більше різноманітних ідей щодо розв'язання певної проблеми за обмежений період часу. Проблемне питання повинно бути чітко сформульоване на початку заняття і зафіксоване на дошці або у конспектах студентів. Після цього кожен з учасників дискусії починає висловлювати найрізноманітніші думки з приводу його вирішення. Ці думки можуть бути раптовими та несподіваними, і це, на думку В.В. Ягупова, «сприяє створенню атмосфери невимушеності, змагальності та співробітництва». Науковець також наголошує на тому, що ані викладач, ані інші студенти не мають права критикувати та заперечувати жодну з думок, адже кожна з них є оригінальною та заслуговує на увагу. Тільки після того, як усі ідеї будуть

оголошені і зафіксовані учасниками дискусії, починається їх ретельний аналіз, об'єктивна оцінка переваг та недоліків кожної пропозиції і вибір оптимального варіанту для розв'язання поставленої задачі. Численні дослідження та багатолітній досвід показують, що у світі практично не існує сфери, у якій цей метод не був би ефективним, адже за допомогою нього можна вирішити практично будь-яку складну проблему.

Семинар-дискусія – це ще один метод інтерактивного навчання, у процесі якого відбувається колективне обговорення обраної теми, у якому одночасно беруть участь і студенти, і педагог. Зазвичай семінар-дискусія організовується таким чином: викладач оголошує студентам тему заняття і план, що складається з декількох послідовних запитань, які допомагають розкрити цю тему. Вдома студенти розмірковують над кожним пунктом плану та шукають необхідну інформацію, яку пізніше будуть представляти на семінарі, додаючи її до власних вражень і думок. Доктор педагогічних наук М.М. Фіцула у своїй праці, присвяченій даній темі, написав: «Семинарська форма занять передбачає обговорення проблем, що стосуються раніше прочитаної лекції чи розділу курсу. Готуючись до семінару, студенти можуть працювати над повідомленнями з окремих питань, проводити спостереження, збирати певний фактичний матеріал, відвідувати музеї, читати додаткову літературу, знайомитися з документами». Академік вважає, що найважливішою умовою цього типу занять є наявність у кожній доповіді нового, невідомого іншим студентам матеріалу, а також елементів власного дослідження. Це забезпечує обмін думками і можливість поєднання усіх найвдаліших ідей в одну, досконалу доповідь. Студенти відповідають за бажанням або за викликом, і говорять зазвичай своїми словами, висловлюючи власне розуміння поставленого питання. Завдання викладача – насамперед навчити студентів грамотно вести дискусію, детально й послідовно аналізувати запитання відповідно до плану, чітко й розгорнуто виражати свою точку зору. Згідно з думками М.М. Фіцули та В.В. Ягупова, семінарська форма занять розвиває у студентів уміння критично мислити, аналізувати інформацію, вільно висловлюватися, а також легко й невимушено працювати у колективі.

Таким чином, проаналізувавши дослідження видатних науковців у галузі педагогіки і ознайомившись з їх роботами, дійшли висновку, що інтерактивні методи навчання найбільш позитивно впливають на рівень освіти студентів і є набагато ефективнішими за інші методи, адже вони активізують процес безперервного мислення, пробуджують інтерес до вивчення предметів, гарантують швидке й послідовне засвоєння матеріалу, а також розвивають не лише інтелектуальні, а й соціальні та психологічні здібності.

Науковий керівник: Н.О. Черняк, ст. викл.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ДОЗВІЛЛЯ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

Підлітковий вік є найбільш значимим для формування особистості і її самосвідомості, та характеризується важливими змінами в соціальних зв'язках. Групи однолітків стають джерелом референтних норм поведінки і отримання певного статусу.

Соціалізація набуває особливого значення і чутливості, сприяє соціальному розвитку особистості, формуванню соціальних якостей. Так, успішна соціалізація підлітка є однією з найважливіших і необхідних передумов підготовки підлітка до життя.

У свою чергу, важливості у підлітковій соціалізації набуває дозвілева сфера особистості, що виступає її невід'ємним компонентом та складовою успішності. Школа, як суто освітній заклад, для підлітка, з його переосмисленням, часто приймає вигляд формальної діяльності, де виконується певне «соціальне замовлення», а не чогось ширшого, тож вона не завжди може охопити інтереси кожного підлітка. Так, дозвілля починає займати якісно вищі позиції та виступає як джерелом знань та рекреації, так і інститутом самореалізації.

Часто поняття дозвілля співвідносять з поняттям вільний час, навіть у вітчизняному словнику дозвілля визначається як: «Вільний від праці час; час відпочинку» (Великий тлумачний словник сучасної української мови). Сучасні ж зарубіжні дозвіллеві системи по-різному визначають поняття дозвілля. Зокрема, воно розглядається зарубіжними вченими як: соціальна цінність, необхідна умова для всебічного розвитку особистості (Андерсен Н., О'Брайен Т.); сенс життя, загальнолюдська цінність (Каплан М., Урден К.); можливість для отримання задоволення (Краус Р., Харінгтон М.); сучасне втілення свободи (Волпічеллі Д.); компенсаційний засіб (Майо Е., Фрідман Ж.), діяльність заради самої себе, а не якоїсь іншої мети (Келлі Дж.).

Надбання теорій та плюралізація поглядів вивела певні головні ознаки дозвілля, серед яких визначають: свободу від обов'язків та добровільність участі, бажання отримати задоволення та радість, розваги та відпочинок, урізноманітнення життя, компенсаційність та самоцінність.

Отже, не слід ототожнювати поняття «дозвілля» і «вільний час», вільний час набуває форми дозвілля, але цілком не зводиться до нього. Дозвілля передбачає звільнення людини від тих функцій, що покладають на неї різні соціальні інститути (сім'я, церква, школа, суспільство) та не має примусового і обов'язкового характеру, здійснюється лише заради

досягнення особисто виставленої мети людини, це не просто діяльність, а діяльність добровільна і свідома.

Так на дозвіллі може здійснюватись задоволення людських потреб, продиктованих бажаннями людини, її інтересами, а не обставинами та соціальними обов'язками. У свою чергу, дозвіллева діяльність, через те що має широку варіацію вибору може і реалізується на різних взаємопов'язаних та взаємозалежних рівнях: пасивного споживання, розважання, пізнання, творчості. Тому до дозвілля можна віднести читання, перегляд фільму, прогулянки, ігри, комп'ютерні ігри, спілкування, заняття спортом, малювання, участь у танцювальному колективі, написання віршів, пасивний відпочинок, тощо. Тобто як змістовне, так і ні.

Різноманітність дозвілля у наш час створює широке поле інтересів де підліток може реалізуватися, як в активній, так і відносно пасивній діяльності. Це дає змогу підлітку, самореалізовуватись та ділитися своїми інтересами, смаками та думками, розкритися для інших, що є першим кроком для успішного входження в соціум.

Розширюючи коло інтересів підліток відшукує нові знайомства і нових друзів. Розширюючи коло знайомих він підіймає свою соціальну обізнаність, отримує знання та соціальний досвід який він може використувати у спілкуванні, чого потребує успішна соціалізація.

Так, дозвілля стає платформою для самореалізації підлітка. Якість дозвілля і його націленість, саме вибір такого вже залежить від культури та морального розвитку особистості, бажань і спрямованості. Тому воно і виступає головним чинником її становлення, формування і розвитку, адже як використовувати дозвілля підліток обирає сам.

Проте наповнення підліткового дозвілля у відсутності певних цінностей, усвідомлення та корегування може приймати безкорисливий вигляд або вигляд негативізму. Таке невміння організувати та регулювати своє дозвілля може ставати підґрунтям розвитку девіантної, асоціальної та деструктивної поведінки. Часто підліток цього не усвідомлює та навіть заперечує, керуючись новими бажаннями та потягами. Тому дозвіллева діяльність людини може мати як соціально та особистісно корисний характер, так і нейтральний, або асоціальний.

Попередженням таких проблем може стати саме організація дозвіллевої діяльності. Так, підліток буде організувати свій час відповідно до ціннісних орієнтацій та інтересів, і використовувати дозвіллеву простір на користь та як сферу соціалізації. Реалізація запитів підліткового віку та його сенситивності через змістовне дозвілля наповнює його корисною діяльністю, що стає у нагоді для розвитку здібностей та соціальних навичок.

На думку зарубіжних вчених, дозвіллева діяльність є основою для творчої самореалізації кожної особистості впродовж усього її життя, а не лише під час навчання в школі чи у вищому навчальному закладі.

У свободі вибору дозвіллевої діяльності як «свободи для», але не «свободи від» виявляється і компенсаційна ознака дозвілля, у самоствердженні та реалізації творчих здібностей, прояві свого Я, що не завжди можуть розкритись у професійно трудовій, освітній, сімейній та суспільних сферах, повністю або в певній мірі.

Таким чином, дозвілля виступає важливим чинником успішної соціалізації особистості підлітка з його віковими особливостями та пошуком себе у системі міжособистісних відносин і власних життєвих орієнтацій. Дозвілля дозволяє змінювати соціальні ролі та виступати рекреативною платформою де підліток може самореалізовуватись.

У свою чергу, особистісна орієнтація дозвілля і його поліфункціональність є умова збагачувального впливу на особистість, розширення її можливостей, у тому числі і творчих, що позитивно впливає на соціалізацію особистості.

Так, важливим є забезпечення реалізації позитивного впливу дозвілля на особистість, зокрема і соціалізуючого впливу, адже дозвілля виступає важливим чинником успішної соціалізації особистості підлітка з його віковими особливостями. Дозвілля виступає рекреативною платформою, де підліток може самореалізуватись, а особистісна орієнтація дозвілля і його поліфункціональність є важіль збагачувального впливу на особистість, розширення її можливостей.

Науковий керівник: О.О. Осетрова, д-р. філос. наук, проф.

І.М. Золотарьова,
*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології,
Харківський національний університет міського
господарства імені О.М. Бекетова*

О.В. Хом'якова,
*кандидат культурології,
старший викладач кафедри мовної підготовки,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

МОВНО-КУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ

Поняття компетентності можна розглядати як одне із провідних понять сучасних наукових досліджень. Термін *компетентність* відтворює здатність особистості функціонувати ефективно, саме тому він набув широкого вживання в різних галузях науки. Як правило, сучасні науковці мають точку зору, згідно з якою компетентність являє собою здатність особистості чітко уявляти що саме слід робити, чому робити саме так та яким чином здійснювати відповідні дії у різноманітних сферах людської діяльності.

В останнє десятиліття у системі вищої освіти особливого значення набувають проблеми мови як індикатора культурної визначеності майбутнього фахівця, зоркема коли питання стосується формування професійних та особистісних якостей особистості, впливу соціокультурного середовища вищого навчального закладу на поведінку, формування відповідної системи цінностей студентів, що в цілому визначається нами як культурна місія вищих навчальних закладів. Вища освіта – феномен культури, саме тому мова та спілкування постають в єдності соціально-культурного та професійного аспектів. Згідно з нашою точкою зору, професійна компетентність тісно пов'язані з відповідними особистісними рисами та здібностями, які, у свою чергу, значною мірою впливають на професійний успіх та асоціюються з мовно-культурною компетентністю.

Мовно-культурну компетентність майбутнього фахівця ми розуміємо як професійну характеристику, що може розглядатися в системі вищої освіти як основа формування таких особистісних рис, що допомагають ефективно здійснювати міжмовну, міжкультурну та професійну комунікації, і є складовою частиною професійної компетентності. Саме тому процес формування мовно-культурної компетентності майбутнього фахівця може бути визначений як підсистема загальної професійної підготовки у системі вищої освіти.

В умовах сучасного інформаційного середовища виникає потреба переосмислити місце та роль викладача в освітньому процесі. Викладач перестав бути єдиним джерелом інформації. Відповідно, зміст та методи організації його роботи набувають суттєвих змін. У таких умовах постає питання, як вірно скорегувати професійну та особистісну функції викладача у загальній системі сучасного освітнього процесу.

На нашу думку, головним засобом вирішення навчальних завдань у системі вищої освіти є спілкування - взаємозумовлений особистісний прямий та зворотній вплив викладача та студента як носіїв певної культури, під час якого становлення фахівця переростає в процес розвитку його особистості та творчої індивідуальності. Головну роль у такому процесі відіграє особистість викладача як носія певного рівня культури, перш за все, культури спілкування.

У сучасній психології широко вживається поняття *навчальна функція особистості викладача*. Серед головних умов реалізації цієї функції у системі вищої освіти можна визначити наступні: високий рівень професійної підготовки викладача, його особистісна зацікавленість у результатах своєї діяльності, загальна психолого-педагогічна підготовка, загальна та мовна культура.

На загальну професійну культуру майбутніх фахівців у значній мірі впливає мовне оточення, що панує в системі вищої освіти, головним проявом якого в першу чергу постає мовно-педагогічне спілкування. За результатами опитування, серед вимог студентів щодо спілкування з

викладачами, були виявлені очікування, пов'язані з нормами етикету – звертання на «Ви», повага до особистості. Крім того, студенти відзначали необхідність диференційного підходу до їх індивідуально-психологічних особливостей – темпераменту, характеру та здібностей, потребу у індивідуальних навчальних завданнях.

Ми вважаємо, що головний метод вирішення цієї проблеми - створення у вищій освітній системі відповідного культурного середовища, що базується на принципах взаємоповаги викладача та студента, цікавості викладача до особистості студента як майбутнього фахівця, високому рівні мовної культури учасників навчального процесу.

В умовах реалізації навчальної функції особистості викладача у вищій освітній системі мовно-педагогічне спілкування формує загальну культурну свідомість студентів та мотиваційну основу їх подальшої професійної діяльності одночасно.

A.A. Ivanova,
2-nd year student, Alfred Nobel University, Dnipro

THE STUDY AND ROLE OF ONLINE ETIQUETTE

It is common nowadays for people all over the world to communicate via the Internet--rather than by phone--with friends, family, and business colleagues. They feel that this is faster and more convenient way to exchange ideas.

Usually we teach the basics of writing official letters, CV, but we don't attach great importance to the study of unofficial abbreviation of words, used in online etiquette.

The Internet offers several ways for people to communicate: e-mail, discussion groups, bulletin boards (also called BBSs or forums), chat rooms, and instant messaging.

E-mail is the most common form of communication through the Internet, and it is used by nearly everyone the world who has access a computer. It has quickly overcome written letters in popularity as a means of communication. *Discussion groups* are normally formed around a specific theme of interest to certain individuals, and everybody who join the group takes turns in the conversation. *Forums* or BBSs, are electronic bulletin boards where people can post messages on specific subjects. *Chat rooms* enable users to communicate in real time by interactive conversation. The experience is similar to having a conference call on the phone. The difference is that he parties are typing messages on the computer rather than speaking on the phone. *Instant messaging* is similar to a chat room, but it is a private conversation between two users. You will often see someone write "IM me later and we'll talk about it." Some businesses encourage their employees to use instant messaging as a means to communicate. Seeing information relayed back and forth on a screen makes for a clearer channel of communication.

Just like in any other type of communication, be it by phone, fax, or mail, Internet users follow certain rules of etiquette. One of the most basic rules of online etiquette is to be brief and to the point. By doing so, get your point across and save time and money. In the interests of being brief and quick, Internet users have developed an online shorthand. A number of acronyms replace commonly used expressions, but they are unfamiliar to a person who is just beginning to use e-mail, chat rooms forums, or instant messaging. Some of the most common are:

AFAIK – As Far As I Know	GL – Good Luck
ASAP – As Soon As Possible	LOL – Laughing Out Loud
BBIAB – Be Back In A Bit	NP – No Problem
BTW – By The Way	THX – Thanks
CID – Consider It Done	WE – Whatever
F2F – Face To Face	WTG – Way To Go

When you joining a discussion group for the first time you should participate actively, because lurking without participating is considered rude. It is also considered rude to place offensive or inappropriate messages. This behavior is known as “flaming” and may make some members of the group quite angry. Another, inappropriate behavior is to place the same message several times on different areas of a board. This is known as “spamming” and it wastes the time and money of people who want to retrieve messages.

There are also several typing rules to follow. Using all uppercase letters is known as “shouting” and it considered rude if used inappropriately. On the other hand, using all lowercase is known as “mumbling”. E-mail users personalize their messages by adding written clues known as “Smiles” or “emoticons” to express their mood and emotions. Smiles are formed by using different characters on the keyboard to create a sideways smiley face.

Definitely, you should not forget about politeness and tact, because in online communication sometimes there is confusion when a person does not understand you correctly. On the one hand, you can talk about one thing, and your interlocutor can see the opposite meaning, so try to explain your thought as precisely and clearly as possible. On the other hand, do not take the information to the last detail, do not hesitate to clarify and ask again, this will help to come to an agreement and mutual understanding.

Living English is very interesting to learn, especially to practice communication skills with a native speaker. The Internet gives you the opportunity to expand your horizons and discover knowledge for yourself every day. Studying online etiquette becomes one of the integral parts of learning a foreign language, because it allows you to find common language, understand and be polite to the interlocutor.

ПРОФЕСІЙНІ ВМІННЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ СФЕРИ ПОСЛУГ

У сучасних умовах динамічного розвитку технологій, гострої конкуренції на ринку праці, високого рівня вимог споживача щодо якості послуг виникає потреба у висококваліфікованих фахівцях сфери послуг, до яких в нинішніх умовах висуваються нові вимоги.

Як відомо, для того щоби стати висококваліфікованим фахівцем, здобувач вищої освіти повинен не тільки володіти знаннями, вміннями, набутими в процесі навчання, але й грамотно їх застосовувати, використовуючи творчий підхід у професійній діяльності. Сформовані компетенції фахівець повинен вміти застосовувати в різних видах професійної діяльності. Реалізація видів діяльності неможлива без формування сукупності професійних умінь, що є складовою частиною професійної компетентності.

Проблема формування професійних компетенцій у різних фахівців сфери послуг стала предметом розвідки науковців Н.В. Паркіної, З.І. Павицької, О.Н. Риданової та ін. Обговорення питань структуризації видів професійних умінь майбутніх фахівців сфери послуг, їх обґрунтування знаходимо в дослідженнях І. Носової, І. Чепок.

Слід зауважити, що працівникам сфери послуг доводиться виконувати широкий спектр функцій. Робота підприємств сфери послуг може вважатися успішною, якщо виконуються всі або більшість функцій. У центрі уваги діяльності підприємства сфери послуг знаходяться завдання, які складають цілий спектр самостійних функцій окремих спеціалістів. Складність алгоритму діяльності фахівця сфери послуг у тому і полягає, що кожна з функцій стосовно конкретної посади або групи посад не менш важлива, ніж усі вони в сукупності. Ось чому до різних фахівців сфери послуг пред'являють спеціальні та специфічні вимоги. З цієї ж причини різні категорії фахівців сфери послуг, навіть у рамках одного підприємства, повинні володіти різними професійними вміннями.

У процесі формування професійних компетенцій у майбутніх фахівців сфери послуг в умовах професійної підготовки до основних професійних умінь, якими вони повинні оволодіти, відносимо:

1) *діалогово-мовні* – уміння правильно будувати письмове й усне мовлення, грамотно побудувати діалог з персоналом, тактовно розмовляти з клієнтом;

2) *інформаційно-технологічні* – уміння довести до персоналу інформацію про організацію робіт з обслуговування клієнтів, про організацію

технологічного процесу на виробництві, про необхідність контролю дотримання технологічного процесу виробництва;

3) *аудіо-контактні* – уміння вислухати клієнта, оцінювання якості обслуговування і на цій основі розробка пропозицій щодо його підвищення;

4) *аналітико-управлінські* – уміння аналізувати виробничі ситуації, здатність урегулювати виробничі конфлікти, організовувати вигідне ділове співробітництво в процесі обслуговування;

5) *оціночно-рефлексивні* вміння – уміння здійснювати висновки на основі проведеного дослідження виробничого процесу підприємства сфери обслуговування та розробляти програму впровадження прогресивних методів управління.

Таким чином, вищезазначені професійні уміння, як необхідна складова професійної компетентності майбутніх фахівців сфери послуг, повинні бути орієнтовані на забезпечення конкурентоспроможності продукту діяльності на ринку послуг. У такому розумінні сам процес розвитку професійних умінь можна розглядати як засіб досягнення перспективної мети – формування компетентного фахівця, здатного до самостійного прийняття рішень, творчого розв'язання типових і нетипових професійних завдань, спрямованих на задоволення потреб і уподобань споживачів послуг, ефективний розвиток підприємства.

Науковий керівник: О.О. Резван, д-р пед. наук, проф.

**І.К. Ісаєв,
С.А. Гунько,**

1-й рік навчання, Університеті імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ-ПРИКЛАДНИХ ЛІНГВІСТІВ

У сучасному світі, з розвитком міжнародних відносин і можливостями співпраці з представниками іноземних організацій, все більші вимоги приділяються здібностям людини до комунікації, як *рідною, так і іноземною* мовами (зокрема, англійською). Предметом, який визначає комунікативні якості людини, є говоріння.

Загальновідомо, що говоріння - це усний спосіб спілкування, один з видів комунікації. Будемо виходити з того, що при формуванні такої компетенції як говоріння, слід враховувати, перш за все, роль персональної мотивації студента, наявний у нього досвід, і, звичайно ж, майбутні потреби в практичному використанні англійської мови. В умовах розвитку вітчизняної освітньої системи, викладач, який добре володіє іноземною мовою, не зможе ефективно навчити цьому студентів без володіння основами проєктування мовного навчального курсу. Теорія педагогічно-

го проектування сприяє ефективному засвоєнню необхідного матеріала. Педагогічне проектування розглядається у вітчизняній педагогіці у двох аспектах. Перший – як етап будь-якої окремої педагогічної діяльності при вирішенні будь-якого складного завдання. Другий – проектування педагогічних систем різних типів і педагогічних ситуацій як результату функціонування цих систем. Для початку, слід дати визначення таких найважливіших у розвитку говоріння термінам, як «мотивація» і «досвід».

Приєднуємося до думки тих спеціалістів, які вважають, що мотивація - це певне явище, що спонукає людину до дій. Фактично, мотивацією у діяльності людини можуть виступати її особисті амбіції, різні матеріальні проблеми, які вона прагне вирішити тощо. Для студента ж мотивація важлива, перш за все, тим, що вона направляє його на вдосконалення своїх якостей в спілкуванні. Без сильної мотивації не буде постійної роботи над собою, а отже, й вдосконалення своїх навичок. Адже мотивація, креативність та комунікація-головні складові успіху в сучасному світі!

Досвід - це навички та вміння, набуті людиною за певний період часу. В даному випадку, це стосується досвіду в говорінні, придбаному студентом у попередньому навчальному закладі або в спілкуванні з носіями цієї мови. Досвід студента можна визначити, наприклад, за результатами іспитів. Ми уявляємо, що модель професійної комунікації в такому вигляді спілкування як науковий і діловий етикет студентської конференції вельми корисний. Для початку виділимо основні аспекти в такий діловій грі як «Студентська конференція». Навчальні конференції є одним із способів проведення занять з розвитку мовлення, в якому викладач оцінює результати, організовує дискусії і вводить певні правки. При підготовці своєї роботи, доповідач повинен вміти аналізувати літературу, на яку він спирається і виявляти її основну ідею. Крім того, складаючи свою доповідь, ми повинні ретельно відбирати інформацію, визначати її цілі, завдання і методи. Для більшого розуміння, розберемо кожен з цих аспектів окремо.

Мета - це результат, до якого ми прагнемо, складаючи доповідь. Це певний ідеал нашого виступу, який слід ретельно обдумувати, картинка і план якого повинна бути перед очима у доповідача.

Метод - це певний спосіб складання доповіді. Маючи тему свого виступу і знаючи мету, з якою ми беремося за нього, необхідно визначити, як саме має бути подана робота, скласти план, за яким надалі будемо працювати. Визначивши мету, завдання і методи виконання своєї роботи, ми стискаємося з таким запитанням: основні форми звернення до проведення конференцій. Одним з основних ознак гарного виступу і поштовхом до позитивного враження від нашої роботи є такі аспекти, як ввічливість і дотримання мовного етикету. Крім вказівок на наукові терміни в самій доповіді, важливо враховувати і запам'ятовувати окремі терміни, що стосуються мовного етикету. Наприклад, ми зобов'язані знати, як слід звертатися до голови конференції (англ. Chairman). Крім цього, не варто залишати без належної уваги звернення до залу, такі як:

«пані та панове» (ladies and gentlemen), «дорогі колеги» (dear colleagues). В процесі проведення студентських конференцій, у студентів поступово напрацьовується комунікативна компетенція. Таким чином, відбувається успішне формування в учнів навичок в говорінні. Наведемо декілька прикладів ведення дискусії:

Opening address: It is a great honour for me to open this conference.
I would like to welcome all the personalities who are attending this conference.

Chairing discussion: Let me open the discussion
I give the floor to...

I'd like the speakers to be brief

Question to the speakers: My question is directed to...
I'm interested to know if you agree with the previous speaker?

Closing address: We are now at the end of this conference and I'd like to thank all the speakers.

Такий метод навчання допомагає нам адоптувати та розвивати свої комунікативні якості, а також більше заглибитися в різні професійні терміни. Найважливішим пунктом у складанні доповіді є його остання частина - висновки.

Висновок є результатом нашого виступу, того, до чого ми підводимо нашу роботу. Роблячи висновок, варто спиратися на свою особисту думку з даної теми і, виходячи зі складеного нами матеріалу, виводити основний посыл доповіді.

Отже, в результаті аналізу представлених вище визначень і класифікацій стратегій ми можемо зробити висновок, що стратегії по своїй суті розуміються як вміння учнів знаходити вихід з проблемних ситуацій і ефективно справлятися з поставленими задачами. Для забезпечення більшої ефективності міжкультурної комунікації необхідно вже на початковому рівні навчання іноземної мови формувати стратегічну компетенцію.

Науковий керівник: М.Р. Кабанова, канд. філол. наук, доц.

І.О. Іщенко,
*2-й рік навчання,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах освіта є одним із найважливіших факторів, що забезпечують економічний розвиток України. Саме освіта значною мірою обумовлює завтрашній день планети та світового співтовариства, у якому зростає розуміння ролі освіти як інструмента стійкого розвитку

та забезпечення добробуту людей. XXI ст. – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури всього населення набувають вирішального значення для економічного та соціального поступу країни. Інтеграція та глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, що відбуваються у світі, перспективи розвитку Української Держави на найближчі два десятиріччя вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер.

Модернізація української освіти безпосередньо пов'язана з виконанням Болонських домовленостей, її інтеграцією в європейський освітній простір. В Україні активний розвиток Болонського процесу розпочався фактично з прийняття МОН наказу «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки» від 23 січня 2004 р. №49. До 2010 р. було заплановано створення європейського наукового й освітнього простору задля розширення можливостей випускників, збільшення мобільності громадян на європейському ринку праці та конкурентоздатності європейської вищої школи.

Основні фактори, що зумовлюють погіршення якості освіти в Україні:

1. Підвищення обсягу матеріалу, відведеного на самостійне опрацювання. Фактично понад 50-60% матеріалу навчальної програми відводиться на самостійне опрацювання. Самостійна робота студентів у більшості ВНЗ України, на переконання багатьох фахівців, виступила чи не основним фактором зниження рівня знань студентів, оскільки зводиться здебільшого до написання конспектів, пошуку рефератів у Інтернеті тощо, так як згідно з кредитно-модульною системою – рейтингова оцінка студентів виставляється з урахуванням усіх навчальних здобутків і зокрема має три складові (модулі) – лекційний, практичний і самостійний. Зважаючи на те, що оцінка має середньозважений характер, найбільшу вагу має самостійний модуль, оскільки на нього відводиться найбільше академічних годин навантаження.

2. Накопичувальна система оцінок. За цієї системи заліки та екзамени втратили свою роль, адже фактично легалізовано знайому ще з радянських часів систему «автоматів», коли кращим студентам виставлялися оцінки без їх присутності на екзамені. Таким чином, результати екзамену можуть залежати від окремих викладачів та адміністрації навчального закладу. Особливістю є також те, що оцінка не так давно має середньозважене вираження. Тобто оцінка знань і навчальних досягнень студентів визначається за формулою, що враховує кількість годин, відведених на той чи інший вид робіт, і має три складові блоки – самостійний, теоретичний і практичний. Цей пункт робить обов'язковим для студентів відвідування всіх навчальних занять (лекцій, практичних занять, колоквиумів), оскільки

ки кожен із так званих видів робіт має бути оцінений, хоча з точки зору педагогіки вищої школи лекція виступає лише однією з форм викладення дидактичного матеріалу.

3. Низькі обсяги фінансування з державного бюджету. Державне фінансування вищої освіти та науки в Україні є вкрай незадовільним і не відповідає вимогам і нормам законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Відповідно держава втрачає передові позиції щодо рівня освіченості громадян, скорочуються масштаби та рівень якості підготовки науково-педагогічних кадрів, помітно погіршуються умови для творчої роботи вчених і викладачів.

4. Незадовільний стан науково-дослідної діяльності ВНЗ на сучасному етапі. Світовою практикою доведено, що лише тісне поєднання освіти з наукою є запорукою забезпечення високої якості освіти та належного інтелектуального супроводу державотворення. Це є її провідною вимогою Болонської декларації щодо інтеграції європейської вищої освіти. Нині українська наука, зокрема, наука ВНЗ, перебуває в критичному стані, який не тільки не відповідає потребам сучасної якісної освіти, а й створює реальну загрозу національній безпеці держави.

5. Низький рівень інноваційності освіти. В усі часи відносно невисокі показники науково-дослідної роботи в Україні були чи не найголовнішою причиною того, що жоден наш університет не зміг увійти до числа 500 найбільш рейтингових університетів світу.

Можна зробити висновок, що вказаний стан справ у науці та освіті в Україні призводить до того, що знижується престиж роботи науковця та викладача, якість підготовки сучасних випускників. Нарощування кількості внутрішніх проблем поряд із зовнішніми може спричинити зниження престижності вітчизняного диплома до нульового рівня. Задля покращення ситуації у сфері освіти та підвищення її авторитету потрібно мобілізувати зусилля роботодавців, ВНЗ і держави. Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів, основними з яких повинні стати такі :

1. Здійснення глобалізації та інкорпорації ВНЗ і встановлення над ними жорсткого державного контролю, зважаючи на Конституцію України.

2. Докорінна реформація системи освіти, проте зміни повинні бути раціональними, доцільними, обережними й обґрунтованими.

3. Наявність конкуренції у ВНЗ державної форми власності та приватних. В Україні існує велика кількість ВНЗ куди прийом проводиться не на конкурсній основі (як цього вимагає конституція), а задля ліквідації постійних недоборів приймають усіх охочих. 4. Повернення державі монопольного права на заклади вищої освіти, а бюджет ВНЗ, у яких студенти навчаються за кошти держави, повинен бути сформований за рахунок слухачів, які навчатимуться за контрактом.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ДИТИНУ

Виховання підростаючих поколінь це процес, що є частиною людської взаємодії протягом всього нашого існування. Така взаємодія допомагає передати знання та уміння наступним поколінням, сформувати моральні, психологічні та фізичні якості що знадобляться їм в житті, а також навчити ефективно спілкуватися з людьми та прагнення до саморозвитку.

На сучасному етапі розвитку суспільства вихованням дітей займається багато різних референтних груп та особистостей: батьки, родичі, педагоги в дитячому садочку, педагоги школи, а також оточення однолітків та самовиховання. Все це впливає на формування особистості. Головною проблемою є те що часто стиль виховного впливу сім'ї та педагогів навчальних закладів відрізняються один від одного, що створює протиріччя у дитини. Пропоную розглянути цю проблему на прикладі: в молодій сім'ї дитина віком 7 років йде до школи, батьки виховують її в демократичному стилі і ніколи не підвищують голос на дитину, тим паче не вдаються до покарань фізичних і моральних. А от вчитель в школі в разі непослуху карає вихованців – кричить чи ставить в куток. При такій різкій відмінності в дитини може виникнути дисонанс: а що ж їй робити? В такій ситуації дитина може просто втратити цікавість до навчання – через проблеми з взаємодією учителя з учнями.

Така модель поведінки зустрічається у молодих педагогів або в тих, хто працює в закладах освіти не перше десятиліття. Це стається через те, що молоді вчителі просто не мають достатньо досвіду для того щоб ефективно взаємодіяти з дітьми, а педагоги що працюють уже величезну кількість часу вже мають професійне вигорання та не мають інтересу до роботи - вони просто звикли і не прикладають багато зусиль до виховного процесу.

Неправильне виховання батьків це більш проблемна ситуація. Адже сім'я це те середовище, де діти проводять більшість свого часу та звідки черпають переважну кількість знань та прикладів поведінки. Є декілька стилів виховання: батьки йдуть шляхом своїх батьків та виховують своїх дітей так, як їх виховували, або ж обирають власний шлях. Проблема в тому, що більшість дорослого населення виховувалася не в ідеальних сім'ях – це могли бути некоректні стилі виховання (авторитарний, ліберальний чи вседозволеність), сім'ї, де панували скандали, проблеми, або неповні родини. Ці проблеми можуть відбиватися і на їхніх дітях. Або ж вони вирішують змінити цей механізм - для своїх дітей обирають більш екологічний метод виховного впливу.

Проблема в тому, що бути батьками не навчають. Звісно, зараз з'являються курси, тренінги та школи для батьків, де їх вчать правильно

взаємодіяти з власними дітьми. Але це не дуже широко розповсюджене явище, мало хто взагалі знає про їх існування. А якщо знають, то не бачать в навчанні необхідності. Це повинно змінитися, адже усвідомлене батьківство та вибір виховання надзвичайно важливий крок для розвитку сучасного суспільства. З педагогами інша ситуація – вони під час навчання засвоюють базові стилі виховання та взаємодії з учнями, але все залежить від бажання їх самих – притримуватися демократичного шляху, що вимагає багато зусиль та часу, але має найкращий результат, чи спростити свою роботу та «виховувати» дітей в стилі авторитарному – щоб їх слухали та виконували що їм скажуть.

Та що нам потрібно? Суспільство, що прислухається до нагальних потреб і допомагає через різні інститути здійснювати виховний процес, та особистості, що прагнуть до самоактуалізації і розвитку.

Науковий керівник: Л.Г. Бойко, ст. викл.

O.I. Kazakevich,
teacher, Department of Accounting
Dnipro State University of Agriculture and Economics, Dnipro

COMMUNICATIVE METHOD IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Modern system of foreign language teaching in higher educational institutes offers a wide range of teaching concepts, methods and technologies both traditional and modern ones. The developers of educative programmes are in favour of certain methods depending on teaching goals, contingent of students, duration and intensity of the course and other conditions. Each of the methods has its own advantages and disadvantages and a great deal of its success depends on specific goals and conditions of teaching. Over the recent years the role of a foreign language as a means of communication has increased considerably and that should be taken into account while teaching foreign languages.

To a large extent the specificity of foreign language teaching lies in the fact we don't train undergraduates but average students and we shouldn't teach them foundations of languages but to use language skills that in turn requires sufficient verbal practice. The goal of teaching a language is not only in acquainting students with the system of a foreign language which is the main task of a grammar-translation method, but first thing to teach them how to use a language as a means of communication. This is what a communicative method exists for.

The major principle of a communicative approach is full immersion into the language environment of the language learnt. A challenge to use only a second

language helps students eliminate a language barrier and develop their language skills. Such an approach is aimed into teaching students building up the sentences directly in the language learnt using appropriate grammatical structures. That is communicative approach suggests first memorizing words and expressions and only after that analyzing them from grammatical point of view. The teacher then explains the meaning of new words using words, expressions and grammatical structures that are already familiar to the students. Another principle of the method is creation of real communicative situations. When creating a dialogue a student has an opportunity to put into practice all the knowledge acquired. An important advantage is that the method offers a large variety of activities: role plays, dialogues, simulation of real-life communication. Lessons are held in a fun and educational way. Learning is supposed to be interesting and is based on the areas that encourage students to learn new information. Topics are selected according to learners' preferences, their age and aims.

At first a communicative approach was rejected, but at present it also takes a leading position along with a grammar-translation method. Most teachers in higher educational institutions prefer these very methods whereby they are often used together. This approach is used by teachers at all stages of a modern system of education as it enables them to use and control students' knowledge both by means of exercises but also through communication with a teacher.

So, communicative method is closest to reality among other teaching methods. It focuses on the activation of everyday, not a bookish way of speaking increasing students' greater motivation in learning a foreign language.

В.О. Карамушко,

2-й год обучения, Университет имени Альфреда Нобеля, г. Днепро

О ПРОБЛЕМЕ ИЗУЧЕНИЯ СЛОВ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

На сегодняшний день английский язык - самый распространенный язык в мире по количеству стран, которые он охватывает - 106 стран. Считается, что в мире существует от 3000 до 7000 языков. Однако, в последнее время именно роль английского языка в мире возросла. Это связано с развитием Интернета, где 80% информации передается на английском языке, а также с общепринятыми установками (большинство международных документов составляется на английском языке).

Многие люди начинают изучать английский язык по следующим причинам: желание, любовь к языкам или необходимость. Сегодня владение иностранным языком является неотъемлемой частью жизни современного человека. Этот пункт сейчас практически всегда присутствует в анкетах при приёме на работу. Кандидаты, которые владеют хотя бы еще одним языком, кроме родного, производят более одобрительное впечатление на работодателей. Знание английского языка дает больше шансов подняться по карьерной лестнице.

Исходя из всего выше сказанного, очевиден тот факт, что изучение английского языка на сегодняшний день является крайне актуальным вопросом.

Безусловно, овладение вокабуляром является одним из важных компонентов при изучении любого языка. Знаешь слова – понимаешь, о чем речь, даже не зная всех тонкостей грамматики. Существует огромное количество методик, среди которых очень сложно выбрать подходящую именно для вас, поэтому люди часто хватаются то за одну, то за другую не успев использовать ни одну из них. Не каждая методика подойдет для каждого человека, у всех по-разному развита память и восприятие. Мы находимся в начале пути исследования этой темы и, изучив информацию по данному вопросу в интернете, мы выбрали, по нашему мнению, 5 самых популярных и эффективных методик изучения слов.

Кратко раскроем суть каждой методики. Первая методика – это методика флеш-карточек. В 70-е годы XX-го века немецкий ученый и журналист Себастьян Лейтнер предложил практический метод для выучивания слов иностранной лексики с меньшими усилиями, чем метод обычного повторения слов. В этом методе, так называемые, флеш-карточки рассортированы в группы в зависимости от того, как хорошо обучающийся усвоил информацию. Например, на занятии тот, кто обучается, пытается вспомнить значение слова, написанного на флеш-карточке. Если он вспоминает его, то карточка перекладывается в следующую группу. Если же нет, то карточка возвращается в первую группу. Каждая следующая группа повторяется через увеличивающийся интервал. Данный метод может использоваться как для изучения слов иностранного языка, так и запоминания другой информации.

Таким образом, благодаря системе Лейтнера, вы повторяете чаще именно те слова, которые запомнить сложнее. Таким образом, это позволяет вам сэкономить время на словах, которые запоминаются легко. В результате происходит сокращение времени на обучение.

При использовании второй методики, с которой мы познакомились в Университете имени Альфреда Нобеля во время проведения практических занятий по дисциплине «Практический курс основного иностранного языка (английского)», преподаватель, прежде всего, обращает внимание тех, кто обучается, на многозначность и многофункциональность слов в английском языке. Для нас интересным фактом является то, что одно слово может иметь как несколько вариантов переводов, так и являться одновременно разными частями речи. Таким образом, изучая одно слово, вы запоминаете 2 или больше его значений. К этому следует также добавить, что по данному методу рекомендуется найти идиомы, в которых используется это слово, и тогда запомнить его будет намного легче. Также можно выписывать новые слова или делать карточки - тогда будет срабатывать визуальная память.

Третью методику, которую мы хотим рассмотреть – это методика от Умина. Опубликовав книгу «Иностранный легко и с удовольствием», Евгений Александрович Умин (Умрюхин) на 50 страницах изложил метод моторных и слуховых энграмм проговаривания и восприятия фраз на английском языке на автомате. Энграммами автор называет «следы памяти», которые помогают мозгу легче усваивать информацию. Опираясь на примеры обучения речи у маленьких детей, а также на свои исследования работы человеческого мозга во время обучения, Умин разработал систему ежедневных занятий. Таким образом, занимаясь всего 15-20 минут в день, за год можно достичь существенного успеха. Если увеличить продолжительность занятий до 1-1,5 часов, то за год можно начать говорить по-английски на одном уровне с носителем языка.

Четвертая методика описывает интересный способ лучшего запоминания лексики, который предлагает А.А. Миролюбов. Тем кто обучается, сообщают несколько «секретных слов» с транскрипцией и переводом, которые они будут использовать на следующем уроке. Студенты которые обучаются, должны их выучить дома для того, чтобы потом употреблять на уроке. Учащиеся любят тайны и поэтому выучивание лексики заблаговременно, превратиться для них в увлекательное занятие. Даже самые ленивые будут стараться запомнить эти слова, чтобы потом продемонстрировать свои знания на следующем уроке (ситуация успеха). Используя эту методику можно немного усложнить задание: выдавать листы с секретными словами, но в некоторых местах вместо транскрипции или перевода рисовать кляксы, как будто испорченное послание. Таким образом, дети будут более заинтересованы, им придется приложить немного усилий и самостоятельно восполнить пробелы. Таким образом данное задание произведет более благоприятный эффект на запоминании лексики.

Самой распространённой методикой является методика Розетты Стоун. Данная методика подойдет тем, кто проводит большую часть времени у компьютера. Специально разработанная компьютерная флеш-программа постепенно погружает пользователя в иностранную языковую среду. Этапы разработаны с целью дальнейшего постепенного усложнения, обучающийся продвигается от простого к сложному. Сначала к запоминанию предлагаются отдельные простые слова, потом даются лексемы посложнее, а затем уже синтаксис и грамматика.

Итак, на основе вышесказанного можно сделать вывод, что изучение иностранного языка необходимо человеку в современном мире. Существует множество методик и стратегий, которые также, как и все люди – индивидуальны. Для повышения мотивации изучения иностранного языка необходимо поставить цели и сроки, при этом использовать интересные и нужные темы. Для того что бы добиться успеха,

нельзя стоять на одном месте, нужно всегда продолжать развиваться и улучшать себя. Что касается изучения языка, необходимо помнить, что это тяжелый труд, который нельзя запускать, он требует постоянного внимания.

Научный руководитель: Н.А. Черняк, ст. преподав.

М.С. Карпова,
аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

АЛГОРИТМ ПРОЕКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДІАТРІВ ДО РОБОТИ В КОМАНДІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Підготовка висококваліфікованих лікарських кадрів відповідно до міжнародних стандартів, вимог Закону України “Про вищу освіту” (2014 р.), стратегії МОЗ України “Національна стратегія реформування системи охорони здоров’я в Україні на період 2015-2020 роки”, обумовлює нові вимоги до організації процесу професійної підготовки майбутніх лікарів у закладах вищої медичної освіти. Одним із шляхів цього оновлення є технологізація навчального процесу, яка дає можливість перетворити навчання у процес з гарантовано очікуваним результатом шляхом інтегрування досягнень науки і практики.

Щодо поняття технологія (від грец. “*techne*” – мистецтво, майстерність, уміння та “*logos*” – слово, поняття, вчення), то даний феномен визначають як сукупність правил, процесів та навичок, що застосовуються при виготовленні певного виду продукції у будь-якій сфері виробничої діяльності.

Говорячи про педагогічну технологію, зазначимо, що дане поняття поєднує використання технічних засобів навчання із задалегідь спланованим навчально-виховним процесом. При цьому педагогічна технологія має ряд особливостей. Перш за все, вона базується на певній методологічній позиції автора, а отже, розробляється під конкретний педагогічний задум. Автором згідно поставленої цілі педагогічної теорії та досягнення конкретного результату моделюється алгоритм взаємодії складників технології (педагогічні дії, комунікація). Автором, з метою досягнення запланованого результату, поетапно плануються й реалізуються елементи педагогічної теорії. Педагогічна технологія повинна мати критерії, показники та інструментарій вимірювання результатів діяльності, за допомогою яких можна діагностувати її правильність.

Слід зазначити, що педагогічна технологія як засіб організації діяльності для отримання прогнозованих педагогічних результатів, має

відповідати таким критеріям: *концептуальності* (побудова на основі наукової концепції, яка містить обґрунтування визначених цілей); *системності* (побудована як єдина цілісна система взаємопов'язаних складових); *керованості* (проектування навчального процесу та його поетапна діагностика та корекція проміжних результатів в разі потреби); *ефективності* (оптимальність витрат та максимальна результативність); *відтворюваності* (застосування педагогічної технології в інших однотипних навчальних накладах). Отже, вбачаємо, що технологічність навчального процесу є показником його якості, бо надає відповіді на запитання «Яким чином здійснювати підготовку фахівців?».

Запорукою розробки й реалізації педагогічних технологій вважаємо наукові доробки дослідників (А. Алексюк, Н. Волкова, В. Докучаєва, О. Кіяшко, Ю. Машбиць, С. Сисоєва, А. Хуторський та ін.), пов'язані з удосконаленням навчального процесу у закладах вищої освіти. Так, С. Сисоєва презентує цікавий погляд педагогічну технологію, розглядаючи її як процес створення адекватної до потреб і можливостей особистості та суспільства теоретично обґрунтованої навчально-виховної системи соціалізації, особистісного й професійного розвитку і саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога. О. Кіяшко розуміє педагогічну технологію як систему найбільш раціональних способів досягнення поставленої педагогічної мети, наукову організацію навчально-виховного процесу, що визначає найбільш раціональні й ефективні способи досягнення кінцевих освітньо-культурних цілей, тож вважаємо поняття „педагогічна технологія” та „освітня технологія” тотожними.

Узагальнюючи погляди дослідників та враховуючи мету дослідження (формування готовності майбутніх педіатрів до роботи в команді), ми схилиємось до думки, що педагогічну технологію варто розглядати як сукупність складових: концептуальна (методологічні засади, принципи навчання, цілі навчання – загальні та конкретні, діагностика базового рівня готовності до роботи в команді у студентів); змістова (зміст навчального матеріалу); процесуальна (технологічний процес: організація навчального процесу; методи та форми навчальної діяльності студентів; методи та форми роботи викладача; діяльність викладача з управління процесом засвоєння матеріалу); діагностична (діагностика та корекція отриманих результатів). Такий алгоритм проектування технології підготовки майбутніх педіатрів до роботи в команді засобами інтерактивних методів навчання вбачаємо за доцільний.

О.М. Касьянова,
завідувач кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки, доктор педагогічних наук, професор,
Харківська медична академія післядипломної освіти

А.Г. Разумна,
старший викладач кафедри педагогіки, філософії та мовної підготовки,
Харківська медична академія післядипломної освіти

ВПЛИВ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

В процесі генезису професійної ідентичності, що є різновидом «набутої» ідентичності, важливим аспектом є її «випробовування» на відповідність в процесі комунікації. При цьому відбувається процес «соціального визнання» членами соціуму приналежності до цієї категорії особистостей. Таке підтвердження є необхідною фазою закріплення професійної самоідентичності, яка виявляється на соціально-комунікативному рівні.

Особистість студента, що здійснює процеси ідентифікації з професією та професійним товариством в комунікативному аспекті здійснюється на фазі її самопрезентації у відповідному соціальному середовищі. Соціальне середовище може визначитись у ставленні до такої самопрезентації з боку особистості, здійснюючи «фасилітаційний» або «критичний» вплив, що відчувається як «прийняття» або «неприйняття» іншими особистості студента, що виступає в даній професійній ролі.

В цьому зв'язку, ми розробили умови середовищного впливу на особистість, що сприяє закріпленню професійної ідентичності студентів. В процесі становлення професійної ідентичності у вищу значущу роль відіграє саме соціальне прийняття особистості у зазначеній ролі. Це виявляється у відповідності особистості до очікувань від особистості проявів, що відповідають ідентифікованій професії. Набуваючи ідентичності, людина «віддзеркалює» такі очікування, що сприяє «автентизації» професійних рис особистістю студента.

Отже, ми в умовах нашого дослідження, відтворили навчально-професійне середовище, що дає можливість студентові «верифікувати» власну професійну позицію в ситуації професійно спрямованої комунікації. Створивши широкі умови для визначеної комунікації в межах позанавчальних, навчальних та віртуальних комунікативних актів, ми виявили два процеси, що мають ідентифікаційну специфіку.

Перший процес – «середовищна ідентифікація та самовизначення», що характеризує «вільну комунікацію» з професійною спрямованістю. Така комунікація здійснюється в межах стосунків – «студент-фахівець», «студент-студент», «студент-клієнт» тощо. Другий процес – навчально-ідентифікаційні процеси, які дозволяють відтворювати професійну пози-

цію фахівця в умовах виконання навчальних завдань в освітньому процесі. Окреслимо складові цих процесів.

Соціально-ідентифікаційні процеси

Набуття членства в групі. Реалізація можливості здійснювати активне спілкування в професійно-орієнтованому середовищі дає можливість студентові відчутти себе актуальним членом професійної спільноти, стати членом відповідної групи. Це відбувається в ситуації, коли визнані члени професійної групи вступають у діалог, враховують міркування учасників групи. Під набутням членства в групі ми розуміємо надання можливостей членами групи брати участь у груповій взаємодії як учасника групи.

Визначення власного рівня в групі. В ситуації професійно-середовищної взаємодії відбувається процес суб'єктивного визначення критеріїв, за якими вибудовується порівняння членів групи: професійна компетентність, досвід, ефективність діяльності, володіння сучасними напрямками, визнання суспільне, наявність власних публікацій тощо; відбувається окреслення можливостей інших учасників групи, їхніх позицій, їхніх успіхів й т.п.; здійснюється визначення студентом власного місця серед учасниками групи.

Визначення способів самопрезентації в групі. Моделювання власної особистісно-професійної та (або) ситуативно-професійної позиції в умовах взаємодії. Взаємодія у професійно-спрямованому середовищі студент здобуває можливість виявляти власну позицію фахівця в конкретній контекстній взаємодії. Під особистісно-професійною позицією ми розуміємо спосіб прийняття професійно значущих рішень, що заснований на ієрархії чинників, що впливають на нього – аксіологічних – значущості професійних функцій, цінностей, цілей, нормативів та операційних – відповідних засобів, протоколів, умов, особистісних та професійно важливих характеристик, що являють собою інструментальну сторону їх реалізації.

Отримання підтримки в групі. Професійна ідентичність в соціальному контексті передбачає, самоідентифікацію особистості майбутнього фахівця з відповідними вимогами до фахівця, визначення міри відповідності особистісних та очікуваних з боку професійних вимог властивостей. Саме професійна спільнота може надати таку зовнішню комунікативну оцінку, яка передбачає визнання та підтримку особистості в даній іпостасі. Для процесу суб'єктивного становлення особливе значення має цей компонент, оскільки він надає можливість особистості функціонувати в межах визначеного професійного простору, реалізовувати себе в цьому просторі.

Розширення бази ідентифікації та самореалізації. Вхідження до професійної групи, можливість для здійснення активних контактів професійного спілкування задає для особистості майбутнього фахівця деталізувати варіанти професійного функціонування, професійних позицій, професійного ставлення тощо. Така можливість робить процес ідентифікації

та самоідентифікації більш варіативним, а це означає, що з'являються нові можливості для конкретизації цих процесів.

Групова соціалізація: опанування групових цінностей як умови професійної та навчально-професійної взаємодії. Вхідження в групу передбачає опанування правил, цінностей, норм, традицій, стереотипів, контекстів професійного існування. Поступове опанування зазначених аспектів навчально-професійної комунікації задає можливість органічно включитись у професійну спільноту і відчутти членство в групі.

Навчально-ідентифікаційні процеси

Навчання вікарне та емпатійне навчання. В умовах взаємодії в навчально-професійному середовищі здійснюється безпосередній вплив на професійну свідомість, погляди, підходи, вміння та знання учасників за рахунок спостереження та наслідування дій, рішень, поглядів, ставлень тощо, які транслює референтна особистість. Вікарне навчання визначається можливістю відтворювати дії та рішення, спираючись на образ дії фахівця, а емпатійне навчання – є можливість відчувати стан виконавця, навчитись переживати схожі емоційні стани та відповідно керувати ними. Такі процеси дуже важливі для набуття «моторно-чуттєвого досвіду» майбутньої діяльності у відповідності із переживаннями та мікроспособами здійснення діяльності референтними професіоналами і авторитетними особистостями.

Практичне навчання під контролем референтної особистості. В освітньо-професійному середовищі можуть складатись умови для практичного оволодіння діяльністю під контролем референтних осіб, що задаватимуть певну деталізацію орієнтовним основам здійснення професійної діяльності, шляхом надавання певних інструктивних вказівок до виконання, до індивідуальних особливостей такого виконання професійних дій. Це не просто практичне застосування нормативних знань, що виписані у методичних рекомендаціях та протоколах, це настанови досвідчених практиків щодо того, як слід опанувати це виконання, як контролювати його під час здійснення.

Опанування рекомендацій щодо професійної діяльності референтної особистості. В умовах освітнього середовища майбутній фахівець здобуває можливість отримати рекомендації щодо тих видів дій, які не до кінця усвідомлені, які відзначаються певними нюансами в стилях виконання тощо. Особливо цінними є усвідомлення таких рекомендацій, що надаються досвідченим фахівцем, наставником, що має чималий досвід у виконанні таких робіт.

Опанування рекомендаціями щодо способу навчання. Крім власне професійних рекомендацій, що стосуються алгоритму, правил, умов, стратегічних, тактичних та операційних рішень, протоколів, важливими для самоідентифікації є характеристики навчально-професійних дій, які дозволяють краще опанувати професійні дії. Методика опанування

може набувати індивідуального забарвлення, коли досвідчений професіонал зазначає і ділиться способом саме опанування дією, послідовністю певних навчальних операцій та заходів, які дозволяють краще засвоювати необхідне. Цей досвід дає можливість майбутньому фахівцеві опанувати його як зразок, орієнтир способу навчання.

Розширення ресурсної бази для самоідентифікації та ідентифікації. Опанування екзистенціальних позиції та цінностей референтних особистостей як ціннісно-практичного знання може стати суб'єктивною опорою для підвищення впевненості при прийнятті професійних рішень.

Отже, забезпечення окреслених комунікативно-ідентифікаційних процесів надає можливість в межах підготовки студентів створювати «комунікативну основу» для становлення професійної ідентичності майбутнього фахівця.

О.Ю. Кириллова,

1-й год обучения, Университет имени Альфреда Нобеля, г. Днепр

ВТОРАЯ ПРОФЕССИЯ: ВЫБОР ИЛИ НЕОБХОДИМОСТЬ?

Скорость технического прогресса увеличивается. Только мы успели привыкнуть к телефону в кармане (начало 2000 годов в Украине), а сейчас у нас в кармане лежит смартфон – компьютер, телевизор, видеокамера, средство связи, вычислительный и измерительный прибор, сложнеее технологическое устройство, которое помогает нам коротать время и в большинстве случаев используется как игрушка или новостная лента. То, что вчера казалось фантастикой, сегодня уже реальность. Разработки в области искусственного интеллекта, робототехники, генетики, нанотехнологий, 3D-печати и биотехнологий стали уже частью нашей жизни. Технический прогресс оказывает кардинальное влияние на всю структуру мировой экономики и характеризуется большой скоростью.

Высокие темпы развития науки и технологий, а главное масштабы и темпы их внедрения в производство и общественную жизнь, превратили научно-техническую революцию в естественный процесс, она стала перманентной. Благодаря развитию коммуникаций и росту уровня образования, «ноу-хау» сейчас практически сразу после изобретения становятся общечеловеческим достоянием [1].

Новые технологии быстро меняют или дополняют друг друга. На протяжении первых пяти лет второго тысячелетия Google занимала верхнюю строчку в рейтинге информационных компаний. Ее название стало основой глагола («гуглить» — искать в Интернете). Компания не изобрела систему поиска, она просто ее усовершенствовала, и мир неузнаваемо из-

менился. Предсказывали, что Google заменит Интернет. И вдруг появился «социальный Интернет» и люди стали больше пользоваться сервисами Facebook и Twitter, а поисковая система Google и каналы RSS отходят на второй план. Информационный бизнес изменился, как меняются в наше время многие другие отрасли.

Все научно-технические революции сопровождаются потрясением общества, в том числе и в профессиональной сфере. Вспомним промышленную революцию 18-19 века и конкретно изменение в текстильной промышленности. Введение прядильных машин и ткацких станков потребовало новой организации труда. На смену мануфактуре пришли фабрики. На смену прядильщикам и ткачам пришли рабочие. Тысячи ткачей и прядильщиков заменили сотни рабочих. А куда делись ткачи? Где они брали деньги на жизнь? Им пришлось переучиваться на новые профессии или нищенствовать.

Но в прошлом технологии, как правило, меняли один из элементов промышленности. Внедрения новых технологий проходили значительно медленнее. Рынок труда успевал частично адаптироваться. Нынешние изменения, внесенные новыми технологиями, затрагивают многие отрасли, и там наблюдается снижение в потребности труда человека. Технический прогресс провоцирует появление новых отраслей и соответственно новых рынков труда, но там обязательно будут использоваться новые технологии, при которых не нужен большой штат персонала.

Одно из мнений, которое наверняка подвергнется пересмотру, это мнение о том, что технический процесс главным образом угрожает малоквалифицированным работникам с низким уровнем образования. Это допущение исходит из убеждения, что такая работа обычно носит рутинный характер. Однако вместо того, чтобы успокаивать себя этой мыслью, задумайтесь, насколько быстро расширяются пределы понятия «рутина». Когда-то «рутинной» называли работу на конвейере. В наше время это уже далеко не так. Разумеется, профессии, не требующие особой квалификации, по-прежнему относятся к «рутинным», но при этом, учитывая, как быстро растут возможности ПО для автоматизации и алгоритмов прогнозирования, огромному количеству белых воротничков с высшим образованием предстоит столкнуться с той же проблемой [2].

Сотрудники предприятий, производств, сферы обслуживания выполняют работу, которую уже сейчас частично могут выполнять роботы и программы. И процесс внедрения таких инноваций уже идет. Дома, автомобили, фабрики, фермы, онлайн-магазины, системы городского снабжения, аварийные системы, логистические направления и многое другое уже управляются и контролируются компьютерными программами и роботами.

Вопрос в том, как система образования и просто люди будут реагировать на эти глобальные изменения на рынке труда. Развивающиеся инновационные технологии требуют уникальных талантов и умений, людей с нестандартным, креативным мышлением. Как варианты решения – перепрофилирование и повышение квалификации существующих сотрудников, реформы в области базового образования, изменения в социальной и карьерной ориентации для молодежи. Но может ли это предотвратить кризис на рынке труда, который нас ожидает в ближайшем прогнозируемом будущем? Не нужно забывать и о удлинении трудового стажа. Если молодым людям, в силу гибкой психики, легче принять новое, то люди старшего и среднего возраста сложнее принимают и в своем большинстве с трудом приспосабливаются к изменениям в своей жизни. Вопрос старения населения в контексте трудовой занятости становится все более актуальным с каждым годом. Рынок труда, зачастую, не может предложить работу людям с устаревшими профессиональными навыками. У этих людей нет возможности конкурировать с молодыми специалистами. Длительная безработица или частичная занятость населения является разрушительным фактором как для экономики в целом, так и падением уровня и качества жизни отдельных людей. В то же время появляются новые профессии. Например, все крупные, средние и часть не больших компаний имеют онлайн-страницы в социальных сетях и сайты. Соответственно нужен сотрудник, который будет обновлять информацию, собирать интересующихся вокруг бренда, налаживать обратную связь, поддерживать лояльность и интерес. Так появилась профессия «модератор сообществ».

Таким образом наше общество приходит к необходимости переквалификации населения. Потеря актуальности многих профессий приведет к изменению существующего рынка труда. Дать возможность населению получить новые, современные профессии – это задача для сферы образования. Крайне важно, чтобы люди сами ощущали потребность и желание в собственном профессиональном обучении и переквалификации, компании поддерживали их желания, а государство осуществляло всяческую поддержку на уровне создания образовательных платформ и институтов.

Список использованных источников

1. Граничин О.Н. Информационные технологии в управлении: Учебное пособие / О.Н. Граничин, В.И. Кияев — М.: Интернет-Университет Информационных Технологий; БИНОМ. Лаборатория знаний, 2008. — 336 с.

2. Форд М. Роботы наступают. Развитие технологий и будущее без работы. - М.: Альпина нон-фикшн, 2016. - 430 с.

Научный руководитель: Р.М. Ключник, канд. полит. наук, доц.

О.Л. Клименко,

викладач I категорії, Економічний коледж ДДТУ, м. Кам'янське

В.О. Азарова,

викладач вищої категорії, Економічний коледж ДДТУ, м. Кам'янське

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ОЧІКУВАНОГО МАЙБУТНЬОГО ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЯК СПОСІБ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Формула нової сучасної освіти в Україні має низку ключових компонентів, де на перше місце постає новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації студента в суспільстві.

Під компетентностями ми розуміємо динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та навчальну діяльність. Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

У цьому сенсі сучасна педагогіка ґрунтується на партнерських засадах між студентами та викладачем. Де орієнтація викладача на задоволення соціальних потреб здобувача освіти під час освітянської діяльності не може обійтись без побудови моделі очікуваного майбутнього студента.

Сучасна освіта повинна сформувати *соціальні* компетентності (здатність до співробітництва, розв'язання життєвих проблем, взаєморозуміння, соціальної активності, основ здорового способу життя), *мотиваційні* (формування громадських і особистісних уявлень про престижність обраної спеціальності, здатність до навчання), *функціональні* (здатність до оперування знаннями про закономірності наукових процесів, засвоєння термінологічних та методичних компетентностей), *когнітивні* (здатність до набуття основ знань для здійснення педагогічної діяльності в галузі природознавчих наук), *технологічні* (володіння методами наукових досліджень), *професійно-прикладні* (сприяння формуванню умінь і навичок використання галузевих знань у повсякденній і подальшій професійній діяльності), *особистісні* (формування важливих для професійної діяльності особистісних якостей), які відображають ієрархію вимог до професійної діяльності, що поступово розширюється й удосконалюється.

Наш досвід свідчить, що перед тим, як сформувати у здобувача освіти такі ключові компетентності, потрібно сформувати модель навчання, де кожен студент знайде відповіді на такі прості питання, як: Хто Я? Що я хочу від життя? В якій галузі я хотів би реалізувати себе? Яку Я хочу родину? Скільки в мене буде дітей? І таких питань у кожної особистості

може бути безліч, але на всі вона повинна знайти відповіді ще до моменту можливості самореалізації.

Образ бажаного майбутнього є особистісним, він повинен бути результатом внутрішньої діяльності людини і цілком залежати тільки від задоволення її особистісних потреб. Тому можна стверджувати, що сформована соціальна потреба впливати на своє майбутнє є провідним механізмом розвитку особистості. Таким чином, очікування особистості окреслюють перспективи її розвитку, формуючи теперішнє та майбутнє життя.

Життєва перспектива, як образ бажаного майбутнього є складним психічним утворенням, яка в значній мірі залежить від зовнішніх та внутрішніх чинників психічної регуляції поведінки людини.

До зовнішніх чинників психічної регуляції поведінки відносяться:

- соціальні норми, правила, кодекси поведінки, соціальний контроль;
- соціальний ідеал, образ майбутнього, соціальні очікування суспільства, референтної групи, значущих людей;
- релігійні і політичні уподобання;
- соціальні ролі, статус, позиції;
- суспільні ідеї, оцінки;
- соціальна рефлексія, ідентифікація, стереотипи, настанови
- до внутрішніх чинників, в свою чергу, відносяться:
- самооцінка особистості, ціннісні орієнтації;
- я-концепція, Я-ідеальне, Я-реальне;
- рівень досягнень особистості, визначення цілей;
- самоочікування особистості;
- афективно-вольова сфера особистості;
- увлечення про сенс життя;
- потребово-мотиваційна сфера особистості;
- ідентифікація особистості;
- особистісні характеристики.

Така робота зі студентами надає змогу не тільки прогнозувати особистісне та професійне життя окремого студента, а й діагностувати рівень його розвитку, соціалізації, рівень сформованості соціальних очікувань та вподобань. В такій взаємодії викладача та здобувача освіти дуже прозоро спостерігається залежність формування моделі майбутнього від властивостей соціальної активності та очікувань студента. Його соціальної активності; адекватності соціальних очікувань; відкритості, закритості соціальних очікувань; інтернальності чи екстернальності.

Отже, важливими умовами формування моделі очікуваного майбутнього є:

- джерелом і носієм очікувань є сама особистість;
- обов'язково повинна бути наявність об'єкта соціальних очікувань особистості та її ціннісно-смісловне навантаження;

- спрямованість особистості, її здатності;
- сенс діяльності, який забезпечує зародження і формування соціальних очікувань особистості;
- наявність складових процесу очікувань;
- наявність когнітивної, емоційної, поведінкової готовності особистості;
- достатня регуляція цілеспрямованості особистості;
- контроль конструювання майбутнього;
- соціально - психологічна реальність особистості.

Тож ми можемо зробити висновок, що формування моделі очікувано-го майбутнього є важливим моментом вмотивованості реалізації освітнього процесу і зі сторони викладача і зі сторони студента, здатності до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного, формування вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави.

Р.М. Ключник,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри політології та міжнародних відносин,

Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Глобальне поширення англійської мови вже ні в кого не викликає сумнівів щодо необхідності її глибокого вивчення. Вітчизняна система вищої освіти модернізується, орієнтуючись на західні стандарти, при цьому англійська мова набуває дедалі більшого поширення. У Законі України «Про вищу освіту» (стаття 48) йдеться: «З метою створення умов для міжнародної академічної мобільності заклад вищої освіти має право прийняти рішення про викладання однієї чи кількох дисциплін англійською та/або іншими іноземними мовами, забезпечивши при цьому знання здобувачами вищої освіти відповідної дисципліни державною мовою» [1].

Вивчаючи іноземну мову, студент відкриває для себе не лише нові слова та вирази; новим і незнайомим є культурний простір, елементом якого є мовленнєвий етикет. У поле зору багатьох дослідників потрапляють так звані стійкі формули мовленнєвого спілкування (одиниці мовленнєвого етикету) у різноманітних ситуаціях (привітання, прощання, вибачення, прохання тощо). Мовленнєвий етикет як важливий та цікавий феномен досліджується різними лінгвістичними дисциплінами. На нього

звертають свою увагу культура мови, стилістика, соціолінгвістика. У комунікативній взаємодії вони призначені для впливу на співрозмовників, що пов'язано з прагненням того, хто говорить, продемонструвати своє доброзичливе ставлення до слухачів, повагу до них, підтримати міжособистісне спілкування.

На таке поширене привітання, як *How are you?*, англійці завжди відповідають оптимістично: *I'm fine / I'm great / I'm very well* тощо, навіть якщо це не відповідає дійсності. З одного боку, це можна пояснити тим, що англійці намагаються показати себе оптимістами і не давати приводу для співчуття, а з іншого – створює певну комунікативну перешкоду (*hedge*), яка тримає співрозмовників на певній дистанції та не дозволяє проникнути в особистий простір.

Достатньо поширеною формою вираження питального мовного акту є розділове питання, яке структурно складається з двох частин, де в першій подається думка мовця про деяке положення справ, а в другій – апеляція до слухача, яка закликає його виявити своє відношення до міркування, яке було висловлене у першій частині. Зазначимо, що під час використання таких питань важливу роль відіграє тон мовця, наприклад, *You know that I'm right, don't you?* [3, с. 62-63].

Ефективним способом реалізації принципу ввічливості виступає також передача комунікативного наміру у вигляді прохання його здійснити. Структурно таке прохання можна передати за допомогою окремого висловлювання, частини висловлювання та навіть складного речення.

Звичайне розповідне речення виглядатиме не так різко, якщо його подати в питальній формі; можна порівняти: *It would be better for you to go. Wouldn't it be better for you to go?* Студентам варто пам'ятати, що при виборі питальної форми, доречної в певному комунікативному контексті, необхідно враховувати прагматичний потенціал різних типів питальних висловлювань. Так, англійські модальні дієслова *would, could, might* також пом'якшують питання, прохання та припущення. Питання з *Shall I/we* використовуються для того, щоб ввічливо запитати про вказівки та прийняті рішення, запропонувати допомогу, припустити що-небудь, наприклад: *What shall I do to help you?*

У ввічливих питаннях, проханнях та навіть наказах часто використовуються формули: *Will you...?, Would like... (+ infinitive)?, If you would like...?, Would you mind...?, Do you mind...?* За допомогою майбутнього часу в англійській мові можна коректно дізнатися про плани інших людей [4, с. 12-14].

Британці часто розпочинають ввічливу розмову питаннями про погоду. Для українців це не є таким розповсюдженим. Натомість, для української мови типовішим є використання інтонації для підкреслення ввічливості та коректності. У мовленнєвому етикеті носіїв різних мов система координат міжособистісної комунікації організована однаково. Норми етикету набувають єднального (коор-

динувального) характеру, який розкриває плюралізм правил етикету і засобів їх вираження у різних народів, зумовлених особливими умовами їхнього історичного розвитку, культурних традицій, віросповідань [5, с. 140].

Заслугує на увагу дослідження японських науковців, які у 1985 р. порівняли способи вираження ввічливості, які використовують носії англійської мови, з тими, які запропонували японські студенти. *Would you come to a party at seven next Friday?* (такий варіант запропонували японці). Для порівняння автори наводять британський варіант: *I'm having a dinner party next Friday. I wonder if you would like to come if you have time* [6, с. 4]. Використовуючи етикетні формули прохання на зразок «*I ask to give...*» («прошу надати...»), «*I ask you to inform...*» («прошу повідомити...»), «*I ask you to consider...*» («прошу вважати...»), «*I ask you to pay attention...*» («прошу взяти до уваги»), «*I ask to fulfill...*» («прошу виконати») тощо, мовці дають обов'язкові для виконання розпорядження, тобто накази [7, с. 192].

Отже, студенти, які опановують англійську мову, повинні знайомитися не лише з граматикою, а й з нормами поведінки, від знання яких залежить доречність використання тієї чи іншої лексики. Переклад питань та прохань не варто робити дослівним, оскільки в англійській мові, зокрема, існують модальні дієслова, покликані, серед іншого, пом'якшити форму, зберігши при цьому зміст. У такий спосіб може бути забезпечена підготовка конкурентоздатного фахівця для ринку праці, який володітиме не лише мовними, а й лінгвокультурними компетентностями.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» / Верховна Рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Герцовська Н.О. Англійський мовленнєвий етикет: комунікативно-прагматичний аспект / Н.О. Герцовська, К.А. Беца // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер.: Філологічна. – 2013. – Вип. 37. – С. 85-86.
3. Малюга Е. Н. Функционально-прагматические аспекты английских вопросительных предложений / Е. Н. Малюга. – М.: Макс Пресс, 2001. – 294 с.
4. Левицкая Т. Почему нужны грамматические трансформации при переводе? / Т. Левицкая, А. Фитерман // Тетради переводчика. – М., 1971. – Вып. 8. – С. 12-22.
5. Шутова М.О. Мовленнєвий етикет як система координат у міжособистісній і міжкультурній комунікації / М.О. Шутова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – 2013. – Том 16. № 1. – С. 134-141.
6. Fukushima S. Politeness in English / S. Fukushima, Y. Iwata // JALT Journal. – 1985. –Volume 7, no. 1. – P. 1-14.
7. Делик І.С. Семантико-лексичні та граматичні особливості англійського мовленнєвого етикету / І.С. Делик // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2016. – Випуск 10. – С. 189-194.

ЩОДО ПРИЧИН СХИЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ ДО СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Суїцидальна поведінка є глобальною суспільною проблемою. Тема про смерть пронизує все наше життя. Для людей різної вікової категорії вона набуває особливого значення. Розглядати суїцидальну поведінку треба з точки зору різних наук та явищ, а не лише з позиції медико-психічних наук.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що саме підлітковий вік є кризовим, оскільки це дуже важкий період не тільки для підлітка, але й для батьків. У цей віковий період особистість змінюється не тільки фізіологічно, вона змінюється в цілому.

Явище суїциду та поняття про суїцидальну поведінку вперше було згадано в давньоєгипетському творі, датованому ще ХХІ ст. до н.е., «Полеміка людини з душею». Видатний французький соціолог Е. Дюркгейм у ХІХ ст. з'ясував, які саме причини та фактори призводять до самогубства. Такі давньогрецькі мислителі як Сократ, Платон, Аристотель зазначували дане явище.

Діти підліткового віку, які вдаються до суїциду, зазвичай страждають від душевного болю і перебувають у стані відчайдушного стресу. Наша країна посідає 8 місце у світі за кількістю скоєних суїцидів. Дуже часто самогубства підлітків пов'язані з проблемами в сім'ї, черствістю, емоційним відтворенням і байдужістю близьких. Як відомо, саме сімейні конфлікти є головним джерелом негативних емоцій та переживань.

Однак зараз з'явився новий тип суїциду, який на відміну від традиційного не має ні об'єктивних, ні суб'єктивних намірів для вчинку, а також власного наміру до його здійснення. Мова йде про самогубство як частину певної гри, в ході якої гравець поступово виконує все складніші завдання. Уже кілька років поспіль серед підлітків розповсюджені такі ігри як: «Синій кит», «Білий ведмідь», «Червона сова» та «Момо», яка останнім часом набула вершини популярності. Спочатку це може бути простий малюнок на руці, потім завдання собі фізичних пошкоджень, а далі – виконання дій, пов'язаних із ризиком для життя. І завершується гра власне суїцидом (наприклад, «політ» з найвищої багатоповерхівки). Етапи гри послідовно треба фотографувати або знімати на відео та на завершення додавати всю цю інформацію в Інтернет або так звані «групи смерті».

Зрозуміти логіку цієї гри дуже важко. Підлітки долучаються до неї, бо це «круто», це дає можливість довести, що ти не такий як інші. Для ді-

тей цього віку важливо стати кимсь особливим, знайти групу друзів, які б, не вагаючись, визнавали його «особистість». Якщо підліток не знаходить таких друзів у реальному світі, то починає шукати їх у віртуальному. По-трапивши в простір Інтернету підліток поступово втрачає зв'язок з реальністю, впадаючи в транс. У цьому стані його свідомість легко піддається маніпуляціям. Віртуальні ігри створюють ілюзію «не існування смерті». Підліток, який буде стрибати з даху, насправді, до кінця не усвідомлює власну загибель, він вважає, що його хтось врятує або він просто «полетить до іншого світу, де все буде добре». Вважаємо, що цю проблему треба більш детально досліджувати, виявляти причини та здійснювати пошук шляхів превенції цього явища та реабілітації підлітків, схильних до суїцидальної поведінки, адже її актуальність із кожним днем набирає обертів. Така поведінка підлітка – це крик про допомогу.

Тож буде доречним, якщо в родині будуть дружні та теплі стосунки, буде забезпечений соціальний комфорт поза сім'єю. Важливо створити середовище, в якому дитина зможе себе повністю проявити і не потребуватиме пошуку визначення та визнання у віртуальному світі.

Перспективу подальших наукових пошуків вбачаємо у розробці технології превенції суїцидальної поведінки серед підлітків.

Науковий керівник: І.В. Олійник, канд. пед. наук.

Х.В. Кожухова,
аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-КОНСТРУКТОРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Україна намагається йти в ногу з часом, і сфера освіти в цьому не виняток. Перехід до концепції «Нова Українська школа» дала можливість учителям отримати більше свободи в оформленні матеріалів до уроків, написанні поурочних планів тощо. Проте, істотно кількість документації, яку повинен вести вчитель, не зменшилася. Крім того, доволі часто вчитель може зіткнутися з такою проблемою, як необхідність в короткий термін перевірити й оцінити значну кількість робіт учнів. Все це величезна і потрібна діяльність, без якої не обійдеться жоден педагог. Але зараз ХХІ століття нових технологій, і необхідно шукати найефективніші способи перевірки знань. Для вирішення цього питання доцільно використовувати онлайн конструктори тестових завдань. Одними з найбільш популярних і доступних сервісів є Kahoot і Quizizz.

Kahoot – порівняно новий сервіс для створення онлайн вікторин, тестів і опитувань. Учні можуть відповідати на розроблені вчителем тести з планшетів, ноутбуків, смартфонів, тобто з будь-якого пристрою, що має

доступ до Інтернет. Створені в Kahoot завдання дозволяють включити в них фотографії і навіть відеофрагменти. Темп виконання вікторин, тестів регулюється шляхом введення часової межі для кожного питання.

При бажанні вчитель може виставляти бали за відповіді на поставлені питання: за правильні відповіді і за швидкість. Табло відображається на моніторі вчительського комп'ютера.

Для участі в тестуванні необхідно відкрити сервіс і ввести PIN-код, який надає вчитель зі свого комп'ютера. Учнім зручно обирати на своїх пристроях правильну відповідь із варіантів, що представлені геометричними фігурами. Використання даного сервісу може бути ефективним способом оригінального отримання зворотного зв'язку вчителя з учнями.

Існують три типи опитувань на даній платформі.

Discussion – дискусії. Можливо створити лише одне дискусійне питання і до чотирьох варіантів відповідей на нього. Бали за відповіді не присуджуються, адже питання дискусійного характеру. Зазначений тип опитування неефективно використовувати на уроці, їм можна скористатися на батьківських зборах з метою отримання думки з якогось питання.

Survey – опитування. Тип опитування схожий з дискусією тим, що будь-який з варіантів відповідей правильний, тому що мета опитування – дізнатися думки респондентів. Різниця полягає в тому, що кількість питань не обмежена.

Quiz – тест. Питання в даній категорії передбачають до чотирьох варіантів відповідей, з яких правильних варіантів може бути більше одного. Саме цей тип опитувальника є найбільш популярним серед педагогів.

Як ми бачимо, даний сервіс можна використовувати не тільки на уроках, а ще й на класній годині, батьківських зборах та ін.

Якщо порівнювати цей сервіс з платформою Quizizz, є кілька суттєвих відмінностей. У сервісі Quizizz вчитель має можливість краще управляти класом, спостерігаючи за індивідуальною роботою кожного учня.

Усі учні отримують однакові завдання, але кожен на своєму пристрої виконує випадкову послідовність питань у властивому для себе темпі. Всі результати експортуються в форматі excel, де вчитель з легкістю зможе проаналізувати відповіді учнів, а також зрозуміти, які питання потребують більш детального опрацювання.

Використання тестів дозволяє виконати різні завдання:

1. Отримати зворотній зв'язок, щоб оцінити рівень готовності учнів до сприйняття нового матеріалу.
2. Виявити оцінки учнями конкретного явища або події.
3. Розбити потік навчального матеріалу на окремі етапи.

Дуже важливо урізноманітнити темп уроку. Яким би цікавим не був новий навчальний матеріал, необхідна зміна акцентів, зміна виду навчальної діяльності.

4. Стимулювати обговорення. Вільний і відкритий обмін творчих ідей є одним з найбільш важливих елементів роботи в класі.

5. Відслідковувати роботу кожного учня і формувати його портфоліо. Багато з конструкторів мають інструментами аналізу даних, їх систематизації.

6. Оцінити кожного учня наприкінці уроку. Заключний тест допоможе зрозуміти, наскільки учні засвоїли навчальний матеріал. У такому випадку важливо відразу проаналізувати з усіма учнями результати. Тобто ще раз повторити, закріпити пройдене.

Отже, якщо використовувати опитування або оперативне тестування як прийом зворотного зв'язку, освітній процес буде відкритий для постійного вдосконалення.

Звичайно, використання онлайн конструкторів тестів, вікторин, опитувань та інтерактивних робочих листів вимагає від учителя чіткості, високого темпу виконання. І, звичайно ж, високою імпровізації.

Але потрібно розуміти, що жоден онлайн тест, інтерактивна гра та інші нововведення нашого часу не замінять вчителя. Всі ці інструменти можна порівняти з палітрою художника. Кожен окремий колір не представляє з себе картину. Лише художник зможе підібрати потрібні фарби, щоб створити свій шедевр. Тільки досвідчений педагог зможе з'єднати воедино сучасні і традиційні форми навчання і створити ідеальний урок.

Науковий керівник: В.В. Прошкін, д-р пед. наук, доц.

Т.Л. Кожушкіна,
аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля м. Дніпро

ЩОДО МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

З огляду на те, що професійна діяльність педагогів має культурно-комунікативний характер, вагомого значення у процесі їх підготовки набуває процес формування культури міжособистісної взаємодії. Наше дослідження підтвердило той факт, що в умовах сучасного освітнього процесу, формування зазначеного феномену у студентів педагогічного коледжу відбувається практично стихійно, найчастіше зовсім не усвідомлено з боку самого суб'єкта діяльності. Отже, можна стверджувати, що без удосконалення умінь та навичок міжособистісної взаємодії досягнути високого рівня сформованості культури міжособистісної взаємодії у професійній діяльності майбутніх педагогів видається надзвичайно проблематичним завданням. Тому виникає потреба у розробці моделі формування культури міжособистісної взаємодії, впровадження у навчальний

процес якої підвищить рівень культурно-комунікативної компетентності майбутніх педагогів та затребуваність таких спеціалістів на ринку праці.

Дотримуючись поглядів Н. Волкової та О. Тарнопольського, визначимо модель як «теоретично й практично створену структуру, яка відтворює ту чи іншу частину дійсності у схематизованій і наочній формі. Відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, модель здатна заміщати його таким чином, що її вивчення дає нам нову інформацію про цей об'єкт». Вважаємо, що педагогічний зміст моделі формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу полягає в тому, що вона дає змогу виділити актуальні та перспективні завдання навчально-виховного процесу, виявити, дослідити та науково обґрунтувати умови можливого зближення між вірогідними, очікуваними та бажаними змінами об'єкта, що вивчається.

За своїм призначенням модель формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу виконує такі функції: нормативну (дає змогу порівнювати явище (процес) з іншим, більш дослідженим та дає відповіді на питання: «як має бути?»); системоутворюючу (дає можливість розглядати прообраз явища (процесу) як сукупність взаємопов'язаних елементів); конкретизувальну (дає змогу, враховуючи теоретичні розробки, обґрунтувати структурні елементи явища (процесу)); пізнавальну (спрямована на докладний розгляд наукових та прикладних завдань, пов'язаних з досліджуванним явищем (процесом)); дескриптивну (полягає в простоті пояснення процесів, які спостерігаються на практиці); прогностичну (відображає можливість передбачати майбутні властивості та стан моделюючих систем).

Процес створення зазначеної моделі передбачає здійснення таких етапів:

- вибір методологічних засад дослідження і опис предмета дослідження в вимірюваних параметрах очікуваного дидактичного результату, його структури, тенденцій розвитку;
- постановка мети й завдань моделювання;
- конструювання моделі (визначення ознак для моделювання, рівня абстрагування при їх описі, уточнення зв'язків між основними елементами; обґрунтування змісту навчального матеріалу в контексті майбутньої професійної діяльності педагогів; встановлення структури змісту навчального матеріалу, його інформаційної ємності, а також системи змістових зв'язків між його елементами; розробка процесуальної сторони навчання: представлення професійного досвіду, що підлягає засвоєнню студентами у вигляді системи пізнавальних та практичних завдань; пошук спеціальних дидактичних процедур засвоєння цього досвіду, вибір оптимальних методів, форм та засобів індивідуальної та колективної навчальної діяльності; виявлення логіки організації педагогічної взаємодії із студентами на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин з метою переносу досві-

ду, що засвоюється, на нові сфери діяльності; вибір процедур контролю та вимірювання якості засвоєння програми навчання, а також способів індивідуальної корекції навчальної діяльності);

- дослідження адекватності та валідності моделі;
- експериментальне впровадження моделі, ефективність якого залежить від врахування таких умов: інгерентність (відповідність моделі середовищу, в якому здійснюється процес. У межах нашої роботи модель узгоджується з культурно-комунікативним фаховим середовищем студентів педагогічного коледжу, в якому їй належить функціонувати. Вона входить до нього в якості природної складової частини, а не в ролі чужорідного елементу. Крім того, поряд із «стикувальними вузлами» середовища передбачено створення в ньому передумов, що забезпечують ефективне функціонування майбутньої системи. Це означає, що і модель пристосовується до середовища, і середовище пристосовується до моделі створюваної системи); простота (характеризує зрозумілість та доступність моделі, яка максимально наближена до реальної і віртуальної практики та легко може бути застосовна; з іншого – пояснює неможливість врахування та фіксування усіх нюансів реальності, що припускає вірогідність імпровізації); адекватність (розгорнутість, описовість, істинність та реалізованість моделі у повному обсязі відповідно до визначених критеріїв феномену);
- аналіз результатів моделювання.

На нашу думку, модель формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу допомагає у процесі дослідження розв'язати такі проблеми: визначення конкретної мети для викладачів і студентів, якої вони мають досягти; здійснення контролю за ефективністю процесу формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу; конкретизація вимог суспільства до знань, умінь, навичок і особистісних рис майбутніх педагогів у вигляді набутих компетенцій та усвідомлення студентами значення культурно-комунікативної підготовки у процесі їхнього фахового становлення; активізація рефлексії студентів та спрямованість їх на саморозвиток.

Отже, під моделюванням процесу формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу ми розуміємо створення прогностичної моделі як складової фахової підготовки студентів педагогічного коледжу, що забезпечує ефективну взаємодію суб'єктів підготовки у процесі викладання психолого-педагогічних та культурологічних дисциплін, результатом якої є сформований зазначений феномен. Прогностичність моделі визначається: врахуванням не лише сучасних, але й майбутніх потреб суспільства, зокрема відображенням нових перспективних вимог до підготовки студентів педагогічного коледжу та тенденцій розвитку педагогічної освіти; формулюванням методологічних положень концептуальної моделі (основних принципів організації фахової підготов-

ки студентів педагогічного коледжу, наукових підходів до організації дослідження); врахуванням структури культури міжособистісної взаємодії, яка має охоплювати варіативні відкриті елементи, котрі можуть перебувати як у статичному, так і в динамічному станах; досягненням гнучкості й динамічності моделі за умов дотримання ступеневості й етапності формування культури міжособистісної взаємодії; з'ясуванням педагогічних умов, що впливають на досліджуваний процес і визначають методіку та технології формування культури міжособистісної взаємодії; відтворенням досягнення певного результату формування культури міжособистісної взаємодії, який виражається у рівнях та передбачає постійний моніторинг; урахуванням динаміки змін не лише на рівні компонентів культури міжособистісної взаємодії, але й педагогічної системи в цілому.

Розроблена прогностична модель формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу представляє собою цілісну, відкриту, педагогічну систему, яка є складовою частиною всього процесу фахової підготовки студентів педагогічного коледжу та об'єднує цільовий, діагностичний, змістовий, процесуальний та рефлексивно-аналітичний блоки. Компонентами моделі культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу є: суб'єкти – ті, хто є користувачами моделі; об'єкт-оригінал – досліджуваний феномен, тобто система формування культури міжособистісної взаємодії студентів педагогічного коледжу; модель-образ – віртуальне зображення явища, яке ми створюємо; середовище, в якому функціонують усі суб'єкти процесу.

На впровадження розробленої моделі у навчально-виховний процес студентів педагогічного коледжу і будуть спрямовані наші подальші зусилля.

Науковий керівник: С.П. Кожушко, д-р пед. наук, проф.

Н.І. Колодченко,

1-й рік навчання,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ПОСТРАЖДАЛИМИ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Свобода від насильства – основне право людини. Домашнє насильство – один із найчастіших злочинів, які вчиняються щодня. Хто найчастіше страждає від домашнього насильства? Насильство щодо жінок виступає одним з головних порушень прав людини, причини якого пов'язані з наявною нерівністю між чоловіками та жінками та гендерною дискримінацією. Наприкінці 2017 року Фонд народонаселення ООН опублікував результати дослідження стосовно поширеності насильства в сім'ї щодо

дівчат та жінок в Україні. Що 1 мільйон 100 тисяч жінок постраждали від домашнього насильства за підрахунками Інституту демографії та соціальних досліджень В Україні в 2018 році від насильства в родині загинуло 600 жінок стверджують соціологи.

Сьогодні соціальна робота набуває значного статусу професії, яка вимагає розширених знань у галузі психології, соціології, педагогіки, правознавства, економіки, медицини. Метою соціальної роботи з випадками насильства в сім'ї є надання допомоги членам сім'ї, які зазнали насильства в сім'ї чи були свідками цих дій, у попередженні фактів насильства над ними та подоланні наслідків насильницької поведінки шляхом наснаження та підтримки, використання інтервенційних та консультативних стратегій, організацією безпечного середовища, формування ненасильницької культури взаємовідносин у сім'ї.

Для того, щоб боротьба із цим соціальним явищем була ефективною важливо застосовувати не тільки якісний науковий підхід, але й залучати кваліфікованих спеціалістів. Робота з постраждалими від домашнього насильства вимагає великої відповідальності та високого рівня знань та навичок. Ефективність та успішність роботи, в основному, залежить також від особистих якостей спеціаліста.

Вирішити це питання можна при використанні компетентнісного підходу, основні положення якого визначаються такою послідовністю: особистість – головна цінність для себе і для інших, головний результат освіти – не тільки знання, уміння і навички але й здатність до особистісного зростання, емпатійної взаємодії та високої соціально адресованої особистісної продуктивності .

У процесі роботи з постраждалими від домашнього насильства спеціаліст має застосовувати знання із психології, педагогіки, медицини.

Структура змісту вмінь, освоєваних у ході освіти, детермінується структурою професійної діяльності соціальних працівників і включає: уміння аналізу, інтерпретації, постановки цілей, спілкування, застосування санкцій і використання законів, роботи в команді, прояви відповідальності, проведення самооцінки та рефлексії.

Для ефективної практичної діяльності фахівців у цій сфері необхідне знання законів, процедур і національних стандартів соціального забезпечення, юридичної системи й системи покарань, принципів і методів індивідуальної, групової та громадської соціальної роботи, способів ефективного спілкування і багато іншого. Для досягнення високих показників успішності роботи соціального робітника в сфері вирішення проблем домашнього насильства під час навчання він має сформувати такі особисті компетенції як: активна життєва позиція, ініціативність, самостійність, уміння вирішувати професійні задачі в умовах невизначеності, адаптивність та здатність до колективної діяльності.

ПЕДАГОГІЧНІ РЕСУРСИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЩОДО РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Саме студентська молодь є тією соціальною групою населення країни, яка невдовзі визначатиме економічний, соціальний, політичний розвиток держави. А відтак, питання того, які установки, орієнтації та цінності матиме ця майбутня соціальна і політична сила є питанням стратегічного характеру. Отже розвиток активної життєвої позиції та формування лідерських якостей у студентів стає принциповим завданням сучасної освіти. Адже саме в освітньому середовищі відбувається становлення особистості. Пошук виховних та освітніх умов, ресурсів і технологій, які сприятимуть розвитку лідерського потенціалу особистості в освітньому процесі закладу вищої освіти (ЗВО) набуває першочергового значення.

Сучасний заклад вищої освіти володіє низкою різноманітних можливостей для формування та розвитку студента не лише як висококваліфікованого спеціаліста, але й як соціально активної, внутрішньо вільної, ініціативної, відповідальної особистості - тобто такої, яка демонструє адекватні лідерські якості. Ці можливості є частиною освітнього середовища, справляють значний вплив на формування особистості студента і проявляються під час навчальної діяльності, науково-дослідницької роботи та в діяльності органів студентського самоврядування.

До найбільш вживаних методів та технологій навчання, що використовуються в освітньому процесі та сприяють розвитку лідерських якостей студентів, відносяться наступні: тренінги, ділові ігри, дискусії, вирішення професійних проблем, проектний метод, кейс-метод, конференції, майстер-класи, семінари-практикуми. Кожен з наведених методів певною мірою моделює умови професійної діяльності, а отже сприяє розвитку компетенцій, які пов'язані із знаннями та вміннями. Використання вищезазначених технологій активізує нестандартне мислення, творчу яву, спроможність відшукати оптимальний варіант розв'язання поставленого завдання, здатність до командної роботи та формування взаємостосунків з іншими людьми. Тобто активуються такі вміння, які є критично значущими для особистості лідера.

В свою чергу, науково-дослідницька робота сприяє прагненню студента до отримання знань більш високого рівня, розвиває творче мислення, дає навички обґрунтування та відстоювання власної точки зору, стимулює до активного пошуку способів розв'язання завдання. Володіння переліченими вміннями не лише відрізняє особистість лідера, але й забезпечує вищу конкурентоспроможність студента на ринку праці в майбутньому.

Участь студента в роботі органів студентського самоврядування має значний потенціал для активзації та розвитку лідерських якостей. Зокрема студент набуває практичного соціального досвіду, розвиває навички відповідального прийняття рішень, вчиться чітко встановлювати цілі діяльності, прогнозувати варіанти їх досягнення, передбачати результати, а також розвиває вміння командної роботи та формування взаємостосунків з іншими людьми: студентами та керівництвом. Безумовно, опанування цих вмінь сприятиме більш легкому створенню соціальних взаємин студента у будь-якій сфері діяльності в майбутньому і підвищить його конкурентоспроможність як фахівця.

Таким чином, сучасний студент під час навчання у ЗВО має оволодіти не лише професійними знаннями, вміннями та навичками, але й певним набором лідерських якостей, які дозволять йому ефективно реалізовувати свій потенціал в практичній діяльності. Вищі навчальні заклади володіють необхідними педагогічними, виховними, соціальними та організаційними можливостями для забезпечення формування та розвитку цих якостей і виховання студентів з високим лідерським потенціалом.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

Т.В. Куліченко,
*1-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ТЛІ ПРОБЛЕМИ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

У швидкому процесі реформування української освіти, в умовах інтеграції Україні до європейського освітнього простору особливої актуальності набуває проблема компетентнісного підходу у підготовці кадрів та подальшій ефективності їх роботи для реалізації внутрішньої політики держави, підняття економіки.

Достатньо широко проблема некомпетентності фахівців зустрічається і обговорюється в системі соціального захисту населення. Для з'ясування її причини потрібно звернути увагу на процес підготовки студентів спеціальності «Соціальна робота». На сучасному, переломному етапі формування українського суспільства, коли відбувається активний розвиток системи державного управління, професіоналізм державних службовців у соціальній сфері є вирішальним фактором реалізації соціальної політики.

Вивченням проблематики професійної компетентності соціальних працівників та обґрунтуванням необхідності реформування фахової підготовки спеціалістів до роботи у системі соціального захисту населення займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: Н. Амінова, В. Андрущенко, Л. Анциферова, Л. Боголюбова, Ю. Варданян, В. Васильєв, Н. Гарашкіна, Т. Дьячек, І. Зимняя, А. Капська, Є. Климов, І. Клімкович, Л. Коваль, Н. Кузьміна, О. Маркова, Ф. Мерн, І. Мигович, Л. Мітіна, В. Огарев, В. Полтавець, Т. Сила, та ін.

Необхідним для розробки нової кадрової політики є створення нових ідей та принципів оволодіння сучасними технологіями соціальної роботи, їх ефективне використання у вирішенні питань, що відповідають завданням соціально-економічного розвитку країни.

До числа таких технологій входить освітня технологія case-study. Під поняттям «кейс (case)» у цьому випадку розуміється опис конкретної ситуації, яка мала місце в професійній практиці і містить в собі проблему, що вимагає вирішення. Це інструмент, за допомогою якого в навчальній аудиторії створюється реальна ситуація, над якою належить попрацювати і представити обґрунтоване рішення.

Case-study як освітня технологія широко застосовується в зарубіжній практиці бізнес-освіти, де має завершену методологічну основу і популярність. У меншій мірі технологію кейсів використовують в системі соціальної освіти, і зокрема в професійній підготовці соціальних працівників. Суть освітньої технології case-study полягає в тому, що на занятті пропонується осмислити реальну життєву ситуацію (зафіксовану у вигляді кейсу), що не тільки відображає в своєму описі проблему, але й актуалізує певний досвід і комплекс знань, які необхідно засвоїти або застосувати при вирішенні проблеми.

Метою навчання за допомогою технології кейсів є формування фахівця, здібного до інформаційно-аналітичної роботи прикладного характеру, що володіє методами збору, обробки і аналізу складного комплексу інформації; готового постійно удосконалювати навички аналізу і оцінки; володіючого умінням зіставляти факти, визначати ознаки тієї або іншої проблеми, виявляти причини їх появи, аналізувати можливі варіанти рішення проблемної ситуації і реалізовувати оптимальні рішення.

Іншою сучасною формою управління професійною компетентністю майбутніх соціальних працівників є навчальний тренінг. Навчальний тренінг – це форма активного навчання, спрямована на оволодіння учасниками певними знаннями, технологіями, навичками та інформацією. Особливою цінністю є те, що учасники навчання під керівництвом викладача-тренера виконують тренінгові вправи, адаптовані до майбутньої професійної діяльності та побудовані на основі спеціалізованих інструктивно-методичних матеріалів з урахуванням сучасних вимог до професійної діяльності.

Тренінги дають змогу реалізувати потребу майбутніх фахівців у спілкуванні, груповій взаємодії, прямому й опосередкованому впливі на інших людей.

Проведення тренінгів передбачає інформування про певні соціально-педагогічні явища; здобуття учасниками професійно значущих знань та умінь; формування навичок співпраці (наприклад, робота у закладах пенітенціарного типу, метою яких має бути: формування адекватного сприйняття засуджених, подолання страху, вироблення адекватного сприйняття системи соціального ранжування, вироблення навичок саморегуляції тощо) і толерантного ставлення до осіб, які їх оточують; формування навичок комунікативної взаємодії; презентації та відстоювання власної соціально-педагогічної позиції; формування вмінь адекватно оцінювати власні можливості, переборювати труднощі і шукати шляхи самовдосконалення та конструктивного розв'язання проблемних і конфліктних ситуацій; виховання емоційної культури.

Щоб процес засвоєння професійних навичок був ефективним, необхідно в освітньому процесі дотримуватися таких умов як: розробка навчальних планів і програм на основі сучасних наукових поглядів на теорію соціальної роботи; обов'язковість вивчення досвіду соціальної роботи у всіх спеціальних дисциплінах; розкриття змісту ефективної професійної діяльності соціального працівника; забезпечення взаємозв'язку змістовної підготовки й внутрішньо-особистісного формування студентів до соціальної роботи; розвиток необхідних для професійної діяльності особистісних якостей у студентів; формування у студентів потреб і інтересів у підготовці себе до професійної діяльності; надання студентам можливості участі у волонтерській діяльності; здійснення спеціальної підготовки співробітників закладів соціальної сфери до приймання практикантів, орієнтація їх на контакти й взаємне співробітництво.

Лише при створенні цих умов в освітньому процесі можна сподіватися, що майбутня професійна діяльність студентів за фахом «соціальна робота» виявиться ефективною, адже професійна компетентність соціального працівника представляє собою систему професійно-значимих пізнавальних, мотиваційних і особистісних компонентів.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що формування професійної компетентності залежить як від рівня підготовленості до роботи в соціальній сфері, так і від готовності постійно вдосконалювати свій професіоналізм. У цьому аспекті ефективними методами і формами управління професійною компетентністю виступають майстер-класи, case-study і тренінгові програми.

В.Й. Кульчицький,
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»*

С.В. Кульчицька,
*1-й рік навчання,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені Володимира Гнатюка*

РОЛЬ ПАТРІОТИЗМУ У КОМПЕТЕНТНІСНОМУ ПІДХОДІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Загально визнаним є твердження про те, що які ідеї, зміст і морально-етичні норми сповідуються і реалізуються сьогодні освітою, таким буде суспільство у недалекому майбутньому. Насамперед мова йде про те, що оновлена освіта покликана формувати не лише носія певних знань, але й творчу особистість, здатну використовувати отримані знання для конкурентоспроможної ціленаправленої діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Розвинені суспільства усвідомлено прагнуть організувати навчально-виховний процес так, щоб якомога більша частка їхньої спільноти отримала у процесі навчання статус творчої особистості. Саме творча особистість, яка усвідомлено зреалізувала себе в суспільній ієрархії та діяльністю якої задоволене суспільство, спроможна активно і ефективно впливати на висхідний розвиток сучасних країн. Враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні все більшого загострення та актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі, зміцнення країни, активної громадянської позиції. Український патріотизм – це не пасивно-споглядальне явище, а діяльна й активна позиція у ставленні до проблем свого народу, Батьківщини і держави. Він невіддільний від почуття громадянської відповідальності за долю країни, за її майбутнє. Перед вітчизняною освітньою системою стоїть завдання сформувати громадянина, спроможного до гнучкої зміни способів і форм життєдіяльності, а формування ключових компетентностей, що відповідають основним видам діяльності громадянина, стає актуальним завданням освітнього процесу вищого навчального закладу. Патріотична спрямованість навчально-виховного процесу дає можливість реально впливати на становлення конкретних життєвих компетентностей молоді, розширює діапазон виявлення здібностей, збільшує можливість особистості зайняти гідне становище у суспільстві та виявити свою свідому патріотичну позицію.

Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини в тих, чи інших питаннях. Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміють спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток *ключових* (базових, основних) і *предметних* компетентностей особистості. Компетентнісний підхід скеровує освіту на формування цілого набору компетентностей (знань, умінь, навичок, ставлень тощо), котрими має оволодіти молодь. Традиційна система освіти акцентувала основні зусилля на набуті знань, умінь і навичок, що догматично абсолютизувало знання і формувало знанневий підхід до навчання. Основна увага при цьому фокусується на самих знаннях, а те для чого вони потрібні, залишається поза увагою. Компетентнісний підхід переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок в площину формування й розвитку у молоді здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті знання і досвід у різних ситуаціях. При цьому освітній заклад формує у випускника високу готовність до успішної діяльності в реальному житті.

У самому загальному випадку під *компетентністю людини* слід розуміти спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Загальні і фахові компетентності людина використовує в різних сферах діяльності для виконання певних завдань, вони також служать їй при виборі моделі поведінки в різних ситуаціях. Освітні системи сучасних розвинених країн, одним із шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами інтеграції до єдиного європейського освітнього простору вважають орієнтацію навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження. Набуття молоддю знань, умінь і навичок спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному, культурному й морально-патріотичному розвитку особистості, формуванню в неї здатності адекватно реагувати на запити часу.

Зрозуміло, що ці вимоги та реалізація компетентнісного підходу скеровують освітній заклад на формування людини-громадянина, патріота, для якої громадянське суспільство стане середовищем в якому вона сповна зреалізує свої права й свободи, розкриє свої можливості і таланти і цим самим усвідомлено буде задовільняти інтереси та потреби суспільства в цілому.

Відтак, сучасні педагогічні форми патріотичного виховання підростаючого покоління забезпечують підготовку молоді до життя у правовій державі, сприяють формуванню базових соціальних компетентностей, активному залученню до соціального життя, розвитку важливих життєвих навичок критичного мислення, дискусії, співробітництва, переговорів, прийняття рішень.

О.В. Лебідь,
*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

РОЛІ КЕРІВНИКА ЯК КЛЮЧОВА ЛАНКА У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Впровадження реформ у новій українській школі йде повним ходом по всій країні, вони охоплюють сферу від запам'ятовування учнями фактів та визначень понять до формування компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; від використання вчителями переважно застарілих дидактичних засобів до отримання свободи творчості та дій щодо вибору навчальних матеріалів, імпровізації, експериментування; від централізації управління до децентралізації та ефективного управління, що надасть школі реальну автономію тощо. Треба зазначити, що тільки одна сфера зосередження політики – зміцнення шкільного керівництва – може контролювати всі ці проблеми одночасно. Керівники шкіл формують середовище, в якому вчителі та учні досягають успіху або зазнають невдачі. «Навіть якби якимось дивом ми могли б негайно зробити те, що потрібно, щоб дати всім вчителям час і можливість поліпшити свої навички і знання, нам все одно треба було б вміле керівництво, щоб вчителі могли працювати в середовищі, яке цінує і використовує те, що вони знають» [2].

У ХХІ ст. визначення ролі керівника закладу загальної середньої освіти є однією з найцікавіших і найважливіших завдань не тільки в українському суспільстві, а й у світі. Керівники є провідними фахівцями в галузі освіти, які співпрацюють з широким колом людей з метою зміни життя суспільства, тепер і в майбутньому, забезпечення найкращих результатів навчання та благополуччя дітей та молоді, щоб вони могли стати успішними, впевненими, творчими особистостями та активними громадянами.

У зв'язку з цим наведемо ролі керівника як ключового фактору формування ефективного функціонування нової української школи:

Керівник-людина володіє багатим моральним, культурним, гуманістичним потенціалом, має властивість впливати на людей емоційно, є носієм певної культури, що спрямована на гармонізацію взаємовідносин у колективі; намагайтеся слухати не для того, щоб скоріше відповісти співрозмовнику, а щоб краще зрозуміти хід його думок і почуттів; задає уточнюючі питання; вміє говорити «ні», якщо дійсно не хоче щось робити; висловлює співчуття, уявляє себе на місці іншої людини при важкому обговоренні; намагається спілкуватися ясно і впевнено.

Керівник-аналітик володіє аналітичним складом мислення, любить оперувати у своїй роботі цифровими даними та кількісними показниками, спирається на документи, інструкції, юридичні норми; життя і роботу будує за планом, цінує порядок, регулярність, чіткість, неквапливість, послідовність.

Керівник-стратег є експертом в стратегічному мисленні, яке передбачає наявність розвиненої здатності швидко реагувати на несприятливі обставини, що є ознакою лідерства Він може точно передбачити, що відбудеться в майбутньому на основі того, що відбувається сьогодні; аналізувати поточні тенденції того, які вимоги висувають батьки та суспільство в цілому до закладу загальної середньої освіти в Україні, щоб вирішити, як буде функціонувати та розвиватись школа, яку він очолює; працювати з інформацією, бути в курсі того, як функціонують школи-конкуренти, яка економічна ситуація в місті, регіоні, країні та світі в цілому. Також керівник-стратег повинен мати стратегічний план розвитку школи.

Керівник-підприємець є тим фахівцем, який здатен вирішувати проблеми підвищення продуктивності праці й ефективності; розпоряджається ресурсами, конструктивно і оперативно вирішує поточні проблеми й завдання, мінімізує ризики та гнучко реагує на загрози, бере на себе відповідальність та ініціативу в ділових відносинах; уміє керувати фінансами; проінформованим про кращі методи в інших функціональних областях, таких як маркетинг, фінанси, фандрайзинг, людські ресурси, логістика тощо; відчуває нове й уміє мислити категоріями ефективності; проявляє потяг до пошуку неординарних альтернативних рішень традиційних задач; відшукує можливості в закладі загальної середньої освіти та поза його межами, розробляє й запускає проекти з удосконалення, які викликають зміни, контролює й розроблення певних проектів.

Керівник-лідер обговорює з колегами останні тенденції розвитку системи освіти та найцікавіші інновації; заохочує звернення до нього за професійною порадою; надає допомогу підлеглим або направляйте їх, вказуючи, де і яким чином вони можуть отримати відповідь на своє питання; створює чіткі плани конкретних дій, які втілює в життя; відкритий критиці. Керівникам-лідерам притаманна твердість та швидкість у прийнятті рішень, активні дії, орієнтація на результат, відстоювання позицій, здатність до ризику. Вони мають власну точку зору і як стратегічний мислитель можуть знайти проблему, щоб вирішити її ретельно; люди, які завжди діють і беруть участь у всіх подіях; завжди показують свою здатність допомагати та розвивати особисті якості протягом усього життя.

Керівник-фасилітатор націлений на роботу в команді, гармонізацію взаємовідносин у колективі; вміє організувати процес колективного розв'язання проблем у своєму колективі; приймає оптимальні рішення та несе за них відповідальність; допомагає підлеглим та сприяє роботі в команді; створює дух солідарності й співробітництва. Керівник-фасилітатор «спроможний використовувати «колективну мудрість», яка переви-

щує суму індивідуальних здібностей членів групи, робить акцент на партнерстві та співробітництві. Для нього характерні: готовність до пошуку варіантів розв'язання проблем; гнучка варіативна поведінка в складних ситуаціях; емпатичні тенденції; зосередження на результатах, процеси, стосунках у колективі, що дає йому можливість досягти організаційних цілей, створюючи сприятливе та продуктивне середовище» [1].

Керівник-експерт володіє відповідним рівнем освіти і професіоналізму. До керівника-експерта звертаються як до джерела достовірної інформації чи кваліфікованого спеціаліста.

Академічний керівник створює умови, які сприяють зростанню закладу освіти, а саме: формує бачення академічного успіху для всіх учнів, створює атмосферу, що сприяє зростанню якості освіти, виховує лідерські цінності серед педагогів та учнів, вдосконалює інструкції тощо.

Керівник-мотиватор відповідає за використання психологічних і мотиваційних методів для активної участі кожного співробітника у вдосконаленні навчально-педагогічної діяльності; знає і розуміє потреби своїх працівників, які найбільш актуальні саме в цей момент.

Керівник-новатор є особистістю з високими показниками інноваційності, якому властиві такі ознаки високого рівня самоактуалізації та особистісної зрілості як тенденція проявляти гнучкість в реалізації своїх цінностей в поведінці, взаємодії з оточуючими людьми; здатність швидко і адекватно реагувати на мінливу ситуацію; підвищена спонтанність; простота і природність; високий ступінь прийняття себе; висока здатність до встановлення гнучких і тісних емоційно насичених контактів з людьми; здатність до творчості.

Отже, щодня керівники школи повинні виконувати різні ролі для того, щоб задовольнити суперечливі потреби та інтереси учнів, батьків, вчителів, керівників державних та місцевих органів управління освітою, профспілки.

Список використаних джерел

1. Фасилітативне управління – інноваційна технологія менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.slideshare.net/olga_ruo/ss-15725572.

2. Roekel N. Van Changing Role of School Leadership, 2008. – Access mode : http://www.nea.org/assets/docs/PB09_Leadership08.pdf.

О.О. Левецька,

магістрант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ДО ПИТАННЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ МОТИВАЦІЮ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Процес підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасної освіти досить складний і обумовлений багатьма чинниками. Організація навчально-професійної діяльності студентів є однією з основних психолого-пе-

дагогічних проблем вищої школи, адже сучасне суспільство висуває до випускника закладу вищої освіти особливі вимоги, серед яких важливе місце посідають професіоналізм, активність і творчість.

Становлення професіонала розпочинається ще під час навчання у ЗВО, і вирішальну роль при цьому відіграє мотивація, яка охоплює систему природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають активізацію зусиль студентів до формування професійної компетентності. Вивченню різних аспектів навчальної мотивації присвячені роботи Л. Божович, Л. Виготського, А. Маркової, Л. Мітіної, А. Реана, П. Якобсона та ін. Серед зарубіжних авторів варто зазначити праці Дж. Аткинсона, А. Маслоу, Х. Мюррея, Х. Хекхаузена та інші.

Під мотивацією розуміємо можливість застосування різних способів формування позитивних мотивів і через них позитивного ставлення до майбутньої професії, розвиток інтересу, що викликаний внутрішніми імпульсами, які спонукають майбутніх фахівців до активної пізнавальної діяльності, спрямованої на успішне застосування знань, умінь і навичок у професійній діяльності. Мотивація виконує декілька функцій: впливає на поведінку особистості, направляє і організовує її, додає їй значущості.

Щодо навчальної мотивації, то як відзначає І. Зимня, вона визначається, по-перше, самою освітньою системою, навчальним закладом, де здійснюється навчальна діяльність; по-друге, організацією навчального процесу; по-третє, суб'єктивними особливостями студента; в-четвертих, суб'єктивними особливостями педагога і передусім системою його ставлень до студента і до справи; в-п'ятих, специфікою самої навчальної дисципліни.

Навчальна мотивація, як і будь-який інший вид мотивації, характеризується спрямованістю, стійкістю та динамічністю. При цьому на різних етапах навчання відбувається розвиток співвідношення взаємодіючих потреб і мотивів, зміна провідних домінуючих потреб та їх ієрархізація.

В сучасних зарубіжних дослідженнях навчальної мотивації можна виокремити як найбільш популярні дві теорії: теорія самодетермінації, яка спрямована на вивчення причин, що стимулюють до навчальної діяльності та теорія цільових орієнтацій, яка зосереджена на цілях, на досягнення яких спрямована навчальна діяльність. Таким чином, перша теорія концентрує свою увагу на мотивах, що існують на момент здійснення навчальної діяльності, в той час як інша вивчає результати, яких прагне досягти студент в майбутньому, здійснюючи діяльність зараз.

Якщо розглядати навчання як процес набуття індивідуального досвіду, то стає зрозумілим, що саме мотиви навчання – перші у структурі мотивів людини і багато в чому зумовлюють її активність. Мотивація навчання за значимістю є другим після здібностей фактором, який визначає рівень досягнень.

Насправді ефективним навчання можна назвати лише тоді, коли студент сам починає організовувати процес свого навчання. Згідно думки Ю.Кулюткіна, самостійність суб'єкта в навчально-пізнавальній діяль-

ності виявляється в його здатності свідомо й активно керувати процесом навчання: ставити цілі та завдання пізнавальної діяльності, планувати й організовувати її, контролювати та оцінювати її ефективність.

В останні роки посилилось розуміння психологами та педагогами ролі позитивної мотивації до навчання, забезпечення успішного оволодіння знаннями та вміннями. При цьому виявлено, що висока позитивна мотивація може зіграти роль компенсуючого фактору у випадку недостатньо високих здібностей, однак у зворотному напрямку цей фактор не спрацьовує.

Дослідники навчальної мотивації виділяють в її структурі сім основних мотивів: комунікативні (нові знайомства, спілкування з цікавими людьми та ін.), мотиви уникнення (не відставати від друзів, уникнути осуду і покарання за погане навчання та ін.), мотиви престижу (бути серед кращих студентів та ін.), професійні (навчаюсь, бо подобається обрана професія та ін.), мотиви творчої самореалізації (дізнаватися нове, займатися творчою діяльністю та ін.), навчально-пізнавальні (здобути глибокі й стійкі знання та ін.), соціальні (отримані знання дозволять досягти всього необхідного та ін.).

Характер мотивації (конкретні мотиви і цілі, спрямованість, широта та інтенсивність) обумовлюється особливостями етапів професійного становлення суб'єкта - вибору професії, реалізації діяльності, професійної переорієнтації та перепідготовки. Мотиваційна сфера особистості об'єднує всі спонукальні джерела активності і включає в себе потреби особистості, її інтереси, захоплення, намагання, переконання, ідеали, установки, наміри, а також стереотипи поведінки, соціальні ролі, соціальні норми та правила, життєві цілі та цінності, орієнтація світогляду в цілому.

На нашу думку, якщо знання студентів засвоюватимуться внутрішньо вмотивовано на основі принципу «теорія-практика-теорія», можна сподіватися на те, що професійна підготовка майбутніх фахівців у ЗВО буде значно ефективнішою. Лише у тому випадку, коли навчальна діяльність набуває для студентів особистісного змісту, створюється стійкий інтерес, перетворюються зовні сформульовані цілі діяльності у внутрішні потреби і мотиви, які й спонукають студентів до набуття професійних компетентностей.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р. пед. наук, проф.

О.О. Лібецька,
магістрантка, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність даної теми полягає у вивченні методів самостійної роботи, яка є сучасною концепцією розвитку професійної освіти студентів. Дані методи передбачають підготовку творчих, професійно компетентних

і конкурентоспроможних фахівців, що володіють готовністю до безперервної самоосвіти, здатних адаптуватися до мінливих соціальних умов і вимог ринку праці та здатних до саморозвитку і самореалізації протягом усього життя.

На сьогоднішній день сучасні умови розвитку суспільства вимагають принципових змін організації освітнього процесу, зокрема скорочення аудиторного навантаження. У процесі навчання функція безпосередньої передачі викладачем знань студентам має суттєво зменшуватися, а частка самостійності студентів в оволодінні знань – відповідно зростати.

Самостійна робота – навчальна діяльність студента, яка планується, виконується за завданням, під методичним керівництвом і контролем викладача, але без його прямої участі; особлива форма прояву творчої активності студента, його самоосвіти, яка тісно пов'язана з навчальною діяльністю. На наш погляд, самостійна робота – це спільна діяльність студента і викладача, в якій викладачеві відводиться організаторська, консультативна та контролююча роль.

На ефективність самостійної роботи студента значною мірою впливає керівництво нею викладача, яке охоплює: планування самостійної роботи студентів; формування в них потреб і мотивів до активної, творчої самостійної роботи; навчання студентів основам самостійної роботи; контроль за виконанням навчальних завдань. Викладач повинен чітко уявляти собі шлях, яким студент йде до поставленої мети. При цьому важливо враховувати індивідуальні особливості кожного студента.

Організація аудиторної та позааудиторної самостійної роботи в процесі навчання у ЗВО, формування умінь навчальної праці є основою для вивільної освіти і подальшого підвищення кваліфікації. Студенти, які навчаються в ЗВО повинні отримати підготовку до подальшої самоосвіти, а самостійна робота є засобом досягнення цієї мети.

Як і будь-яка форма навчально-виховного процесу, самостійна робота покликана виконувати кілька функцій: освітню (систематизація і закріплення знань студентів), розвиваючу (розвиток пізнавальних сил студентів – їх уваги, пам'яті, мислення, мовлення), виховну (виховання стійких мотивів навчальної діяльності, самоорганізації і самоконтролю, цілого ряду провідних якостей особистості – чесності, працьовитості, вимогливості до себе, самостійності); коригуючу (передбачає осмислення новітніх теорій, концепцій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямків розвитку науки); стимулювальну (така організація самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатів пізнавальної діяльності).

Вважаємо, що найкращим результатом навчання вважається досягнення такого рівня розвитку пізнавальної діяльності студентів, коли вони можуть самостійно ставити завдання, знаходити способи їх вирішення, контролювати й оцінювати результати своєї пізнавальної діяльності, а потім формулювати наступні завдання.

Зупинимо свій погляд на проблемах, що виникають при організації самостійної роботи. В. Володько, Б. Єсіпов, М. Данилов, Т. Іванова, П. Підкасистий, М. Солдатенко, М. Штокало відзначають такі: складність формування вмінь і навичок самостійної роботи студентів, необхідність ретельної підготовки педагога; відсутність певної системи в діяльності викладача по прищепленню студентам умінь і навичок самостійної роботи; неправильне співвідношення репродуктивних і творчих самостійних робіт у навчально-виховному процесі ЗВО; залежність розумового розвитку студентів, їх активності й самостійності в процесі навчання від володіння прийомом роботи і розумової діяльності.

Вважаємо, що необхідно суттєво оновити спеціальну навчально-методичну літературу, конспекти лекцій, збірники завдань та інші традиційні матеріали, їх електронні версії. Варто чітко визначити нормативи обсягу позааудиторної самостійної роботи для студентів, можливості технічних засобів. На жаль, викладач не завжди спроможний охопити повний спектр форм самостійної роботи, у тому числі з використанням інформаційних технологій (через часовий фактор або нестачу необхідних (навичок та вмінь), мультимедійних засобів та Інтернет. Сучасні інформаційні технології мають ряд переваг таких, як наочність, можливість самоперевірки, гнучкість, що дозволяє організувати різноманітні лабораторні, контрольні та домашні роботи, візуалізувати процес навчання і здійснювати зворотний зв'язок.

Важливим є також урахування викладачем психологічних умов організації самостійної роботи, які впливають на формування стійкого інтересу студентів до обраної професії та системи методів оволодіння нею.

Таким чином, щоб позбутися недоліків в організації самостійної роботи студентів, викладачам ЗВО слід дотримуватися вимог і принципів її організації, вивчати і впроваджувати передовий педагогічний досвід.

Науковий керівник: Волкова Н.П., д-р. пед. наук, проф.

Д.А. Лондар,
*3-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Загострення соціально-політичних та економічних проблем, відсутність досконалої системи надання соціальних послуг найбільш вразливим верствам населення зумовили появу добровільного руху – волонтерства. Його роль у соціальній сфері визнана на державному рівні, шовідбито у нормативно-правових актах України.

Світова спільнота визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства та формує потребу особистості в мирі, свободі, безпеці та справедливості.

Важливість волонтерства в світовому просторі підтверджується його визнанням Організацією Об'єднаних Націй (ООН), як суспільно-корисної діяльності на добровільній основі, яка має виступати важливою складовою будь-якої стратегії, націленої на вирішення проблем, особливо в таких сферах як боротьба з бідністю, стійкий розвиток, охорона здоров'я, упередження негараздів та вчасне реагування, соціальна інтеграція, подолання соціальної нерівності та дискримінації.

Волонтерський рух не обмежується межами різних країн та територій. Так, ООН працює в Україні з 1991 року. Сюди входять 16 фондів, програм та спеціалізованих установ. Серед них, особливої уваги заслуговує Дитячий фонд ООН (UNICEF) та Програма розвитку ООН (UNDP); Програма волонтерів ООН (UNV) та Програма «ООН-Жінки» (UNWomen). Не останню роль у волонтерському русі відіграє Міжнародна організація праці (ILO) та Програма ООН з ВІЛ/СНІДу (UNAIDS)[3].

Волонтерська діяльність активно набуває поширення в Україні з огляду на нестабільне соціальне становище, тому значна кількість сучасних досліджень присвячена волонтерству як важливому ресурсу соціальної роботи. На сьогодні волонтерство є сферою діяльності недержавних соціальних служб, до яких долучаються люди з метою допомоги тим, хто цього потребує. Тому, актуальним постає питання залучення молоді, а особливо студентів закладів вищої освіти (ЗВО) до волонтерської діяльності. Адже їхня завзятість, активність, цілеспрямованість, прагнення до змін мають впливати на всі соціальні сфери і процеси у суспільстві.

Метою статті є акцентування уваги на створенні умов для волонтерської діяльності студентів-майбутніх соціальних працівників як механізму формування їх професійної культури.

Волонтер (від лат. «voluntarius» – воля, бажання, від англ. «voluntary» – добровільний, доброволець, йти добровільно) – це особа, яка за власним бажанням допомагає іншим. У Законі України «Про соціальні послуги» зазначається, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільнокорисний характер[2, с. 6].

Розробка теоретичних ідей щодо волонтерського руху в Україні належить вітчизняним науковцям, серед яких: Я. Брик, Н. Говорун, Т. Журавель, Т. Лях, О. Мельник, М. Тищенко та ін.

О. Безпалько, Н. Заверико та А. Капська внесли вагомий вклад у розробку методології залучення та підготовки студентської молоді до волонтерської діяльності.

Волонтерство в Україні тільки починає свій розвиток. Якщо в 2011 році, за оцінками ООН, волонтерський досвід мали лише 3-4% населення, то за дослідженням GfK Ukraine [1], проведеним у листопаді 2014 року, такий досвід мали вже 23% українців, з них 9% почали займатися волонтерством у період з листопада 2013 року. Більша частина українців (62%) визнає роль волонтерів у політичних змінах, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства.

Безумовно, українська нація потребує такого міцного фундаменту, як волонтерство, що буде об'єднувати суспільство, прививати ідеї єдності, взаємодопомоги, самоорганізації. Волонтерський рух може стати не тільки рушійною силою розвитку країни, а і механізмом формування культури майбутніх соціальних працівників. Забезпечення інформаційними ресурсами та інноваційними технологіями допоможе осучаснити цю роботу, оптимізувати процес, зробити її ефективною та успішною. З цих позицій важливим є завдання навчити студентів самостійно планувати свої дії, долати труднощі та досягати бажаної мети.

Для молоді участь у волонтерській діяльності – це не лише втілення теоретичних знань у практику, але і набуття практичного досвіду, тобто можливості розвинути свої комунікативні вміння та лідерські якості, сформувані організаційні навички. Участь студентів-майбутніх соціальних працівників у волонтерському русі дозволяє кожному індивіду зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, випробувати свої можливості, відчути власні сили у розробці проектів та програм соціальної спрямованості.

У ЗВО підготовка студентів до волонтерської роботи здійснюється під час вивчення фахових дисциплін та в позааудиторній діяльності. Студенти беруть участь у волонтерстві на різнопрофільних заходах та долучаються до таких акцій, як: «Серце до серця», «З теплом до дитини», «Велопробіг заради життя», «Миколай про тебе не забуде» та інші.

Важливо наголосити на тому, що серед українських програм, які через волонтерську діяльність сприяють формуванню у майбутніх соціальних працівників професійної культури, слід назвати: Програму «Молодіжний працівник» започатковану Міністерством молоді та спорту України, Державним інститутом сімейної та молодіжної політики; Програму Британської Ради «Активні громадяни» – для молоді в галузі міжкультурного діалогу і соціального розвитку; всеукраїнський проект «Зробимо Україну чистою!», який проводить молодіжний рух «Let's Do It, Ukraine!» та проект донорства крові «Допомогти може кожен».

Резюмуючи зазначимо, що волонтерська діяльність має велике значення у сучасному суспільстві, адже несе вагомий вплив на покращення рівня умов життя населення. Саме вона може виступати механізмом формування професійної культури майбутніх соціальних працівників, адже є потужним засобом залучення юнаків та дівчат для розвитку громад; зміцнення добробуту людей, миру та терпимості, національної єдності.

Список використаних джерел

1. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. К.: НІСД, 2015. 36 с.
2. Школа волонтерів: Навчальний посібник/ За заг.ред. Г.С. Скильової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьев В.В., Лашук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.]. К., 2016. 166 с.
3. <http://www.un.org.ua/ua/>

Науковий керівник: Л.Ю. Кримчак, канд. пед. наук, доц.

А.С. Маланич,
магістрант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

САМООСВІТА СТУДЕНТА ЯК ОСНОВА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У сучасному світі якість професійно-педагогічної діяльності залежить від рівня самоосвіти студента. Для успішного фахівця дуже важливо безперервно навчатися для власного професійного та особистісного розвитку. Самостійна робота стає необхідною для отримання якісної професійної освіти, ефективного включення в професійну діяльність і соціальне життя. Саме навчальний процес в системі вищої професійної освіти відіграє вирішальну роль у розвитку і накопиченні досвіду пізнавальної самостійності студентів як основи оволодіння будь-якими, в тому числі і професійними знаннями.

Самоосвіта студентів як умова якісної професійної підготовки розглядається в зарубіжних країнах. У дисертаційному дослідженні О. Назарової проведено глибокий аналіз даної проблеми. Так, наприклад, в Британії в рамках системи неперервної професійної освіти створено Інститут освіти дорослих, де існує такий блок навчання, як „вміння займатися самоосвітою. В Англії значну кількість годин відводиться на самостійну роботу студентів. Використання в освітньому процесі таких форм навчання, як короткі оглядові лекції, групові та індивідуальні консультації з самостійного вивчення студентами матеріалу, робота в малих групах, обговорення проектів, аналіз ділової, економічної, технічної документації, є допоміжним механізмом надання допомоги учням в освітньому просуванні. Широке поширення в Англії отримала система відкритого навчання, де від людини потрібні значні вольові зусилля, бажання здобувати знання в умовах практично повної самостійної навчальної діяльності. У Франції діють автономні телесистеми, реалізується ідея фонду аудіовізуальної педагогічної документації.

Результати реформування освіти в розвинених країнах, стратегії Болонського процесу, дозволяють визначити все зростаючу роль самоосвіти як найважливішої умови розвитку особистості, її професійного і життєвого успіху, а також провідним завданням професійної підготовки студентів. Набуття студентом досвіду самоосвіти в системі університетської підготовки фахівців пов'язано зі здатністю викладача організувати систематичне консультування молоді людини, яке забезпечує останнього реальними знаннями і способами роботи в бібліотеках, в Інтернет-середовищі. Поза стінами ЗВО у студента також є можливість отримувати професійні навички, знання і застосовувати результати самоосвіти, оцінюючи їх ефективність в практичній діяльності, але в першу чергу для цього потрібне бажання самовдосконаливатися в професії.

Отже, ми вважаємо головною умовою для підготовки якісного та професійного фахівця є насамперед його самоосвітня діяльність. Самоосвіта - це процес цілеспрямованого самовдосконалення, саморозвитку особи та її навчальної діяльності; є особистісно-зорієнтованою пізнавальною діяльністю індивіда, яка дозволяє вдосконалити його освіту та опанувати нові для нього знання, вміння й навички.

Основними ознаками самоосвіти є такі: вільний вибір області проблем, що цікавлять студента; самостійний пошук джерел інформації; індивідуальний режим організації процесу самоосвіти тощо. Виокремлюємо такі функції самоосвіти: екстенсивну, тобто накопичення та придбання нових професійних знань; компенсаторну, що виявляється в ліквідації недоліків у процесі навчання студента; саморозвиток, що забезпечує вдосконалення особистісних якостей; методичну, котра пов'язана з подоланням професійної вузькості особи; творчу, що спонукає майбутнього фахівця до участі у творчій роботі, забезпечує супровід творчої самореалізації; 6) попередження застою в розвитку.

Самоосвіту студентів можна презентувати в трьох аспектах: позитивне ставлення до знання і ситуативне, стихійне самостійне задоволення виникаючої пізнавальної потреби за відсутності свідомої самоосвітньої діяльності; самоосвіта стає більш систематичною, цілеспрямованою і самостійною, але носить дискретний характер; самоосвіта є систематичним, неперервним процесом, регульованим як мотивацією особистого порядку, так і під впливом усвідомлення громадської значущості самоосвітньої діяльності.

Оволодіння студентами технологіями самоосвіти сприяє виробленню цілеспрямованості, наполегливості в досягненні мети, внутрішньої організованості, працьовитості, дозволяє їм адаптуватися до мінливих умов і змісту професійної праці, сприяє підвищенню професійної компетентності.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

STEM-ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Орієнтація на передову інноваційну освіту європейського рівня передбачає підготовку фахівців нової генерації, здатних до сучасних умов соціальної мобільності, засвоєння передових технологій. Одним із актуальних напрямів професійної підготовки фахівців дошкільної освіти виступає STEM-орієнтований підхід який потребує всебічної підготовки із різних освітніх галузей: природничих наук, інженерії, технологій, програмування, тощо.

Головна мета STEM-освіти полягає у реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту» щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності закладів вищої педагогічної освіти; створенні науково-методичної бази для підвищення творчого потенціалу та професійної компетентності майбутніх фахівців.

На часі, у високотехнологічному конкурентному світі, освіта повинна бути випереджувальною, що зобов'язує прогнозувати тенденції розвитку суспільства в майбутньому. Саме це завдання вирішує STEM-освіта, як перетин науки (Science), технології (Technology), інженерії (Engineering) та математики (Math).

STEM-освіта визначає стратегічний розвиток освітнього процесу, що спрямований на допомогу в придбанні учасниками освітнього процесу навичок XXI століття: командної роботи, комунікації, управління проектами, генерації ідей, тощо. STEM-освіта ґрунтується на міжтрандисциплінарних підходах у побудові навчальних програм різного рівня, окремих дидактичних елементів, дослідження явищ і процесів навколишнього світу, вирішення проблемно-орієнтованих завдань.

Сучасний процес професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти базується на ідеї впровадженні STEM-технологій на основі застосування міждисциплінарного та прикладного підходу. Це означає інтеграцію різних навчальних дисциплін в єдину схему навчання. Для підготовки фахівців дошкільної освіти до майбутньої професійної діяльності необхідно розвивати інтерес до науково-технічної творчості, техніки та високих технологій; формувати вміння вирішення нестандартних проблем, новаторської та винахідницької діяльності, розвивати логічне мислення та технічну грамотність.

Впровадження STEM-технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти це відповідний педагогічний процес (техно-

логія) формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей студентів, рівень яких визначає їх професійну компетентність: здатність і готовність до розв'язання комплексних задач (проблем), критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності.

Сутність STEM-технологій полягає у тому, що в їх основі лежить інженерний підхід до винаходу (прототипу). Прототип необхідно спроектувати. Перший крок у проектуванні – це визначення мети і постановка задачі. Для реалізації поставленої мети технології необхідно провести дослідження, задіяти всі наявні знання, скомпонувати їх і отримати ефективне рішення. У процесі інженерного дослідження, створення або поліпшення прототипу, доводиться використовувати набуті знання з кількох дисциплін, що сприяє формуванню цілісної картини світу і застосуванню знань у практичній сфері.

Впровадження в навчальний процес професійної підготовки STEM-технологій дозволить сформувати у майбутніх фахівців дошкільної освіти STEM-компетентності, а саме:

- уміння поставити проблему;
- уміння сформулювати дослідницьке завдання й визначити шляхи його вирішення;
- уміння застосовувати знання в різних проблемних ситуаціях, розуміти можливість інших підходів щодо розв'язання проблем;
- уміння оригінально розв'язати проблему;
- уміння застосовувати навички мислення високого рівня.

Для забезпечення науково-методичної підтримки впровадження STEM-технологій в професійну підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти особливе значення має розробка для закладів вищої педагогічної освіти інтегрованих навчальних програм спецкурсів, факультативів, позанавчальних занять із засвоєння комп'ютерних технологій, інженерії, новітніх технологій, тощо. STEM-програмою прийнято вважати таку, яка відповідає основним критеріям: актуальність та інноваційність змісту; зрозумілість процесу реалізації, розвиток творчих здібностей, інноваційного мислення, тощо. За терміном реалізації STEM-програми можуть бути: короткострокові; курсові (семестрові, курсові тощо); середньострокові (річні); довгострокові, неперервної додаткової освіти.

При реалізації програми впровадження STEM-технологій слід активно використовувати інноваційні методи навчання, а саме програмовані, інтерактивні та проблемні. Якість освіти багато в чому визначається компетентністю та рівнем професійної діяльності фахівця. Знання – це не єдине мірило професійності фахівця закладу дошкільної освіти. Креативне, аналітичне, творче, інноваційне мислення, вміння працювати над проектами в команді, інформаційна грамотність, навички ефективного

використання ІКТ, готовність до управлінської діяльності – це неповний перелік характеристик сучасного фахівця дошкільної освіти. Саме завдяки STEM-технологіям можна досягти очікуваних результатів.

Впровадження STEM-технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти має глибинний характер і включає розв'язання проблем підготовки фахівця, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про особистісне і професійне зростання, вміє досягти нових педагогічних цілей. Домінантною стає підготовка фахівця, здатного до здійснення міждисциплінарних зв'язків, який усвідомлює значущість професійних знань у контексті соціокультурного простору. Важливим є вміння організувати навчально-виховний процес у закладах дошкільної освіти як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості дитини, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості.

Отже, розвиток STEM-освіти сьогодні є важливим, пріоритетним державним завданням.

Науковий керівник: О.М. Шовкопляс, канд. пед. наук, доц.

О.Р. Могильова,
*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Питання обдарованості на сьогоднішній день є вкрай актуальним. Це перш за все пов'язано з потребою в творчих, неординарних особистостях, яку гостро відчуває сучасне суспільство. З врахуванням зазначеного одним з головних завдань освітньої системи виступає виявлення обдарованих особистостей у якомога більш ранньому віці. Навчання, виховання і розвиток талановитих дітей – запорука формування суспільства майбутнього, тому виступає одним з першочергових завдань сучасної системи освіти.

Успішне виявлення обдарованості передбачає визначення здібностей, якими володіє людина. Здібності формуються на основі задатків і характеризуються прагненням до певного виду діяльності. Кожна людина народжується із тими чи іншими задатками; їх зміст і рівень прояву дозволяє скласти уявлення про особливості і рівень вираженості відповідних здібностей.

Обдарована дитина – це дитина, яка має більш високий, ніж у її однолітків, рівень розумового розвитку, проявляє загальну (здібності до різних галузей діяльності) або спеціальну (здібності

до музики, мистецтва, ін.) обдарованість. Обдарованій дитині, як правило, притаманна рання мова, розширений словниковий запас, вона відрізняється неординарним мисленням, добре розвинутою пам'яттю, проявляє самостійність, наполегливість, захоплюється образотворчою діяльністю, іграми. Фактором обдарованості є висока потреба дитини в розумових і творчих діях. Такі діти навчаються без примусу, із задоволенням, самі обирають для себе ускладнені інтелектуальні завдання, потребують спілкування із дорослими, тому однолітки інколи насміхаються з них і дають прізвиська (фізичну характеристику).

Дефекти навчально-виховного процесу, пов'язані з навчанням обдарованої дитини, мають негативний вплив на особистість. Основними проблемами обдарованих дітей є: прояв агресії з боку однолітків і через це неприязнь до школи, почуття пригніченості, висока чутливість, потреба в увазі дорослих та ін.

В соціальній та педагогічній діяльності важливим є виявлення явної та прихованої обдарованості, проведення необхідної корекційної роботи щодо подолання або послаблення недоліків соціалізації дитини. Здатність соціального педагога виявити та розвивати талант дитини суттєво допомагає їй успішно соціалізуватися та розвивати свої здібності та нахили.

Основними напрямками роботи з талановитими дітьми для соціального педагога є:

- діагностика інтелектуальних здібностей дітей;
- виявлення спрямованості і ступеню вираженості обдарованості, талантів дітей;
- консультації батьків обдарованих дітей з соціальним педагогом;
- робота в колективі щодо розвитку комунікативних навичок, навичок соціалізації.

Робота з покращення навчально-виховного процесу передбачає допомогу вчителю у:

- визначенні індивідуального підходу до навчання і виховання учнів;
- розробки завдань для розвитку пам'яті, уваги, мислення дітей з врахуванням віку;
- створенні методик навчання обдарованих дітей.

Таким чином, робота з обдарованими дітьми має здійснюватися за спеціальними програмами, що дозволяють спрямувати зусилля на сильні сторони особистості (посилююча модель), або на слабкі (коригуюча модель), посилюють сильні сторони, щоб компенсувати слабкі (компенсуюча модель). Вибір форми навчання залежить від можливостей педагогічного колективу, його здатності й уміння налагодити навчання відповідно до результатів діагностичного обстеження учнів.

Науковий керівник: Ю.В. Борисова, канд. соц. наук, доц.

ДУАЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Питання модернізації змісту професійного навчання та підвищення рівня конкурентоздатності молоді на ринку праці набуває все більшої актуальності в Україні. Зважаючи на це та враховуючи закордонний досвід, доцільно говорити про необхідність впровадження дуальної освіти.

Порівняно з іншими країнами Європи, дуальна освіта в Україні перебуває на стадії становлення. Важливий внесок у вивчення цього питання здійснили такі українські та зарубіжні дослідники: І. Акімова, Г. Андрощук, С. Амеліна, Л. Бикасова, В. Кларіна, У. Бек, Г. Кершенштайнер, Х. Фюр, В. Штратенверт та ін

Важливо пояснити, що включає в себе термін «дуальна освіта». Вперше це поняття було застосовано у Німеччині у 1960 році, для створення нової форми професійного навчання. «Дуальна освіта», тобто подвійна, пояснюється як така, що поєднує у собі подвійну систему: навчання у професійному навчальному закладі та на підприємстві.

Актуальність даного питання полягає у тому, що сучасний рівень професійної підготовки кадрів, освіченості та конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів та професійних училищ в Україні не достатньо високий. Насамперед, це пояснюється тим, що освітні заклади не готові надавати можливість практичного закріплення отриманих знань на сучасних підприємствах. Оскільки більшість закладів вищої чи професійної освіти не включені у ринкові відносини, освіта стає все більше формальною та не сприяє розвитку тих навичок, які затребувані роботодавцями. Таким чином, окреслюється ряд проблем: випускники не готові працювати за фахом, якість та зміст освіти не відповідає нормам на ринку праці, спостерігається неефективне використання найкращого часу для навчання здобувачів освіти (саме студентських років), висунення вимог до наявності у випускників досвіду при влаштуванні на роботу не підкріплюється можливостями отримати такий досвід за фахом під час навчання.

На нашу думку, отримуючи лише теоретичні знання, молоді кадри наділені низьким шансом зайняти престижну вакансію за своєю спеціальністю. Це також пов'язано з великою конкуренцією на ринку праці, де перевага надається кадрам, які мають досвід роботи.

Вищі навчальні заклади повинні співпрацювати з різними приватними підприємствами та державними установами з метою забезпечення випускників достатнім рівнем професійної підготовки, активізації процесу підтримки ініціатив молоді щодо працевлаштування, заохочення до ак-

тивного пошуку роботи й отримання спеціальності або професії, що має попит на ринку праці.

Дуальна освіта за кордоном має більшу популярність. Альтернативну форму освіти запровадили такі країни: Італія, Німеччина, Франція, Великобританія, Фінляндія, Японія та ін. Великобританія надає спеціальну державну програму, у якій молодь проходить стажування на підприємстві, відвідуючи спеціальні семінари для отримання теоретичних знань. Що стосується форми освіти Фінляндії, то ця країна також створює програми для учнівства, які передбачають 20% теоретичної підготовки та 80% практичної. Система навчання Японії дещо відрізняється від підготовки у Німеччині або Великобританії. Програми даної країни також поєднують підготовку на робочому місці з отриманням теоретичних знань у професійних закладах – два дні навчання та три дні праці на підприємстві на тиждень. Ця практика підготовки одержала назву «японська стилізована дуальна освіта». Спочатку концепція була запроваджена для досвідчених працівників, зараз вона використовується і для нерегулярних працівників (для безробітної молоді та погодинних працівників). При цьому випускників забезпечують підтримкою Центрів студентського працевлаштування та Консультативних відділів найму. Ці заклади забезпечують молодих кадрів різноманітними консультаціями, інформацією щодо наявності вакантних місць, проведенням тренінгів та ін.

Модель дуальної освіти Німеччини вважається найкращою серед інших європейських країн. Ця система має велику історію успішного розвитку та визнана на міжнародному рівні.

Німецька дуальна освіта також передбачає взаємодію освітньої та виробничої сфер з підготовки спеціалістів певного профілю, але важливою складовою цієї системи є укладання договору між майбутнім учнем та власником підприємства. Договір повинен містити: вид трудової діяльності після навчання, мету навчання, тривалість роботи та випробувального терміну, розмір заробітної плати, умови та ін.

Порівнюючи закордонний досвід стосовно форми освіти, можна зазначити, що початок впровадження дуальної освіти в Україні – це важливий крок на шляху розвитку та модернізації національної системи навчання. Сьогодні ми можемо говорити про те, що уряд запропонував ряд шляхів та способів подолання проблем, які стосуються випускників професійних та вищих навчальних закладів. Міністерство освіти і науки України затвердило відповідну концепцію у 2018 році. Ця концепція повинна забезпечувати підготовку фахівців за дуальною формою отримання освіти, а заклади освіти зобов'язані співпрацювати з роботодавцями з метою адаптації, отримання навичок, досвіду в умовах професійної діяльності. Варто зауважити, що запропонована система навчання відрізняється від традиційного проходження практики студентами. Дуальна форма здобуття освіти передбачає навчання на робочому місці з виконанням

посадових обов'язків відповідно до трудового договору. Тож розроблена концепція переймає досвід німецької форми дуальної освіти.

Таким чином, можна зробити висновок, що дуальна модель освіти дуже актуальна та затребувана на сучасному етапі розвитку та модернізації професійних та вищих навчальних закладів. Завдяки впровадженню відповідних змін можна зміцнювати та розвивати практичну складову освіти, підвищувати якість підготовки молодих кадрів та їх конкурентоздатність, приводити рівень їх підготовки у відповідність реальним вимогам на ринку праці, збільшувати потужність мотиваційних дій щодо росту рівня зайнятості молоді.

Науковий керівник: Т.В. Лоза, канд. пед. наук, доц.

O.V. Monastyrna,
quinto año de estudio, Universidad Alfred Nobel, Dnipró

LAS NUEVAS TECNOLOGÍAS APLICADAS A LA ENSEÑANZA DE LA LENGUA EXTRANJERA PARA FUTUROS PROFESORES DE INGLÉS EN LA ESCUELA TERCIARIA

Uno de los principales problemas de la enseñanza de idiomas extranjeros en Ucrania es el uso generalizado de métodos tradicionales como el de gramática y traducción en la práctica educativa. Las clases de idiomas extranjeros, basadas en métodos tradicionales, se centran principalmente en el desarrollo de dos o tres habilidades lingüísticas: la lectura, la escritura (que son de mucha importancia) y la audición. Sin embargo, la audición no se usa mucho en la práctica de la enseñanza de idiomas en las escuelas y universidades ucranianas. Pero el problema principal de las clases tradicionales de inglés como lengua extranjera (ILE) es la falta de práctica oral. Los estudiantes a veces se desaniman de la interacción directa entre sí, todas las actividades educativas están dirigidas al desarrollo de sus competencias en escritura, lectura y traducción.

En el proceso de aprendizaje, pueden ampliar su vocabulario (pasivo) y practicar el material de la gramática pero, al mismo tiempo, los estudiantes enfrentan una falta de competencia comunicativa cuando se trata de hablar. Se encuentran incapaces de utilizar los conocimientos adquiridos en la comunicación, enfrentan dificultades para expresar sus pensamientos ya que los alumnos están acostumbrados a escribirlos, traducirlos de su lengua materna al idioma extranjero y luego leerlos en voz alta. Este sustituto de la práctica de hablar y su estímulo por parte de los profesores de ILE conduce a la incapacidad de los estudiantes para participar en la comunicación normal y espontánea (el objetivo principal de la enseñanza de idiomas).

Por lo tanto, abordar el tema de la capacitación profesional actual de los futuros profesores del ILE requiere el desarrollo y la aplicación de los nuevos

enfoques y técnicas de enseñanza en las clases de ILE que puedan producir los mejores resultados posibles de la adquisición de idiomas extranjeros por parte de los estudiantes y pueden hacer una diferencia significativa en la enseñanza de idiomas extranjeros en Ucrania. La implementación del enfoque constructivista en la práctica de la enseñanza de idiomas puede ser una posible solución del problema.

El enfoque se origina en la psicología cognitiva y su idea principal se basa en la noción de que el conocimiento no se puede transferir al aprendiz y solo se pueden crear condiciones pedagógicas para la autoconstrucción de la imagen del mundo del aprendiz a través de la interacción activa. De acuerdo con la teoría del constructivismo, cada uno de nosotros construye su propia comprensión del mundo que nos rodea y tiene sus propias convicciones y su visión.

La implementación del enfoque constructivista en el aula de ILE se basa en primer lugar en la interacción activa entre los alumnos (**aprendizaje cooperativo**) y el aprendizaje a partir de la experiencia práctica (**aprendizaje experiencial**).

El aprendizaje experiencial se puede definir como un método que permite a los estudiantes adquirir, sin saberlo, conocimientos y habilidades sobre la base de la experiencia que se obtiene en el proceso de participación activa en diferentes actividades de aprendizaje. Los estudiantes participan activamente en el proceso educativo, pueden expresar su opinión sobre diferentes temas, participar en discusiones, comprender los hechos y su aplicación, analizar, tomar decisiones y, por lo tanto, promover competencias como el pensamiento crítico, la toma de decisiones y, al mismo tiempo, mejorar sus habilidades lingüísticas.

El aprendizaje cooperativo es un elemento significativo de la implementación del enfoque constructivista. El enfoque se basa en la idea de que los estudiantes adquieren los conocimientos y habilidades necesarios en el curso de la interacción activa entre sí.

A diferencia de los enfoques tradicionales (que se centran principalmente en el aprendizaje individual) para el proceso de aprendizaje, el aprendizaje cooperativo les permite a los estudiantes alcanzar metas de aprendizaje separadas trabajando juntas cooperativamente. Cada estudiante alcanza sus propias metas educativas solo si los otros miembros del grupo logran sus metas.

El enfoque constructivista se puede implementar en las clases de ILE utilizando una amplia gama de medios basados en el aprendizaje experiencial y cooperativo, tales como:

Los juegos de roles se utilizan para crear situaciones específicas en las que los estudiantes tienen la oportunidad de asumir diferentes roles mientras resuelven la tarea dada. Es una técnica efectiva que contribuye al desarrollo de las habilidades de habla del estudiante, brindándoles una oportunidad para la comunicación espontánea. Sin embargo, los juegos de rol no deben prepararse

con anticipación (por ejemplo, el profesor les pide a los estudiantes que escriban un diálogo, lo aprendan de memoria y lo reproduzcan en el aula). Los estudiantes no deben estar preparados para la actividad, y solo de esta manera la situación comunicativa simulada crea las condiciones que son similares a las situaciones comunicativas de la vida real, y así se puede lograr la comunicación espontánea.

Además, los juegos de roles contribuyen en gran medida al desarrollo de los patrones de comportamiento comunicativo de los estudiantes en el idioma de destino. Prepara a los estudiantes para situaciones comunicativas de la vida real en las que actuarían de acuerdo con los estándares sociales establecidos para tal comunicación.

La tutoría entre iguales es una de las formas más efectivas de la implementación del enfoque constructivista.

La tutoría entre iguales, también conocida como aprendizaje a través de la enseñanza, se puede definir como una estrategia de instrucción en la que un estudiante (el tutor) enseña a otro (el alumno) bajo la guía del profesor y al mismo tiempo, tanto el tutor como el alumno se benefician de eso. La estrategia implica la organización del trabajo grupal de los estudiantes para mejorar sus logros académicos, habilidades sociales y motivación en el proceso de aprendizaje. Trabajando en grupos pequeños o en parejas, los estudiantes cooperan activamente entre sí y eso les ayuda no solo a practicar y mejorar sus habilidades de comunicación, sino que en tal interacción tienen un impacto mutuo en el conocimiento y las habilidades de los demás al aprender unos de otros.

Durante las clases de ILE basadas en la tutoría entre iguales, los estudiantes se encuentran en un entorno de apoyo que contribuye significativamente a la reducción de la ansiedad en el uso de idiomas extranjeros. La disposición a hablar un idioma extranjero aumenta y los estudiantes se sienten más seguros al usarlo con sus compañeros.

En general, la organización de las clases de ILE basadas en la tutoría entre iguales es la siguiente. Durante las clases regulares, un estudiante que actúa como el tutor recibe del profesor regular una tarea que requiere la organización y la implementación de varias actividades de aprendizaje (generalmente se basan en el libro de curso) que pueden incluir tareas de habla (comparación de imágenes interrelacionadas, su descripción, respondiendo preguntas relevantes, etc.), ejercicios de vocabulario, explicación de material gramatical, y otros. Puede haber más de un tutor en una clase, siempre que la clase esté dividida en varios grupos grandes o los estudiantes aún no hayan adquirido las habilidades y la experiencia necesarias en la enseñanza entre pares para monitorear el trabajo de todos los pares o grupos.

Los talleres les permiten a los estudiantes preparar una actividad académica sobre un tema dado (elegido) y presentarlo durante las clases regulares en el curso en el cual se anima a todos los estudiantes a participar activamente en

el proceso de aprendizaje y las discusiones. La idea de darles a los estudiantes la oportunidad de preparar una actividad de aprendizaje por sí misma puede mejorar positivamente la atmósfera de aprendizaje en el aula, hacer que los estudiantes estén más involucrados y motivados en el proceso de aprendizaje y, en general, hacer que este proceso sea más interesante para los alumnos, ya que tienen una mejor comprensión de los intereses de sus compañeros, y son capaces de tomar en cuenta esta información mientras preparan un taller.

Otro punto fuerte a favor de la aplicación de las actividades del taller en las clases del inglés como lengua extranjera es que ayuda a cultivar la motivación intrínseca del estudiante para dominar el idioma extranjero, ya que es un hecho conocido que las personas disfrutan discutiendo los problemas y participando en actividades que les gustan y están interesadas.

Tal actividad es beneficiosa no solo para los estudiantes que participan en ella, sino también para aquellos que la preparan. Durante la preparación de un taller, los estudiantes recopilan y resumen la información que es necesaria, utilizando literatura específica o fuentes electrónicas. Dado que esta búsqueda se realiza utilizando diferentes fuentes en inglés, afecta positivamente la adquisición de idiomas extranjeros por parte del estudiante.

---

*Consultor de investigación: O.B. Tarnopolsky, Doctor en Pedagogía,
Profesor Titular.*

Consultor lingüístico: O.O. Pliushchai, Catedrático.

Р.М. Набісв,

*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освіта як головний творець та розповсюджувач знань і соціального досвіду, є потужним фактором розвитку людського потенціалу та економічного зростання. Але для забезпечення такого розвитку необхідним є не стільки високий рівень доступу населення до освіти, скільки якість освіти, яка вимірюється в обсязі здобутих когнитивних навичок. Якість освіти – комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання.

Аналіз освітнього сектору в країнах, що розвиваються, тільки доводить цей факт: показники якості освіти в таких країнах набагато гірші, ніж кількісні показники, якими переважно звітують, зокрема і в Україні. Незалежні спостерігачі вказують на низьку ефективність українських освітніх

закладів з точки зору інноваційних досліджень, внеску до світового банку знань, інтеграції в міжнародні освітні та наукові мережі, мобільності викладачів і студентів, зв'язків з бізнесом і впливу на формування національної еліти, а також стимулювання гарного економічного і політичного управління. В авторитетному рейтингу Таймс або в Шанхайському рейтингу немає жодного університету України.

Якість освіти поступово перетворилась у принцип і головний критерій ефективності системи освіти. Актуальність проблеми підвищення якості освіти підтверджується її активним обговоренням у колі науковців і політиків. Різні аспекти цієї проблеми розглядали такі вчені, як: В. Андрущенко, В. Астахова, К. Астахова, Л. Горбунова, М. Згуровський, В. Кремень, М. Култаєва, М. Лукашевич, В. Лутай, І. Надольний, В. Ткаченко, М. Михальченко, С. Ніколаєнко, В. Огнев'юк, І. Предборська, М. Степко та інші (соціально-філософський, освітянський, педагогічний аспекти), О. Величко, В. Вікторов, А. Гофрон, Д. Дзвінчук, Б. Жебровський – соціально-філософський, філософськоосвітянський, управлінський аспекти, К. Корсак – суспільно-економічний, соціокультурний та освітянський аспекти, В. Кушерець, М. Романенко, О. Скідін, Н.Щипачова – соціологічний аспект.

Актуальність проблеми підвищення якості освіти полягає у тому, що українські ЗВО демонструють низьку ефективність. Відсутність в Україні культури реалізації потреб і прав учасників освітнього процесу у поєднанні із застарілими принципами адміністрування освітньої системи призводить до таких негативних явищ: відсутність мотивації студентів, викладачів, роботодавців, урядових та неурядових організацій до підвищення якості освіти; повна та послідовна система забезпечення якості, в європейському розумінні, відсутня в українській освіті; система, яка в Україні називається забезпеченням якості, спрямована не на допомогу гравцям в сфері ВО розвиватися в напрямку високої якості, а на контроль, тиск і покарання тих, які не відповідають встановленим критеріям; існуючі процедури забезпечення якості не є прозорими ані для самих учасників, ані для зовнішнього спостерігача (суспільство, промисловість, міжнародні експерти тощо); майже всі державні зобов'язання щодо вищої освіти і науки не виконуються так, як повідомляється (фінансування, пільги тощо).

Все це свідчить про необхідність змін. Беручи до уваги поточний стан української вищої освіти слід визнати, що загальною довгостроковою метою українського суспільства є створення повноцінної системи забезпечення якості вищої освіти шляхом еволюційних перетворень, а не революційного реформування. Шлях до поліпшення якості освіти – це істотні структурні зміни. Фінансування освіти потребує суттєвого збільшення обсягу та розширення спектра джерел надходжень коштів, що дозволить зберегти вітчизняні наукові школи, зменшити «відтік інтелекту» за кордон, повернути, тих науковців, які від'їхали за кордон через соці-

альну та фінансову незахищеність, підняти престиж викладацької та наукової роботи, тобто, забезпечити умови для омолодження науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів, здатного здійснити ефективне реформування вищої освіти. Очевидно, що на якість освіти значною мірою впливає низький рівень наукових досліджень та інноваційної діяльності в університетах 145 України, адже вищі навчальні заклади, поряд з освітньою та виховною роботою, мають здійснювати активну наукову діяльність і готувати на цій основі кадри вищої кваліфікації. Незалежні спостерігачі вказують на низьку ефективність українських освітніх закладів з точки зору інноваційних досліджень, внеску до світового банку знань. Також потребує серйозної реструктуризації нинішня мережа вищих навчальних закладів. Реформування системи вищої освіти потребує укрупнення навчальних закладів, створення потужних регіональних університетів, які б забезпечували якісну освіту і наукову роботу.

Актуальним для ВНЗ залишається поліпшення матеріальнотехнічного та методичного забезпечення, зокрема для впровадження новітніх інформаційних технологій у навчальний процес, створення системи дистанційного навчання; підключення навчальних закладів до мережі Інтернет, створення широкого та якісного наповнення Інтернет-ресурсів. Для українських ВНЗ необхідні державні гарантії і фінансове забезпечення мобільності студентів та професорсько-викладацького складу в міжнародному освітньому просторі. Зокрема, доцільно забезпечити стажування викладачів за кордоном у провідних європейських університетах, яке координується і фінансується ВНЗ або державою та збільшити кількість студентів, які навчаються за кордоном, за рахунок ВНЗ або держави.

Конкретними цілями є: розробка понять якості та національної концепції забезпечення якості освіти в українському контексті; розробка систем цінностей у вищій освіті відповідно до провідних європейських практик, які вже зарекомендували себе як такі, що працюють на ефективність освіти в умовах вільного ринку (на основі трикутника знань «освіта - дослідження - інновації»); підвищення мотивації всіх гравців ВО; покроковий та паралельний перехід від бюрократичних процедур до прозорих процедур забезпечення якості.

Можна зробити висновок, що без системного реформування національної системи освіти є неможливими динамічні зміни в українському суспільстві. Проте сьогодні можна констатувати обмежену результативність освітніх реформ. Головною причиною цього можна назвати часті зміни уряду і керівників освіти, що не давало змоги завершити реформу, дійти до стадії аналізу, підведення підсумків і створення уточненого плану продовження реформи. На цей процес необхідно в середньому 6–8 років.

Для України, яка чітко визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті

європейських вимог, проблема якості освіти є однією з основних. Проте позитивні тенденції, які намітилися у системі вищої освіти, все ж стримуються нерозробленістю конкретних механізмів підвищення її якості, існуючою системою централізованого жорсткого контролю та відсутністю культури забезпечення якості освіти всіма учасниками освітнього процесу.

Науковий керівник: Г.А. Сенкевич, канд. наук із соц. комун.

Г.В. Некрасова,
магістрант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА ЗІ СТУДЕНТАМИ

Підготовка сучасного покоління фахівців з вищою освітою є цілісним і вельми складним педагогічним процесом, який реалізує багатоаспектний розвиток студентів. У цьому процесі не тільки закладаються і розвиваються власне професійні здібності, знання, вміння і навички майбутніх фахівців, а й формуються їх основні, сутнісні соціальні якості.

Ефективність навчального процесу і успішність життєдіяльності у закладі вищої освіти багато в чому визначається характером міжособистісних відносин між викладачем і студентами. Від встановлення контактів між ними залежить мотивація до пізнання і самовдосконалення, міра самооцінки, самоповаги, відповідальності студентів.

М.І. Пирогов одне з головних місць у навчальному процесі вищої школи відводив взаєминам між викладачами і студентами. Глибоко аналізуючи сутність цих взаємин, він писав, що в університеті одні представляють ступінь просвітництва й зрілості суспільства; інші – його молодість, його потреби, спрямування, погляди, захоплення, пристрасті, пороки тощо. Таким чином, у навчальному процесі в системі «викладач – студент» повинні складатися стосунки співробітництва й взаєморозуміння.

У даний час спостерігається якісна зміна характеру, формату та умов взаємовідносин між студентом і викладачем у ЗВО. Це пов'язано з тим, що в рамках сучасної освіти можна чітко бачити і відчувати кардинальну зміну парадигмальних підходів до навчання і виховання, пов'язану з поступовим витісненням традиційної моделі освіти на особистісно-орієнтовану, в якій головним суб'єктом є студент. (Н.А. Алексєєв, Є.В. Бондарєвська, Д.А. Белухіна, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Г.І. Железовська, Б.Б. Косів, В. А. Петровський, В.В. Серіков, В. А. Сластьонін, В. І. Слободчиков, В.А. Сонін, Н.Ф. Талізїна, В. Д. Шадриков, Б.Д. Ельконін, І. С. Якиманська та ін.)

Важливо мати на увазі, що процес взаємодії викладача та студентів протікає через зіткнення цілей, інтересів, життєвих позицій, мо-

тивів, особистого індивідуального досвіду, що викликає діалектичні зміни форм взаємодії у ході навчального процесу.

Ефективність педагогічної взаємодії на навчальних заняттях залежить від безлічі факторів (успішного визначення цілей спільної діяльності, відповідності педагогічної тактики конкретного завдання даної взаємодії, активності самих студентів і т.д.). Серед них важливу роль відіграє фактор оптимального вибору методів навчання, реалізація яких в конкретних умовах освітнього закладу дає високий рівень якості підготовки студентів.

В останні роки вивчаються педагогічні можливості методів активного навчання (проблемні лекції, групові дискусії, аналіз конкретних ситуацій, динамічні пари, конференції, рольові та ділові ігри, відео метод, мультимедіа тощо), які поряд з традиційними (пояснення, розповідь, робота з підручником, бесіда, показ і т.д.), сприяють підвищенню інтенсифікації, ефективності, якості та результативності процесу навчання у ЗВО, стилізації взаємодії між викладачами і студентами.

Педагогічна взаємодія в системі «викладач - студент» являє собою систему взаємних впливів суб'єктів, включених у спільну діяльність на основі загальних цілей професійної освіти. Подібна взаємодія має велике принципове значення з точки зору аксіологічної складової, оскільки взаємодія між викладачем і студентом впливає на формування системи цінностей майбутнього фахівця, таких як людина, істина, освіта, професія та інші.

Проблема взаємин «викладач - студент» розглядається також у зв'язку з адаптацією студентів до вузівського процесу навчання. Це пов'язано, насамперед, із наявним розходженням між психологічною структурою діяльності студента (навчання, яке масове й групове за формою та високо індивідуальне за змістом) і педагога (навпаки, за змістом колективна, а за формою найчастіше індивідуальна). Дослідники (В.Г.Асєєв, Л.Ф.Бенедіктова, Л.Б.Філонов) встановили, що під час проходження періоду адаптації важливе значення має послідовність фаз (стапів) контактної взаємодії.

За характером взаємин у системі «викладач-студент» можна розглядати можливу майбутню професійну поведінку студента. Це дає ключ до розуміння його внутрішнього світу, настанов щодо себе та інших. Важливо враховувати й той встановлений у дослідженні факт, що у процесі постійної взаємодії викладацьких і студентських колективів як суттєвого аспекту вузівського життя, відбувається особистісне зростання, духовно-творче збагачення обох сторін.

Основне завдання викладача і студента знайти «золоту», оптимальну для них середину, за якої їх взаємодія буде набагато успішнішою і продуктивнішою.

Необхідність знаходити компроміс, йти на контакт, бути більш лояльним, розуміти проблеми один одного є необхідною вимогою злагодженої взаємодії, чіткого бачення можливих проблем і вирішення їх.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

ПРОБЛЕМА САМОТВЕРДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

Сучасний світ вимагає від особистості студента мобілізувати всі свої здібності для успішної реалізації різноманітних завдань, демократичне суспільство зацікавлене у використанні всіх умінь кожної людської особистості, у максимальному розвитку всіх творчих можливостей людини. Через задоволення потреби в діяльності, спілкуванні, пізнанні й самопізнанні особистість прагне задовольнити головну потребу - природну потребу в самоствердженні як атрибутивну, статусну потребу, яка полягає в прагненні молодого людини завоювати суспільне визнання, зайняти відповідне положення в найближчому соціальному оточенні, а також набути почуття особистісної значущості, високої самооцінки, що в кінцевому результаті буде сприяти формуванню й розвитку почуття впевненості у власних силах, а значить, зміцнювати її соціальну безпеку. Актуалізація потреби в самоствердженні відбувається у зв'язку зі зниженням (загрозою зниження) або зміни соціального статусу людини, що викликає в неї почуття соціальної небезпеки, яке, у свою чергу, стимулює активність індивіда, відбувається формування соціально зрілої особистості, змінюється система поглядів на світ, на своє місце в цьому світі. Іншими словами, формування світогляду студента означає розвиток його рефлексії, усвідомлення ним себе суб'єктом діяльності, носієм певних суспільних цінностей, соціально корисною особистістю.

Прагнення до реалізації внутрішньої потреби своєї індивідуальності, свого Я особливо яскраво заявляє про себе саме в юності. Різноманітні аспекти проблеми самоствердження та формування самооцінки студентів успішно вирішувалися вітчизняними науковцями. Психологи доводять, що самоствердження - це перш за все поєднання уявлень особистості про власне Я (самоідентичність) і спрямованості на його здійснення, тобто потреби в самототожності, самоцінності, у протиставленні свого Я іншим; потреби у визнанні, самореалізації, статусно-рольовому визначенні, у досягненні результатів діяльності; її потреби у самовияву. «Самоствердження - це реалізація первісних потенцій конкретної особистості, утвердження свого Я завдяки досягненню певного статусу в соціальній сфері, - зазначає І. Бех, - стимулює її до самовдосконалення, самовиховання, обумовлює відповідні прояви у певних поведінкових ситуаціях, діяльності» За механізмами самоствердження поділяється на : 1) самоствердження шляхом заперечення іншого (інших) Я. Такий тип різноманітний за своїми формами - від абсолютно м'якої, при якій «той, кого заперечують» з тієї

або іншої причини взагалі ні про що не здогадується, до таких у край жорстких і жорстоких як фізичне насильство і вбивство; 2) самоствердження шляхом самовизначення. В механізмі самоствердження шляхом самовизначення теж закладено акт заперечення. Правда, тепер він спрямований не на інші Я, а на своє власне. Людина заперечує себе вчорашнього (сьогоднішнього) задля утвердження себе сьогоднішнього (завтрашнього), більш високого, заради підйому по ціннісних сходах або навіть по вертикалі. Відзначимо проблеми, які можуть виникнути у людини в процесі ствердження: - дефіцит потенціалу самоствердження (специфічний потенціал нижче того, який вимагається для задоволення ситуаційного імпульсу); - дефіцит імпульсу самоствердження (ситуаційний імпульс слабкіше того, який був здатний ініціювати повну реалізацію специфічного потенціалу).

Соціально зріла особистість свідомо організовує своє життя, визначає власний розвиток, тобто процес особистісного самовизначення, самооцінки, самоконтролю, самосвідомості, на основі яких відбувається самовизначення, самореалізація, які врешті призводять до самоактуалізації й самоствердження.

Самоствердження - це процес утримання або набуття або розширення людиною обсягу його - власне людського - буття, набуття сенсу буття. Отже, можна вважати, що самоствердження - це прагнення особистості до саморозкриття, самоцінності, самореалізації особистісних потенціалів та досягнення певного статусу у взаємодіях з оточуючими, з соціумом.

Сучасний рівень усвідомлення проблеми вимагає нових підходів до особистісного самоствердження та соціалізації особистості студента. Необхідно розвивати прагнення й потребу усвідомити своє місце і призначення у житті, готовність до безперервного самопізнання, самовираження, самовдосконалення та особистісного саморозвитку.

Науковий керівник: Ю.В. Борисова, канд. соціол. наук, доц.

І.В. Олійник,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В УМОВАХ АСПІРАНТУРИ

Забезпечення високоякісної професійної підготовки науково-педагогічних кадрів у сучасних умовах можливе за умови синтезу теоретичної та практичної складових, що є підґрунтям становлення особистості фахівця – майбутнього викладача закладу вищої освіти. Особлива роль у даному контексті належить педагогічній практиці.

Сучасна освітня парадигма, вимоги до реалізації освітніх програм, що постійно оновлюються, до професійних якостей викладачів закладів вищої освіти детермінують необхідність здійснення якісно нового підходу до організації педагогічної практики.

Педагогічна практика аспірантів проводиться на кафедрі педагогіки та психології університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) та у закладах вищої освіти, які є партнерами кафедри з освітньо-наукової діяльності, та є обов'язковою в умовах професійної підготовки фахівців.

Програма педагогічної практики аспірантів розроблена відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регламентують підготовку здобувачів *третього освітньо-наукового рівня* вищої освіти з метою оволодіння аспірантами сучасними методами, формами та засобами навчання, формування в них на базі одержаних у закладі вищої освіти знань із базових психолого-педагогічних дисциплін, професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних завдань в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби в систематичному оновленні своїх знань та творчого їх застосування в практичній діяльності.

Організацію, порядок і контроль практичної підготовки аспірантів регламентує Положення про організацію та проведення педагогічної практики аспірантів.

Педагогічна практика аспірантів здійснюється на підставі таких документів:

- Закон України від 01.07.2014 №1556-VII «Про вищу освіту» (зі змінами і доповненнями);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 №261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»;
- «Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти»;
- «Положення про організацію освітнього процесу», ухвалене рішенням Вченої ради Університету імені Альфреда Нобеля від 26.05.2016 р.
- «Положення про аспірантуру Університету імені Альфреда Нобеля»;
- Нормативно-правові документи, що регламентують освітній процес аспірантів Університету імені Альфреда Нобеля.

Відповідно до державних стандартів педагогічна практика передбачена як один із компонентів основної освітньої програми підготовки науково-педагогічних кадрів в аспірантурі.

Аспірант-практикант повинен: бути ерудованим, мати фундаментальну наукову підготовку, володіти сучасними інформаційними технологіями, включаючи методи отримання, обробки та зберігання наукової інформації, вміти самостійно організовувати і вести науково-дослідницьку роботу відповідно до теми дослідження,

володіти системою знань, практичних умінь і навичок здійснення різних видів педагогічної діяльності.

Педагогічна практика покликана забезпечити функцію сполучної ланки між теоретичними знаннями, отриманими при засвоєнні освітньої програми, і практичною діяльністю щодо впровадження цих знань у реальний навчальний процес. Зміст педагогічної практики тісно пов'язаний з дисциплінами навчального плану аспірантів: «Теорія і практика професійної освіти. Інноваційні педагогічні системи XXI ст.», «Педагогічні технології в сучасній вищій освіті», «Психологія вищої школи», «Педагогічна майстерність викладача закладу вищої освіти».

Для успішного проходження педагогічної практики аспіранту необхідно володіти:

- знаннями, вміннями і навичками, отриманими при вивченні обов'язкових і спеціальних дисциплін основної освітньої програми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в аспірантурі відповідної наукової спеціальності;
- знаннями видів навчально-виховної роботи;
- методикою підготовки й проведення різноманітних форм навчальних занять;
- знанням сучасних науково-дослідних і освітніх технологій;
- навичками професійно-особистісної самоосвіти й самовдосконалення;
- способами структурування і пред'явлення навчального матеріалу, засобами активізації навчальної діяльності;
- основами педагогічного проектування навчально-методичних комплексів дисциплін відповідно до профілю підготовки;
- навичками структурування наукового знання і педагогічно грамотного конструювання його в навчальний матеріал;
- навичками систематизації навчальних і виховних завдань;
- вміннями обґрунтування вибору інноваційних освітніх технологій та їх апробації в навчальному процесі;
- вміннями проводити різні форми занять, керувати різними видами практик, курсових проектів, науково-дослідною роботою студентів та магістрантів відповідно до профілю підготовки;
- навичками діагностики, контролю і оцінки ефективності навчальної діяльності студентів.

Таким чином, педагогічна практика на сучасному етапі розвитку професійної освіти визначається як ефективний інструмент, що дозволяє виявити у майбутніх докторів філософії рівень здібностей трансформації теоретичного знання в практичну діяльність, сформувати первинний педагогічний досвід в умовах закладу вищої освіти.

М.М. Олійник,
вчитель фізичної культури Комунального закладу освіти
«Спеціалізована школа №129 фізико-математичного профілю»
Дніпропетровської міської ради

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Здоров'я є одним із найбільш важливих показників відображення економічного, соціального та морального благополуччя суспільства і країни в цілому.

На жаль, доводиться констатувати, що соціально-економічні перетворення в сучасному соціумі, модернізація освітнього середовища супроводжуються суттєвим навантаженням на організм особистості.

Проблема збереження здоров'я дитини в процесі навчання в школі має багатовікову історію та є предметом наукових розвідок філософів, медиків, фізіологів, психологів та педагогів.

Проблема здоров'я особистості була предметом досліджень І. Бецького, Ф. Ерісмана, В. Нестерова та ін.

Несприятливий стан фізичного та психічного здоров'я учнів було висвітлено у медичній та педагогічній літературі (О. Солнцев, І. Дронов, С. Громбах, О. Баранов, Н. Матвеева).

Психологічні аспекти формування здорового способу життя знайшли своє відображення у дослідженнях В. Братуся, А. Личко, Н. Максимової та ін.

Важливо зазначити, що фізична культура є частиною загальної культури людства, що являє собою сукупність норм, цінностей знань, що відображають фізичний, психологічний та інтелектуальний розвиток особистості.

Шляхом залучення учнів до фізичної активності та фізичного розвитку ми удосконалюємо їх рухову активність, формуємо у них мотиви до здорового способу життя, допомагаємо успішно адаптуватися в соціумі.

Одним із пріоритетних напрямків удосконалення сучасної системи освіти в межах закладу загальної середньої освіти є питання реалізації здоров'язбережувального потенціалу фізичної культури та спорту, формування навичок здорового способу життя з метою закріплення та збереження фізичного, психічного, соціального та психофізіологічного здоров'я підростаючого покоління.

Важливою складовою здорового способу життя, що об'єднує всі сфери особистості, є фізична культура та спорт.

Здоров'я учнів розглядаємо з позицій таких рівнів:

– *фізичний рівень* розвитку органів і систем організму, що являють собою морфологічні та функціональні резерви, забезпечують адаптаційні реакції;

- *соматичний* – стан органів і систем організму людини, основу якого складає біологічна програма індивідуального розвитку, опосередкована базовими потребами на різних етапах онтогенетичного розвитку, що є «пусковим механізмом» даного процесу;
- *психічний* – стан психічної сфери, загального духовного комфорту, що забезпечує адекватну поведінкову реакцію; такий стан зумовлений як біологічними, так і соціальними потребами, а також можливістю їх задоволення;
- *психологічний* рівень передбачає увагу учня до свого внутрішнього світу, формування впевненості в собі, в своїх силах; розуміння єдності особистісних та суспільних інтересів, гуманного ставлення до людей, оточуючого світу, до життя в цілому;
- *моральний* – комплекс характеристик мотиваційно-потребової та інформаційної сфер життєдіяльності, що базуються на системі цінностей, установок і мотивів поведінки індивіда. Моральне здоров'я опосередковане духовним світом особистості, засвоєнням загальнокультурного досвіду, цінностей, формуванням моральних почуттів і переконань, рівнем естетичного розвитку (рис. 1). [1,2, 3].

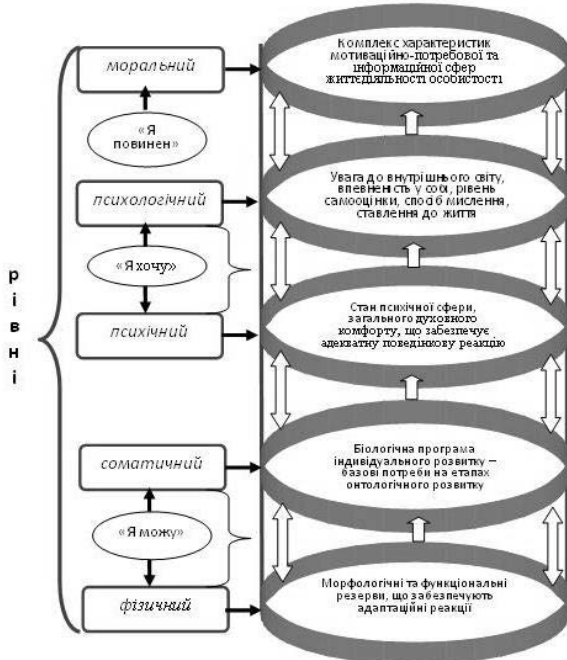

Рис. 1. Рівні здоров'я

Стан здоров'я сучасних учнів залежить від багатьох факторів, основними серед яких є такі:

- невідповідність денного і тижневого навчального навантаження віковим можливостям, що, в свою чергу, спричиняє неготовність дітей до інтенсивного навчання;
- переважання в шкільній практиці статистичного, а не рухового компонента;
- скорочення тривалості активного відпочинку на свіжому повітрі й нічного сну внаслідок надмірного навчального навантаження;
- відсутність діючих технологій вирішення проблем шкільної стомлюваності;
- невідповідність харчування дітей віковим вимогам;
- відсутність в шкільній практиці системного підходу до виховання навичок і потреб у здоровому способі життя;
- низький рівень психологічної допомоги, що стає причиною диспропорції інтелектуального та мотиваційного розвитку.

Таким чином, виходячи з зазначеного вище, можна констатувати необхідність формування культури здоров'я особистості в умовах закладу загальної середньої освіти, а саме: усвідомлення учнями здоров'я як цінності, розуміння необхідності фізичних зусиль для його збереження, підтримки та вдосконалення; створення регулятивної системи у вигляді нових ідеалів і «моди» на здоровий спосіб життя; формування особистої відповідальності індивіда за збереження здоров'я.

Список використаних джерел

1. Голиков Н. Культура здоровья школьников: сущность проблемы, стратегия решения УУФК: воспитание, образование, тренировка, 2002. – №4. – С.2-5.
2. Кларин М.В. Педагогическая технология. – М., 1989.
3. Graaf N.D. Postmaterialism and the stratification process: an international comparison. – Utrecht. Univ of Utrecht, 1988. – 190 p.

M.O. Onasenko,

1-st Year of Study, Alfred Nobel University, Dnipro

THE IMPORTANCE OF PEER TEACHING: HOW THIS METHOD CAN IMPROVE STUDENTS' LEARNING

What is peer teaching?

It can be defined as: “people who are not professional teachers, helping each other to learn and learning by teaching”. Peer learning in schools or at universities is a two-way process where pupils or students can teach each other

by sharing knowledge, ideas or observations. How does it work? One student with good knowledge of a particular topic (let us name him or her “tutor”) gives instructions to another student (“learner”), who is less acquainted with the subject. Experience shows that this technology is not only easier and more interesting, but also much more efficient. Peer teaching can operate during class time as group activities or outside of class. This technology complements, but does not replace professional teachers whose role in organizing peer tutoring is essential.

In any case, taking part in peer teaching, students will have a possibility to augment their confidence, work with their peers and develop leadership skills. They find new information and evaluate their own knowledge. They also improve social skills because unlike common lessons, peer learning requires one-to-one communication or work in small groups. “Tutors” are also challenged to use and improve their creativity and critical thinking skills in order to help their tutees make sense of new material introduced by their teacher. Questions are more likely to be asked and answered.

If teachers decide to use this method of tuition, they can find out that there are many advantages for them, including pupils progressing faster and understanding a subject better. Pupils or students also feel more confident with peer tutors and it allows them to concentrate better on the task of the lesson. It all can improve the academic performance.

Anyway, there are some disadvantages: social development could not be very effective if students work with the same person every time. Students may not learn too much because “tutors” are not as experienced as teachers are. Effective peer teaching programs do not just happen, they require an investment of time and energy.

Doubtless, a teacher is the main source of knowledge and information for students of an educational institution. However, why do professors need to use much time to explain a certain subject, when peers with advanced knowledge of it can teach their mates really fast? Perhaps, one should point out the fact that students have only recently learned the subject, so they still know the difficulties which beginning learners have. Whereas for teachers this information is obvious and easy, so why somebody cannot understand it?

The arguments that have been presented suggest that peer teaching is an important part of education system and a powerful way of using students’ knowledge to deepen their own and their mates’ engagement with course material. Besides, it is a good alternative to conventional teaching or a great opportunity to diversify common lessons.

---

*Scientific and language consultant: O.B. Tarnopolsky,
Doctor of Pedagogy, Full Prof.*

МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Потреба у вивченні мов виникла ще у Стародавніх Греції, Римі та Єгипті. Мова необхідна для того, щоб люди мали змогу спілкуватись, пізнавати один одного, культуру різних народів та світ. Як казав А. Швейцер: “голове в культурі не матеріальні досягнення, а те, що індивіди осягають ідеали вдосконалення людини”. Саме мова є одним із засобів її вдосконалення, бо завдяки мові ми можемо виражати свої думки та доносити їх до інших.

Будь-яке суспільство постійно розвивається., разом із суспільством розвивається і мова. Згідно з цим фахівці мають вивчати та опановувати різні методики навчання іноземних мов, вдосконалювати власні знання та впроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні концепції.

Загальновідомим є той факт, що кожна людина сприймає інформацію по-різному: візуально, аудіально та кінестетично. Відомо, що люди постійно використовують всі три зовнішні канали сприйняття, але вони здебільшого схильні віддавати перевагу одним каналам у порівнянні з іншими. Знаючи найкращий для себе спосіб пізнання та запам'ятовування - буде легше знайти оптимальний метод вивчення мов. Для вчителів та педагогів це знання також стане допомогою при викладанні будь-якої іноземної мови.

На сьогоднішній день ми ознайомилися з такими методами вивчення іноземних мов як: граматико-перекладацький, комунікативний, груповий, сугестивний та аудіо-візуальний.

Граматико-перекладний метод був поширений з XVIII століття. Його відомими представниками були І. Мейдінгер та Г. Оллендорф. Для опанування цього методу учні повинні ретельно ознайомитись з граматичною системою мови та опанувати її лексику. Техніки методу полягають на перекладах текстів на рідну мову учня, беручи до уваги окремі граматичні структури та явища мови, яка вивчається, порівнювати їх та аналізувати. Представники граматико-перекладацького методу будували навчання на основі запам'ятовування та зіставлення явищ у двох мовах. Зважаючи на недолік методу у відсутності усного спілкування, яке є доміантою повсякденного життя, ми можемо поєднати його з іншим методом, таким як комунікативний.

Найбільш вагомий внесок у розвиток комунікативного методу внесли Г. Уїдоусан, У. Литвуд, Г. Е. Піфо та Ю. І. Пасов. Метод займає провідне місце серед найбільш активно використовуваних методів навчання іноземних мов. Комунікативний метод спрямований на одночасний розвиток основних видів мовленнєвої діяльності у процесі живого та невимушеного спілкування, що допомагає подолати дуже розповсюджений “мовний бар'єр”. У процесі навчання за комунікативним методом ті, хто

навчаються набувають комунікативної компетенції, тобто вони опановують здатність користуватись іноземною мовою залежно від конкретної ситуації. Для досягнення більш позитивних результатів у навчанні велика кількість фахівців зараз поєднує комунікативний метод навчання з груповим. В результаті, ті, хто навчаються вчать висловлювати свої думки іноземною мовою та вести розмову у групі, серед інших людей, сприймаючи та аналізуючи їх точки зору.

Груповий метод був запропонований чиказьким професором психології Чарльзом Карреном. Метод спрямований на поєднання пізнавальних та емоційних процесів навчання, що є запорукою тісної взаємодії учасників у комунікативних ситуаціях. Як відзначає С. Г. Тер-Мінасова - останнім часом функціональність вивчення мов стала більшою. Важливий акцент припадає на практику спілкування - на мовлення і сприйняття іноземної мови на слух.

Сугестивний метод створений психотерапевтом Г. Лозановим. Метод спрямований на створення сприятливих умов для вивчення іноземних мов та допомагає розкрити резервні можливості та покращити здатність тих, хто навчається запам'ятовувати велику кількість матеріалу. Основне положення методу в атмосфері драматизації ситуацій, полілогів, творів мистецтва, ігор. Все це дає розвиток резервам мимовільної пам'яті, що полегшує процес вивчення мови. На думку Г. Китайгородської цей метод сприяє вивільненню творчої енергії, що покращує рівень знань при інтенсивному навчанні за мінімальний термін.

Аудіо-візуальний метод завдячую своїм існуванням таким лінгвістам та психологам як П. Губерин, Ж. Гугенейм, П. Риван, А. Соважо, Р. Мишеа. Навчання мови відбувається на основі спеціально відібраних структур, які сприймаються цілісно. Велика увага надається прослуховуванню аудіо-матеріалів, а потім отриманні знання закріплюються завдяки візуальним образам. Невід'ємне значення має тематика, яка охоплює мову повсякденного спілкування. Завдяки аудіо-візуальному методу учень занурюється в культуру та мову іншої країни, що дає йому краще зрозуміти її мешканців та стати частиною тієї культури. Згідно з нашим дослідженням, дуже корисною практикою, відносно до цього методу, є перегляд автентичних художніх фільмів та виконання на їх основі завдань, обраних відповідно до необхідної для вивчення теми. Такий спосіб сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів, а також надає їм можливість отримати великий обсяг соціокультурної інформації.

Отже, як показує наш досвід, у вивченні іноземних мов не має єдиного ідеального методу. Найкраще, коли на практиці в процесі заглиблення у мову поєднується та використовується більша частина методів. Це надає всебічний розвиток та досвід, який людина буде в змозі відтворити та допомогти іншим.

Науковий керівник: Н.О. Черняк, ст. викл.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні студенти повинні відповідати сьогоденним потребам суспільства, нормам та правилам. Студентська молодь – це прогресивна частина нової генерації, яка визначатиме перспективу розвитку країни. Проблеми самостійної підготовки студентів, займають особливе місце в організації навчальної діяльності майбутніх фахівців. **Загально дидактичні, психологічні, організаційні, методичні та інші аспекти планування та організації самостійної роботи студентів розглядали С. Архангельський, Ю. Бабанський, Б. Буряк, І. Ільєсов, Б. Єсіпов, І. Лернер, М. Скаткин, Т. Шамова, І. Хом'юк та ін.**

Визначаючи важливість і необхідність самостійної роботи, науковці (В. Володько, Г. Гнищецька, А. Петров, П. Підкасистий, М. Солдатенко, С. Титов та ін.) ще не дійшли до визначення єдиного переліку її видів: **контрольна робота, домашнє завдання, позааудиторне читання. Слід зазначити про важливість організації самостійної роботи студентів, так як її виконання стимулює формування ставлення до володіння навичками та знаннями.**

Самостійна робота студентів – це багатофункціональне явище, що має навчальне, особистісне та професійне значення; обов'язковий компонент навчальної та науково-дослідницької роботи студентів. Важливість коректної організації самостійної роботи студентів, визначається тим, що майже половину свого часу, студенти витрачають на неї.

Викладачі ЗВО повинні з першого курсу навчання розвивати мотивацію до навчальної роботи, підтримувати творчу свободу студентів.

Організація самостійної роботи включає в себе вміння аналізувати, виділяти важливу інформацію, ставити мету та дотримуватись послідовності виконання завдань. Поряд з цим, важливою є і самодисципліна і контроль (форма зворотного зв'язку, джерело інформації для викладача щодо ходу самостійного оволодіння студентами навчальним матеріалом; допомагає студентам критично оцінювати свої досягнення та помилки, правильно організувати подальшу роботу, забезпечувати її системність і регулярність). У студентів має бути сформована готовність до самостійної діяльності, до якої відноситься: інтелектуальна, мотиваційна, комунікативна.

Проблема сьогодення, у тому, що є багато студентів, які визнають, що їм не вистачає знання щодо правильної організації самостійної роботи та відсутні навички володіння тайм – менеджментом.

Необхідною умовою мобілізації студентів на якісну професійну підготовку є відповідна програма їх самостійної пізнавальної діяльності, її

навчально-методичне та організаційно-педагогічне забезпечення. Для організації ефективної самостійної роботи студентів, потрібно виконати деякі умови, а саме : розробити робочу програму з урахуванням умов та цілей навчання. На основі робочих програм, необхідно розробити лабораторні та контрольні роботи, контрольні завдання, методичні розробки, тести та методичні вказівки, щодо організації і змісту самостійної роботи студента.

У робочих програмах повинні бути зазначенні чіткі цілі та завдання, обсяг знань і навичок, які їм доведеться опанувати. Для того щоб успішно самостійно працювати студент повинен мати робочу програму на руках на весь семестр, підручники, посібники, різні словники, методичні вказівки тощо.

Крім цього, важливо щоб студент, знаючи свій власний реальний рівень сформованості знань та навичок, мав чітке уявлення про свої можливості. Адже самостійна робота – це спільна діяльність студента та викладача, в якій викладачеві відводиться організаторська, організаційна, контролююча і консультативна роль. Правильно організована самостійна робота сприяє реалізації індивідуалізації студента.

Студент повинен вміти долати посильні труднощі та приступати до роботи над новою темою, засвоївши попередню. Він повинен перевіряти свій рівень знань, навичок та вмінь, виконувати завдання в яких треба використовувати матеріал, засвоєний і відпрацьований в період самостійної підготовки.

Отже основними причинами недоліків самостійної роботи є: складність формування вмінь і навичок самостійної роботи студентів, необхідність ретельної підготовки педагога; відсутність певної системи в діяльності викладача щодо формування в студентів умінь і навичок самостійної роботи; неправильне співвідношення репродуктивних і творчих самостійних робіт у навчально-виховному процесі ЗВО; залежність розумового розвитку студентів, їх активності й самостійності в процесі навчання від володіння прийомами роботи і розумової діяльності. За умов дотримання викладачами ЗВО вимог і принципів організації самостійної роботи, вивчення і впровадження передового педагогічного досвіду можна позбутися недоліків в організації самостійної роботи студентів,

---

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

І.А. Пащенко,
магістрант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

САМООЦІНКА СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Процес навчання триває все життя і має необмежений час. Сам період навчання в університеті і те, як студент справляється з проблемами, що виникають в цьому процесі, дуже важливі для протікання його подальшого життя.

В основі неуспішності може лежати кілька взаємопов'язаних причин. Психологи-науковці вважають, що основними причинами неуспішності можуть бути, по-перше, різного роду недоліки пізнавальної діяльності; по-друге, недоліки в розвитку мотиваційної сфери учнів.

Самооцінка, тобто оцінка особистості самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей, як регулятор поведінки людини, впливає на ефективність його діяльності. Потенційну самооцінку часто називають рівнем домагань. Рівень домагань формується під впливом суб'єктивних переживань успіху чи неуспіху в діяльності.

Таким чином, самооцінка і пов'язаний з нею рівень домагань є найважливішими мотиваційними чинниками, що впливають на результативність навчання.

Згідно У. Джеймсу самооцінка буває двох типів: самовдоволення і невдоволення собою. Він розумів під самооцінкою складне утворення, що є похідним елементом розвитку самосвідомості яке формується в онтогенезі (виникає на певному етапі).

На формування самооцінки студента впливають однолітки, зовнішній і внутрішній стандарт досягнень, рівень власних вимог. Ставлячись до ядра особистості майбутнього фахівця, самооцінка студента, ймовірно, є важливим регулятором його поведінки і навчальної діяльності. Під впливом самооцінки студента в залежності від спрямованості, характеру, здібностей складається або правильне або неправильне ставлення до себе, внаслідок чого самооцінка студента може стати або стимулом, або гальмом розвитку особистості. Самооцінка студента тісно пов'язана з рівнем його домагань. Ймовірно, що розбіжність між домаганнями і реальними можливостями студента веде до того, що він починає неправильно себе оцінювати, внаслідок чого його поведінка і навчальна діяльність стають неадекватними.

Таким чином, самооцінка - це компонент самосвідомості, має рефлексивну природу, включає в себе такі елементи як: образ «Я-реального», «Я-ідеального», результат зіставлення цих образів і само відношення до результату зіставлення. Самооцінка є рефлексивним компонентом самосвідомості, який виконує регулюючу функцію; вона є ставленням особистості до результатів зіставлення своїх образів реального і ідеального «Я».

Отже, самооцінка студента - оцінка студентом себе, своїх можливостей стати фахівцем, своїх якостей і місця серед інших студентів. Ставлячись до ядра особистості майбутнього фахівця, самооцінка студента є важливим регулятором його поведінки і навчальної діяльності. Розбіжність між домаганнями і реальними можливостями студента веде до того, що він починає неправильно себе оцінювати, внаслідок чого його навчальна діяльність стає не ефективною.

Науковий керівник: І.В. Гаркуша, канд. наук із соц. комун.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНТЕРНЕТ-КОНСУЛЬТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Необхідність розвитку системи консультування підприємств, установ, організацій з використанням інтернет-технологій в сучасних умовах набувають особливої актуальності. Уперше в історії з'явилася можливість одночасного багатостороннього спілкування в реальному режимі часу людей, що знаходяться в різних географічних точках. Можливість миттєвого зворотного зв'язку, поява глобальних мереж і баз даних сприяють швидкому прийняттю рішень найбільш оптимальним чином. Таке консультування дозволить допомогти багатьом людям, які не здатні прийти особисто. Проте у фахівців виникло безліч побоювань щодо використання методів та етичних аспектів цієї форми роботи: анонімність клієнта, його захищеність, ефективність наданої допомоги. Ці побоювання не є безпідставними, оскільки непрофесійні дії консультантів можуть спричинити спалахи агресії, порушити внутрішні кордони тощо.

У даний час консультування широко використовується в різних сферах людської діяльності: в освіті, медицині, соціальній роботі та може здійснюватися у таких формах як шкільне консультування, супровід лікувального процесу, організаційне консультування, сімейне консультування тощо.

Однак, як прихильники, так і скептики нового методу консультування сходяться на думці, що так чи інакше, але Інтернет-консультування так чи інакше матиме свою нішу в сфері консультування.

Онлайн-консультування – це альтернативне джерело соціально-психологічної допомоги в тих випадках, коли традиційне психологічне консультування недоступне або неможливе. Така форма надає можливість консультанту розширити сферу своєї професійної діяльності, надати допомогу людям, які за різних причин, не можуть бути присутніми на прийомі.

Проблематика психологічної допомоги онлайн представлена низкою теоретичних праць (Д. Ласло, Г. Істерман, А. Барак, Н. Шапира, В. Меновщиков) та знайшла відображення у прикладних дослідженнях загальних особливостей Інтернет-консультування (О. Зайчикова, В. Меновщиков), технік Інтернет-консультування (А. Барак, С. Можарова), форм (В. Рюмін, І. Лопатухина), питань супервізії (Е. Столова).

Серед основних переваг онлайн-консультування для клієнта можна визначити такі:

1. Можливість отримати консультацію для осіб з обмеженими можливостями, а також для тих, хто має труднощі доступу до очних консультацій (людей у географічно ізольованих місцях проживання).

2. Значно менша прив'язка спілкування до часу й місця дозволяє клієнтові не чекати призначеного терміну прийому, а висловлювати свої переживання в будь-який зручний для нього момент.

3. Анонімність, тобто менший ризик порушення конфіденційності, більша довіра до консультанта в ситуації повної відсутності персоналізації. У даній ситуації спрацьовує „ефект попутника” – вигадане ім'я (нік) клієнта забезпечує йому повну безпеку і можливість висловитися.

4. Письмовий виклад проблеми є самовираженням і первинним рефлексивним аналізом проблеми клієнта. Ретельно продуманий, систематичний опис проблеми – перший крок на шляху до її вирішення.

5. Можливість отримання консультацій рідною мовою для емігрантів. Для консультанта основними перевагами онлайн-консультування можуть бути такі:

1. Гнучкий графік роботи з клієнтами.

2. Можливість безоціночного ставлення до клієнта (на відміну від очних консультацій, де у фахівця можуть проявитися такі людські фактори як оцінка зовнішнього вигляду клієнта, його матеріального становища, неприязнь до певних рис характеру тощо).

І все ж, незважаючи на значну кількість переваг, значна кількість соціальних працівників та психологів вважають за краще не зловживати онлайн-консультуванням, оскільки зазначений вид діяльності має й свої недоліки. До таких можна віднести:

1. Відсутність «живого контакту» – консультант під час сеансу позбавлений невербального боку комунікації (тембр голосу, інтонації, емоції, міміка, жести, рефлексорні реакції клієнта).

2. Листування через електронну пошту, як найбільш поширена форма консультування, дає мало можливостей для повноцінного, безпосереднього діалогу; існує ризик неправильного розуміння, через те, що текст практично позбавлений емоційного забарвлення.

3. Як правило, збережені тексти листування (протоколи) є однією з причин виникнення ригідності та шаблонності консультування. У консультантів погіршується сприйняття і розуміння проблеми кожного окремого клієнта.

4. Відсутність можливості у клієнта дізнатися достовірну інформацію про спеціальну освіту консультанта, його кваліфікацію. У результаті в мережі Інтернет з'являються численні сайти недипломованих, некваліфікованих консультантів, які можуть завдати шкоди клієнтам. У зв'язку з цим, через діяльність подібних шахраїв спотворюється громадська думка про якісну роботу професійної спільноти.

5. Анонімність клієнта призводить до втрати контролю над ситуацією консультування або терапії.

6. Помилкова конфіденційність. Будь-яка інформація, тексти повідомлення в Інтернет можуть бути «зламани», перехоплені, або переглянуті на екрані комп'ютера іншими людьми, які працюють разом з консультантом.

Таким чином, зважаючи на переваги та недоліки Інтернет-консультування, можемо зробити висновок, що дана технологія роботи з клієнтом підходить не для всіх. Існує ряд проблем, пов'язаних із гострими кризовими переживаннями людини, від вирішення яких велика частина консультантів відмовляються. Але до цього часу немає чітких меж і критеріїв оцінки складності проблем, з якими консультанти готові або не зовсім готові працювати. Це питання й досі залишається відкритим, і рішення його залежить від багатьох факторів, таких як: рівень професіоналізму консультантів, обізнаність клієнтів, а також визначення методів регулювання і контролю діяльності віртуальних центрів консультування.

Список використаних джерел

1. Р. Кочюнас «Основы психологического консультирования» М.: «Академический проект», 1999
2. Меновщиков В.Ю. Консультирование и психотерапия в сети Интернет: «За» и «Против»// В.Ю. Меновщиков //Психологический журнал. – 2010. – №3. – 102-109.
3. Меновщиков В.Ю. Этические вопросы консультирования онлайн / В.Ю. Меновщиков //Культурно-историческая психология. – 2010. – №3. – С 78-84.
4. Шабшин И. О психологических особенностях общения в интернете./ И. Шабшин / Московский психотерапевтический журнал. – 2005. – №1. – С. 162-164.

Науковий керівник: І.В. Олійник, канд. пед. наук.

Н.А. Полоникова,

2-й год обучения, Университет имени Альфреда Нобеля, г. Днипро

ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПРИ ОБУЧЕНИИ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ

На сегодняшний день существует множество различных методов обучения и изучения английского языка. Чтобы в совершенстве овладеть иностранным языком, необходимо подобрать определенную систему, которая будет эффективна именно для вас. Кроме того, следует помнить, что для людей различного рода деятельности, будь то юристы, психологи, врачи или филологи, необходимы разные, в соответствии с их родом деятельности, методы изучения английского языка, учитывая специфику их работы. К сожалению, не всем удастся заговорить на иностранном языке, и по сей день, вопросы, касающиеся как изучения английского языка, так и обучения английскому языку остаются актуальными не только для преподавателей, но и для студентов.

Еще в середине XX века в основе изучения иностранных языков, не только английского, лежала классическая методика, где 90% времени отводилось на теорию и всего 10% на развитие разговорных навыков. В результате, учащийся овладевал навыками чтения, письма, но не мог свободно говорить и использовать правила грамматики для построения предложений в устной речи. Однако, в 60-70-е годы прошлого столетия появились новые методики преподавания, которые резко отличались от классической. Среди методик, появившихся в то время, ученые особенно выделяют методы обучения разговорной речи А.Н. Драгункина, И. Ю. Шехтера и Пола Пимслера, так как их методы являются универсальными и могут использоваться в университетах различных направлений.

Методика А.Н. Драгункина помогает уже с первых занятий начать говорить и самостоятельно строить предложения. Собственная терминология, способ подачи материала, грамотно сформулированные правила, например, использования неправильных глаголов или артиклей. Лингвист А.Н. Драгункин объединил слова в различные группы по общим признакам, также нашел связи между выявленными группами - тем самым упростив обучение. В основе его метода лежит отход от сложной терминологии, систематизация и всевозможные упрощения, что ускоряет усвоение знаний в разы.

Лингвист и педагог И. Ю. Шехтер создал свой эмоционально-смысловой подход, основной особенностью которого является мысль о том, что речь человека - это не набор знаний, а естественный навык. Шехтер отходит от традиционного подхода, при котором изучение языка сводится к заучиванию слов и грамматических правил, вместо этого он предлагает порождение речи, её развитие и коррекция. Шехтер считает, что изучать иностранный язык нужно так же, как свой родной. Методика подразумевает интерактивность, активное обучение, различные игровые формы. Эта система изучения английского языка использует человеческие эмоции для лучшего запоминания материала - ведь именно так запоминают свой родной язык дети.

При обучении по данной методике большое внимание уделяется психическому состоянию человека. Оно становится важнее, чем сама форма подачи материала. Обучение строится на том, чтобы побудить студентов выражать свои мысли на английском языке своими словами, не используя заученные в учебнике фразы.

Еще одна современная методика обучения английскому языку, которая стала довольно популярной в мире - это метод, предложенный Полом Пимслером, построен на прослушивании диалогов на различные темы. Диалоги озвучены носителями языка. Также озвучен перевод, и к каждой теме предлагаются различные разъяснения и дополнения, углубляющие знания. Учащиеся либо студенты слушают диалоги, повторяя произнесенные фразы. Потом следует другая часть диалога - с новыми разъяснениями и дополнениями. Студенты, либо учащиеся повторяют

первую и вторую часть - такие многократные повторения заставляют запоминать иностранные слова и обороты. С каждой новой частью диалога слова становятся все разнообразнее, а повторять весь текст от начала до конца приходится с большим временным интервалом - на этом строится данная методика обучения английскому языку.

В 1992 году был разработан программный продукт Rosetta Stone, который предполагает изучение иностранного языка с нуля с помощью компьютера и без использования родного языка. Курс использует беспереводные методы обучения английскому языку. Вместо перевода используются ассоциации. Также используется флеш-метод, чем-то похож на усвоение родного языка, когда студент либо учащийся неоднократно повторяет различные фразы и выражения, тем самым автоматически, на подсознательном уровне, запоминает самые необходимые. Также в ходе обучения создаются различные ситуации из жизни, проходя которые, учащийся пополняет свой словарный запас.

Последний метод, который мы бы хотели рассмотреть – это метод, который был создан в 2002 году Станиславом Мюллером, известным психологом. Его метод заключается в совмещении работы сознания и подсознания. Ученый разрабатывал данную методику с точки зрения психологии. В его методике используются такие современные разработки ученых, как сверхобучаемость и голографическая память. Голографическая память - это помощь в обобщении опыта, накопленного за всю жизнь. Это помогает в развитии памяти, дает большие возможности в усвоении знаний иностранного языка. Сверхобучаемость - это способ освоения различных новых навыков в разы быстрее. Это своеобразное повышение работоспособности при меньшей усталости. В ходе обучения выполняются задания для развития воображения и мышления для более легкого усвоения языка.

Итак, все вышеперечисленные методики изучения английского языка на 90% направлены на обучение и улучшение разговорных навыков, что делает их более эффективными по сравнению с остальными методиками при обучении разговорной речи. Ещё одной особенностью является их универсальность, ведь их можно использовать для обучения людей различных специальностей.

Также хотелось бы отметить, что путем изучения различных материалов и методик, мы пришли к выводу, что выбор определенного метода изучения – это сугубо индивидуальный процесс и зависит это от конкретного человека, его целей, которые он ставит перед собой в изучении иностранного языка.

Стоит добавить, что поочередное использование различных методик является более эффективным, так как при долгом изучении языка по одной программе, человек может потерять интерес, и это является совершенно нормальным психологическим фактором, а чередование вышеперечисленных методов, поможет избежать этого.

Научный руководитель: Н.А. Черняк, ст. преп.

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК НАВИЧОК ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ

Формування кожної особистості, зокрема студента, передбачає її включеність у певні групи (студентський колектив, фірма, підприємство та ін.). Проте, життєдіяльність сучасного студента не обмежується рамками навчального закладу, тобто одного колективу. Він усвідомлює свою належність до різних колективів, причому найбільш значущим для нього стає той, який максимально створює умови для саморозвитку й самореалізації. Справа в тому, що саме група задає норми для кожного свого члена – від стилю в одязі, до поведінки та особистісних якостей. Тому, говорячи про студента, важливо, щоб значимою для нього була саме студентська група, а норми в ній були професійно спрямованими.

Погоджуємося з поглядами психологів (В. Волошина, Д. Ельконін, Г. Макартичева, Р. Немов та ін.), що колектив стає для студента референтною групою у тому випадку, якщо він хоче бути у цьому колективі, а колектив, в свою чергу, приймає дану особистість.

Упевнені, що ізолюваність студента в студентській групі може бути не лише причиною, а й наслідком того, що він стоїть осторонь колективу, зневажаючи його цілі, норми поведінки та ін., тому педагогу важливо знати структуру міжособистісних відносин у групі. Крім цього, недостатнє врахування викладачами психологічних особливостей студентів зумовлює появу у них нервово-психічних проблем, конфліктних переживань, які завжди супроводжуються негативно забарвленим емоційним напруженням, відчуттям внутрішнього дискомфорту.

З метою підвищення згуртованості студентської групи, розвитку навичок ефективної взаємодії студентів, формування у них умінь запобігання конфліктам, нами розроблено програму «Взаємодія в студентській групі». Основними завданнями програми стали: діагностування особистісних властивостей студентів; створення умов для поліпшення психологічної атмосфери у студентському колективі; розвиток у студентів навичок професійно спрямованої взаємодії; формування умінь запобігання конфліктам у професійному середовищі; підвищення рівня психологічної культури та обізнаності студентів.

Програма передбачає проведення 3 занять тривалістю 1 година з групами (студенти 1 курсу), в яких відмічено низький рівень групової згуртованості. Серед методів навчання, провідними є розповідь, діалог, бесіда, дискусія, мозковий штурм; мультимедійні презентації; психодіагностичні

методики (соціометрія, діагностика внутрішньогрупової атмосфери за Ф. Фідлером), психотехнічні вправи.

Очікувані результати: підвищення рівня згуртованості студентської групи, поліпшення соціально-психологічного клімату в колективах; зниження кількості дезадаптованих студентів; формування позитивних групових норм, налаштування на безконфліктне спілкування у колективі.

Кожне із занять має свою назву.

Заняття 1. *«Чи знаємо ми один одного?»*. Спрямоване на встановлення ефективної групової взаємодії та підвищення згуртованості групи. Заняття починається з заохочення студентів, встановлення контакту, налаштування на співпрацю (вправа «Привітання», «Побудова кола», «Передача предмета по колу»). Наприкінці заняття обов'язковою є рефлексія: студенти обмінюються враженнями від заняття, його результатів, отримують відповіді на питання.

Заняття 2. *«Якщо разом, то ми сила»*. Основна його мета: побудувати ефективну групову взаємодію студентів групи. Під час проведення заняття передбачено виконання таких вправ: «Пазли», спрямована на розвиток вміння розподіляти ролі у групі; «Хто швидше», спрямована на координацію спільних дій, розподіл обов'язків між членами групи; «Прорвися в коло», забезпечує зниження рівня емоційної напруги серед студентів групи.

Заняття 3. *«Подолоємо разом конфлікти й стреси»*. Дане заняття допомагає визначити основні чинники дезадаптованості студентів, сформувані у них переконання у можливостях ефективного вирішення конфліктних ситуацій шляхом взаємопідтримки та взаєморозуміння. Заняття починається з мозкового штурму «Стреси студента: причини виникнення й шляхи боротьби». Далі, з метою формування навичок взаємодопомоги і відповідальності за членів групи проводиться вправа «Острів».

Практика доводить, що важливе значення для роботи студентської групи мають особисті відносини, що склалися в ній. Встановлені взаємні симпатії і антипатії, інтенсивність і емоційне забарвлення міжособистісних контактів, певні усталені форми взаємодії та взаємовідносин по-різному відбиваються на ефективності групової роботи. Зрозуміло, що позитивні, емоційно забарвлені міжособистісні відносини членів групи найчастіше сприяють успішній роботі студентів.

Успішність роботи студентської групи залежить від форми організації її діяльності. Найбільші результати згуртованості членів студентської групи спостерігаються за умови послугування колективно-кооперативною формою організації спільної діяльності, яка мобілізує інтелектуальні, емоційні ресурси членів групи, надає можливість прийняття оптимальних рішень.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

МОДЕЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У МАЙБУТІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Професійна ідентичність є важливим ментальним чинником та результатом формування кваліфікованого фахівця сфери охорони здоров'я. Педагогічні умови формування професійної ідентичності медичного фахівця можна визначити на трьох рівнях: організаційно-педагогічному, технологічно-методичному, психолого-педагогічному, що у сукупності становлять модель формування професійної ідентичності в умовах вишу. Організаційно-педагогічні умови охоплюють форми навчальної та позанавчальної підготовки, технологічно-методичні – технології та підходи у навчанні, що дозволяють здійснювати цілеспрямоване формування професійної ідентичності в умовах вишу, психолого-педагогічні чинники визначаються особливостями суб'єктивних характеристик студентів та викладачів, що впливають на процес і результат формування професійної ідентичності майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я.

Врахування окреслених чинників в єдиній моделі дозволяє окреслити умови ефективного формування професійної ідентичності у майбутніх медичних фахівців у медичному вишу.

Організаційно-педагогічні умови окреслюють педагогічні форми та хронотопні характеристики – місце, термін, ритм, послідовість навчальної діяльності, спрямованої на формування професійної ідентичності майбутніх фахівців.

Технологічно-методичними компонентами даної моделі є: надання професійній ідентичності “педагогічного статусу” навчально-професійної мети; запровадження методів, технологічних схем в навчальний процес, що актуалізують суб'єктивність (автентичність) студента з формування професійної ідентичності; для реалізації цього аспекту необхідно визначити “змістовну” та “процесуальну” сторону активізації “суб'єктивності”: запровадження контекстно-професійної технології, що передбачає перманентну спрямованість навчального змісту на професійну діяльність, формування професійної самосвідомості студента (змістова складова) і впровадження активних методів навчання, що актуалізують суб'єктивну позицію (процесуальна складова); забезпечення в навчально-професійній діяльності комунікативно-рольових професійних позицій студентів, що могли б у імітаційний та практичний спосіб обіймати рольову позицію фахівця й здійснювати відповідні навчально-професійні завдання. Прийняття апріорі ролі фахівця, її підтвердження у навчально-професійній ситуації суб'єктивно забезпечуватиме “привласнення” такої ролі студен-

том, її суб'єктивне опанування; забезпечення у навчальному процесі активного *рефлексивного процесу* щодо суб'єктивного самоаналізу студентом власних позицій, ресурсів, успіхів та недоліків, шляхів саморозвитку тощо; опанування в навчально-професійному процесі здатності до *самостійної навчально-професійної діяльності* – формування стійких навичок здобуття професійної інформації, способу її теоретичного опанування, алгоритмів засвоєння необхідних дій, запам'ятовування нормативних вимог тощо.

На рівні організаційно-педагогічних умов модель забезпечується в навчально-професійному процесі, в тренінговій роботі, в організації сприятливого навчально-професійного середовища; на технолого-педагогічному рівні модель реалізується через контекстно-професійні технології і активні методи навчання, актуалізацію студентами позиції фахівця, рефлексивному аналізі студентами власного професійного становлення, забезпечення спілкування та ідентифікації студентів із фахівцями; на психолого-педагогічному рівні необхідним є врахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей студентів, що визначається “індивідуалізацією” траєкторії професійного становлення майбутнього фахівця в умовах вишу, для забезпечення готовності викладачів до формування професійної ідентичності студентів ми впровадили спецкурс, що містить три складових – ознайомлення із сутністю, структурою та змістом професійної ідентичності як індивідуальної характеристики фахівця, ознайомлення із авторською моделлю формування професійної ідентичності майбутніх фахівця сфери охорони здоров'я в умовах вишу, надання методичних рекомендацій щодо побудови навчальних циклів з врахуванням формування професійної ідентичності майбутніх фахівців.

Д.В. Різник,

аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗВО. ТРУДНОЩІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ

Еволюція навчального процесу відбувається шаленими темпами. Вітчизняна освіта не є виключенням. Не зважаючи на те, що протягом багатьох років українські вищі не впроваджували суттєвих змін у системі навчання, Україна все-таки приєдналася до Болонського процесу та активно переймає досвід зарубіжних вищих навчальних закладів, прагне покращення ефективності навчання та підвищення якості кінцевого продукту – більш кваліфікованих та адаптованих до реальної професійної діяльності випускників. Більш того, сьогодні майже неможливо знайти заклади освіти, які б не намагалися оновити, вдосконалити, модернізувати технології

та методи навчання. Цього вимагає час та світова спільнота з одного боку, а також накази і проєкти реформування національної освітньої системи України з боку держави.

З огляду на стрімку євроінтеграцію України вітчизняна освіта все більше залучається до використання інноваційних технологій навчання, серед яких поважне, якщо не центральне місце, займають проєктні технології або метод проєктів.

Метод проєктів як педагогічна технологія представляє собою сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, що мають творче наповнення. Є.С. Полат відзначає, що метод проєктів передбачає визначену сукупність навчально-пізнавальних засобів та дій студентів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних пізнавальних дій та припускають презентацію цих результатів у вигляді конкретного продукту діяльності.

У проєктній роботі студенти залучаються в створену педагогом пошукову навчально-пізнавальну діяльність. Використання проєктних технологій робить можливим формування та розвиток пошуково-дослідницьких, комунікативних, технологічних, інформаційних компетенцій, формує креативність, стимулює інтелектуальну активність, розвиває комунікативні вміння, допомагає формувати міжпредметні зв'язки, вчить використовувати інформаційно-телекомунікаційні технології, допомагає оволодіти навичками роботи в групі, формує соціальну мобільність. Крім того метод проєктів розвиває пізнавальний інтерес, сприяє творчій самореалізації, підвищує мотивацію до навчання, привчає студентів до самостійності.

На цьому переваги проєктної технології не закінчуються. Варто відзначити наступне: завдяки роботі над проєктом (груповим проєктом) студенти вчаться працювати у команді, одже розвивають таку особистісну якість як колективізм, якої не можна набути просто слухаючи лекції; відчуття колективу, командний дух приходять із практикою та досвідом. В процесі спільної діяльності студенти вчаться розподіляти обов'язки, нести відповідальність за свою частину проєкту, підпорядковувати свої інтереси інтересам групи та проєкту в цілому, тобто вчаться працювати в колективі – навчаються тому, що очікує їх у дорослому житті, у їх професійній діяльності.

Слід зазначити, що у процесі проєктної діяльності підвищується рівень зацікавленості студентів конкретним предметом, посилюється інтерес студентів до навчання. Під час виконання проєктів студенти залучаються до пошуку вирішення проблеми та способів її дослідження, їм надається можливість демонстрації реальних результатів в процесі роботи над навчальним проєктом. Студенти навчаються не тільки розробці і виконанню проєкту згідно з поставленим завданням, а й презентації результатів для широкої аудиторії; привчаються до використання підходів щодо раціонального розподілу та управління часом (Time Management); розкривають творчі здібності та креативне мислення у кожного учасника навчального проєкту.

У роботі над проектом виявляється максимальна самостійність студентів у пошуку потрібної інформації, її аналізу, обробці та подальшому використанні, що має суттєвий вплив на розвиток навичок дослідницької діяльності.

Творча співпраця викладача і студентів під час проектної діяльності забезпечує творчу самореалізацію як викладача, так і студентів, задовольняє їх потреби в самовдосконаленні та саморозвитку; сприяє досягненню високих творчих результатів у процесі навчання, тому якість та результат проектної діяльності напряму залежать від співпраці викладача та студента, від внеску, який кожен із них зробить у проект.

Інший важливий чинник успішної проектної діяльності – рівень професійної майстерності й особисті риси викладача, який бере на себе ролі дослідника, організатора, партнера, та консультанта. Реалізація методу проектів на практиці змінює роль викладача під час навчального процесу. Із носія готових знань він перетворюється на організатора пізнавальної діяльності. Під час перебігу проекту викладачу також притаманні функції помічника і консультанта у процесі пошуку джерел, окремого джерела інформації, координатора проекту. Він підтримує та заохочує, допомагає та направляє, але не виконує роботу студентів ні в якому разі.

Викладач повинен не лише добре знати свій предмет, а й бути обізнаним в інших галузях науки і техніки, мати сучасний погляд на речі. Педагог повинен добре знати своїх студентів, їхні можливості, інтереси, бажання. Психологічна грамотність і компетентність вкрай важливі для організації проектної діяльності. Педагог повинен бути комунікабельним, толерантним, співчутливим, розуміючим, але й справедливим та вимогливим у той самий час.

Особливу роль відіграють креативні здібності викладача, його творчий потенціал. Педагогічна професія – одна з найбільш творчих. Від педагога очікують не тільки досконалого володіння предметом, який він викладає, а й володіння педагогічною психологією, мистецтвом акторської майстерності, адже він впливає на студентів як кравістю власної індивідуальності, є взірцем.

Вміння користуватися проектною технологією є показником інноваційного мислення педагога, орієнтації на особистісний і професійний розвиток студентів у процесі навчання.

Перераховуючи вимоги до успішного перебігу і результату проекту, а саме рівень професійної майстерності, рівень володіння проектними технологіями та саму особистість викладача ми робимо висновок, що викладач є центральною фігурою у застосуванні проектних технологій у ВНЗ, що в свою чергу можна розглядати як позитивну якість (за умови що викладач відповідає усім вимогам), а можна і як перешкоду на шляху до запровадження методу проектів у навчальній практиці ВНЗ.

На жаль, сьогодні далеко не кожен викладач має уявлення про різноманітні інноваційні технології навчання, в тому числі проектні. Деякі не мають змоги долучитись до інновації, деякі не мають належних тео-

ретичних знань, комусь бракує практики і підтримки з боку навчального закладу чи керівника, а хтось просто не зацікавлений у використанні нового, вони займають позицію «і так все працює», а є і такі, що мають суто негативне відношення до подібних інновацій, у більшості через те, що ці інновації «руйнують» їх авторитарний стиль викладання.

Серед труднощів впровадження проектної технології також можна зазначити низьку матеріальну базу вищих навчальних закладів, тобто недостатність комп'ютерних класів, доступу в інтернет, бібліотечний фонд закладу освіти, але неготовність чи небажання викладача використовувати проектні технології у своїй педагогічній діяльності стає на заваді як ніщо інше.

Оволодіння цією інноваційною технологією є вкрай важливим, адже вона дає змогу розкрити потенціал студентів.

Метод проектів є сучасною педагогічною технологією, використання якої створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності. Сутність методу проектів – стимулювати інтерес студентів до знань і навчити практично застосовувати ці знання для вирішення конкретних проблем поза стінами навчального закладу. Не зважаючи на те, що технологія проектів ще не набула досить широкого, ефективного та результативного впровадження в навчальній системі України, вона на сьогодні є одним з найбільш розповсюджених видів дослідницької роботи студентів у вищій школі. Вона розглядається як альтернатива лекційній системі у навчальних закладах, але вона зовсім не повинна витіснити її. Проектна технологія має бути використана як доповнення до інших видів прямого або непрямого навчання, як засіб прискореного росту як в особистому плані, так і в академічному.

Успіх впровадження проектної технології залежить від усвідомлення та прийняття викладачем її значення, мети, завдань, особливостей організації, плану виконання, контролю, корегування, усунення помилок та подальшої роботи.

Науковий керівник: В.В. Прошкін, д-р пед. наук, доц.

А.В. Рижкова,
*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасні тенденції глобалізації та модернізації освіти й освітніх процесів все частіше звертають увагу на важливість гендерного аспекту виховання студентської молоді. Саме цей аспект за сучасних умов набуває особливої актуальності, оскільки забезпечує подальшу здатність до все-

бічної самореалізації особистості на засадах гендерної рівності. Дуже важливо, коли студент навчається за покликом серця та власним бажанням, не зважаючи на усталені соціумом стереотипи щодо жіночих і чоловічих професій (наприклад, професія вчителя вважається жіночою, бо за даними української статистики на 2018 рік, в середньому кількість чоловіків-вчителів становить до 20%).

Важливий внесок у розробку гендерного підходу в педагогічній освіті внесли: О.А.Вороніна (Проблеми розробки теорії й методології гендерних досліджень, визначення місця та ролі гендерного виховання в системі професійної підготовки студентів); Л.В.Штильова (Розробка методичних програм для вчителів з питань впровадження гендерної освіти і виховання в середній школі); І.С.Кльоцина (Шляхи гендерної соціалізації особистості з урахуванням вікових особливостей, розробка практикуму з гендерної проблематики для студентів з метою подолання гендерних стереотипів).

Сучасні тенденції розвитку вищої школи обумовлені багатьма питаннями, одне з яких є висвітлення важливості ролі гендерного виховання у формуванні особистості студентів ВНЗ. Ми вважаємо, що потрібно почати з визначення, що ж таке гендер? Перш за все, це поняття культурне і соціальне, воно визначається як статевая роль людини, тобто характеризує особливості поведінки, які вважаються притаманними для чоловіків і жінок у певному суспільстві. Ознаки статі з'являються самі собою, без зовнішнього впливу, а ознаки гендеру можна назвати культурною традицією, вони істотно відрізняються у багатьох країнах, або навіть мають відмінності на територіях однієї держави, змінюються з часом.

Гендерне виховання має бути невід'ємною частиною у навчальному процесі студентів для того, щоб систематично формувалася свідомість, яка буде мати егалітарні цінності, тобто молодь має усвідомлювати, що не залежно від статі, кожен член суспільства має рівні можливості з управління і доступу до матеріальних благ. Систематично повинна формуватися повага до особистості незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей, здібностей. Майбутній спеціаліст обов'язково має оволодіти навичками статево толерантної поведінки.

Виходячи із всього цього, треба сказати, що на початку навчання, групи, які мають велику перевагу чоловічої чи жіночої статі, повинні бути під наглядом психологів. Саме ці спеціалісти якнайбільш розуміють характер перешкод, які можуть ставати на шляху досягання цілей у такому оточенні. Психологічні бар'єри з'являються як і перед студентами, так і перед студентками. Прикладом може бути молодь, яка навчається у ВНЗ внутрішніх справ України. На більшості спеціальностей саме у цих закладах переважають своєю кількістю хлопці. Дівчата, які опиняються у такому чоловічому оточенні мають особливу підтримку психологів упродовж усього першого курсу навчання. Але заняття проводяться не тільки з жіночою половиною, а й з хлопцями. Спеціаліст намагається сформува-

ти у юнаків світогляд поваги та толерантності, який позбавлений ієрархії жіночих та чоловічих ролей. Саме такий світогляд має формуватися викладачами та іншими спеціалістами хоча б на перших курсах навчання студентів. Особливо, як вже було зазначено, на спеціальностях, яким приписують назву “чоловічої” або “жіночої”. Якщо дівчина хоче навчатися на технічній спеціальності та у майбутньому житті мати справу з механізацією обладнання, розумітися на комп’ютерному програмуванні, або бути архітектором, займатися будівництвом та таке інше, то ні в якому разі не слід відмовляти їй від мрії, дивитися недовірливим поглядом та при будь-якій можливості вказувати на її стать, казати, що вона обрала не жіночу спеціальність і це їй буде не під силу. Особливо подібні слова не повинні звучати від викладачів, бо саме вони мають навчити загальнолюдським цінностям гендерної рівності. Це дуже важливо! Ще одна проблема, з якою часто можна зіштовхнутися у ВНЗ, це коли хлопець або дівчина у групі один чи одна. Наприклад, хлопець отримує вищу освіту за фахом вчителя молодших класів. У такому разі викладачі задля того, щоб був хоч один представник протилежної статі у колективі, часто-густо заплющують очі на його помилки, що є недопустимо. Перш за все повинні бути рівні умови навчання для всіх без винятку, і оцінку студент повинен отримувати за набуті знання, а не за свою стать.

Таким чином, можемо зробити висновок, що гендерне виховання реалізується спочатку у процесі первинної соціалізації за допомогою інституту сім’ї та найближчого оточення, а далі у процесі вторинної соціалізації, яка, по суті, є продовженням первинної, головну роль повинен відігравати інститут освіти, тому що саме гендерне виховання у ВНЗ покликане забезпечити гармонійний розвиток особистості, вільний від гендерних стереотипів, в якому відсутня ієрархія чоловічих та жіночих ролей. Саме за цих умов особистість буде мати змогу якнайкраще проявити свої здібності, не зважаючи на стереотипи оточення.

Науковий керівник: О.М. Приходько, канд. наук з держ. управл., доц.

В.М. Рожнова,
*аспірант 2-го року навчання, Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ЗВО

Проблема естетичного виховання студентської молоді, зокрема майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, актуалізується визнанням особливої значущості естетичного у визначенні ціннісних орієнтирів

майбутнього фахівця дошкільної ланки, розвитку його емоційно-почуттєвої сфери, необхідністю проявів високого рівня людяності і творчості, сенситивністю дошкільного дитинства для формування основ естетичної культури особистості.

Більшість вчених Л. Анучина, О. Дубасенюк, Л. Крившенко, Н. Мойсеюк, О. Савенков, О. Уманець, О. Федій вважають, що метою естетичного виховання у закладі вищої освіти є формування в майбутнього фахівця естетичної культури – здатності особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного в мистецтві та дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя та діяльність за законами краси.

Н. Мойсеюк виділяє такі компоненти естетичної культури особистості: а) естетичні почуття – емоційні стани, зумовлені оцінним ставленням людини до явищ дійсності і мистецтва; б) естетичні потреби – потреби в естетичних переживаннях, спілкуванні з художньо-естетичними цінностями; в) естетичні смаки – здатність оцінювати твори мистецтва, естетичні явища з позицій естетичних знань та ідеалів; г) естетичні ідеали – соціально та індивідуально психологічно зумовлені уявлення про красу в природі, суспільстві, людині, мистецтві; г) художні вміння – здібності в галузі мистецтва [5].

На наш погляд, зазначені дослідницею складники естетичної культури особистості не відображають вповні її сутність. До компонентів естетичної культури майбутніх вихователів, окрім зазначених, на нашу думку, слід віднести естетичну свідомість особистості, естетичні знання, естетичну поведінку, естетичну діяльність і досвід естетичної діяльності. Саме ці складники визначають мету, завдання і зміст естетичного виховання студентської молоді.

Метою естетичного виховання майбутніх вихователів є сформована естетична культура. Естетична культура – це результат активного творчого засвоєння особистістю культурного спадку суспільства; своєрідний набір особистісних якостей, що утворюють складну динамічну структуру, яка постійно змінюється в результаті взаємодії особистості з прекрасним, а також взаємовпливу особистостей [1]. **Досягнення мети естетичного виховання** можливе у процесі реалізації низки завдань.

Так, О. Савенков виокремлює такі завдання естетичного виховання особистості: виховання естетичних інтересів і потреб; виховання естетичних смаків, ідеалів, уподобань; формування естетичного досвіду і естетичної свідомості особистості; виховання і розвиток здібностей будувати свої відносини зі світом за законами краси [7].

Різноаспектні завдання естетичного виховання в закладі вищої освіти розглядають і В. Сластьонін та Л. Подимова. До них учені відносять такі завдання: формування здатності сприймати, відчувати, правильно розуміти і цінувати прекрасне в навколишній дійсності та мистецтві; виховання естетичної культури; оволодіння естетичною і культурною спадщиною

минулого; формування естетичного ставлення до дійсності; розвиток естетичних почуттів; розвиток потреби будувати життя і діяльність за законами краси; формування естетичного ідеалу; формування прагнення бути прекрасним у всьому: у думках, справах, вчинках, зовнішньому вигляді.

Дещо ширше бачить завдання естетичного виховання майбутніх педагогів О. Косінова, а саме: формування у студентів розуміння прекрасного у житті, навчанні, у літературі і мистецтві; розвиток у вихованців умінь правильно сприймати прекрасне і бридке, піднесене і низьке, героїчне і непристойне, комічне і трагічне, гармонію, симетрію, пропорцію, ритм, темп, міру у явищах дійсності та мистецтва; формування потреби постійного спілкування з прекрасним; виховання нетерпимого ставлення до бридкого у будь-яких його виявах, розвиток навичок керувати своїми почуттями; розвиток естетичних смаків студентів, формування в них гідного естетичного ідеалу та вміння бачити красу творчості; удосконалення художньої грамотності, ознайомлення з національною і світовою культурною спадщиною, з сучасним мистецтвом; формування потреби художнього саморозвитку; формування потреби, навичок і умінь естетично-художньої творчості; забезпечення методичної і теоретичної готовності випускників ЗВО здійснювати естетичне виховання підлеглих у подальшій роботі та ін. [4].

На основі аналізу низки завдань естетичного виховання майбутніх педагогів, які визначені О. Косіновою, О. Савенковим, В. Сластьоніним, Л. Подимовою, згідно з нашим баченням структури естетичної культури майбутнього вихователя, ми виокремлюємо такі завдання естетичного виховання студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: 1) виховання **мотивації студентів до естетичної поведінки в професійній діяльності**, прагнення до естетичного саморозвитку й естетичної самореалізації; потреби до самовдосконалення естетичної культури; 2) формування системних знань в галузі естетичного виховання дітей дошкільного віку; 3) формування фахових умінь реалізації змісту естетичного виховання дошкільників; 4) розвиток здатності до творчого перетворення дійсності за законами краси, з метою створення умов для повноцінного естетичного розвитку дітей дошкільного віку і вдосконалення власної естетичної компетентності.

Комплексна реалізація означених завдань у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів уможливить ефективну організацію ними художньо-практичної діяльності дітей в ЗДО (театралізованій, художньомовній, музично-імпроваційній тощо), упровадження інноваційних технологій естетичного розвитку і виховання дошкільників.

Серед низки завдань, які вирішує професорсько-викладацький склад щодо естетичного виховання майбутніх вихователів варто виділити завдання створення естетично розвивального середовища. Під цим середовищем ми розуміємо весь комплекс предметних і духовних впливів на розвиток естетичних почуттів, смаків, світогляду майбутнього вихователя.

Важливою умовою успішної і комплексної реалізації завдань естетичного виховання майбутніх вихователів є міжособистісна взаємодія викладача і студента на заняттях і поза ними. Педагогічна взаємодія – процес впливу викладача і студента один на одного, що передбачає їх взаємний розвиток, взаємне збагачення і взаємну позитивну особистісну зміну в цілому. Його характер визначається типом взаємовідносин, що склалися між викладачем і студентом. Викладач відіграє важливу роль в організації педагогічної взаємодії, яка великою мірою впливає на формування естетичної культури майбутнього вихователя. Особливості міжособистісних стосунків між викладачем та студентами відображаються в процесі професійно-педагогічного спілкування. Ефективність педагогічної взаємодії викладача зі студентами залежить передусім від індивідуально-психологічних характеристик викладача, досвідом спілкування зі студентами і рівнем педагогічної майстерності. Викладач здійснює вплив на студентів не лише змістом своїх лекцій і інших навчальних занять, але й своєю особистістю в цілому – поведінкою, звичками, манерами, зовнішнім виглядом – одягом, поставою, рухами, мімікою, голосом, тоном. Усі ці ознаки мають характеризувати викладача як носія педагогічної й естетичної культури, як еталон естетичної поведінки й зразок для наслідування. – все це має бути взірцем естетичного вигляду й естетичної поведінки для студентів. Кожна взаємодія педагога зі студентами має містити естетико-виховний компонент, свідомо змодельований, і цілеспрямовано реалізований викладачем.

Розвитку естетичної культури сприяє вивчення майбутніми вихователями у закладі вищої освіти філософії та естетики, дошкільної педагогіки, основ образотворчого мистецтва з методикою, теорії та методики музичного виховання дошкільників, основ природознавства з методикою, дошкільної лінгводидактики, теорії та методики фізичного виховання. Зміст естетичного виховання конкретизується в програмах з кожного предмету, а також реалізується у різних видах діяльності студентів. Особливе значення для формування естетичної культури майбутніх фахівців має розуміння та засвоєння ними основних положень теорії естетичного виховання. За допомогою технологій естетичного виховання засобами фахової дисципліни викладачі можуть заохочувати студентів до розвитку наукового уявлення, привчати їх мислити і створювати у пам'яті численні асоціації явищ, які відбуваються в природі і пов'язувати їх з естетичним спогляданням, переживанням, розумінням буття. Естетичне виховання майбутніх вихователів передбачає використання духовно-культурного потенціалу всіх навчальних дисциплін, які вивчаються у закладі вищої освіти. Кожен семінар чи лекція має естетичний потенціал. Цьому слугують і творчий підхід до розв'язання пізнавального завдання, виразність слова викладача та студентів, відбір та оформлення наочного і роздаткового матеріалу тощо.

Аналіз досліджень і практики естетичного виховання особистості дозволяє стверджувати, що науковцями виділяються різні завдання естетич-

ного виховання студентської молоді. Проте кінцевою метою естетичного виховання усі визначають естетичну культуру особистості. Важливою умовою успішного формування естетичної культури майбутніх вихователів є організація ефективної міжособистісної взаємодії викладачів і студентів під час навчальної діяльності і в поза аудиторний час.

Список використаних джерел

1. Волкова В., Куліда О. Шляхи підвищення естетичної культури майбутніх вихователів // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. № 2 (17), 2016. С.93-97
2. Гук О. Ф. Теоретичні передумови формування естетичної культури. URL: <http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.18.193.pdf> (дата звернення 22.01.2019)
3. Естетика / Л. В. Анучина, О. В. Уманець. URL: <http://uristinfo.net/uchebnyye-materialy/279-estetika-za-red-iv-anuchinoyi-ov-umanets-/8780-estetichna-kultura.html> (дата звернення 22.01.2019)
4. Косінова О. М. Естетичне виховання як актуальний напрям підготовки студентів вищих навчальних закладів мистецтв // Культура і Сучасність. № 2, 2014 С.103-112
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник / Н.Є. Мойсеюк.– К., 2007. – 608 с.
6. Педагогіка : учебник / Л. П. Крившенко. М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. 432 с.
7. Савенков А. И. Педагогическая психология. URL: https://stud.com.ua/89036/pedagogika/meta_zavdannya_estetichnogo_vihovannya (дата звернення 22.01.2019)
8. Чепіль М.М., Паласевич І.Л. Теоретичні засади естетичного виховання підлітків // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, випуск 36, 2012. С. 140-143.

Науковий керівник: Л.П. Загородня, канд. пед. наук, доц.

Т.А. Романко,

*3-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

НОВІТНІ ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ НАД ДІТЬМИ ТА ПІДЛІТКАМИ

Відповідно до даних аналітиків ЮНІСЕФ, кожен рік жертвами насильства стають сотні мільйонів дітей. 300 мільйонів із них у віці від 2 до 4 років переносять тілесні покарання або моральне приниження з боку

батьків, чи опікунів. За 2017 рік близько 15 млн дівчат від 15 до 19 років стали жертвами зґвалтувань або їх змушували до інших сексуальних дій. Враховуючи зазначені дані, ЮНІСЕФ вимагає від країн створити не тільки національні програми для подолання насильства над дітьми та підлітками, а й працювати над розробкою новітніх форм та методів у соціальній роботі з дітьми-жертвами насилля.

Насильство – це застосування силових методів, або психологічного тиску за допомогою погроз, свідомо спрямованих на слабких або тих, хто не може чинити опір. Дитина може стати жертвою насилля в дитячому садку, школі, на вулиці, вдома тощо.

За словами президента міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда – Україна» К. Левченко, поліція України за рік реєструє понад 100 тисяч звернень за фактом насильства в сім'ї. Але до правоохоронців звертаються не більш ніж 10% постраждалих від насильства.

Показові цифри озвучила генеральний директор Директорату інклюзивної та позашкільної освіти МОУ Л. Самсонова. За її словами, у 2017 році в українських школах було близько 109 тисяч звернень до психологів з приводу систематичного переслідування з образами, цькуванням, упереджене ставлення у навчальному закладі (булінг). На булінг скаржилися, як діти, так і вчителі та батьки. 39% з усіх звернень – скарги від дітей, 29% – від учителів.

Мета статті – полягає у висвітленні форм та методів, які будуть спрямовані на превентивну роботу соціальних працівників з дітьми по запобіганню насильству.

Слід наголосити, що діти, які стикаються з жорстоким поведінням мають цілий комплекс психо-фізіологічних захворювань та соціально-психологічних відхилень, які проявляються в дезадаптації, десоціалізації, деінтеграції в суспільство та наявних хронічних захворюваннях. Це говорить про те, що такі діти потребують не тільки медичної, психологічної чи юридичної підтримки, а і допомоги з боку соціальних працівників та соціальних педагогів. На сьогодні не існує універсальних форм та методів роботи працівника соціальної сфери з жертвою насилля, адже кожен випадок індивідуальний та потребує особливого підходу.

Вивчення наукової літератури (Т. Бугайко, Т. Бьюзен, М. Видиш, Ю. Дишлюк, О. Куцевол, В. Неділька, О. Пойда, та ін.), що стосується висвітлення обраної проблеми, дає можливість гіпотетично припуститися думкою, що серед новітніх форм та методів, які допоможуть не тільки запобігти насиллю, а і допомогти жертвам його пережити, можна визначити: віртуальну екскурсію; «Mind maps» (інтелект-карту); відео лекторії та конкурс-змагання.

Віртуальна екскурсія – метод використання віртуальної галереї фото та відео зображень про проблему насилля та жорстокого поведіння з дітьми, з текстовим або аудіо супроводом та засобами навігації. За своєю

метою віртуальну екскурсію можна віднести до роботи з дітьми та підлітками у напрямку засвоєння нових знань, коли соціальний працівник/соціальний педагог, перетворюючись на екскурсовода, «проводить» дітей-туристів по визначних місцях чи запрошує завітати до уявного музею. Такі заняття можливо проводити і з елементами рольової гри. У таких випадках діти об'єднуються в групи: екскурсоводів, репортерів, дослідників, енциклопедистів. Проведення заочної (віртуальної) екскурсії з питань насильства та жорстокого поводження з дітьми та підлітками головним чином базується на використанні медіа-технологій навчання. Фахівець сам розробляє завдання і питання до відеосюжету, організовуючи роботу з потенційними жертвами насильства. Використання інтерактивної дошки дає змогу розглянути об'єкт опису чи предмет розповіді в цілому, скласти враження про нього, а також, якщо є потреба, показати об'єкт у фрагментах, акцентуючи увагу на окремих деталях.

«Mind maps» – метод, завдяки якому можна навчити дітей ефективно та критично мислити, знаходити правильні рішення, справлятися зі складними задачами, а також виконувати творчі завдання. Інтелект-карта – це сучасний та простий інструмент, незамінний для:

- швидкого опрацювання великих об'ємів інформації;
- зручного запам'ятовування;
- розвитку асоціативного мислення;
- унаочнення та презентації матеріалів;
- планування власних дій та прийняття рішень.

«Mind maps» – така форма роботи, що дозволяє задіяти одразу обидві півкулі мозку: наявність графічних знаків та символів активує ліву, а образні картини та кольори – праву [5].

Відеолекторій, на думку науковців, сучасна, цікава, доступна та ефективна форма просвіти в соціальній роботі, яка передбачає підбір, перегляд та обговорення з дітьми та підлітками тематичних відеоматеріалів. Об'єднання тематичних відеолекторіїв у соціальній роботі, утворює тематичний відео клуб. Короткометражні фільми, соціальні ролики з питань різних видів насильства над дітьми та підлітками (виготовлені, наприклад, в рамках конкурсу короткометражних фільмів на гендерну тематику «Ген рівності», «Інший вихід є», «Слово ранить», «Головне – погода в домі», «Насильство в родині – пошматоване життя», «А як виглядає твоя ідеальна сім'я?», «Твоя байдужість – перемога насильства», «Не руйнуй майбутнє», «Твій вибір» та ін. можна переглянути в **Interneti**, використавши активні гіперпосилання).

Залучити велику кількість осіб до участі в обговоренні проблеми жорстокого поводження й насильства над дітьми в сім'ї та соціумі дозволить конкурс – змагання. Для цього можна запропонувати, наприклад, такі варіації конкурсів, як фотоконкурс, конкурс колажу, плакату чи соціальної реклами, певних проєктів, досліджень тощо. Прикладом може бути

Всеукраїнський конкурс есе «Твої права-твоє багатство», організований молодіжним клубом «Співдружність» за підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні.

Резюмуючи, зробимо припущення, що використання зазначених вище форм та методів в соціальній роботі у напрямку запобігання насильства й жорстокого поводження з дітьми та підлітками, зробить цю роботу не тільки ефективною та результативною, а надасть можливість зменшити рівень агресії серед нашого населення, чим покращить стан психофізіологічного та соціально-психологічного здоров'я українських дітей.

Науковий керівник: Л.Ю. Кримчак, канд. пед. наук, доц.

В.П. Самойленко,
*асистент, Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради*

СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Інклюзія – це не просто освіта для дітей з особливими потребами, яка існує як окремий напрям або як послуга. Інклюзія має значно глибший зміст, по суті інклюзія – це принцип, на якому базується функціонування всього освітнього середовища в державі, в якому не лише діти, а й здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами мають фактичну можливість реалізувати право на освіту та максимальної соціалізації у громаді.

Лише у 2018 році було *внесено зміни до Закону України «Про освіту»*. Громадяни України мають право на освіту в усіх закладах вищої освіти, у тому числі на безоплатну освіту в державних і комунальних закладах вищої освіти незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, особливих освітніх потреб, місця проживання та інших ознак.

Доповнено Закон України «Про професійно-технічну освіту». Де у статті 34 зазначається, що «освітні програми можуть мати корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для осіб з особливими освітніми потребами зміст та обсяг навчально-виробничого процесу, термін навчання визначаються робочими навчальними планами та робочими освітніми програмами закладу професійної (професійно-технічної) освіти, які за потреби можуть бути адаптовані для отримання знань, умінь та навичок відповідно до індивідуального навчального плану згідно з індивідуальною програмою розвитку».

Прийняті в Україні нормативно-правові документи свідчать про те, що зроблено великий прорив у законодавчому забезпеченні доступності освіти для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Але реалізація цих документів здійснюється не повною мірою через необхідність їхнього доопрацювання з точки зору вдосконалення методик навчання й організації навчального процесу, а також значних фінансових внесків.

На офіційних сайтах закладів вищої освіти необхідно присвячувати розділи для здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Статистичні дані про наявність студентів з особливими освітніми потребами. Знімати фото та відео, що підтверджують забезпечення доступності освітнього середовища. Забезпечення архітектурної безбар'єрності університетського містечка (пандуси, туалети, ліфти, звукові сигнали, позначки тощо). Здійснення спеціалізованого технічного супроводу (надання студентам спеціалізованого технічного обладнання для забезпечення доступності навчального процесу).

Зазначимо, що вирішальна роль у закладах вищої освіти відводиться особистості викладача. Успіхи студентів з особливими освітніми потребами залежать від розуміння їхніх потреб, надання кваліфікованої допомоги, доброзичливості, людяності та чуйності викладачів. Проблемаю закладів вищої освіти є те, що не всі викладачі профільних дисциплін мають не достатній рівень дефектологічної та психологічної підготовки, а технології викладання навчальних дисциплін у такому виші суттєво відрізняються відповідно до особливостей сприймання студентами навчального матеріалу.

Тому важливою запорукою успішної інклюзії студентів з особливими освітніми потребами є спеціальна підготовка викладачів до роботи в інтегрованих групах, яка передбачає ознайомлення з функціональними відмінностями, особливостями розвитку студентів різних нозологій та сприйняття ними навчального матеріалу, методиками викладання їм навчальних дисциплін та кращим світовим досвідом інклюзії таких студентів. Тобто для забезпечення ефективної роботи викладачів в інтегрованих групах в університеті організують постійно діючі семінари для підвищення їх кваліфікації. Всі напрацювання кожного викладача необхідно висвітлювати на офіційному сайті закладу вищої освіти.

Отже, запровадження інклюзивної освіти у закладах вищої освіти України є на сьогодні багатоаспектною проблемою, що вимагає комплексного підходу до її вирішення, а саме: інтегрованого та одночасного розвитку спеціалізованої матеріально-технічної бази та навчально-методичної складової; інклюзивної компетентності викладачів та студентів; медико-реабілітаційної, соціально-психологічної, соціальнопедагогічної та соціально-правової сфер.

ЖИТТЄВИЙ УСПІХ У СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Життєвий успіх займає центральне місце у системі цінностей сучасних молодих людей.

Виходячи з цього означена проблема викликає інтерес науковців як в теоретичному плані так і емпіричному розрізі. Якщо увага психологів сконцентрована на процесуальному аспекті цього феномена то соціологи спрямовують зусилля на виявлення його соціального змісту, а також чинників що обумовлюють його місце в культурі суспільства та масовій свідомості.

Аналізуючи місце життєвого успіху в системі цінностей сучасної молоді можна говорити про два його вияви.

Зовнішній вияв – його можна оцінити за об'єктивними індикаторами. Це рівень доходу та матеріального благополуччя в цілому.

Внутрішній вияв – суб'єктивна задоволеність життям, тобто оцінка власної успішності за індивідуальними критеріями. Я.С. Хаммер розрізняє об'єктивний успіх, який може бути оцінений оточенням, і суб'єктивний – сукупність суджень людина щодо її досягнень – що вимірюється ступенем задоволеності отриманими результатами.

На наш погляд, можна говорити також про теоретичний аспект життєвої успішності як сукупності уявлень про неї на рівні індивідуальної, групової, масової свідомості, та практичне втілення цих уявлень у конкретних моделях поведінки та діяльності.

Актуальний життєвий успіх можна оцінити використовуючи соціальний статусний критерій який обумовлений позицією людини в соціальній ієрархії і її статусом.

Потенційний успіх визначається як відношення рівня домогань до наявних у людей ресурсів.

Дослідники вказують на розбіжності в сприйнятті життєвого успіху різними поколіннями: для представників старшого покоління успіх нерозривно пов'язаний зі слідуванням соціальним нормам, використанням наявних каналів соціальної мобільності.

Для сучасної молоді важливим є пошук нестандартних можливостей і «вдача».

Якщо для старшого покоління важливо почуватися грамотним фахівцем, то для молоді – добре оплачуваним.

Крім того успіх у молоді асоціюється з особистістними якостями (цілеспрямованість, упевненість, прагнення до саморозвитку, роботою –

улюблена робота, кар'єра) та включенність в соціальні стосунки (статус в суспільстві, впливові ТБ, підтримка, найближче оточення.)

Взагалі на нашу думку, суспільство керується багатьма стереотипами стосовно поняття успіху, але попри це у кожної молоді людини є власна думка про те, що таке успіх та яку роль він відіграє в її житті.

Науковий керівник: Ю.В. Борисова, канд. соціол. наук, доц.

М.В. Скороход,

1-й год обучения, Университет имени Альфреда Нобеля, г. Днепро

PEER TEACHING КАК СОВРЕМЕННАЯ МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Современный метод обучения Peer Teaching кардинально отличается от всех когда-либо использовавшихся традиционных, так и не успевших распространиться до уровня широкой популярности, либо уже уверенно освоенных на практике, методов обучения.

Общеизвестным является тот факт, что фундаментом и залогом формирования и дальнейшего развития данному методу послужила возникшая еще в 1791 году Белл-Ланкастерская система взаимного обучения, разработанная шотландским учёным-педагогом Эндрю Беллом и английским педагогом Джозефом Ланкастером независимо друг от друга. Впоследствии, упомянутая система впервые была реализована в английских и французских школах XIX века.

Так как Белл-Ланкастерская система является прообразом современного метода обучения Peer teaching, принципы, на которых базируется общая концепция двух родственных систем, не слишком разнятся. Таким образом, описав более объемлющий метод, представляется возможным упомянуть все пункты и менее объёмного.

Peer teaching представляет собой обучение учащихся учащимися, то есть – обмен информацией между равными друг другу субъектами. Одно из главнейших условий данной стратегии заключается в примерно одинаковом возрасте двух взаимодействующих сторон. У такой необычной тактики присутствует целый ряд определённых и объяснимых причин.

Во-первых, возможность обучаемым взять на себя ответственность за рецензирование, организацию и объединение имеющихся в наличии знаний и материалов, развивать в себе самостоятельность и полезные навыки работы с большим количеством информации, например, отделение основного смыслового ядра темы от второстепенного дополнения к нему.

Во-вторых, одновозрастное сотрудничество позволяет учащимся преобразовывать полученные знания в новые концептуальные формы при передаче их собеседнику. Благодаря этому феномену, «равное» обучение

является крайне удобным и универсальным, так как разные возрастные категории людей используют различные способы подачи и формулировки дискурса, понятные и доступные при определенных условиях.

Мы присоединяемся к мнению тех специалистов, которые полагают, что дискурс – это логический довод или мыслительный посыл. Последняя, но не менее важная причина – социально-общественная адаптация отдельно взятого индивидуума. Те же возрастные разграничения, существующие в обществе, иногда могут стать серьёзным препятствием на пути к обмену сведениями или даже простой коммуникации. Именно поэтому, непринужденное общение легче всего складывается между сверстниками, так как они не ощущают скованности, смущения или неуверенности при выражении своих мыслей друг перед другом.

Все вышеперечисленные нюансы человеческого поведения в определенной социальной среде были учтены методом **Peer teaching**, а обнаруженные успешные форматы конфигурации активно им используются.

Рассматриваемый метод имеет заранее продуманную схему последовательных действий, при соблюдении которой продвижение по пути усвоения материала будет постоянным и надежным. Способы обучения заключаются в следующих идеях:

1. Получение и обработка материала не должна базироваться на одном лишь принципе «вопрос-ответ».

2. В процессе общения и объяснения информации одним учеником другому, обнаруживаются «пробелы» в знании, которые заполняются посредством того же общения с учеником с более высоким уровнем владения материалом.

3. Участники дискуссии прилагают больше усилий для анализа и обработки информации при коммуникации, чем при простом чтении или прослушивании материала.

4. Объясняя материал собеседнику, ученик чувствует ответственность, возложенную на него, благодаря которой ни одна совершенная ошибка не будет не разобрана или оставлена без внимания.

Многие специалисты в области педагогики и методики преподавания полагают, что существует также способ максимизации эффективности метода **Peer teaching**, в основе которого лежат три основных принципа: **think pair, share**. Сначала, получив вопрос или задание, обучаемый должен самостоятельно подумать о возможном способе его решения. Затем, скооперировавшись с партнёром, устроить совместное обсуждение вариантов решения поставленной задачи.

В процессе дискуссии возможна синергия ваших идей, применение результата которой относительно основной задачи сделает ее устранение более скорым.

В данном контексте термин «синергия» трактуется как усиливающий эффект взаимодействия двух или более факторов, характеризующийся

тем, что совместное действие этих факторов значительно превосходит простую их сумму.

После диалогового общения, все пары в аудитории объединяются друг с другом в одну большую группу, задача которой – найти самое оптимальное решение. Использовать такую схему можно как с целевым умыслом, так и без него. Обучаемые не обязательно должны каждое занятие сталкиваться со сложностями, к которым нужно искать подход, мысля коллективным разумом. Предложенная интересная тема для изучения является настолько же эффективным вариантом для метода Peer teaching, ведь главная его цель – именно обучение путём формальной или неформальной человеческой коммуникации.

Упомянутый выше метод нельзя назвать новым в сфере образования, так как он активно эксплуатируется уже около 40 лет. Но его однозначно можно назвать современным и актуальным для нынешнего социума. Мы полагаем, что у этого направления огромные перспективы развития в будущем. Современная методика преподавания иностранных языков постоянно развивается, использует то лучшее, что было создано в различные периоды времени. Хорошо известны такие подходы к обучению иностранным языкам как переводной метод, интерактивные подходы к обучению, комбинаторный метод, который вобрал в себя наиболее успешные методики. Нам представляется, что интерактивные методики в преподавании иностранных языков – вполне оправданный подход на современном этапе развития общества. Широко известны такие приёмы как **Brainstorming, Workshops, Simulations, Role plays** и так далее. **Интерактивные методики (а Peer teaching является их частью) способствуют оптимизации системы высшего образования, формируют партнёрские отношения между обучаемыми и преподавателем, учат сотрудничеству и взаимодействию.**

Отходят в прошлое принципы, в соответствии с которыми происходит моральное давление одних людей на других, что было характерным для эпохи тоталитаризма. На смену приходит свободный (без цензуры) обмен мнениями и опытом.

Научный руководитель: М.Р. Кабанова, канд. филол. наук, доц.

А.А. Сокол,
*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ДІЛОВОЇ ГРИ

Ми проаналізували теоретичний матеріал науковців, що займалися як педагогічним так і психологічним розвитком дітей молодшого шкільного віку. Перші спроби упровадження ігор у виховання і навчання дітей

знаходимо у Яна Амоса Коменського, який писав про потребу вироблення хорошого, легкого, приємного і надійного методу навчання, що нагадував би гру: „Альфою і Омегою нашої дидактики нехай буде пошук і відкриття способу, за якого б учителі менше навчали, а учні більше б навчалися” Ефективність застосування дидактичних ігор у навчанні молодших школярів переконливо доведено в роботах Ш. Амонашвілі, Н. Бібік, М. Вашуленка, Б. Друзя, Ю. Калинецької, С. Короткова, Н. Кудикіної, М. Микитинської, Р. Осадчук, Н. Підгорної, О. Савченко, Г. Цукерман, Н. Чканікова, Т. Шмакової та інших учених.

Вчені довели що, дидактична гра – це гра, яка спрямована на інтелектуальний, психофізичний розвиток дитини. Вони є не тільки повчальними, а ще й цікавими, веселими та дотепними. Мета дидактичної гри полягає у навчанні та розвитку дитини. Розвиток мови, а саме комунікативних здібностей, є невід’ємною складовою особистості, так як вона необхідна для ефективнішого здійснення мовленнєвої діяльності. Дидактична гра є ідеальним підходом для розвитку мовленнєвих здібностей. Ці ігри прекрасно підходять до молодших школярів, до тих які ще не відійшли від ігор, але вже потребують навчання. Саме тому ми і обрали цю тему.

Вважаємо, що класифікація О.Сорокіної є найбільш наближеною до молодшого шкільного віку, вона запропонувала таку класифікацію дидактичних ігор:

– ігри-подорожі – це ігри, які відображають реальні факти і події через незвичайне (гра «Ми туристи», гра «Слідопити»);

– ігри-доручення – це ігрове завдання та ігрові дії в них ґрунтуються на пропозиції що-небудь зробити («Збери у кошик усі іграшки червоного кольору», «Дістань із мішечка предмети круглої форми»);

– ігри-припущення – це ігрове завдання виражене в назвах, вони спонукають дітей до осмислення наступної дії, що потребує вміння зіставляти знання з обставинами або запропонованими умовами, встановлювати причинні зв’язки, активної роботи уяви («Що було б...?», «Що б я зробив, якби...?»);

– ігри-загадки – це ігри, які розвивають здатність до аналізу, узагальнення, формують уміння розмірковувати, робити висновки (гра «Сніжні загадки»)

– ігри-бесіди – це ігри, основою яких є спілкування вихователя з дітьми, дітей між собою, яке постає як ігрове навчання та ігрова діяльність. Цінність таких ігор полягає в активізації емоційно-розумових процесів (єдності слова, дії, думки, уяви дітей), у вихованні вміння слухати і чути питання вихователя, питання і відповіді дітей, уміння зосереджувати увагу на змісті розмови, висловлювати судження.

Вважаємо, що функціонально всі види дидактичних ігор зорієнтовані на те, щоб навчати і розвивати дітей через ігровий задум. Ця їх автодидактична властивість зумовлює особливості роботи педагога щодо ви-

користання ігрових прийомів у розвитку дитини. Дидактичні ігри відіграють не менш важливу роль в розвитку мовлення дитини, а саме, сприяють розвитку мовленнєвих умінь.

Аналізували дидактичні ігри, які спрямовані саме на розвиток комунікативних умінь. Бо саме у молодшому шкільному віці активно розвивається мова, і ми ставимо собі за мету розвивати мовленнєві уміння. Розробили деякі ігри, які за класифікацією О.Сорокіної належать до підрозділу ігри-бесіди, оскільки ми розвиваємо комунікативні уміння молодших школярів. Нами були модифіковані ігри: «День народження», «Вільні асоціації», «У продуктовому магазині», «Сніжний ком».

Ось декілька з них: Гра «День народження».

Правила гри: діти обирають іменинника, інші діти – гості, кожен гість виходячи промовляє такі слова: «Я дарую...» і далі жестами, рухами та мімікою показує, що дарує імениннику, а іменинник намагається відгадати. Якщо іменинник перший відгадав, виходить наступний і гра продовжується, а якщо відгадає гість (хтось із учнів), то той хто відгадав стає іменинником. У грі може приймати участь від 7-15 учнів. За часом гри проводять 15-30 хвилин.

Гра «З чим асоціюється?»

Правила гри: учні по черзі дають відповідь, з чим у них асоціюється певні слова, кожна відповідь вчитель аналізує з класом. У грі можуть брати участь від 5-25 учнів, за часом на цю гру витрачають 20-30 хвилин.

Сухі – листя, хліб, волосся;

Живі – риба, музика, гра;

Важкі – доля, багаж, завдання;

Глибокі – яма, річка, рана;

Гіркі – огірки, сльози, перець;

Рожеві – щоки, троянди, мрії;

Золоті – клочик, рибка, каблучка;

Гучні – музика, слава, ігри.

Гра «Сніжний ком»

Проводиться в швидкому темпі ланцюжком. Учні поширюють дане речення, нарощуючи по одному слову. Наприклад, початкове слово «мама».

Мама збирається.

Мама збирається на день народження.

Мама збирається на день народження до тітки.

Мама збирається на день народження до тітки Оксани...

Гра проводиться в кількості від 7-15 учнів. Займає приблизно 15-20 хвилин.

Ці ігри допомагають висловлювати свої думки, наміри та пропозиції, вчитель у свою чергу вислуховує, допомагає та корегує відповіді дітей. Ігри повинні проходити у спокійній та комфортній для дітей обстановці,

без зайвих шумів і гамів, у цьому допоможуть правила гри. Дидактична гра має певну структуру, а саме: дидактичну задачу, ігрові дії, правила гри та результат.

Висновки. Дидактичні ігри спрямовані в першу чергу на все сторонній розвиток особи, тому вихователь чи вчитель повинен застосовувати наочні матеріали, які розташовані у певній послідовності, вони поступово формують певні поняття. Важливо, щоб дидактичний матеріал був підібраний за віком. Ігри бувають різні і кожна з них спрямована на розвиток певного психофізичного процесу. Виходячи з вище сказаного, можна стверджувати, що дидактичні ігри є прекрасним елементом розвитку молодших школярів, які навчаючись грають, та грають навчаючись.

Науковий керівник: Н.В. Никоненко, канд. пед. наук, доц.

С.В. Стеблюк,
*кандидат педагогічних наук,
Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж*

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В сучасних умовах реформування освіти зосереджується увага на компетентнісному підході до освітнього процесу, створенні сприятливих умов, необхідних для всебічного розвитку особистості. Підготовка конкурентоспроможного спеціаліста, здатного розв'язувати проблеми різного рівня складності на основі здобутих знань, умінь і навичок, сформованих морально-етичних цінностей – є одним із завдань компетентнісного підходу в економічній освіті. Ефективність навчання значною мірою залежить від зацікавленості студентів, мотивації, яка стимулює їхню активну діяльність. Вимоги до рівня підготовки майбутніх фахівців передбачають подальше вдосконалення сучасної вищої економічної освіти із використанням інноваційних освітніх технологій, що дозволяють забезпечити взаємодію викладача і студентів. Погоджуємось з думкою [2, с.18], що «особистісно-орієнтований підхід є і як тактика, що припускає виявлення практичних аспектів вирішення проблеми на підставі сукупності наукового досвіду. З погляду методології, особистісно-орієнтований підхід дозволяє виявити специфіку побудови діяльності учасників процесу на основі поваги до особистості, довіри до неї, виявити роль і місце суб'єктів освітнього процесу і забезпечити розкриття і максимальне використання суб'єктного досвіду».

Сучасні підходи до економічної освіти здійснюються відповідно до нормативних документів: Законів України «Про освіту», «Про вищу осві-

ту», Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (2015), Національної стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року тощо.

Проблемі особистісно-орієнтованого підходу присвячені праці низки науковців: О. Антонової, О. Березюк, І. Беха, С. Вітвицької, Л. Деркач, О. Дубасенюк, Н. Кузьменко, О. Поясик, О. Пехоти, В. Рибалки та ін. Відтак, О. Поясик з'ясовано структуру та вимоги особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності. Застосування особистісно орієнтованого підходу у виховному і навчальному процесах вищої школи є об'єктом вивчення Н. Кузьменко. Автором визначено спрямованість, принципи особистісно орієнтованої освіти, запропоновано використання різних особистісно орієнтованих ситуацій та форм.

Лекційні, практичні та семінарські заняття з економічних дисциплін забезпечують особистісно орієнтований підхід у рамках колективної форми організації освітнього процесу. На лекційних заняттях з дисциплін «Політекономія», «Економіка торговельного підприємства» студенти знайомляться з різними поглядами вчених до тлумачення економічних ключових понять, що стимулює до творчих роздумів над поставленою проблемою; вчать аналізувати, узагальнювати отриману інформацію. Проблемний метод керує їх пізнавальною, професійно-практичною, дослідницькою діяльністю.

Під час проведення практичних (семінарських) занять використовувались активні методи спільної діяльності викладача і студентів, зокрема: сократівське опитування, «коло ідей», диспути, дискусії, захисти творчих проєктів, бізнес-турніри, практичні ситуації. Одним із ефективних форм занять, на наш погляд, є тренінгові, що спрямовані на самопізнання, самовизначення та самовдосконалення особистості. Серед тренінгів нами пропонувалися: «Сімейний бюджет», «Сучасна торгівля», «Я – підприємець» та ін.. Студенти набували навичок ведення переговорів з партнерами; розробляли оптимальну стратегію формування та розвитку організації; виробляли стиль роботи на своїй посаді; формували власні цілі і завдання в бізнесі. Колективна робота сприяла розвитку комунікативних здібностей, з дотриманням толерантності, етичних норм спілкування. Особливого значення набуває зворотний зв'язок, оцінка зусиль, створення ситуації успіху.

Здійснюючи індивідуальну особистісно орієнтовану виховну роботу (за Н. Кузьменко) ефективними є використання наступних форм: індивідуальне консультування викладачами студентів з питань організації навчально-пізнавальної діяльності вишу; розробка індивідуалізованих програм професійного становлення і розвитку студента; робота в складі невеликих тимчасових ініціативних груп по реалізації конкретних творчих проєктів (наукових, технічних, в сфері мистецтва і т. д.); індивідуальна науково-дослідна робота студентів під керівництвом викладачів; робота студентів в рамках різних навчальних практик [1].

Особистісно орієнтоване навчання базується на взаємодії викладачів та студентів як рівноправних суб'єктів освітнього процесу й потребує урахування досвіду, особистісних якостей та можливостей кожного студента.

Список використаних джерел

1. Кузьменко Н. Особистісно орієнтований підхід в сучасному навчально-виховному процесі ВНЗ / Н. Кузьменко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка. – 2016. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadvped_2016_4_11

2. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 436 с.

О.А. Стукало,

*старший викладач кафедри філології,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗВО ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Актуальність проблеми оволодіння іноземною мовою під час професійної підготовки студентів у ВНЗ зумовлена, перш за все, тим, що володіння іноземною мовою є обов'язковою складовою їхніх знань. Знання мов поліпшує шанси молодих спеціалістів на досягнення успіху в їхній професійній діяльності. В Україні якість підготовки майбутнього молодого спеціаліста пов'язана з необхідністю оволодіння іноземними мовами, що сприятиме мобільності українських студентів у міжнародному просторі.

Метою навчання іноземній мові у вищих навчальних закладах є оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації, так і набуття професійно спрямованої іншомовної компетентності для успішної подальшої професіоналізації. У загальній стратегії навчання іноземних мов на немовному факультеті вищого навчального закладу передбачена вимога щодо розвитку іншомовного спілкування в професійній сфері.

Проблема формування іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей є традиційною для педагогічних досліджень. Для більшості студентів немовних спеціальностей ділове спілкування іноземною мовою є проблемним і не дає бажаних результатів. Ще декілька років тому на заняттях з іноземної мови на немовних спеціальностях було вивчення загальнонаукової літератури. Однак з розвитком потреб суспільства змінювались акценти вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі, і важливою потребою стало формування іншомовної комунікативної компетентності.

Важливим структурним компонентом професійної компетентності є іншомовне мовлення, яка є якісною характеристикою особистості фахівця та охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері здійснення професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування. Іншомовне мовлення – це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості.

Навчання іноземній мові майбутніх фахівців повинно розглядатись крізь призму їхньої подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.

Ефективність формування іншомовного мовлення обумовлена рядом психологічних та педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх спеціалістів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх з її структурними компонентами створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення студентів в процес обговорення конкретних ситуацій із їх фахової діяльності. Важливе значення у вивченні іноземної мови має усвідомлення загальнолюдських цінностей, що сприяє поглибленню уявлень про актуальні проблеми соціально-політичного життя, отримання інформації про пам'ятки історії та твори мистецтва. Вивчаючи мову іншої країни, студенти порівнюють отриману інформацію з життям рідної країни, що сприяє діалогу культур.

Сформувати належний рівень готовності студентів до оволодіння іноземними мовами в подальшій професійній підготовці можна лише у діяльності та з урахуванням особливостей розвитку особистості. При цьому, оволодіння іноземною мовою – це активна форма володіння, умінням використовувати іноземну мову в реальних умовах у ситуації спілкування, у той час, як вивчення іноземної мови – це найчастіше засвоєння мовних форм – лексики, граматики тощо, і, як правило, невміння користуватися мовою в ситуації спілкування.

Вивчення іноземної мови є важким процесом, що вимагає терпіння, великої концентрації та впевненості в успішності його завершення. Тому, щоб домогтися результатів у вивченні іноземної мови, необхідна відповідна мотивація, адже без якої бажання зникає дуже швидко і процес вивчення мови втрачає ефективність, необхідне чітке розуміння того, для чого це потрібно та які нові можливості можуть відкритися завдяки знанням іноземних мов.

Під час навчання у вищих навчальних закладах, здійснюються професійна ідентифікація і професійна адаптація майбутнього спеціаліста, що є найважливішим аспектом для розвитку особистості фахівця у будь-якій сфері діяльності. У результаті чого вивчення іноземної мови набуває особистісного смислу в залежності від того, якою діяльністю інтегровані мовні знання, що отримуються.

З метою прискорення розвитку мовленнєвих здібностей студентів слід вводити різні ситуації, пов'язані з їхньою життєдіяльністю, а також професійно спрямовані ситуації: призначити чи скасувати зустріч, уточнити час ділової зустрічі, погодитися з чимось, висловити незгоду з певним твердженням, прийняти чи відхилити пропозицію.

Під час організації іншомовного спілкування необхідно акцентувати увагу на системі підготовлених завдань, яка поєднує в собі різні види іншомовної комунікативної діяльності та повинна бути морально вмотивованою комунікативною діяльністю та осмисленою і прийнятною її учасниками. Оскільки процес становлення майбутніх спеціалістів суто індивідуальний, то всі зміни, як і досвід іншомовного спілкування опосередковуються самостваленням, комплексними уявленнями про себе, оскільки на успішність оволодіння іноземними мовами окрім морально-психологічного клімату на заняттях та міжособистісних взаємостосунків впливає рівень сформованості когнітивної та поведінкової складових самосвідомості.

Рівень знань іноземної мови особистості потрібно розглядати як важливий показник успішної діяльності сучасного фахівця, як результат його навчання у ЗВО.

Готовність студентів до вивчення іноземної мови за фахом характеризується системою здібностей особистості, а саме: здатність до самовдосконалення володіння іноземною мовою, розуміння звичаїв та культур інших країн, здатність спілкування з іноземними спеціалістами особисто, без перекладача, здатність продовжувати навчання за кордоном, здатність використовувати знання іноземної мови на практиці, спілкуючись з іноземними колегами.

Іноземна мова відіграє велике значення для професійного спілкування у вищому немовному закладі та впливає на підготовку студентів до ефективної комунікації у їхньому професійному середовищі. Тому одним із головних завдань вищого навчального закладу повинно стати надання допомоги першокурсникам як у професійній адаптації, так і у вивченні іноземної мови за фахом.

Формування особистості студента успішно здійснюється в тому разі, якщо воно ґрунтується на інтересах, нахилах та здібностях молодшої людини до певної професії.

Розглядаючи мотивацію як важливий компонент процесу оволодіння іншомовним спілкуванням, слід пам'ятати, що мотивація відноситься до

суб'єктивних якостей особистості, вона визначається її особистими спонуканнями, пристрастями і потребами, тому викладач повинен вплинути на неї лише опосередковано, створюючи передумови, на основі яких у студентів-першокурсників виникає особиста зацікавленість у роботі. Якщо сприятливі умови створено, то до вивчення іноземної мови студентів спонукатиме не потреба знати мову, а саме задоволення від процесу її вивчення.

Т.М. Сукач,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри програмування та математики,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, м. Северодонецьк*

Т.В. Бірюкова,

*кандидат технічних наук, доцент,
асистент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики,
ВДНЗ «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці*

ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАВДАНЬ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

В наш час випускник вишу має мати знання, адаптовані до різноманітних життєвих ситуацій, має вміти бачити проблему, різні шляхи її розв'язання, використовувати будь-які сучасні джерела для пошуку необхідної інформації, бути гнучким та відповідальним у прийнятті рішень, тощо. Тобто при навчанні майбутнього спеціаліста в умовах сьогодення має на перший план виходити формування його професійних якостей, компетентностей.

Одне із головних місць займає математика, бо вона є технічною мовою для різних дисциплін. Студенти мають успішно опанувати базові знання з «Вищої математики» для успішної реалізації майбутньої спеціальності. Використання під час викладання вищої математики в вищих навчальних закладах задач професійного спрямування для студентів відповідної галузі знань підвищує зацікавленість в вивченні дисципліни, мотивацію навчання, формує відповідні компетентності.

Фундамент формування професійної компетентності закладається під час якісного засвоєння різнобічної системи знань природничо-математичних дисциплін. Використання задач професійного спрямування на заняттях з вищої математики сприяє формуванню мотиваційної компетентності - студенти наочно бачать приклади використання математичного апарату в майбутній професійній діяльності, які допомагають глибше пізнати предмет й в повній мірі зрозуміти необхідність його вивчення для набуття обраної професії.

Здійснюється втілення в життя й освіти наступних принципів компетентнісного підходу:

- освіта для життя, успішного особистісного розвитку на основі за-
своєння студентами соціально значущих умінь;

- надання можливості студенту самому планувати свої освітні ре-
зультати й удосконалювати їх у процесі постійної самоосвіти;

- різноманітні форми організації самостійної, осмисленої діяльності
студентів на основі власної мотивації та відповідальності за результат;

- матрична система управління, делегування повноважень, залучення
батьків, учнів і людей із зовнішнього оточення до управління освітою та
оцінювання діяльності, свобода викладача у виборі засобів прищеплення
учням соціальних пріоритетів (компетенцій).

Визначений інтеграл застосовують для обчислення сумарних еко-
номічних ефектів, загальних маргінальних внесків, тощо. На практичних
заняттях студентам економічних спеціальностей пропонуються наступні
задачі:

- задачі на обчислення витрат, доходу та прибутку на виробництві,
визначення загального прибутку за окремий час;

- задачі на стратегію розвитку підприємства, на загальні витрати
споживачів на товар;

- задачі знаходження капіталу за відомими частинами інвестицій,
дисконтований прибуток та інші, які розв'язуються за допомогою інте-
грального числення.

Розглянемо приклад задачна функцію змін затрат часу та на зміну
продуктивності праці.

Нехай відома функція $t = t(x)$, що задає зміну затрат t на виготов-
лення продукції в залежності від ступеня освоєння виробництва, де x по-
рядковий номер виробу в партії товару. Тоді середній час $t_{серед}$, затрачений
на виготовлення одного виробу в період освоєння від a до b виробів,
обчислюється за теоремою про середнє значення визначеного інтеграл:

$$t_{серед} = \frac{1}{b-a} \int_a^b t(x) dx \cdot$$

Що стосується функції зміни затрат часу $t(x)$, то як правило, вона
така: $t = \alpha x^{-\beta}$, де α – затрата часу на один виріб; β – показник ви-
робничого процесу.

Задача 1. Знайти середній час, що затрачений на освоєння випуску
одного виробу в період освоєння від 10 до 20 виробів, якщо затрата часу
на 1-й виріб $\alpha = 200$ хв., показник виробничого процесу $\beta = 0,5$.

Розв'язання. За формулою

$$t_{серед} = \frac{1}{b-a} \int_a^b t(x) dx$$

маємо:

$$t_{\text{серед}} = \frac{1}{20-10} \int_{10}^{20} 200x^{-0,5} dx = \frac{1}{10} 200 \int_{10}^{20} x^{-0,5} dx = 20 \frac{x^{\frac{1}{2}}}{\frac{1}{2}} \Bigg|_{10}^{20} =$$

$$= 40\sqrt{x} \Bigg|_{10}^{20} = 40(\sqrt{20} - \sqrt{10}) \approx 40(4,47 - 3,16) \approx 52,3 \text{ хв.}$$

Задача 2.

Нехай

$$f(x) = \begin{cases} -x^2 + 6x, & \text{якщо } 0 < x \leq 4; \\ 0, & \text{якщо } 4 < x < 5; \\ -x^2 + 13x - 40, & \text{якщо } 5 \leq x \leq 8, \end{cases}$$

є функція, яка характеризує зміну продуктивності праці; x – час, що відлічується від початку робочого дня. Визначити обсяг продукції, яка виробляється за весь робочий день.

Обсяг виробленої продукції можна розглядати як суму обсягів продукції, що виробляється за 4 години роботи до обідньої перерви і за 3 години роботи після перерви.

Обсяг виробленої продукції можна розглядати як суму обсягів продукції, виробленої в нескінченно малі інтервали часу, на які поділено відрізок $[0; 8]$:

$$0 < x_0 < x_1 < \dots < x_n = 8.$$

Можна вважати, що в кожному з таких нескінченно малих інтервалів завдовжки $x_{i+1} - x_i = \Delta x_i$ функція $f(x)$ не зміниться, а отже, обсяг виробленої продукції – це добуток продуктивності праці $f(x_i)$ і часу Δx_i .

Тоді обсяг продукції, виробленої за останню годину роботи, визначається так:

$$\lim_{\max \Delta x_i \rightarrow 0} \sum_{i=0}^{n-1} f(x_i) \Delta x_i = \int_0^4 (-x^2 + 6x) dx + \int_5^8 (-x^2 + 13x - 40) dx =$$

$$= \left(-\frac{x^3}{3} + 6 \cdot \frac{x^2}{2} \right) \Bigg|_0^4 + \left(-\frac{x^3}{3} + \frac{13x^2}{2} - 40x \right) \Bigg|_5^8 = 31,17$$

(ум. од.).

Таким чином, добре підібрані задачі прикладного характеру відповідно до спеціальності студента сприяють пробудженню зацікавленості у студентів до матеріалу, що вивчається створюють впевненість у користності набутих знань, їх практичній значимості.

МОТИВАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВА ЛАНКА У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ

У даний час проблема підготовки висококваліфікованих фахівців набуває все більшого значення. Сучасні роботодавці висувають високі вимоги, серед яких важливе місце займають професіоналізм, соціальна активність і творчий підхід до виконання робочих завдань. Процес вдосконалення підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасної освіти досить складний та обумовлений декількома важливими факторами. Один із них – адекватність мотивації навчальної діяльності студентів цілям і завданням освітньої системи у ВНЗ. Питання формування мотивів до навчання, що є невід’ємним елементом у майбутньому професійному розвитку, є актуальним тому, що сучасні студенти поступово втрачають стимул до навчальної діяльності.

Такі психологи і педагоги як Ю. Бабанський, В. Богословський, Л. Василенко, А. Виноградова, М. Алексеева, В. Галузяка, В. Давидов, Д. Ельконін, М. Заброцький досліджували проблеми формування мотивації студентів та вважали, що основним завданням вузівського викладання є підвищення в структурі мотивів студента питомої ваги внутрішньої мотивації, змістовно близької до навчальної діяльності.

Головна задача студента – навчатися так, щоб всі набуті в університеті знання допомогли реалізуватися в майбутньому, а також стати кваліфікованим і компетентним спеціалістом своєї сфери.

Під впливом мотивації формується світоглядна позиція особистості, поведінкові реакції, внутрішній емоціональний стан, який впливає на уявлення людини не лише про навколишній світ, а і на власний внутрішній світ, на адекватну оцінку ситуації і адекватне її сприйняття. Складність проблеми мотивації студентів до навчання обумовлює множинність розуміння її суті, природи, структури, функцій.

Мотивації використовується у сучасній психології у двоякому диспозиційному і ситуаційному розумінні: як визначення системи факторів, детермінуючих поведінку (потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення) і як характеристика процесу, який стимулює і підтримує поведінкову активність на певному рівні.

У наших реаліях існує ряд проблем стосовно ефективного формування мотивації: жорстокі вимоги викладачів до студентів, зовнішній тиск, переживання ситуації невдачі, неправильний підхід з боку викладача, не цікава інформація, не правильно розподілений час, не використання інтерактивну на заняттях, не компетентність деяких викладачів та погана взаємодія. Також всі новітні технології в деякій мірі заважають молодому поколінню, такі як: комп’ютерні ігри, інтернет тощо.

Процес цілеспрямованого формування мотивації майбутніх фахівців потребує реалізації конкретних завдань, а саме: навчальний матеріал і прийоми навчальної роботи повинні бути достатньо різноманітні - «мозкові штурми», дискусії, залучення асоціативної пам'яті, творчі методи навчання, відеоматеріали, круглі столи тощо. Необхідно навчити студентів проявляти розумову активність і ініціативність, особливо у таких завданнях, вирішення яких вимагає від студентів активної пошукової діяльності. Тобто навчати тому важливому, що знадобиться в буденному житті, використовуючи новизну матеріалу, емоційне забарвлення занять, сучасних практичних прийомів і завдань.

Отже, проаналізувавши проблемне поле у сфері мотивації під час навчання студентів, можемо сказати, що наразі ця сфера потребує більш детального розгляду, уваги та проведення більш ґрунтовних досліджень, задля підвищення рівня знань, що потім впливають на професійну кваліфікацію, а тому і на якість майбутньої роботи.

Науковий керівник: О.М. Приходько, канд. наук з держ. управл., доц.

А.О. Телегіна,

*4-й рік навчання КЗВО «Дніпровський педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Особливе місце в змісті підготовки майбутніх фахівців в університеті займає формування професійно-педагогічної спрямованості особистості студента.

Проаналізувавши наукової літератури з даної теми сміливо можна погодитись з думкою Л. Шевченко про те, що професійна спрямованість – це складне, багатогранне утворення, яке є результатом формування системи ціннісних мотивів, які спонукають особистість до засвоєння нею професійних знань, умінь, навичок та способів їх творчого використання на практиці.

Професійна спрямованість майбутніх педагогів визначається позитивним ставленням та інтересом до педагогічних професій, внутрішнім впливом (мотивами вибору педагогічної спеціальності), зовнішнім впливом (впливом навколишнього соціального середовища, зокрема родичів, знайомих), соціальною значущістю обраної спеціальності тощо.

Зокрема можна виділити компетенції, з яких складається професійна педагогічна спрямованість: позитивне ставлення до професії; професійна придатність; професійна мотивація; професійні інтереси, цінності, відносини; психологічна готовність до професійної діяльності; професійна усталеність.

Отже, формувати професійну спрямованість у студентів – це означає мотивувати в них позитивне ставлення до майбутньої професії, а також інтерес, схильність та здібність до неї, прагнення вдосконалити набуту кваліфікацію після закінчення вищого навчального закладу або педагогічного коледжу, задовольняти свої основні матеріальні та духовні потреби, постійно займатися обраним видом професійної діяльності, розвивати ідеали, погляди, переконання, престиж професії в очах майбутнього спеціаліста».

Також слід зазначити, що професійне формування майбутнього педагога здійснюється паралельно з формуванням його особистості, що є безперервним, цілісним процесом розвитку і здійснюється в результаті її соціалізації, виховання і самовиховання. В результаті цього процесу відбувається не тільки професійне становлення особистості, а й її гармонійний розвиток, розширення світогляду, формування життєвих установок та цінностей.

Під час навчання професійна спрямованість формується на підґрунті вже сформованих мотивів в підлітковому віці, які несуть під собою більш соціальне значення. Але часто у студентів вже сформоване стійке вибіркове ставлення до навчальних предметів відповідно до обраної професії. Наприклад, у студентів математичних спеціальностей спостерігається наявність хибного уявлення про виключну важливість предметів математичного циклу і непотрібність всіх інших дисциплін. Саме через це перед викладачами постає завдання не тільки формувати професійну спрямованість, а й розвивати інтерес до дисциплін всіх циклів.

Безумовно, студент має володіти рядом властивостей для успішного освоєння професії, а саме: інтерес і любов до дітей, захопленість педагогічною роботою; психолого-педагогічна зіркість і спостережливість; перцептивні педагогічні здібності; педагогічний такт і етикет; цілеспрямованість, вимогливість, справедливість, урівноваженість, витримка, працездатність; професійні установки; емпатія; ціннісні орієнтації; гуманістична спрямованість особистості.

Тому для формування професійно-педагогічної спрямованості студентів необхідно реалізовувати педагогічну спрямованість навчання, що полягає в формуванні педагогічних поглядів, знань, суджень та вмінь пов'язувати їх з безпосередньою практичною педагогічною діяльністю.

Професійно-педагогічна спрямованість може формуватися двома напрямками: по-перше, шляхом підвищення якості викладання та застосування активних методів навчання, по-друге – залученням студентів до такої діяльності, яка вимагає обов'язкового застосування не лише професійних, але й безпосередньо педагогічних знань, умінь і навичок. Тому якість педагогічної освіти буде вища із застосуванням цих двох напрямків навчання молодших спеціалістів, адже це позитивно вплине на весь комплекс мотивів, інтересів та потреб майбутнього фахівця.

В. Слатьонін акцентує увагу на тому, „... що не можна професійно зорієнтувати і повноцінно підготувати студентів до роботи в школі лише на заняттях з педагогіки, психології, методики й у процесі педагогічної практики, якщо всі інші предмети навчального плану дають тільки спеціальні й загальноосвітні знання без урахування специфіки професійно-педагогічної діяльності майбутніх учителів. У зв'язку із цим найважливішою значущістю набуває вдосконалення професійно-педагогічної спрямованості викладання й поза аудиторних форм виховної роботи...”.

Узагальнюючи вищезазначене, підсумовуємо, що мотивація до обрання саме педагогічної діяльності відбувається ще у підлітковому віці під впливом соціального середовища (родичі, друзі тощо), а формування професійно-педагогічної спрямованості у студентів буде ефективним, якщо орієнтувати студентів на педагогічну діяльність саме в процесі вивчення всіх предметів навчального циклу. Тобто теоретичні знання студентів під час навчання доцільно застосовувати на практичному рівні.

Науковий керівник: С.В. Сапожников, д-р пед. наук, проф.

А.В. Токарєва,
*кандидат педагогічних наук,
дослідник факультету інформаційних технологій
Університет Шьовде, Швеція*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВІДЕОІГОР У ФОРМАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В останні роки спостерігається зростання популярності відеоігор, що виражено у кількості їх виробництва, споживання й спрямованості на них наукових досліджень. Опубліковані за останні роки численні дані підтверджують здатність цифрових ігор стимулювати увагу, підвищувати інтерес і мотивацію, розвивати культуру взаємодії та впливати на когнітивні процеси. При цьому, інтеграція відеоігор у формальний освітній контекст ще й досі залишається відносно низькою. Що ж потрібно для використання відеоігор як навчального інструменту і для переходу від теорії до практики?

Для відповіді на це запитання, ми провели дослідження на основі використання комплексу якісних методів дослідження, що включало синтез, порівняння та узагальнення теоретичного матеріалу. Насамперед, нами було проаналізовано дослідження, пов'язані з педагогічними аспектами використання навчальних відеоігор, наприклад «Цифрові ігри в школах: посібник для вчителів» (П. Феліція), «Підтримка вчителів у процесі застосування ігрової педагогіки» (В. Емін-Мартінес, М. Ней), «Навчання з цифровим іграми» (Н. Уїттон), «Розробка творчих сценаріїв навчання на основі відеоігри: посібник для вчителів» та інші.

Це допомогло визначити основні дискусійні теми. Серед них: 1) ігрове навчання, його характеристики та риси; 2) перевага відеоігор як навчального інструменту: когнітивний, мотиваційний та соціальний аспекти; характеристики ефективної гри; 3) можливі шляхи інтеграції відеоігор у формальний освітній контекст; 4) роль вчителя у класі з використанням навчальних відеоігор.

В нашому дослідженні ми також використали метод інтерв'ю з обраною групою експертів факультету інформаційних технологій Університету Шёвде, Швеція. Серед питань, які було задано в ході інтерв'ю, були наступні: як би ви описали навчання, основане на іграх, і на яких педагогічних принципах воно базується? Чи важливо диференціювати гейміфікацію та навчання на основі гри? Яка перевага відеоігор як навчального інструменту? Що мотивує людей грати у відеоігри? Якими є можливі сценарії інтеграції відеоігор в учбовий заклад? 4) Чи вважаєте ви реальним навчити викладачів розробляти власні ігри для індивідуальних навчальних цілей та інші.

На завершальній стадії, дані, описані в наукових статтях, дослідних проєктах і веб-ресурсах, порівнювалися з даними, отриманими в ході експертних інтерв'ю. Отже, було сформовано більш всебічний погляд на те, що можуть запропонувати відеоігри як інструмент навчання, їхні сильні й слабкі сторони, а також те, що необхідно, щоб почати використовувати ігри на практиці.

Серед зроблених нами висновків, хочемо звернути увагу на наступні положення:

- навчання на основі гри (GBL) – один з можливих підходів, що підтримується принципами конструктивістської педагогіки та діяльнісного підходу. Даний підхід використовує ігри у якості навчального інструменту і є продовженням/або доповненням інших традиційних методів, але не є їх заміною, як і не є заміною викладача. У процесі GBL, гра повністю використовується для досягнення конкретних навчальних цілей, а викладач є ключовою фігурою забезпечення результативності цього процесу;

- навчальні відеоігри (EduGames) – складні системи, що забезпечують унікальне, безпечне середовище для навчального експериментування. Серед великої кількості відеоігор, тільки декілька забезпечують матеріал й завдання, наближені до реальних контекстів. Для досягнення максимального результату, саме викладач повинен допомогти учням встановити зв'язки між знаннями та досвідом, отриманими у ході гри і сценаріями повсякденного життя;

- дійсно, зміст, що вивчається в ігровому режимі, зберігається довше і краще структурований у пам'яті учнів;

- існують різні мотиви, що стимулюють до відеоігри, але важливо пам'ятати, що мотивація до гри у формальному та неформальному контекстах значно відрізняється;

– інтеграція відеоігор в формальний навчальний контекст вимагає комплексного підходу, що включає співпрацю між адміністрацією, ІТ-відділом, педагогами, учнями, спільнотою. У цьому процесі необхідними є попередня діагностика й підготовка цільової організації до роботи з EduGames, а також допомога викладачам в опануванні інноваційного інструменту;

– не існує універсального сценарію інтеграції EduGames в освітній контекст. Можна обрати міні-гру або більшу гру на більш тривалий період часу. Важливо, щоб обрана гра відповідала загальному навчальному процесу;

– в процесі цифрового ігрового навчання, викладач виконує роль фасилітатора, експерта, тренера, оцінювача, виступає як технічна підтримка, ІТ-адміністратор, модератор, активний гравець, організатор зворотного зв'язку, що вимагає володіння багатьма навичками та широким спектром рольових моделей і завдань.

Підсумовуючи, ще раз зазначимо, що навчальні відеоігри здатні запропонувати унікальне безпечне середовище з широким спектром вбудованих допоміжних функцій. Вони є ефективними в багатьох тренувальних контекстах. Відеоігри сприяють запам'ятовуванню учбового матеріалу, враховують різні стилі навчання (візуальний, аудіо, кінестетичний), індивідуально адаптивні. Як новий навчальний інструмент, відеоігри підвищують мотивацію, стимулюють взаємодію й активну участь, обговорення та рефлексію.

В той же час, інтеграція відеоігор до формального освітнього середовища вимагає комплексного підходу, аналізу цільової організації, добору найбільш відповідного сценарію застосування гри, та багатьох інших аспектів. Ключовою фігурою в процесі перетворення гри на значущу навчальну діяльність є викладач. Це вимагає володіння багатьма навичками та рольовими моделями для виконання завдань цифрового ігрового класу, починаючи з розробки плану уроку, проведення уроку і підведення підсумків до відстеження швидко мінливого ринку відеоігор для вибору відповідної для цільової групи гри.

Якщо розглядати результати даного дослідження в більш широкому контексті, можна стверджувати, що відеоігри як сучасний культурний артефакт ще довго будуть залишатися частиною суспільного життя. Вони можуть не революціонізувати освіту, але цілком можливо, що прийде нове покоління вчителів, які звикли грати у відеоігри і які будуть готові використати відеоігру як навчальний інструмент, намагаючись відповідати навичкам сучасного і майбутнього покоління учнів. При цьому, важливим елементом освітнього середовища залишатиметься інформаційний вимір, а також цифровізація освіти, що призведе до переоцінки навчального процесу з точки зору того, як ефективно навчати з сучасними цифровими технологіями, включаючи відеоігри.

ВЛИЯНИЕ БИХЕВИОРИЗМА НА ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ ГЕНЕРАТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ

Язык – это доступный инструмент выражения мыслей, применяемый в различных сферах деятельности. Он многогранен в своей интерпретации и имеет множество лингвистических особенностей. Каким образом люди пришли к современному пониманию языка, ученые не дают конкретного ответа, тем не менее существовало значимое количество попыток создать универсальный язык или хотя бы единую схему или структуру правил, т. е. грамматику, являющуюся фундаментом для всех языков.

Истоки идей об универсальной грамматике уходят вглубь философии к идеям Р. Бэкона и Р. Декарта, тем не менее среди ученых, занимающихся поиском такого феномена, следует отметить именно Н. Хомского, который потрудились воплотить эти идеи в реальность. На работы этого исследователя повлияли взгляды и идеи бихевиоризма, вот только он занял противоположную позицию данных утверждений.

Бихевиоризм – направление, определившее ход американской психологии XX столетия, которое кардинально изменило всю систему представлений о психике. Согласно этому, центральный предмет психологии – поведение, а не сознание. Основатель дискриптивизма М. Блумфильд четко выражал позиции бихевиоризма в своих концепциях стимулов и реакций. К этому он добавил речевой компонент: речь, с точки зрения говорящего, представляет собой речевую замещающую реакцию на некоторый имеющийся у него стимул, а с точки зрения слушающего – речевой замещающий стимул, вызывающий его реакцию. Возникает цепочка: внеречевой стимул говорящего – его речевая реакция – речевой стимул слушающего – внеречевая реакция слушающего. В таком случае язык выступает единой системой наблюдаемых речевых сигналов, но в то же время процесс преобразования стимулов в реакции недоступен. Таким образом лингвистику начинают разделять на менталистскую, которая изучает такие преобразования, и механистическую или материалистическую, которая ограничивается анализом речевых сигналов. Значимым недостатком исследований М. Блумфильда было ограничение лингвистики изучением регулярностей в сигналах, значение которых неизвестно. К такому умозаключению пришли и некоторые другие американские лингвисты.

Лингвистика периода первой половины XX века в русле дискриптивизма всеми усилиями старалась избавиться от влияния других наук и ограничиться изучением собственно языковых явлений, тем не менее в этом своем стремлении она основательно делала упор на идеи и методы

психологии. Ко второй половине XX века **всеобщее внимание привлек генеративизм**, имеющий достаточное влияние на многие развивающиеся науки. Создание Н. Хомским книги «Синтаксические структуры» стало реакцией на бихевиористски ориентированные, эмпирические по своей сущности и таксономические по цели методы дистрибутивного анализа (на фонологическом и морфологическом уровнях) и анализа по непосредственно составляющим (на синтаксическом уровне), ориентированные на изучение уже данных, готовых, статичных цепочек языковых элементов и выявление в них инвариантных единиц (фонем, морфем, синтаксических конструкций) и их классов. В генеративной теории во главу угла были поставлены принципы динамизма, дедуктивного конструктивизма и рационализма (в духе Г. Лейбница и Р. Декарта). Главной единицей языка была провозглашена не фонема или морфема, а предложение, рассматриваемое с точки зрения процессов его порождения из элементарных абстрактных единиц на основе строгих правил вывода (формационных) и правил преобразования (трансформационных) [1].

Теория Н. Хомского крайне отличается от классического языкознания тем, что радикально изменила представление о том, как порождается речь с точки зрения языковой иерархии. **Обычные представления** заключаются в том, что из звуков складываются части слов, из них – слова, из тех – **словосочетания, а далее – предложения. С точки зрения рассматриваемого направления** порождение речи происходит от синтаксиса к фонологии — начиная с самых абстрактных синтаксических структур.

Выдвижение генеративной трансформационной лингвистикой на приоритетное положение в языковой системе предложения, трактуемого в динамическом (процессуальном) аспекте, стало важным стимулом для возникновения и формирования синтаксической семантики, быстро занявшей в лингвистической семантике лидирующее место. Влияние идей Н. Хомского на зарождение и бурное развитие такого направления, создание концептуального аппарата ряда дисциплин в языкознании, не ориентирующихся на структурализм или генеративизм, оказалось решающим и в США, и в европейских странах [2]. Можно утверждать, что критикуя и оспаривая лингвистические предположения бихевиористского направления, Н. Хомский не только заложил и развил основы генеративной лингвистики, а и положил начало новому синтаксическому этапу в лингвистике.

Список использованных источников

1. Сериков А.Е. Проблема порождения смысла и современный генеративизм // Вестник Самарской гуманитарной академии. Сер. Философия. Филология. – 2007. – №2. – С. 155-173.

2. Бондаренко И.В. Влияние генеративной лингвистики Н. Хомского на мировое языкознание // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. – 2011. – Вып. 2. – С. 141-149.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Кожна людина унікальна в силу вроджених особливостей, типу темпераменту. Але є діти з особливими потребами. Це діти з порушеннями в розвитку, внаслідок чого виникають труднощі в навчанні й адаптації. Порушення розвитку зустрічаються в різних сферах, але об'єднує особливих дітей одне – проблеми в соціалізації і потреба в індивідуальному супроводі.

Сьогодні розвиток суспільства й системи освіти відбувається під впливом світової тенденції до зростання кількості людей з інвалідністю. За даними ООН, кожна десята людина (більше 650 млн. осіб) на планеті має фізичні, розумові чи сенсорні порушення, у 25% всього населення є різні розлади здоров'я.

Організація соціально-педагогічної допомоги дітям, позбавленим можливості вести повноцінне життя внаслідок вад фізичного або психічного розвитку, потребує, в першу чергу, зміни ставлення суспільства до дітей з особливими потребами та проблеми інвалідності в Україні взагалі.

Соціально-педагогічна діяльність у процесі соціалізації виконує три функції: підвищення соціальної адаптації особистості або групи; усунення протиріч, пов'язаних зі складнощами включення в соціальне середовище; соціокультурна реабілітація та профілактика [1, с. 211].

Основна проблема полягає в тому, що діти з інвалідністю фізично або розумово відрізняються від здорових дітей. Причиною їх безсилля є не тільки характер, але і їх реакція на соціальне середовище. Зміна моделі сприйняття дітей з особливими потребами вимагає пошуку інноваційних шляхів у роботі різних фахівців, у тому числі соціально-просвітницьких заходів, спрямованих на реабілітацію дітей з ОП. Хоча розлад був визнаний як індивідуальний феномен, складні особистісні ситуації, спричинені вродженими або набутими фізичними або психологічними недоліками, можуть бути адаптовані до ситуації, відповідно до існуючих обмежень, психологічної трансформації та способу життя.

Зміст соціально-педагогічної роботи з дитиною з особливими потребами полягає в пошуку індивідуальної траєкторії взаємодії з нею (рис. 1).

Визначення соціальної моделі інвалідності має важливе значення не тільки для психологів, але і соціальних працівників, соціально-педагогічна діяльність яких покликана нівелювати труднощі адаптації дітей з особливими потребами, сприяти зміні соціальних установок, принципів та поглядів. За таких обставин реалізація соціальних програм для дітей з особливими потребами може досягти успіху і принести позитивні результати.

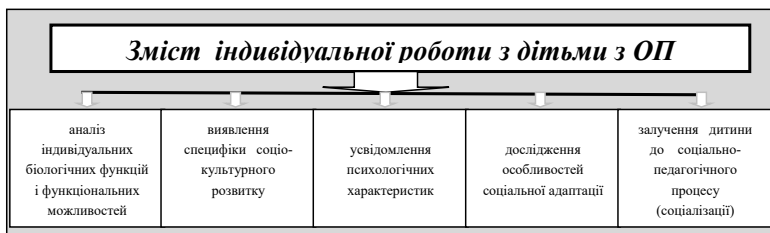

Рис. 1. *Зміст індивідуальної роботи з дітьми з ОП*

Ми згодні з думкою В. Сухомлинського про те, що дітей з особливими потребами треба включати в навчальний процес закладів загальної середньої освіти, оскільки тоді вони перебуватимуть у атмосфері духовного життя. Педагог наголошує, що для таких дітей мають бути створені особливі умови, за яких вони відчуватимуть радість успіху [2, с. 33].

Соціально-педагогічна робота з дітьми з обмеженими можливостями спрямована на забезпечення їх активного спілкування з однолітками, членами родини; доступності ресурсів навколишнього світу; підтримки з боку державних та громадських інституцій і передбачає їхню соціальну реабілітацію, корекцію, соціально-педагогічну підтримку, соціальну інтеграцію, адаптацію, дотримання їхніх конституційних прав тощо.

Отже, головним принципом соціально-педагогічної діяльності з дітьми з особливими потребами повинен стати вираз, прийнятий Міжнародною організацією інвалідів: «Нічого для Вас без Вас».

Список використаних джерел

1. Капська А.Й. Соціальна робота: Навчальний посібник.-Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
2. Василь Сухомлинський про роботу з дітьми з особливими потребами «Об'єднання Самопоміч Львів». 11 лютого, 2017. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://lviv.samopomich.ua/vasyl-suhomlinskyj-pro-robotu-z-ditmy-z-osoblyvymy-potrebamy/>.

Науковий керівник: І.В. Олійник, канд. пед. наук.

О.О. Унчур,

3-й рік навчання, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДИХ РОБІТНИКІВ

Адаптація персоналу є складним процесом, який поєднує в собі чинники загальнодержавного характеру, економічного та психологічного. Кожен з них відіграє важливу роль у процесі успішної адаптації праців-

ників до нових умов життя та праці. Процес адаптації людини проходить безперервно, оскільки постійно змінюються соціально-економічні умови життя, політичні і морально-етичні орієнтації.

Соціальна адаптація - процес пристосування, освоєння, як правило, активного, особистістю або групою нових для неї соціальних умов або соціального середовища. У сучасній науці соціальна адаптація в більшості випадків розуміється як такий соціальний процес, в якому і адаптант і соціальне середовище активно взаємодіють, чинять активний вплив один на одного в процесі соціальної адаптації

Виділяють чотири основні стадії адаптації особистості в новому для неї соціальному середовищі:

1) початкова стадія, коли індивід або група усвідомлюють, як вони повинні вести себе в новій для них соціальному середовища;

2) стадія терпимості, коли індивід, група і нове середовище виявляють взаємну терпимість до систем цінностей і зразків поведінки один одного;

3) акомодация, тобто визнання і прийняття індивідом основних елементів системи цінностей нового середовища при одночасному визнанні деяких цінностей індивіда, групи новим соціальним середовищем;

4) асиміляція, тобто повний збіг систем цінностей індивіда, групи і середовища.

Різні соціальні групи, такі як сім'я, виробничий колектив, сусіди по будинку і т.д., можуть виступати в якості безпосереднього соціального середовища. Головна роль соціальної адаптації полягає в тому, що вона дозволяє включити особистість в процеси, що протікають в безпосередній соціальному середовищі, і в той же час є одним із засобів зміни особистості та середовища.

Важливим аспектом соціальної адаптації є прийняття індивідом певної соціальної ролі. Існує дві форми соціальної адаптації: активна, коли індивід прагне впливати на середовище з тим, щоб викликати реакцію зміни (у тому числі тих норм, цінностей, форм взаємодії і діяльності, які він повинен опанувати), і пасивної, конформної, коли він не прагне до такого впливу і зміни. Значною мірою ефективність соціальної адаптації залежить від того, наскільки адекватно індивід сприймає себе і свої соціальні зв'язки. Високий соціальний статус індивіда є показником успішної соціальної адаптації в даному середовищі, а також його психологічна задоволеність цим середовищем у цілому і її найбільш важливими для нього елементами (задоволеність роботою та її умовами, її змістом, винагородою, організацією). Показниками низької соціальної адаптації є прагнення індивіда до переміщення в інше соціальне середовище (плинність кадрів, міграція, розлучення), аномія та поведінка, що відхиляється. Чим складніше нове середовище (наприклад, ширше спектр соціальних зв'язків, складніше спільна діяльність, вищий рівень соціальної неодно-

рідності), чим інтенсивніше в ній відбуваються зміни, тим більш важким для індивіда виявляється процес соціальної адаптації.

Отже, проблема адаптації молодих робітників на підприємствах на сьогоднішній день дійсно існує і вимагає серйозної розробки та прийняття заходів щодо її регулювання. Адаптація кожного молодого робітника на підприємстві є важливим елементом управління, тому роботодавці в даній ситуації зобов'язані перш за все розуміти необхідність прийняття відповідних заходів щодо пристосування і звикання членів колективу до нового режиму роботи і спілкування.

Науковий керівник: О.М. Приходько, канд. наук з держ. управл., доц.

І.М. Феднова,
аспірант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСЕРЕДОК ПРОСВІТНИЦТВА БАТЬКІВ ВИХОВАНЦІВ

Результативність процесів виховання та розвитку дитини у закладі дошкільної освіти багато в чому залежить від того, наскільки ця професійна педагогічна інституція вміє поєднувати сучасні педагогічні методики із законами сімейного виховання, які кожна дитина привносить у середовище ЗДО. Тому з метою створення єдиного виховного середовища, із принципами, як визначеними державною програмою розвитку дитини, так і прийнятими батьками, слід розглядати ЗДО як осередок просвітництва батьків вихованців.

Важливою складовою у системі роботи з батьками є педагогічний всеобуч, при цьому визначаємо різні змістові його види та форми організації.

Так, можна виокремити види батьківського просвітництва, організованого у ЗДО:

- **психологічне** – представлення методів діагностики розвитку психічних пізнавальних процесів дитини; ознайомлення батьків із чутливими періодами навчання малюка; проведення тренінгів, спрямованих вирішувати проблемні питання психологічного клімату сім'ї; рекомендації психологічної тематичної літератури для самостійного читання тощо;

- **методичне** – організація комунікації із батьками (через сайт закладу, батьківські збори, особистісне листування тощо); проведення днів відкритих дверей, запрошення батьків на заняття з дітьми; навчання методик розвитку дитини (майстер-класи із розвитку моторики пальців, інноваційних зображувальних технік, навчання читанню тощо); презентації результатів розвитку дітей (перегляд відеозаписів з занять, організація виставок робіт дітей тощо); проведення індивідуальних консультацій з розвитку дитини;

- **здоров'язбережувальне** – організація зустрічей із фахівцями: логопедом, лікарем-педіатром, інструктором з фізичного виховання; інформування батьків про антропометричні зміни у дітей та рекомендації щодо роботи із відхиленнями у фізичному розвитку; ознайомлення із методиками привчання до особистої гігієни – відповідно віку дитини; рекомендації щодо організації збалансованого харчування, загартовування; проведення інструктажу про попередження вірусних та інфекційних захворювань; презентація популярної медичної літератури;

Для того, щоб просвітництво стало бажаним самими батьками, закладам дошкільної освіти слід ураховувати певні особливості, що стосуються організації сімейного устрою кожної конкретної родини. Однак в цілому вони можуть бути узагальнені як-от:

- соціальний аспект (особливості сімей за місцем проживання, рівнем добробуту);
- демографічний аспект (врахування віку, освіти батьків та дітей, структури сім'ї);
- світоглядний (світоглядні позиції, стиль сімейних стосунків, ставлення до суспільства);
- етнографічний (врахування рівня загальної педагогічної та професійної культури батьків, характер сімейних традицій, культури домашнього побуту).

Зазначені аспекти мають бути враховані у процесі адаптації просвітницького матеріалу (відео, текстового, прикладного) для рівня підготовленості батьків щодо його сприйняття.

Процес навчання батьків правильно взаємодіяти з дітьми, що отримав назву **педагогізація родин** найбільш ефективно відбувається через консультативно-рекомендаційну (батьківські збори, усні і письмові консультації, бесіди, практикуми, тренінги тощо), лекційно-просвітницьку (батьківські лекторії, всеобучі, конференції, педагогічні читання) діяльність, а також через залучення батьків до освітнього процесу («Дні відкритих дверей», участь у підготовці й проведенні свят, розваг, окремих занять, в оснащенні педагогічного процесу та упорядкуванні приміщень, території разом з дітьми і педагогами).

При цьому вважаємо, що найбільшої ефективності просвітницька діяльність, організована ЗДО, досягає, якщо до неї залучаються не лише батьки, а всі члени сім'ї дитини, родичів, які мають стосунок до її виховання.

Найвищим результатом просвітництва батьків можна вважати виховання ними вміння особисто спостерігати за власною дитиною, відкривати в ній нові якості й риси, здатність створити у сім'ї умови для розвитку дитини, суголосні тим, що застосовуються вихователями у ЗДО.

Загальновідомо, що в світі немає двох однакових дітей. У кожній є свої особливості, свої умови життя, свій маленький, але життєвий шлях,

який наклав свій відблеск на її розвиток, свої сильні і слабкі сторони. Отже, поради й рекомендації для батьків не можуть бути універсальними, однак вихователі як професійні педагоги – мають виокремити те, що є значущим для конкретної родини і конкретної дитини в ній.

Показниками результативності просвітництва можна вважати наявність у дошкільному закладі доброзичливої атмосфери між вихователями та батьками, високий рівень загальної та педагогічної культури батьків і педагогів, їх зорієнтованість на самовдосконалення і саморозвиток, створення умов для повноцінного розвитку дошкільнят.

Науковий керівник: Н.П. Волкова, д-р пед. наук, проф.

І.М. Фельцан,
*старший викладач кафедри англійської філології та методики
викладання іноземних мов, Мукачівський державний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНШОМОВНОГО НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У ЛІНГВІСТИЧНИХ ШКОЛАХ ШВЕЦІЇ

Шведська іншомовна освіта дорослих функціонує на засадах вузькоспеціалізованого навчання за вибором, з акцентом на формуванні комунікативних навичок, самостійного пошуку та активного відтворення інформації, рефлексії, самоаналізу, що сприяло формуванню ідеї самоосвіти у шведському суспільстві - «Do it yourself education». У такому середовищі педагог перетворюється на андрагога, куратора, консультанта, тренера, мотиватора, який спрямовує та коригує, радить та інформаційно підтримує студента.

Педагогічна ліберальність шведської системи освіти має переваги та недоліки, залежно від контингенту тих, хто навчається: носії культур з високим рівнем індивідуальної свободи позитивно сприймають навчальний процес, у якому вчителю та студенту надані рівні права та повноваження, вони можуть і вміють працювати самостійно та незалежно, не бояться самовираження; для носіїв культур, яким притаманний колективізм мислення та чітке делегування ролей у соціумі, буде важко брати на себе відповідальність за навчання, вибір методів та технологій, адже для них педагог асоціюється з авторитетом, якому відводиться центральна роль у процесі навчання.

Національна освітня стратегія Швеції зосереджена навколо ідеї мультилінгвального суспільства, яке прагне до інтеграції у глобальні світові процеси та тенденції, перебирає досвід інших культур та ділиться власною. Сучасний громадянин Швеції – це багатомовна особистість, для якої характерною є професійна мобільність, міжкультурна толерантність, гнучкість мислення.

Лінгвістичні школи Швеції функціонують у полі формальної та неформальної освіти, на замовлення державних чи приватних установ, фізичних осіб, які прагнуть сформувати чи розвинути іншомовну компетентність у професійних чи особистих цілях. Якісну іншомовну освіту шведи отримують ще в школі, що підтверджено першим місцем Швеції у 2018 році за знаннями англійської мови у Європі, згідно звіту *EPI*. Причини, що спонукають продовжувати іншомовне навчання у дорослому віці переважно професійні, або викликані відсутністю завершеної середньої чи вищої освіти. Контингент лінгвістичних шкіл – це люди віком від 23, які прагнуть сформувати іншомовні навички за фахом: англійська для бізнесу, менеджменту, туризму, міжнародних відносин, медицини, економіки, культури.

До найбільш популярних лінгвістичних шкіл Швеції відносимо *Берліц*, засновану як міжнародну організацію ще у 1878, головний офіс якої знаходиться у Стокгольмі з 1931 року. Девіз закладу «**Speak with confidence!**» (Говори впевнено!), інформує про освітню мету, яку ставлять перед собою педагоги – формування комунікативних навичок. Контингент школи спонукає застосовувати ефективні форми навчання, які передбачають дистанційні уроки через Інтернет, технологію мобільного зв'язку (студент у будь-який час може вийти на зв'язок з вчителем); навчання у групах (4-6 осіб) чи індивідуальні заняття, парні уроки (з метою зниження вартості навчання). Мобільна організація навчання має на меті задовольнити освітні потреби різних фокус-груп.

Інформаційно-комунікативні технології формують основу педагогіки Швеції. Ще у 90-х рр. минулого століття держава фінансувала комп'ютерну підготовку кадрів освіти. На даному етапі, вся сфера освітніх послуг для дорослих функціонує у полі інформаційних технологій, де навчання здійснюється з використанням ІКТ. Комунікативні методи стали певним стандартом іншомовного навчання у Швеції, та включають різноманітні технології слухання та говоріння. На відміну від *класичного методу*, під яким шведська педагогіка розуміє вивчення граматичних правил, лексики та переклад текстів, метод *Берліц* більше підходить для продовження освіти у дорослому віці, коли головною метою іншомовного навчання є комфортне перебування у іншомовному професійному середовищі, що передбачає спілкування з партнерами, формує культуру ведення ділових переговорів у міжнародному контексті, розвиває вторинну мовну особистість, яка володіє компенсаторними техніками під час живого спілкування, що допомагає уникати небажаних комунікативних конфузів.

Вимоги, які ставить перед фахівцями сучасний суспільно-економічний устрій, змушують до постійного оновлення знань та навичок як професійного так і особистісно-орієнтованого напрямку, виникає потреба у розвитку не лише професійних навичок (*hard skills*), але й особистісних (*soft skills*). Досвід Швеції у формуванні не лише навичок, а й якостей особистості, яка виходить на міжнародний професійний рівень, може стати позитивним прикладом для трансформації вітчизняної іншомовної системи.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬСЯ У НЕПОВНИХ СІМ'ЯХ

Найважливішим інститутом соціалізації молодого покоління є родина. Саме в сім'ї формуються основи характеру людини, її ставлення до праці, культурних і моральних цінностей. Сім'я була і залишається найважливішим соціальним середовищем формування особистості, основою виховання та психологічної підтримки. Серйозні соціально-економічні та духовно-моральні труднощі нашого життя є суттєвими чинниками, які дестабілізують традиційні сімейні відносини.

Вивчення і дослідження будь-яких інститутів виховання особистості неможливе без визначення поняття «сім'я». Цей термін викликає інтерес і є об'єктом досліджень серед науковців різних галузей: філософії, соціології, демографії та ін., у тому числі серед спеціалістів у сфері психології, педагогіки та соціальної роботи.

Питання типології сімей, їх специфіки, а також питання щодо основних проблем та видів психологічної допомоги перебували у центрі уваги багатьох видатних психологів: А. Адлера, Е. Берна, М. Боуена, Д. Видри, Л. Виготського, Е. Еріксона, У. Огборна, Ф. Педерсона, З. Фройда, К. Хорні, К. Юнга та ін. Їх дослідження стали теоретичною й методологічною базою фундаментальних розробок проблематики сім'ї у вітчизняній психології, здійснених такими вченими, як О. Бондарчук, Ю. Борисенко, В. Дружинін, О. Захаров, Д. Ісаєв, Г. Костюк, І. Кон, Т. Титаренко, В. Целуйко та ін.

Прикладів визначення слова «сім'я» існує велика кількість, я наведу лише деякі з них. В енциклопедичному словнику Ф. Брокгауза та І. Єфрона зазначалося, що сім'я є результатом поступової еволюції людських відносин.

У тлумачному словнику В. Даля сказано: «Сім'я, сімейство — це сукупність близьких родичів, які живуть разом (батьки з дітьми, одружений син або незаміжня донька, які живуть окремо, складають вже іншу сім'ю»).

Сім'я в соціологічному значенні — це заснована на шлюбі чи кровному спорідненні невелика група людей, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю та взаємодопомогою.

Сімейний кодекс України, який був прийнятий 10 січня 2002 р. та набув чинності 01 січня 2004 р., вперше зробив спробу дати нормативне (юридичне) визначення поняття «сім'я» через визначення складу сім'ї, підстав для її створення та ознак (ст. 3 СК України).

В юридичній літературі, під сім'єю також розуміють:

- союз осіб, пов'язаних шлюбом чи родинністю (В. Вошко);
- союз осіб, заснований на вільному і рівноправному шлюбі, близькій родинності, усиновленні чи іншій формі виховання дитини і який характеризується спільністю життя та інтересів цих осіб, наділених відповідними правами та обов'язками (В. Рясенцев);
- цілісне соціальне утворення, що характеризується внутрішньою єдністю і з'єднанням частин в єдине ціле (Я. Шевченко);
- первинний і багатогранний осередок нашого суспільства (Н. Єршова).

В. Целуйко надавав особливого значення структурі сім'ї, ввівши поняття «повна» та «неповна сім'я», розуміючи під останнім терміном сім'ю, яка не має батька чи матері. Від того, яка за структурою сім'я, залежить виховання та успішна соціалізація дитини.

Останнім часом проблеми, пов'язані з сім'єю, набувають все більшої актуальності в нашому суспільстві. Як зазначає П. Фрідман, сучасна сім'я зазнала серйозних змін: зменшився її розмір і кількість дітей. Протягом останніх років спостерігається тенденція до зростання кількості розлучень, позашлюбних народжень, смертності населення, що відповідно збільшує кількість неповних сімей. До речі, переважна більшість цих сімей є материнськими. За таких умов визначення психологічних особливостей дітей з неповних сімей є досить актуальною проблемою.

Численні дослідження науковців свідчать, що діти, які виховуються в неповних сім'ях, більш схильні до проблем різного характеру, ніж діти з повних сімей. Серед цих проблем найпоширенішими є: економічні, емоційні, погіршення відносин з батьками (з обома), проблеми з поведінкою, з вживанням наркотиків, з законом, також вони мають підвищену ймовірність вчинення сексуального та фізичного насильства та ін.

Першою і головною проблемою неповної сім'ї є, звичайно, відчуття родинного дискомфорту, і його, перш за все, відчувають саме діти. Відсутність батька (або матері) призводить до того, що у дитини з'являється цілий перелік комплексів, пов'язаних з власною неповноцінністю, відсутністю гармонії всередині себе. Вони почувають себе обділеними долею, а також відчувають заздрість до тих, у кого є повні, дружні сім'ї.

Наступною важливою проблемою українських неповних сімей сучасності є проблеми матеріального достатку. У більшості неповних сімей побутові умови є далекими від ідеальних. Відсутність матеріальної стабільності негативно впливає як на дітей, так і на дорослих з таких сімей. Звідси, нерідко, породжується схильність молоді до антигромадських дій – крадіжок та ін.

Дитині з неповної сім'ї знайома практично тільки одна соціальна роль - матері або батька. Проте, як відомо, формування здорової статеві ідентифікації має починатися з самого дитинства, інакше відхилен-

ня в статевому розвитку стають неминучими та заважають в майбутньому реалізувати сімейну і суспільну функції, які є дуже важливими для суспільства.

Багато дітей, на жаль, не можуть впоратися із психологічними проблемами, пов'язаними з відсутністю одного з батьків. Ці проблеми, зазвичай, переходять у доросле життя. У результаті чимало дітей зі зруйнованих сімей, стаючи дорослими, відчувають труднощі при зближенні з представниками протилежної статі, зі створенням міцної сім'ї, та з пошуком гарної та стабільної роботи. Отже, ми можемо говорити про те, що психологічні особливості дітей, що виховувалися у неповних сім'ях, трансформуються у комплексні проблеми їх самореалізації у сімейній та професійних сферах.

Таким чином, виховання дитини у неповній сім'ї безпосередньо віддзеркалюється на формуванні її особистості. Відсутність участі одного з батьків у виховному процесі веде до серйозних порушень психічного розвитку дитини, деформаціям особистості, зниження її соціальної активності та до різноманітних відхилень в поведінці, стані психологічного здоров'я. Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на тому, що соціальне життя є динамічним, а отже особливості виховання дітей у неповних сім'ях потребують постійної уваги науковців та пошуку шляхів удосконалення суспільних відносин.

Науковий керівник: Т.В. Лоза, канд. пед. наук, доц.

К.С. Фоменкова,
магістрант, Національна академія внутрішніх справ, м. Дніпро

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Розвиток української держави передбачає реформування всіх ланок державної влади, перезавантаження діяльності всіх державних органів з метою виходу на кардинально новий рівень функціонування. Формування МВС України європейського зразка являється пріоритетним завданням нашої держави, зважаючи на те, що професійна діяльність силових структур є основною у забезпеченні стабільності та правопорядку в будь-якій державі. Підготовка кваліфікованих кадрів є основою такої діяльності. Тому дослідження сучасних процесів реформування відомчої освіти системи МВС України на сьогодні є актуальним.

На підставі аналізу законодавчої бази, доробків вітчизняних науковців, а також реорганізаційних процесів, які відбуваються у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України, виділені три основні питання, які потребують нагального вирішення.

По-перше, сьогодні відбуваються процеси реформування юридичної освіти в цілому в Україні, відповідно до яких освіта у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України, а також отримані курсантами (слухачами) цих закладів професії в подальшому не будуть визнаватися правничими. Так, відповідно до проекту Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії [1] правничими професіями визнаються суддя, адвокат, прокурор, нотаріус.

Крім того, професійною діяльністю в сфері права, окрім діяльності правничих професій, є: проходження державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування на посадах керівників та заступників керівників юридичних служб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також на посадах, пов'язаних із представництвом у суді таких органів; проходження державної служби в Міністерстві юстиції України та його територіальних підрозділах із застосуванням стандартів професійної діяльності в сфері права; робота на посадах, пов'язаних із наданням безоплатної правничої допомоги в органах (установах), уповноважених законом на надання такої допомоги; робота на посадах помічника судді, помічника адвоката, помічника прокурора, помічника нотаріуса; робота на посадах керівників юридичних служб в юридичних особах приватного права, а також на посадах, пов'язаних із представництвом у суді таких юридичних осіб; робота на посадах юриста (юрисконсульта) в юридичних особах, основним видом діяльності яких є діяльність у сфері права; науково-викладацька робота (для посад судді Верховного Суду та Конституційного Суду України) [1].

Так, професія слідчого безпосередньо пов'язана із реалізацією принципу верховенства права, із застосуванням норм права (кваліфікація протиправних діянь, збір та оцінка доказів, проведення слідчих дій тощо), захистом прав і свобод людини, а тому віднесення її до правничих є цілком доречним. Відповідно і здобуття спеціальності «Право» під час навчання є необхідною запорукою успішного виконання службових обов'язків та подальшого кар'єрного росту особи.

Тому є доцільність внести зміни до п. 9 Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії, доповнивши його словами «слідчий». Також, на наш погляд, необхідно розглянути питання віднесення діяльності поліцейського до професійної діяльності у сфері права, оскільки вони наділені законом повноваженнями застосовувати норми права. Відповідно перегляд спеціальностей вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання системи МВС України має відбуватися з огляду на те, що такі заклади мають готувати правників.

Другим питанням реформування відомчої освіти системи МВС України є становлення системи та структури закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Сьогодні існує декілька думок щодо перспектив розвитку відомчих закладів вищої освіти: залишити один вищий навчальний заклад в системі МВС України в Києві, а на базі інших – створити центри первинної підготовки та підвищення кваліфікації поліцейських; розподілити напрямки підготовки фахівців між закладами вищої освіти; залишити систему закладів вищої освіти за специфічними умовами навчання, удосконаливши програму відомчої освіти.

Так, сьогодні новостворена програма відомчої освіти, яку розробили фахівці МВС, передбачає три рівні підготовки. Перший – первинна професійна підготовка у навчально-тренувальних центрах, де базові навички отримуватимуть особи, вперше прийняті на службу: слідчі, експерти-криміналісти, дільничні, командири взводів. Другий рівень – фахівці освітнього рівня «бакалавр» та «магістр». Протягом третього етапу будуть готуватися офіцери вищої керівної ланки, яким буде викладатися публічне адміністрування з урахуванням сучасного менеджменту, практична, психологічна та іміджева діяльність [2]. Отже, можна зробити висновок про необхідність удосконалення програми відомчої освіти відповідно до європейського рівня поряд із незмінною системою закладів вищої освіти системи МВС України.

Третім проблемним питанням реформування відомчої освіти системи МВС України вважаємо атестацію працівників таких закладів вищої освіти. Відпочатку проведення реформи МВС України 2014 року мова йшла про розатестацію науково-педагогічного та адміністративного складу вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання. У 2015 році весь особовий склад таких вищих навчальних закладів було виведено поза штат та тимчасово призначено на посади до 1 січня 2017 року.

Указ Президента України № 571 від 23 грудня 2016 року «Про внесення змін до Указу Президента України від 9 грудня 2015 року № 691» встановив, що безстроково можуть бути заміщені поліцейськими у складі МВС України визначені посади у вищих навчальних закладах, у тому числі посади ректора, проректорів завідувачів кафедр, професорів, доцентів, старших викладачів, викладачів тощо.

Підсумовуючи викладене, слід вказати на три основні проблеми реформування відомчої освіти системи МВС України, які частково вирішуються, про комплексного шляху їх вирішення ще прийнято не було. Серед таких актуальних питань нами виділено: 1) віднесення відомчої освіти системи МВС України до правничої освіти України; 2) визначення на державному рівні системи та структури закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання; 3) атестація науково-педагогічного та адміністративного складу закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Дані проблеми є найбільш глобальними, а їх поступове вирішення сприятиме удосконаленню відомчої освіти системи МВС України в цілому.

Список використаних джерел

1. Проект Концепції вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uba.ua/documents/2016%20-%2009%20-%2014%20-%20Education%20Concept.pdf>

2. У МВС обговорили перспективи реформування відомчої навчальної системи [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.mvs.gov.ua/ua/news/4432_U_MVS_obgovorili_perspektivi_reformuvannya_vidomchoi_navchalnoi_sistemi_FOTO.htm

3. Про внесення змін до Указу Президента України від 9 грудня 2015 року № 691: Указ Президента України № 571 від 23 грудня 2016 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/5712016-20986>

Науковий керівник: І.Д. Пастух, канд. юрид. наук, доц.

С.А. Хачикян,

2-й рік навчання, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

МЕТОДИ ШВИДКОГО ЧИТАННЯ ТА ЇХ ВАЖЛИВІСТЬ

У всі часи, в різних країнах та регіонах, люди багато читали, адже саморозвиток та збагачення лексичного запасу було дуже важливим для людей. На сьогоднішній день, люди намагаються читати все більше і більше, але інколи їм бракує часу. Методи швидкого читання допомагають людям економити час та читати більше літератури.

Проаналізувавши багато наукової літератури, ми дійшли до єдиного визначення. Техніка швидкого читання - це легке розуміння прочитаного, більше вільного часу, розширення кругозору, розвиток інтелекту, поліпшення пам'яті і багато інших приємних ефектів. Навіть якщо ви не любите читати, то освоївши методику, навряд чи поставитеся байдуже до вічного джерела знань, адже ви зможете за день прочитувати одну і навіть кілька книг.

Ми ознайомилися з багатьма методами швидкого читання, визначили найефективніші та найліпші методи. Першим методом є «Пристрілка». У цьому випадку, текст «пробігається» очима і відразу ж виділяються головні думки. Таким чином, читання відбувається частинами, які несуть смислове навантаження. Щоб навчитися такої методики швидкого читання та запам'ятовування, варто потренуватися на простому предметі. Його ставлять перед собою і пильно розглядають кілька секунд. Потім закривають очі і намагаються відтворити в пам'яті всі найдрібніші деталі. Відкривши очі, варто порівняти два образи – реальний і віртуальний. Знайшовши 3-4 відмінності, вправу повторюють, і так до 7 разів. Це допоможе

запам'ятовувати навіть дрібні деталі. Потренувавшись на предметі, можна приступати до тексту. Лист кладуть перед собою на півхвилини і за цей час необхідно зуміти виділити 3 основні думки. Вправу можна ускладнювати шляхом збільшення розміру уривка або спроб знайти більше думок.

Наступним методом є вертикальне читання. Щоб швидко читати, треба вміти бачити не тільки наступне слово, але й весь рядок в цілому. Для цього варто ознайомитися з вправами Шульте. Для такого тренування знадобляться спеціальні квадратні розліновані таблиці, де намальовані цифри в хаотичному порядку. На початковому етапі, використовується тільки 16 цифр, поступово збільшуючи їх до 25 36 49. У кожній такій картці цифри будуть розташовуватися по-різному. Така техніка швидкого читання вимагає зосередження погляду в центральній точці, і, не відводячи від неї погляду, випробуваний повинен знаходити по черзі цифри. Ще одним методом є зорова пам'ять. Ця техніка швидкого читання дозволяє навчитися запам'ятовувати довгі слова. Цю методику вже починають вводити в дитячих садках, коли малюкам показують складні слова, що складаються з 8-10 букв. Дорослі теж можуть освоїти цю методику. Для такої вправи знадобляться картки, на яких будуть написані довгі слова. Їх можна придбати в магазині або ж знайти в інтернеті і роздрукувати самостійно. Такі заняття необхідно проводити кожний день, витрачаючи на це 30-40 хвилин. Людина просто дивиться на картку декілька секунд, причому головне, не дати йому встигнути прочитати. Далі, випробуваного просять повторити, те, що він побачив. Таким чином, тренується не тільки швидкість читання, але й практика запам'ятовування. Краще всього починати з невеликих слів – з 6-7 букв. Всі ці методики допомагають не тільки навчитися читати швидко, але запам'ятовувати зміст. Але кожну вправу необхідно починати з маленького навантаження, особливо якщо заняття проводяться з дитиною.

Отже, якщо використовувати всі ці методики швидкого читання, тренувати себе та свою пам'ять, ми зможемо зекономити свій час та читати більше літератури ніж зазвичай. Треба завжди розвиватися та не стояти на одному місці.

Науковий керівник: Н.О.Черняк, ст. викладач.

О.М. Хома,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет*

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Концепція «Нова українська школа» започаткувала реформування початкової освіти. Визначено компетентності, що формуватимуться в молодших школярів у процесі навчання в 1-4 класах.

Актуальною залишається проблема підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності. Нова українська школа вимагає креативного вчителя, що вміє аналізувати, запроваджувати інноваційні технології навчання, формувати особистість для майбутнього, про яку писав і В.Сухомлинський. За словами вченого, початкова школа – це цілий період морального, інтелектуального, емоційного, фізичного, естетичного розвитку, який буде реальною справою, а не пустою розмовою лише за умови, що дитина живе багатим життям сьогодні, а не тільки готується до оволодіння знаннями завтра.

Ми акцентуємо увагу на викладанні методики навчання української мови в початковій школі, розуміючи її важливість на сучасному етапі. Теоретико-методичні засади навчання української мови знайшли своє відображення у дослідженнях М. Вашуленка, О. Вашуленко, М. Захарійчук, К. Пономарьової, О. Савченко, Н. Шустової та інших. Серед питань науковцями акцентується увага на: реалізації Концепції «Нова українська школа», створенні варіативних Типових освітніх програм, підручників з української мови, розробці й впровадженні інноваційних методів навчання.

За дослідженнями Н. Шустової пріоритетним завданням українських педагогічних ВНЗ є нині пошук резервів якісного поліпшення умов фахової підготовки вчителів з урахуванням сучасних цінностей в освіті. Нові орієнтири проявляються в різних напрямках: у побудові системи неперервної освіти; реалізації нових підходів у корекції цілей і вдосконаленні змісту фахової підготовки майбутнього вчителя; активному використанні нових педагогічних технологій тощо.

Так як навчання за Концепцією «Нова українська школа» започатковано з 1 вересня 2018 року, наше дослідження, в першу чергу, було спрямоване на теоретичний аналіз проблеми вивчення специфіки навчання української мови в контексті освітніх реформ.

Досліджуючи визначену проблему, ми виходили із мети навчання української мови в початковій школі, вказаної у Державному стандарті початкової освіти, зокрема: формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти засобами різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Сьогодні у процесі вивчення методики навчання української мови на лекційно-практичних заняттях акцентується увага на ключових питаннях, визначених Концепцією «Нова українська школа». У Пораднику для вчителя запропоновано низку технологій навчання, що нами досліджувалися та апробувалися. На практичних заняттях стало необхідним пропонувати студентам квазіпрофесійні завдання, які є наближеними до умов реальної фахової діяльності і мають творчий характер. Ними моделювалися фрагменти

уроків із застосуванням технологій навчання: «Шість цеглинок», «Щоденні 5», «Рафт», «Кубування», що спрямовані на формування критичного мислення. У практиці роботи початкової школи утвердилися й інші методи навчання, які апробувалися студентами під час проходження педагогічних практик.

Ігровим технологіям навчання надається пріоритетне значення. Наше дослідження підтверджує, що гра поживляє навчальний процес, викликає в учнів інтерес до засвоєння мовних понять, так як для них це є зрозумілим і близьким середовищем. Під час вивчення проблеми нами розроблялися дидактичні ігри до різних тем з української мови.

У процесі підготовки майбутнього вчителя нами враховано те, що українська мова в початковій школі є не тільки предметом, а й засобом навчання та виховання, зокрема національно-патріотичного.

Виходячи із цього, нами акцентується увага на застосуванні текстоцентричної технології навчання рідної мови, так як текст є носієм інформації. Добиралися тексти для вивчення різних мовних тем, урахувавши принципи доступності, естетичності, смислового їх навантаження. У текстах не визначено усіх шляхів в підготовці майбутнього вчителя до навчання української мови, а тільки окремі положення.

Отже, підготовка майбутнього вчителя до навчання української мови в контексті Концепції «Нова українська школа» набуває нового змісту.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти / Учитель початкової школи. – 2018. – №4 (вкладка). – С.1-16.
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. –206 с.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.Сухомлинський. Вибрані твори: у 5-ти томах. Т-3,. К «Рад школа», 1977. – 670 с.
4. Шустова Н. Формування у майбутніх учителів початкової школи здатності до професійного саморозвитку у процесі фахової підготовки / Н.Шустова. Автореф. дис на здоб. н. ст. канд. пед. н. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, Вінниця, 2017. – 20с.

Т.В. Хома,

кандидат педагогічних наук,

викладач української мови та літератури,

Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОЛЕДЖІ

Освіта України проходить шлях докорінних змін на всіх її етапах. У Концепції «Нова українська школа» чітко зазначено: «Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані

з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці» [2, с.10].

У Законі України «Про освіту» зацентовано увагу на формуванні ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність; інші компетентності, передбачені стандартом освіти [1].

Означені компетентності є в тісному взаємозв'язку, кожна з них здобувачі освіти одержують під час опанування різних предметів на всіх рівнях. Особливого значення надається вивченню української мови у коледжах, які готують майбутніх спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти.

За експертними оцінками, зазначеними у Концепції «Нова українська школа» найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [2].

У процесі навчання української мови в коледжі акцентується увага на опануванні студентами як мовних умінь, оскільки вони складають ЗНО, так і мовленнєвих, пов'язаних із набуттям навичок комунікації у будь-яких ситуаціях спілкування.

Л. Мацько зауважує, що «будь-яка професійна діяльність потребує певних мовно-комунікативних умінь. Професійна комунікативна компетенція формується на основі комунікативної компетенції – сукупності знань про спілкування в різноманітних умовах і з різними комунікантами, а також умінь їх ефективного застосування в конкретному спілкуванні» [3, с.13].

Мовленнєві вміння реалізуються через систему методів та прийомів, зумовлених психологічними засадами формування й розвитку усного й писемного мовлення.

Нами запропоновані вправи й завдання, які використовуємо на заняттях з української мови для удосконалення мовленнєвих умінь студентів. У процесі добору завдань ми звертали увагу на майбутній фах здобувачів освіти. Наведемо окремі приклади завдань.

Вправа «Професійна мотивація». Студентам пропонується скласти речення зі словами «відповідальність», «обов'язки», «підприємство», «банківська установа», «менеджер», «фінансист», «обслуговування», «клієнт», «відвідувач», «креативність», «успіх», «творчий підхід», «точність» та виступити з проектом «Мій майбутній професійний успіх».

Завдання «Реклама». Студентам необхідно створити рекламу своєї спеціальності (закладу освіти), використовуючи творчий підхід. Для самоаналізу власного мовлення студентам пропонується проведення орфоепічних хвилинок, під час яких, спілкуючись один з одним, слідкують за правильною вимовою слів, їх наголошуванням, що важливо для набуття мовних умінь, враховуючи підготовку студентів до складання ЗНО.

Запропонований підхід до добору вправ і завдань на заняттях з української мови передбачає набуття мовленнєвих навичок, подолання мовних огріхів, посилює мотивацію студентів до роботи за обраним фахом, сприяє формуванню компетентностей.

Отже, сучасні підходи до оволодіння українською мовою в коледжі спрямовані на формування компетентної особистості, яка не тільки успішно спілкується, а й уміє реалізувати свій мовний намір, який залежить від ступеня володіння одиницями мови і уміння вживати їх у конкретних ситуаціях спілкування.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
3. Культура української фахової мови [Текст]: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.І. Мацько, Л.В. Кравець. – К.: ВЦ Академія, 2007. – 360 с.

**Д.А. Цвіганська,
К.Д. Радівончик,**

1-й рік навчання, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ГРУПАХ СТУДЕНТІВ – ПРИКЛАДНИХ ЛІНГВІСТІВ

Приймаючи до уваги персональний досвід студента-прикладного лінгвіста 1-го року навчання, можна сказати, що у викладанні англійської мови якомога цікаво та доцільно використовуються деякі моделі навчання:

- традиційні (наприклад, демонстрація, опитування, відповіді на запитання та ін.);
- проблемно-пошукові (ситуаційні методики навчання, бесіди та ін.);
- фасилітовані (або інтерактивні, що передбачають дискусії, метод мозкового штурму, симуляції та ін.).

Будемо виходити з того факту, що поєднання всіх вищезгаданих підходів у вивченні англійської мови – це найбільш продуктивний підхід. З точки

зору студентів саме таке ставлення до оволодіння іноземною мовою дозволяє студентам-прикладним лінгвістам постійно вдосконалювати свої знання.

Ми вважаємо, такий сучасний підхід до організації заняття з англійської мови як **workshop і peer-teaching** – це **найпродуктивніші засоби організації навчання**. Принцип партнерства є головною метою цього методу, саме студент-ведучий витупає у ролі помічника викладача та забезпечує комунікацію під час проведення заняття.

На етапі підготовки до проведення заняття з англійської мови має місце і обов'язкова студентська активність, і наявність персонального досвіду в комунікації з іншими студентами, і демонстрація результатів у підборі необхідної інформації з Internet-ресурсів та ін.

Сучасний стан розвитку методики викладання іноземної мови у вищій школі передбачає наявність інтерактивних методів: конференцій, семінарів, вебінарів та ін.

Однією з найбільш ефективних методик є **workshop**. Це - **колективний навчальний захід**, під час проведення якого учасники отримують знання в процесі динамічної групової роботи. Цей захід є ніби інтерактивною грою, де задіяні абсолютно всі присутні: хтось дискутує, висловлює свої думки, оцінює себе та інших, уважно слухає, ділиться знаннями та досвідом, презентує щось нове. Такий метод допомагає урізноманітнити процес навчання, зробити його цікавішим. Як наслідок - люди запам'ятовують і засвоюють набагато більше матеріалу.

При підготовці та участі у **workshop** важливо:

- дотримуватися правил розмовного етикету, бо це є візитною картою учасника;
- викладати думки чітко та послідовно;
- заздалегідь скласти конспект чи план виступу;
- ввести у текст декілька яскравих прикладів;
- відпрацювати свою промову декілька разів вдома перед дзеркалом, приділяючи особливу увагу жестам та міміці;
- використовувати схеми, ілюстрації, графіки для зорового закріплення інформації;
- взаємодіяти з іншими учасниками: задавати та відповідати на питання, звертатися до публіки, проводити опитування;
- не кричати. Переконувати аудиторію аргументами і фактами, а не силою голосу.
- урізноманітнити свою мову прислів'ями, приказками, афоризмами, вони допоможуть зробити її більш виразною.
- починати рішуче: помилки або затримки на початку виступу є неприпустимими.
- встигнути викласти запланований обсяг інформації за короткий проміжок часу;
- в жодному разі не читати текст, а намагатися розповідати, користуючись конспектом чи планом виступу;

– не зловживати складними для сприйняття словами, занадто розгорнутими реченнями;

– наприкінці обов'язково підвести підсумки, завершити виступ логічно, красиво, влучно та гідно, подякувати присутнім за увагу.

Безперечно, що такі заходи заохочують людей до отримання нових знань та навичок, мотивують їх розвиватися, ставити нові цілі та досягати їх, ніколи не зупиняти процес навчання. **Workshop дає змогу втілити максимум практики і звести до мінімуму теорію, що є однією з найважливіших складових процесу вивчення мови.**

Людина має вміти не тільки розуміти носіїв іноземної мови, а ще й влучно та швидко відповідати, дискутувати, доносити свою точку зору. За допомогою таких інтерактивних ігор учні за невеликий проміжок часу зможуть досягти всього вищезгаданого та навіть більше: чітко й влучно висловлювати свої думки, працювати у колективі.

Workshop відкриває унікальні вміння людини, бо його тематичні кордони дійсно широкі. На сьогоднішній день цей метод почесно вважається одним з найефективніших у всьому світі.

Тут немає головних, кожен учасник workshop унікальний, бо має своє власне ставлення до проблеми або ідеї, про яку йде мова. В процесі учасники дізнаються багато нового та корисного для себе, що може не тільки вплинути на хід їхніх думок, а навіть перевернути їхню свідомість.

Проведення workshop за темою «Wales» - це приклад організації такого заняття. Головні теми для обговорення:

- geography of Wales;
- history of Wales;
- religion in Wales;
- identifying symbols of Wales;
- Welsh as the mother-tongue.

Таким чином, в основі проведення сучасного заняття з англійської мови лежить принцип активних форм навчання, взаємне забезпечення набутим досвідом та продуктивним спілкуванням.

Науковий керівник: М.Р. Кабанова, канд. філол. наук, доц.

Н.В. Чеберко,
магістрант, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОФЕСІЙНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Новітні тенденції реформування системи вищої освіти свідчать про посилення уваги до розвитку особистості викладача ЗВО, здатного до самовдосконалення, творчого вирішення розмаїття питань у всіх формах

педагогічної діяльності. В. Маралов з цього приводу зазначає: „Проблема саморозвитку увірвалася в сучасну педагогічну свідомість як звільнений з пляшки джин, що не керується своїм хазяїном, та швидко почала створювати палаци для нових володарів думок (ідей, що проголошують примат індивідуального над спільним і руйнують палаци минулих володарів (ідей, що виводять індивідуальну свідомість від спільної) [1, с. 36].

Зазначеному питанню приділено багато уваги сучасними науковими теоріями й течіями (І. Ільясов, Л. Карнозов, В. Ляудіс, А. Маркова та ін.). Науковці розглядають проблему самовдосконалення особистості за численними підходами: функціональний (Н. Бітянова), гуманістично-екзистенційний психодинамічний, біхевіореально-когнітивний (О. Бондарчук), теорія інтеріоризації – екстеріоризації (Є. Рибалко) та інші.

Щодо самовдосконалення, то дійсно, людина намагається стати кращою, набути нових якостей, наблизитися до ідеалу, намагається оволодіти новими діяльностями. Тобто, вона свідомо здійснює й керує власним саморозвитком якостей, здібностей, а отже здійснює самовдосконалення. На наш погляд, кінцевої мети самовдосконалення досягти неможливо, вона є неосяжною як лінія обрію. Тому самовдосконалення можна презентувати як самозадоволеність власними досягненнями, професійними діями, взаєминами з оточуючим середовищем, його представниками, відчуття гармонії особистісного існування.

Говорячи про самовдосконалення викладача ЗВО, то складність даного феномену в тому, що саме він (викладач) визначає сутність педагогічної діяльності, висуває цілі й завдання, обирає способи та засоби їх досягнення.

Зупинимося на специфіці самовдосконалення викладача ЗВО.

1. Викладач ЗВО є суб'єктом, активним творцем себе. Його процеси самовдосконалення, перш за все, зовнішньо спровоковані різноманітними обставинами, по друге, детермінуються внутрішніми потребами, власним педагогічним досвідом, духовною спрямованістю особистості.

2. Самовдосконалення викладача ЗВО базується на єдності наукового, навчального, методичного та особистісного механізмів. Вбачаємо, що лише за умови гармонійного поєднання прагнень щодо досконалості в різних напрямках можна забезпечити вихід викладача зі стану біфуркації, допомогти йому усвідомити необхідність набуття нових професійних компетенцій у спільній діяльності викладача та студента. Викладач має урахувати нелінійність процесу самовдосконалення, необхідність створення індивідуального простору самовдосконалення

3. Викладач ЗВО має усвідомлювати, що його спрямованість самовдосконалення має бути органічно поєднана з розвитком студентів, активізацією навчально-пізнавальної діяльності, пробудженням в майбутніх фахівцях потреби в особистісному розвитку.

4. Специфіка самовдосконалення викладача ЗВО виявляється в необхідності наявності розвиненого критичного педагогічного мислення

(виявлення прихованих рис педагогічної дійсності шляхом порівняння та класифікації ситуацій і віднаходження в них причинно-наслідкових зв'язків; рефлексивне ставлення до себе як суб'єкта самовдосконалення, толерантність у стосунках зі студентами та колегами) та самосвідомості особистості.

5. Необхідність постійного розвитку взаємодії в системі „викладач – студент”, намагання стати краще, досягти нових професійних цілей, стимулювати студентів до особистісного й професійного самовдосконалення.

6. Самодетермінованість самовдосконалення викладача ЗВО. Можлива за умови наявності усвідомленої потреби, внутрішньої необхідності, що переростає в постійну внутрішню працю особистості, без якого професіонал вищої школи не може існувати.

Отже, особливостями самовдосконалення викладачів ЗВО є наявність специфіки ціннісних орієнтацій, видів педагогічної діяльності, рівня розвиненості критичного педагогічного мислення та педагогічних здібностей.

Список використаних джерел

1. Маралов В. Г. Основысамопознания и саморазвития : учеб. пособие для студентовсред. пед. заведений / В. Г. Маралов. – 2-е изд., стер. – М.: Издат. центр „Академия”, 2004. – 256 с.

Науковий керівник: Волкова Н.П., д-р. пед. наук, проф.

V.G. Chornobai,
teacher, philology department
Dnipro State University of Agriculture and Economics

IMPROVEMENT OF SPEAKING SKILLS AFTER ENGLISH CLASSES

Practising speaking is one of the most fun and rewarding parts of learning English. Once all students can speak even a little English, there are loads of ways to improve their skills quickly while having tons of fun or other pleasant activities. The best thing about English is its popularity. Most people speak it at one level or another. Outside the classes, be the first to say “Hello” to classmates when you see them, even if you do not know their names. All you need to do is look around and take advantage of the resources you already have to carry your speaking to the next level. Here are tips for improving spoken English and having a great time while students do it!

1) Learn “real conversational English”, rather than the “proper” or book-taught language. Native speakers do not speak textbook English. They use a lot of idioms, slang and figures of speech when they speak. Talk to the people around you. Ask people about their culture and values and share your culture’s

rituals and values; eg. favourite foods, national holidays, weddings and funerals - what really goes on, education systems, names and their meanings, how and when to swear. Be non-judgemental, curious and friendly and people will respond.

2) Keep a diary in English. Learn to express ideas in English. **Students' brain needs to learn to "think" in English, not your native language.**

3) Students should be confident and speak as often as possible to as many people as they possibly can! And teachers must tell them almost each class time: "Do not be shy to make mistakes! The more you practice the better and more confident you will become in your pronunciation and vocabulary. Remember, speaking is a skill like learning a musical instrument or new sport – the only way you can get good is to actually do it!"

4) Avoid studying things such as international phonetic alphabet (IPA). **Learn pronunciation through the "ear"**. No one ever improves pronunciation and accent by watching someone else's shape of the mouth! Students must improve their speaking skills by speaking, not watching or listening.

5) **Never memorize vocabulary.** Rather learn how to actively absorb new words. Students will choose a word they would like to work on and use practice it in different sentences. Use the word until they have learnt it and keep using it regularly.

Online dictionaries often have audio examples so you can check your pronunciation and there are lots of great dictionary apps that you can take everywhere with you on your smartphone. Make sure not to become too reliant on these tools, though. Have a go at saying the words first then check afterwards to see if you were right!

6) Students should build on their vocabulary gradually, beginning egocentrically. That is, **begin with words needed to communicate basic needs and wants.** Then build your vocabulary outward, ultimately realizing the ability to express abstract thoughts and ideas.

Read the newspaper or a magazine out to yourself. You could even find a script for your favourite TV show and act it out! This is a great way to practise pronunciation because you only need to concentrate on making sure you English sounds great and don't need to worry about sentence structure or grammar.

7) A smartphone can be a powerful tool for learning languages. Use it to record yourself speaking then listen back to see how your English sounds to other people. Make the most of all your favourite productivity apps to organise your practice time and make a note of all the new words you learn. Chatting (talking casually), even if it's just typing, can help with your conversation skills. If you decide to chat in English online, be sure to use good grammar and spellings instead of using online slang. Here's the thing about the internet: While chatting, you usually don't want to make the other person wait. This means that you'll try to come up with answers fast. Internet connections are fast these days, so you can still look up words you don't know and answer

your chat buddies swiftly (fast). This assists (helps) you to think in English, making you a faster speaker in the long run. With so many social networking sites and active online forums, you can find at least a couple of websites that focus on your interests. Just pick a website you like, create a free account and start chatting with like-minded people. If you notice other users are being strict about grammar and use of language, start by saying that English isn't your native tongue. They'll be friendlier and more understanding about your mistakes. And while you shouldn't worry too much about being 100% accurate, it won't hurt to read what you have typed before sending it out there. This self-editing practice will help you in the professional world as well.

If you live with students of the same language background, have an 'English hour' each night to practice your language skills. For that hour, only speak to each other in English - practice articulating your thoughts and try out some new vocabulary. A gold coin penalty for not speaking in English applies. Use any money you collect to buy pizza or donate to an agreed charity.

8) Embrace all forms of technology to help you practice. There are a host of Apps, websites, films and videos that can help you immerse yourself in English. Smartphones and iPads give you access to a range of materials at any time and (almost) anywhere - you can practice while waiting for the bus or just hanging out at home.

Talk back to the television. While you're watching movies or television shows in English, you'll have some great chances to practice English listening and speaking skills. Because most TV shows rely on continuity, they're bound to repeat certain things. Pick a TV show or a movie you already love and don't tire of watching. Since you already know what's going to happen and what everyone will say, you won't have to worry about understanding anything. Watch once and just practice paying attention to dialogue (conversations) and how people speak. Pause at regular intervals to emulate (match, typically by imitation) their tone and pronunciation. Repeating what people say will help you sound more natural. Do this regularly. You can even record your own voice to catch any mistakes you make while practicing.

9) Never miss an opportunity to talk to strangers. This is especially true when you're spending time in international coffee shop chains or pubs where speaking to strangers is more or less expected. Coffee shops are great places to meet with friends, have a cup of coffee and unwind (relax). They've become so popular that nowadays they're frequented by several different demographics (particular groups of a population), so you'll probably see many people about your age. People usually go to coffee shops to work (or play) on their laptops and use the wireless internet connection, so it's easy to start a conversation by asking how it works (if you're new there) or helping newcomers with their questions. You don't have to be best friends, but when you spot a foreigner you can offer friendly advice and take it from there. Sometimes people will talk to you first.

10) Think in English. Sometimes the difficult thing about English speaking isn't the language itself, but how you think about it. If you think in your native language and then try to speak English, you'll always have to translate between languages. Translating isn't an easy thing to do! Even people fluent in two or more foreign languages have trouble switching between languages. **The solution is to think in English.** You can do this anywhere, anytime. Try to use English when you're thinking about your day, or when you're trying to decide what food to order. Even try to use an English-to-English dictionary to look up words. That way you never have to use your native language and translate words. You'll notice that when you think in English, it's easier for you to speak in English.

11) Use a Mirror. Whenever you can, take a few minutes out of your day to stand in front of the mirror and speak. Choose a topic, set a timer for two or three minutes and just talk. The point of this exercise is to watch your mouth, face and body language as you speak. It also makes you feel like you're talking to someone, so you can pretend you're having a discussion with a study buddy.

Talk for the full two or three minutes. Don't stop! If you get stuck on a word you don't know, try expressing your idea in a different way. You can always look up how to say that word after the two to three minutes end. This will definitely help you find out what kinds of words or sentences you have trouble with.

Thanks to English, people with completely different native languages – maybe Ukrainian, Hindi, French and Japanese – can sit down and have a conversation together.

М.О. Шеян,

*аспірант, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія;
методист науково-дослідної лабораторії здоров'язбережувальних технологій
Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти,
м. Ужгород*

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА БЕЗПЕРЕРВНОГО РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Розвиток здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи можливо реалізувати за умови систематичної та безперервної освітньої роботи.

На нашу думку, здоров'язбережувальне середовище – це комплексна система педагогічних та психологічних впливів, створення яких вимагає від викладача необхідних здоров'язбережувальних знань, умінь та практичних навичок роботи з вчителями щодо питань фор-

мування здорового життя підлітків; застосування активних та інтерактивних форм і методів навчання, спрямованих на збереження та покращення здоров'я учасників освітнього процесу. Серед таких форм і методів, які широко використовуються у системі післядипломної педагогічної освіти у процесі розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи, є лекції, семінари, практичні заняття, науково-практичні конференції з обміну досвідом, тренінги, мозкові штурми, робота в групах, дискусії та інші. Різноманітність форм роботи з учителями основної школи у системі післядипломної педагогічної освіти забезпечує неперервність освіти педагогів упродовж їх професійної діяльності.

Саме тому, мета системи післядипломної педагогічної освіти у контексті зазначеної проблеми – створення відповідних умов та середовища для оперативного та ефективного навчання вчителів основної школи; забезпечення їх готовності працювати в нових умовах, активно впроваджуючи здоров'язбережувальні технології в освітній процес.

Ми погоджуємось з думкою, що у роботі з підлітками щодо питань формування здорового життя педагог повинен володіти вміннями створювати здоров'язберігаюче освітнє середовище; способами організації діяльності з профілактики здоров'я і здоров'язбереження учнів; володіти освітніми технологіями, що зберігають здоров'я школярів; досліджувати ефективність освітнього процесу з питань здоров'язбереження, а також організовувати і реалізовувати діяльність з профілактики і здоров'язбереження. На нашу думку, зазначене вище залежить від компетентності вчителя та його бажання сприяти збереженню та покращенню здоров'я підлітків, вміння пошуку інноваційних підходів та відповідного методичного забезпечення, що, відповідно, вимагає від вчителя безперервного навчання, пошуку нових шляхів збереження та покращення здоров'я підлітків.

З огляду на зазначене вище, можемо стверджувати, що вектор діяльності викладачів та методистів у системі післядипломної педагогічної освіти повинен бути спрямований на оволодіння вчителями основної школи методикою формування здорового способу життя підлітків, а вектор діяльності вчителів – на збереження власного здоров'я та опанування новими знаннями, вміннями та практичними навичками роботи з підлітками з питань формування здорового життя, забезпечуючи тим самим професійне зростання вчителів основної школи, що має вагоме значення для створення здоров'язбережувального та здоров'япокращувального навчального середовища як умови для безперервного розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів основної школи у системі післядипломної педагогічної освіти.

Науковий керівник: О.М. Пехота, д-р пед. наук, проф.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Незважаючи на велику кількість виділених видів професійної компетентності фахівців юридичної сфери діяльності, жоден з авторів не окреслює сутність, так званого, базового критерію, за яким можна було б їх класифікувати. Так, наприклад, соціальна і екстремальна компетентності мають різні характеристики для їхньої класифікації, а, отже, розрізняються за структурою, змістом та умовами формування. Зазначимо лише, що названі види компетентності означають зрілість людини в професійній діяльності і спілкуванні, становлення особистості як професіонала, формування його індивідуальності тощо. У науковій літературі зрілість розглядають як період найвищого розвитку духовних, інтелектуальних і фізичних здібностей людини, прояви розвиненої відповідальності, потреби в турботі про інших людей, здатності до активної участі в житті суспільства тощо [2, с. 14].

У педагогічному середовищі загальноприйнятим стає переконання в необхідності націлювати навчально-виховний процес на культивування в учнів здатності вільно адаптуватися до мікросоціальних середовищ, самовдосконалюватися в них за рахунок оперативної актуалізації та відповідного особистісного потенціалу.

Активізація пошуково-дослідницької діяльності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів на всіх щаблях юридичної освіти спрямована на виявлення і всебічне обґрунтування можливості розвитку важливих професійних і особистісних якостей майбутніх юристів, формування у студентів юридичної спеціальності правової свідомості, вироблення у них громадянської і громадської активності, усвідомлення соціальної відповідальності юриста за виконання своїх функцій, прийняття правових рішень, від яких залежить правова захищеність суспільства і окремих особистостей.

Дослідження останніх публікацій в цілому розрізняють такі її види:

– спеціальна компетентність – як здійснення спеціалістом власне професійної діяльності на досить високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток (Е.Ф. Зеєр, та ін.);

– соціальна компетентність – як здійснення спільної (групової, продуктивної) професійної діяльності, а також опанування на належному рівні прийнятими в даній професії прийомами професійного спілкування, усвідомлення соціальної відповідальності власне за результати своєї діяльності (О.М. Шахматова та ін.);

– аутокомпетентність як адекватне уявлення фахівця про свої соціально-професійні характеристики, володіння техніками подолання професійних деструкцій та стану когнітивного дисонансу (В.О. Слатьонін та ін.);

– екстремальна професійна компетентність як здатність діяти у неочікувано складних умовах, у разі аварій, порушень технологічних процесів тощо (О.М. Шахматова та ін.).

Спробуємо встановити важливе для професійної діяльності якості юриста, що визначає його належну поведінку, і уявити теоретичне обґрунтування даного підходу.

З огляду на особливий суспільний статус юриста, його участь у вирішенні соціальних проблем суспільства і особистості, понад 87% респондентів (випускники вузу, викладачі, юристи-практики), які взяли участь в опитуванні, вказали на необхідність формування у майбутніх юристів почуття соціальної відповідальності як одного з істотних ознак юридичної професії.

На даний час формування даного феномена у юристів диктується законодавчою базою держави. Ряд нормативно-правових актів формулюють вимоги до професійних якостей фахівців, особливе місце серед яких займає соціальна відповідальність юриста за виконання своїх функцій і результати своїх дій.

Це вимагає поглибленої підготовки юридичних кадрів, активізації творчої діяльності учнів, що сприяє розвитку професійного самовизначення, виробленні творчого стилю здійснення діяльності, виховання у студентів правового мислення, найбільш відповідає професійним завданням юридичної діяльності.

Як філософське і соціологічне поняття відповідальність відображає об'єктивний, історично конкретний характер взаємовідносин між особистістю, колективом, суспільством з точки зору свідомого здійснення пред'явлених до них вимог. Це результат тих зовнішніх вимог, які пред'являються до особистості суспільством. Сприйняті індивідом, вони стають внутрішньою основою мотивації його відповідальної поведінки, регулятором якого служить совість [4, с. 450].

Для осмислення процесу формування у студентів уявлення про соціальну відповідальність юристів необхідно теоретичне обґрунтування шуканого поняття. Для цього ми звернулися до різних трактувань поняття «відповідальність».

Згідно Педагогічному енциклопедичному словнику відповідальність - це відношення залежності людини від чого-небудь, сприймається їм як визначальною підставою для прийняття рішень і здійснення дій, прямо або побічно спрямованих на сприяння йому [5, с. 180].

З точки зору психології відповідальність розуміється як здійснюваний у різних формах контроль над діяльністю суб'єкта з позицій виконан-

ня норм і правил. Відповідальність особистості перед суспільством характеризується свідомим дотриманням моральних принципів і правових норм [6, с. 352].

Як категорія етики відповідальність характеризує особистість з точки зору виконання нею моральних вимог, відповідності її моральної діяльності морального обов'язку [7, с. 39]. Відзначимо, що трактування цього поняття в юриспруденції має особливе значення і розуміється як «державний примус до виконання вимог права. Правовідносини, кожна зі сторін якого зобов'язана відповідати за свої вчинки перед іншою стороною, державою, суспільством». Комунікативна компетентність юриста є важливою і водночас складною педагогічною проблемою. Можна переконатися в тому, що володіння інструментальними компетентностями для майбутніх юристів стане гарантією успіху в житті людини.

Список використаних джерел

1. Васильев В.Л. Юридическая психология / В.Л. Васильев. – СПб.-М., 2008.– 650с.
2. Вербицкий А.А. Новая образовательная парадигма и контекстное обучение. М., 2000.
3. Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования по специальности 021100 Юриспруденция. М., 2015; Жалинский А.Э. Указ. соч.
4. Губаева Т. Язык и право. Искусство владения словом в профессиональной юридической деятельности / Т.В. Губаева. - М.: Норма, 2014. – 210 с.
5. Зимняя И. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
6. Зеер Э.Ф. Психология профессий. М., 2013.
7. Жалинский А.Э. Профессиональная деятельность юриста. М., 2010.

Науковий керівник: О.О. Павленко, д-р пед. наук, проф.

Л.В. Щербачук,

*2-й рік навчання, Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара*

РОЗВИТОК І ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У ДИТЯЧОМУ ВІЦІ

У соціальній роботі, психології, педагогіці, інших гуманітарно та соціально спрямованих науках важливу роль відіграє розуміння розвитку і виховання особистості в дитячому віці.

Особистість - людина, соціальний індивід, що поєднав в собі особливості загальнолюдського, суспільно-значущого та індивідуально неповторного. Питання розвитку та виховання особистості належить до найактуальніших у сьогоденні соціальних аспектів життя у суспільстві і завжди потребувала більш поглибленого наукового обґрунтування та розкриття психологічного змісту даного процесу. Особливо гостро це питання постає у наш час.

Питанням безпосередньо розвитком протягом багатьох століть займалися такі науковці в своїй сфері як З.Фрейд, С.Холл, Д.Болдуїн.

Ці відомі особистості насамперед відстоювали теорію, яка нам відома під назвою «біогенетичний закон»

Концепція біологічного напрямку стверджує, що провідним є спадковість, яка наперед визначає всі особливості розвитку особистості. Дитина в цей час має розвиватися більш вільно тим самим поступово вливатись та звикати до суспільного життя.

Другий напрям розвитку особистості представлений соціогенетичною концепцією. Якщо відштовхуватись від соціогенетичної теорії, то можна припустити, що розвиток людини визначається соціальними умовами, тобто розвиток людини в певній мірі залежить від середовища. Прихильниками даної теорії були відомі психологи та за сумісництвом педагоги Л.Виготський, А.Мудрик.

Діяльність людини прямо відноситься до розвитку в ній особистості. Але розвиток залежить від сили, або ж іншими словами інтенсивності діяльності. Адже всім відомо, що чим більше людина хоче і працює у певній сфері, тим вище рівень буде розвитку в ній. Дієвий та значний розвиток здійснюватиметься тільки тоді, коли людина відчуває себе необмеженою в ідеях, коли вкладає свої сили саме на те, що буде корисним, як і для неї самої, так і для всього суспільства. Ось саме тоді людина виражає себе, як справжню особистість.

З цього можна довести те, що окреме поняття «діяльність» не так важливе, а важливим є саме те, яка активність простежується в цій діяльності.

Від теми розвитку особистості треба перейти і до теми виховання особистості. Перша відмінність в тому, що процес виховання особистістю довготривалий, або навіть він може тривати все життя. Але не можна заперечувати зв'язок між навчанням і вихованням у формуванні особистості, адже ці два складника підвладні певній меті. Виходячи з цього можна сміливо сказати, що виховання в поєднанні з навчанням є тою головною силою, яка здатна на формування повноцінної особистості. Виховання вкладає в життя людей різні частини: від незначної до найбільш можливої. Завдяки вихованню можна багато чого досягти, але, як відомо, повністю змінити саму людину неможливо.

Якщо відставити на другий план фізичний розвиток та розвиток потреб людини, а зосередити свою увагу саме на розвитку особистості, то

можна зрозуміти, що під впливом виховання і навчання зароджується не тільки свідомість та самосвідомість, а й власне “Я”, яке опосередковує всі виховні впливи. Коли особистість безпосередньо змінює себе, навколо неї змінюються умови та обставини її подальшого розвитку і життя.

Тому, як висновок попередньої думки можна сказати, що процес виховання - це те, що містить у собі не тільки розвиток особистості, а й формування яке залежить не тільки від впливу зовнішніх факторів, а від особистого самовиховання.

Підсумовуючи, потрібно зазначити, що процес формування особистості відбувається завдяки вихованню у сім'ї, впливу суспільства, здатності до адаптації у зовнішньому оточенні, тому відсутність цих факторів унеможливує створенню особистості.

Науковий керівник: С.В. Глазунов, канд. іст. наук, доц.

K.S. Yahoda, O.E. Skipochnka,
1st year of study, Alfred Nobel University, Dnipro

ABOUT SOME FEATURES OF ORGANIZING AND CONDUCTING BUSINESS GAMES IN GROUPS OF STUDENTS - APPLIED LINGUISTS

Speaking is the productive form of speech activity, by which (together with listening) oral verbal communication is carried out. First of all, it is worth noting that such a phenomenon is the focus of study by experts of different profiles. For example, linguists proceed from the fact that this phenomenon is an oral form of productive speech activity or the process of generating sounded speech. Pedagogy, the science of education and training in turn proceeds from the fact that speaking is the process of choosing and using the means of speech to communicate with other members of a certain linguistic group and at the same time is a form of live communication. Experts in the field of foreign language teaching methods point out different approaches to the question, on the basis of which methods should be taught, the teaching of English being a particularly bright example. At the same time, the opinions of methodologists on the basic aspects of language learning agree on what it is: writing, reading, listening, and finally speaking.

We will proceed from the fact that speaking is the dominant element in mastering a foreign language. Note that for improvement in the field of speaking, first of all, we single-out role-playing and business games.

Inability to use the vocabulary in speaking is a fairly common problem among those students who in principle have sufficient grounding in vocabulary and grammar to communicate. Role-playing and business games help to cope with this.

Role-playing games are different kinds of life situations in which students play a certain role, while business games imitate a workflow and represent a sequence of actions that players must perform in order to achieve a certain result.

The goal is to involve students, for example, future applied linguists, in using a foreign language in conditions as close as possible to natural learning. Let us give an example of a business game, "Interview for admission to a job."

Goals:- participants of the business game develop basic skills in the field of effective communication;- participants become familiar with the elements of the interview and the principles for evaluating candidates;- participants will know not only the most accepted interview questions, but also how to answer them.

The script of the game: Entry: handout "Interviewing for employment". The interview, in which one player is the employer, and the other is a person who is looking for work.

Conversation simulation: the employer is the one who is looking for employees. Conducting of the interview: from the moment of greeting to the end of the interview.

Introduction to the educational process of such games makes classes more fun. Students better learn new material, become more confident, gaining experience in communicating in a foreign language, as well as experience of working in a team.

Scientific supervision: M.R. Kabanova, Associate Prof.

Language supervision: P.W. Bradbeer, Lecturer.

Наукове видання

VII Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів, аспірантів і науковців

СУЧАСНА ВИЩА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези доповідей

21 березня 2019 р.

(українською, російською, іспанською та англійською мовами)

Комп'ютерна верстка *А.Ю. Такій*

Підписано до друку 21.03.2019. Формат 60×84/16.

Ум. друк. арк. 14,41. Тираж 130 пр. Зам. № .

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.
Тел. (056) 778-58-66, e-mail: rio@duan.edu.ua
Свідоцтво ДК № 5309 від 20.03.2017 р.

Віддруковано у ТОВ «Роял Принт».
49052, м. Дніпро, вул. В. Ларіонова, 145.
Тел. (056) 794-61-05, 04

Свідоцтво ДК № 4765 від 04.09.2014 р.